

รายงานผลการประเมินสถานการณ์
ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567

2024

HUMAN RIGHTS

ASSESSMENT REPORT OF THAILAND

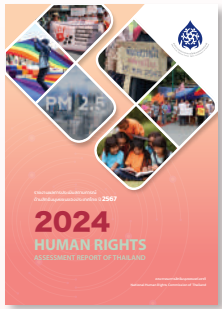
รายงาน
ผลการประเมินสถานการณ์
ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย
ปี 2567

2024

Human Rights Assessment
Report of Thailand

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
National Human Rights Commission of Thailand

รายงานผลการประเมินสถานการณ์ ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567

2024 Human Rights Assessment Report of Thailand

ชื่อหนังสือ

รายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567

พิมพ์ครั้งแรก

มีนาคม 2568

จำนวนพิมพ์

1,700 เล่ม

ISBN

978-616-8274-33-0

จัดพิมพ์โดย

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

120 หมู่ที่ 3 อาคารรัฐประศาสนภักดี (อาคารบี) ชั้น 6 - 7

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550

ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210

โทรศัพท์ 0 2141 3880, 0 2141 3831

โทรสาร 0 2143 9568, 0 2143 9570

เว็บไซต์ www.nhrc.or.th

บริษัท ซอก เทล จำกัด

123/30 ซอยกรุงเทพนท์ 12 ตำบลบางเขน อำเภอเมืองนนทบุรี

จ.นนทบุรี 11000

โทรศัพท์ 0 2968 5475

บริษัท ไชเบอร์ พรินท์ กรุ๊ป จำกัด

30/91,100 นิคมอุตสาหกรรมสินสาคร หมู่ที่ 1

ถนนเจริญวิทย์ ตำบลโคกขาม อำเภอเมืองสมุทรสาคร

จ.สมุทรสาคร 74000

โทรศัพท์ 0 2641 9135-8

โทรสาร 0 2641-9139

ออกแบบโดย

พิมพ์ที่

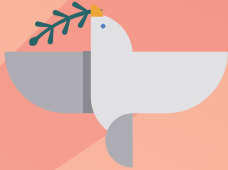
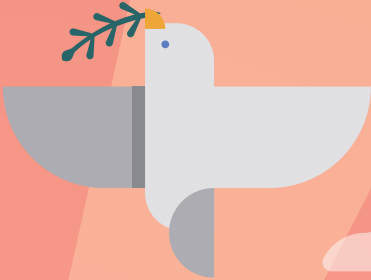
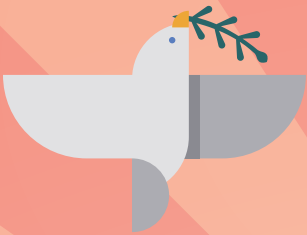
สงวนลิขสิทธิ์

ผลงานนี้ใช้สัญญาอนุญาตของครีเอทีฟคอมมอนส์ (Creative Commons License: CC)

แบบแสดงที่มา-ไม่ใช้เพื่อการค้า-อนุญาตแบบเดียวกับต้นฉบับ (CC-BY-NC-SA)

HUMAN RIGHTS FOR ALL

คำนำ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ในฐานะองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีบทบาทหน้าที่ตามหลักการว่าด้วยสถานะของสถาบันแห่งชาติเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน หรือหลักการปารีส ซึ่งกำหนดหน้าที่ของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการเฝ้าระวังสถานการณ์สิทธิมนุษยชนเพื่อประเมินและจัดทำรายงานประจำปี พร้อมทั้งมีข้อเสนอแนะเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อรัฐบาล รัฐสภา หรือองค์กรที่มีหน้าที่และอำนาจ รวมทั้งการติดตามประเมินผลตามข้อเสนอแนะดังกล่าว เพื่อให้มั่นใจว่ามีกลไกการปกป้องและคุ้มครองสิทธิของประชาชน ดังนั้น การจัดทำรายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศจึงเป็นหน้าที่สำคัญอย่างยิ่งของ กสม. และเป็นไปตามหน้าที่และอำนาจที่กำหนดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 247 (2) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 มาตรา 26 (2) ประกอบมาตรา 33 มาตรา 40 และมาตรา 44 ที่บัญญัติให้ กสม. เฝ้าระวังและติดตามเหตุการณ์หรือสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศอย่างต่อเนื่อง และให้จัดทำรายงานดังกล่าวเป็นประจำทุกปีให้แล้วเสร็จภายใน 90 วันนับแต่วันสิ้นปีปฏิทิน เพื่อเสนอต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี และเผยแพร่ต่อประชาชน โดยต้องคำนึงถึงความถูกต้อง เป็นธรรม และผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติเป็นสำคัญ

รายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยฉบับนี้ จัดทำขึ้นจากกระบวนการเฝ้าระวังและติดตามเหตุการณ์สิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นในประเทศ ระหว่างเดือนมกราคม - ธันวาคม 2567 รวมถึงการติดตามผลการดำเนินการตามข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลของปี 2566 โดยสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในฐานะหน่วยงานสนับสนุนการดำเนินงานของ กสม. ได้รวบรวมข้อมูลและข้อเท็จจริงจากการรายงานของแหล่งข้อมูลเปิดทั่วไป ฐานข้อมูลจากรายงานสถิติของหน่วยงานของรัฐ รวมถึงการปฏิบัติงานตามหน้าที่และอำนาจของ กสม. ทั้งในส่วนข้อร้องเรียน ข้อเสนอแนะ แลกเปลี่ยนต่อเหตุการณ์สำคัญ การจัดประชุมสัมมนา รับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนในประเด็นสิทธิต่าง ๆ รวมทั้งการจัดเวทีสมัชชาสิทธิมนุษยชนในปี 2567 ซึ่งจัดขึ้นต่อเนื่องเป็นปีที่ 3 โดยเน้น 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ (1) สิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี (2) สิทธิในกระบวนการยุติธรรม และ (3) สิทธิผู้สูงอายุ จากนั้นจึงประมวลและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดเพื่อประเมินสถานการณ์ว่ารัฐได้เคารพและ/หรือคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ได้รับการรับรองในรัฐธรรมนูญ กฎหมายภายในประเทศ สนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคีและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากลหรือไม่ ทั้งนี้ ภาพรวมของการตอบรับต่อข้อเสนอแนะของ กสม. ในปี 2566 ทุกหน่วยงานรับที่จะไปดำเนินการ โดยมีบางส่วนที่ต้องใช้เวลาจึงต้องติดตามความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

รายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยฉบับนี้แบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่ สิทธิตามกติกา ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) สิทธิตามกติกา ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: ICESCR) สิทธิของกลุ่มบุคคล 7 กลุ่ม และสถานการณ์ สิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งในแต่ละส่วนประกอบด้วยสถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค การตอบรับ ต่อข้อเสนอแนะของ กสม. ในปี 2566 จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การดำเนินการที่สำคัญของ กสม. การประเมิน สถานการณ์สิทธิมนุษยชน และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยมีบทสรุปในบทท้าย

โดยที่ในปี 2567 ประเทศไทยได้รับเลือกเป็นสมาชิกคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (United Nations Human Rights Council: UNHRC) วาระปี 2568 - 2570 กสม. หวังเป็นอย่างยิ่งว่า การจัดทำรายงานฉบับนี้จะสนับสนุนให้รัฐบาล คณะรัฐมนตรี สมาชิกวุฒิสภา และประชาชนได้รับทราบความคืบหน้า ในการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และปัญหาหรืออุปสรรคที่พบ เพื่อให้ รัฐพิจารณาทบทวนสถานการณ์และมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องปรับปรุงแก้ไขปัญหามิติมนุษยชนด้านต่าง ๆ และหาสาเหตุที่เป็นอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิของประชาชน รวมทั้งกำหนดมาตรการหรือกลไกที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการคุ้มครองประชาชนทุกกลุ่มให้เข้าถึงสิทธิมนุษยชนตามข้อเสนอแนะของ กสม. อย่างแท้จริง ในโอกาสนี้ กสม. ขอขอบคุณหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ภาคประชาสังคม ภาควิชาการทุกแห่งที่ให้ความร่วมมือ ในการให้ข้อมูล รวมทั้งการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการจัดทำรายงานฉบับนี้ และ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือด้วยดีในโอกาสต่อไป

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ธันวาคม 2567

สารบัญ

บทสรุปผู้บริหาร

9

Executive Summary

15

บทที่ 1
บทนำ

23

บทที่ 2
การประเมินสถานการณ์
ด้านสิทธิพลเมือง
และสิทธิทางการเมือง

29

2.1	สิทธิในกระบวนการยุติธรรม	30
2.2	การกระทำที่รุนแรงและการบังคับบุคคลให้สูญหาย	39
2.3	สถานการณ์การคำมุข	45
2.4	นักปกป้องสิทธิมนุษยชน	53
2.5	เสรีภาพในการชุมนุม	58
2.6	เสรีภาพในการแสดงออกและเสรีภาพของสื่อมวลชน	64
2.7	สิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมือง	69

บทที่ 3

การประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

73

3.1	สิทธิแรงงาน	74
3.2	สิทธิในสุขภาพ	82
3.3	สิทธิด้านการศึกษา	89
3.4	สิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ	96
3.5	สิทธิชุมชนและสิ่งแวดล้อม	101
3.6	ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน	107

บทที่ 5
การประเมินสถานการณ์
สิทธิมนุษยชน
ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

171

บทที่ 4
การประเมินสถานการณ์
สิทธิมนุษยชน
ของกลุ่มบุคคล

115

บทที่ 6
บทสรุป

181

4.1 สิทธิเด็ก	116
4.2 สิทธิผู้สูงอายุ	126
4.3 สิทธิคนพิการ	133
4.4 สิทธิสตรีและ ความเสมอภาคทางเพศ	141
4.5 ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ/ คนไร้รัฐไร้สัญชาติ	151
4.6 สิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์	161
4.7 สิทธิของกลุ่มคนจนเมือง	166

ภาคผนวก

189

ประกาศแต่งตั้งประธานกรรมการและ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ 4	190
คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ 4	193
ภาพเครื่องหมายราชการของสำนักงาน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	194
อักษรย่อและความหมาย	195
เอกสารอ้างอิง	200

สารบัญแผนภาพ

ภาพที่ 2.1 :	จำนวนผู้ยื่นขอรับความช่วยเหลือทางการเงินในคดีอาญา และผลการพิจารณาตาม พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 - 2567	31
ภาพที่ 2.2 :	จำนวนผู้เสียหายและจำเลยที่ได้รับการอนุมัติช่วยเหลือ ตาม พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย แก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 - 2567	31
ภาพที่ 2.3 :	สถิติการจับกุม การพิพากษาและลงโทษคดีการค้ำมนุษย์ และผู้เสียหายที่ได้รับการคุ้มครองช่วยเหลือ ปี พ.ศ. 2566 - 2567	47
ภาพที่ 3.1 :	สถิติการฆ่าตัวตายสำเร็จปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2567	83
ภาพที่ 3.2 :	จำนวนผู้ที่มีความผิดปกติจากการใช้กัญชาในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 - 2567	84
ภาพที่ 3.3 :	ข้อมูลเด็กออกกลางคัน 3 ปีการศึกษา (2564 - 2566)	89
ภาพที่ 3.4 :	จำนวนเด็กและเยาวชนในครัวเรือนจำแนกตามกลุ่มรายได้ ปีการศึกษา 2566	93
ภาพที่ 4.1 :	สถิติเด็กที่ได้รับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 - 2567	116
ภาพที่ 4.2 :	ข้อมูลเหตุความไม่ปลอดภัย (การใช้ความรุนแรง การ bully และการล่วงละเมิดทางเพศ) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 - 2567	118
ภาพที่ 4.3 :	สถิติข้อมูลจำนวนคดีที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิดสูงสุด 5 อันดับแรก ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567	120
ภาพที่ 4.4 :	จำนวนเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี จมน้ำเสียชีวิต ระหว่างปี 2556 - 2566	121
ภาพที่ 4.5 :	จำนวนครัวเรือนที่ได้รับการแก้ไขปัญหาค่าเช่าที่อยู่อาศัย และการเข้าถึงสาธารณสุขป้องกันพื้นฐาน	167

บทสรุปผู้บริหาร

ปี 2567 สถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยและการดำเนินการของหน่วยงานรัฐ มีพัฒนาการที่สำคัญทั้งในด้านกฎหมาย นโยบาย และการเข้าถึงสิทธิของประชาชน แต่ยังมีข้อจำกัดและข้อท้าทายบางประการ กสม. จึงมีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการให้สอดคล้องตามสิทธิที่ได้รับการรับรอง และคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญและพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนสรุปได้ ดังนี้

1. สถานการณ์ด้านสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง

1.1 พัฒนาการที่สำคัญของรัฐ

- ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญา ระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคน จากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance: CPED) พร้อมทั้งผลักดันการบังคับใช้ พ.ร.บ. ป้องกัน และปราบปรามการทรมานและการกระทำ ให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 อย่างต่อเนื่อง
- การริเริ่มจำแนกผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี ด้วยการจัดพื้นที่แยกกับผู้ต้องขังเด็ดขาด ภายในเรือนจำ รวมถึงมีข้อกำหนดบางประการที่ แตกต่างกัน เช่น เครื่องแต่งกาย
- การจัดตั้งศูนย์คัดแยกและส่งต่อผู้เสียหาย ระดับชาติอย่างเป็นทางการตามกลไกการส่งต่อ ระดับชาติ (National Referral Mechanism: NRM) เพื่อคัดแยกผู้ที่อาจตกเป็นผู้เสียหาย จากการค้ามนุษย์ และปรับปรุงมาตรฐาน การปฏิบัติงานในการตรวจคัดกรองบุคคลที่อาจ ตกเป็นผู้เสียหายจากการบังคับใช้แรงงานหรือ บริการ และการค้ามนุษย์ด้านแรงงานเพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพในกระบวนการคัดแยกผู้เสียหาย

- รัฐได้พยายามพัฒนากรอบกฎหมายและ มาตรการเพื่อคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน และป้องกันการดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อ ระงับการมีส่วนร่วมของสาธารณชน (Strategic Lawsuit Against Public Participation: SLAPP) อีกทั้งยังมีการทบทวนและปรับปรุงนโยบาย และแผนระดับชาติ เพื่อให้ครอบคลุมการคุ้มครอง สิทธิทางดิจิทัลของประชาชนอย่างทั่วถึง

1.2 ปัญหาอุปสรรค

- การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ยังคงมีอุปสรรคสำคัญ โดยเฉพาะการขาดแคลน ถิ่นที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ ด้าน และ ความหลากหลายทางภาษา นอกจากนี้ยังปรากฏ การกระทำทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้าย ซึ่ง กสม. ได้ตรวจสอบและพบว่ามีกรณีละเมิด สิทธิมนุษยชน รวมถึงกรณีการเสียชีวิต และการได้รับบาดเจ็บระหว่างการฝึกของทหาร และตำรวจ
- ประเทศไทยมีสถานะเป็นทั้งประเทศต้นทาง ทางผ่าน และปลายทางของการค้ามนุษย์ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างประเทศ และภูมิภาคในการแก้ไขปัญหาให้สอดคล้อง กับมาตรฐานสากล อีกทั้งยังพบความเสี่ยง ต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เพิ่มสูงขึ้นจาก การเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติผิดกฎหมาย และอาชญากรรมออนไลน์

- นักปกป้องสิทธิมนุษยชนยังคงเผชิญกับการคุกคามในหลายรูปแบบ ตั้งแต่การข่มขู่ การทำร้ายร่างกาย จนถึงการทำให้เสียชีวิต รวมถึงการถูกดำเนินคดี SLAPP ในขณะเดียวกัน รัฐควบคุมการใช้เสรีภาพในการชุมนุม โดยกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับเนื้อหาที่นำเสนอ และดำเนินคดีกับนักกิจกรรมทางการเมืองและประชาชนที่แสดงความคิดเห็นหรือแสดงออกทางการเมืองในบางประเด็น

1.3 ข้อเสนอแนะของ กสม.

- การเสริมสร้างประสิทธิภาพในกระบวนการยุติธรรมและการบังคับใช้กฎหมาย โดยมุ่งเน้นการฝึกอบรมล่ามให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังจำเป็นต้องกำหนดมาตรการที่เหมาะสมในการป้องกันอันตรายต่อชีวิตและร่างกายของผู้เข้ารับการฝึกในหลักสูตรต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ พร้อมทั้งสร้างความตระหนักรู้แก่เจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักสิทธิมนุษยชน
- การยกระดับมาตรการคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โดยพัฒนาระบบการคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่คำนึงถึงมิติเพศภาวะและกลุ่มเปราะบาง อาทิ การเพิ่มจำนวนและพัฒนาศักยภาพล่าม การปรับปรุงระเบียบค่าใช้จ่ายและเงื่อนไขการคุ้มครองให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน ตลอดจนการพัฒนาทักษะของเจ้าหน้าที่ในการคัดกรองและคัดแยกผู้เสียหายที่มีประสิทธิภาพ
- การคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพในการแสดงออก โดยพัฒนากฎหมายและมาตรการป้องกันการดำเนินคดี SLAPP ควบคู่กับการให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่รัฐและภาคธุรกิจเกี่ยวกับบทบาทของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน อีกทั้งยังต้องปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการชุมนุมและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

รวมถึงกำชับให้เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายที่อาจจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกของประชาชนอย่างรอบคอบ และระมัดระวัง

2. สถานการณ์ด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

2.1 พัฒนาการที่สำคัญของรัฐ

- การแก้ไขกฎหมายเพื่อเพิ่มการคุ้มครองแรงงานให้แก่ลูกจ้างทำงานบ้าน รวมถึงจัดทำร่างกฎหมายเพื่อเพิ่มวันในการลาคลอดและให้ลูกจ้างชายมีสิทธิลาเพื่อช่วยภรรยาดูแลบุตรหลังคลอด
- การยกร่างกฎหมายและผลักดันกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน เช่น กฎหมายว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบต่อบุคคล กฎหมายว่าด้วยอากาศสะอาด โดยมีความคืบหน้าในการจัดทำกฎหมายลำดับรองเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และป่าชุมชนในบางพื้นที่
- ความคืบหน้าในการดำเนินการและนโยบายของรัฐ เช่น การปรับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำเป็นวันละ 400 บาท ในพื้นที่ 10 จังหวัดท่องเที่ยว การขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติให้เข้าถึงสิทธิในสุขภาพและสิทธิแรงงาน และการขยายเวลาหานายจ้างรายใหม่ ซึ่งลดความเสี่ยงเป็นแรงงานผิดกฎหมาย ด้านสุขภาพขยายการให้บริการตามนโยบาย “30 บาทรักษาทุกที่ ด้วยบัตรประชาชนใบเดียว” ให้ประชาชนได้รับความสะดวกและลดการแออัดในสถานบริการ รวมถึงการเฝ้าระวังและติดตามผู้ที่มีความเสี่ยงในการฆ่าตัวตาย
- รัฐพยายามติดตามเด็กที่หลุดออกจากระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่องจนเหลืออีกจำนวนหนึ่ง อีกทั้งสนับสนุนงบประมาณเพื่อจัดสรรทุนเสมอภาคให้แก่นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น

- รัฐบาลพยายามจัดสรรที่ดินทำกินให้แก่ประชาชนเพิ่มขึ้นและเห็นชอบการจัดทำ One Map เพิ่มเติมจากปีที่ผ่านมา เพื่อแก้ไขปัญหาที่ดินและที่อยู่อาศัยของประชาชน นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมให้ภาคธุรกิจมีความตระหนักและความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนผ่านการจัดทำกระบวนการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (Human Rights Due Diligence : HRDD)

2.2 ปัญหาอุปสรรค

- ผู้ใช้แรงงานถูกเลิกจ้างและไม่ได้รับค่าชดเชยตามกฎหมาย การปรับเปลี่ยนวิธีการจ้างงานเป็นการจ้างเหมาบริการส่งผลให้ลูกจ้างหน่วยงานของรัฐได้รับผลกระทบ แรงงานนอกระบบและแรงงานแพลตฟอร์มยังคงเป็นกลุ่มที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแรงงานและมีสวัสดิการทางสังคมไม่เพียงพอ ในส่วนแรงงานข้ามชาติยังคงประสบปัญหาการละเมิดสิทธิแรงงานและไม่มีหลักประกันสุขภาพจำนวนมาก รวมถึงไม่มีการเชื่อมโยงฐานข้อมูลทำให้ไม่สามารถติดตามเข้าสู่ระบบหลักประกันสุขภาพได้ สำหรับแรงงานที่จะไปทำงานต่างประเทศประสบปัญหาการถูกหลอกลวงทรัพย์สินและเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิแรงงาน
- การเข้าถึงบริการรักษาพยาบาลของผู้ป่วยสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติในพื้นที่ กทม. มีปัญหาการจัดสรรงบประมาณและการส่งตัวปัญหาสุขภาพจิตส่งผลให้อัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จยังคงอยู่ในระดับสูง ประกอบกับหน่วยงานมีข้อจำกัดด้านบุคลากรไม่เพียงพอ นอกจากนี้มาตรการในการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (Particulate matter with diameter of less than 2.5 micron: PM2.5) ยังไม่เห็นผลเป็นรูปธรรม และพบผู้ป่วยจากมลพิษทางอากาศเป็นจำนวนมาก

- นักเรียนที่อยู่ในเกณฑ์การศึกษาระดับมัธยมศึกษาจำนวนหนึ่งอยู่นอกระบบการศึกษา เนื่องจากความยากจน และรัฐไม่สามารถให้การช่วยเหลือทางการเงินแก่นักเรียนที่อยู่ในครอบครัวยากจนได้ครอบคลุมทั้งหมด
- ประชาชนบางส่วนยังคงได้รับผลกระทบจากปัญหาที่ดินทับซ้อนกับที่ดินของรัฐและถูกดำเนินคดี ในส่วนการลงทุนข้ามพรมแดนยังคงถูกตั้งคำถามถึงความเหมาะสมและความชัดเจนของกลไกตรวจสอบและเยียวยาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น อีกทั้งการพัฒนาโครงการของรัฐและเอกชนยังพบปัญหาการจัดรับฟังความคิดเห็นที่ประชาชนไม่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง รวมถึงรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment: EIA) ที่ไม่เป็นปัจจุบันและไม่ครอบคลุมพื้นที่ที่อาจได้รับผลกระทบ

2.3 ข้อเสนอแนะของ กสม.

- การปรับแก้กฎหมายให้ลูกจ้างรายเดือนมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนการทำงานล่วงเวลา การพิจารณายกเลิกการจ้างงานในหน่วยงานรัฐที่มีลักษณะเป็นการจ้างเหมาบริการเพื่อให้มีการจ้างงานในรูปแบบที่มั่นคง การทบทวนกฎหมายแรงงานและกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้แรงงานเข้าสู่ระบบประกันสังคมได้ เช่น แรงงานประมง แรงงานภาคเกษตร และลูกจ้างทำงานบ้าน และควรมีมาตรการคุ้มครองแรงงานแพลตฟอร์มในระหว่างที่ยังไม่มีกฎหมายคุ้มครอง
- การพิจารณาให้มีกองทุนประกันความเสี่ยงกรณีนายจ้างเลิกจ้างโดยไม่จ่ายค่าชดเชยหรือเงินอื่น ๆ รวมทั้งการหารือกับประเทศปลายทาง (ประเทศสวีเดนและฟินแลนด์) เพื่อจัดส่งแรงงานไปทำงานเก็บผลไม้ในรูปแบบรัฐต่อรัฐ นอกจากนี้ควรเชื่อมโยงฐานข้อมูลแรงงานข้ามชาติให้เป็นระบบเดียวกัน เพื่อใช้ติดตามและสำรวจเพื่อนำแรงงานข้ามชาติเข้าสู่ระบบประกันสังคม ระบบ

หลักประกันสุขภาพ และพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว (อสต.) เพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งในการติดตามและดูแลแรงงานข้ามชาติให้ครอบคลุมพื้นที่ให้มากยิ่งขึ้น

- การกำหนดมาตรฐานการส่งตัวผู้ใช้สิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติไปรักษาที่โรงพยาบาลในพื้นที่ กทม. รวมทั้งการขอใบส่งตัวออนไลน์เพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน การเพิ่มศักยภาพและบันทึกการสอบสวนการฆ่าตัวตาย และการให้ความรู้ประชาชนรับมือกับปัญหาด้านสุขภาพจิตและสัญญาณเตือนที่จะนำไปสู่การฆ่าตัวตาย
- การติดตามและให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่หลุดจากระบบการศึกษาให้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาให้มากที่สุด เพื่อให้ได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้ตามศักยภาพและสามารถประกอบอาชีพได้ รวมทั้งพิจารณาคัดกรองข้อมูลเพื่อจัดสรรเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานนักเรียนยากจนและทุนเสมอภาคให้แก่นักเรียนในครัวเรือนที่มีรายได้น้อยทั้งหมด
- การจัดสรรและแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยโดยคำนึงถึงวิถีชีวิตและการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง เพิ่มความเข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพของประชาชน ตลอดจนศึกษาความเหมาะสมในการจัดทำมาตรการบังคับให้ภาคธุรกิจขนาดใหญ่รวมถึงห่วงโซ่อุปทานเปิดเผยข้อมูลการประกอบธุรกิจที่เสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน
- การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอย่างเข้มงวด โดยคำนึงถึงหลักการดำเนินการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การแสดงความคิดเห็นพร้อมผลักดันกฎหมายอากาศสะอาด และกำชับให้เจ้าของโครงการของรัฐและเอกชนจัดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างรอบด้าน

3. สถานการณ์สิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคล

3.1 พัฒนาการที่สำคัญของรัฐ

- การถอนข้อสงวนข้อ 22 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the child: CRC) เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็กที่ร้องขอสถานะเป็นผู้ลี้ภัยหรือที่ได้รับการพิจารณาเป็นผู้ลี้ภัยตามกฎหมายหรือกระบวนการภายในหรือระหว่างประเทศที่ใช้บังคับ
- การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคล เช่น สิทธิในการสมรสของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ การห้ามการลงโทษบุตรด้วยวิธีรุนแรง การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว และจัดทำร่างกฎหมายคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์
- การยกระดับสวัสดิการสังคม ได้แก่ การขยายโครงการเงินอุดหนุนเด็กแรกเกิดแบบถ้วนหน้าให้ครอบคลุมตั้งแต่ทารกในครรภ์ 4 เดือนถึง 6 ปี โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีส่วนร่วมในการดูแล การปรับเพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแบบขั้นบันไดตั้งแต่ 700 - 1,250 บาท และปรับเบี้ยความพิการเป็น 1,000 บาทถ้วนหน้า พร้อมเห็นชอบแนวทางส่งเสริมการออมเงินของคนทุกช่วงวัยเพื่อเตรียมความพร้อมยามเกษียณ
- การขยายบริการด้านสุขภาพ เช่น การเพิ่มจำนวนสถานพยาบาลที่ให้บริการยุติการตั้งครรภ์ไม่พร้อม ทั้งภาครัฐและเอกชนจาก 110 เป็น 113 แห่ง พร้อมทั้งส่งเสริมบทบาทครอบครัวและชุมชนในการดูแลผู้สูงอายุผ่านโครงการครอบครัวอุปถัมภ์และโครงการบริหารและคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุในชุมชน
- การส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิของกลุ่มบุคคลในด้านต่าง ๆ เช่น ครม. เห็นชอบหลักเกณฑ์เร่งรัดการแก้ไขปัญหาสัญชาติและสถานะบุคคลให้แก่บุคคลที่อพยพเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นเวลานานและบุตรที่เกิดในราชอาณาจักร

ฐานข้อมูลความรุนแรงต่อสตรีและในครอบครัว และฐานข้อมูลศูนย์เรียนรู้เด็กข้ามชาติ เป็นต้น

4. สถานการณ์สิทธิมนุษยชน ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

4.1 พัฒนาการที่สำคัญของรัฐ

- การปรับลดพื้นที่ประกาศใช้ พ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548
- จำนวนเรื่องร้องเรียนกรณีการกระทำทารุณระหว่างการควบคุมตัวในพื้นที่ที่มีแนวโน้มลดลง รวมถึงการพัฒนาระเบียบเพื่อให้การช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- ความพยายามของรัฐในการแก้ไขปัญหาภาวะทุพโภชนาการและปัญหาด้านสุขภาพของเด็กในพื้นที่

4.2 ปัญหาอุปสรรค

- จำนวนของเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น
- รัฐไม่สามารถนำผู้กระทำความผิดในคดีการสลายการชุมนุมที่บริเวณ สภ. ตากใบ เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้ภายในอายุความ
- การบังคับใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงกระทบต่อสิทธิและอาจสร้างความหวาดกลัวในการใช้เสรีภาพของประชาชน และมีข้อห่วงกังวลต่อสถานการณ์ด้านสุขภาพจิตของผู้ที่เคยถูกควบคุมตัวตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง
- สถานการณ์ด้านสาธารณสุขและการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานยังคงมีความน่ากังวลพบการเสียชีวิตและการเจ็บป่วยของเด็กจากโรคที่สามารถป้องกันได้ด้วยวัคซีน อัตราการได้รับวัคซีนพื้นฐานตามเกณฑ์ของเด็กอยู่ในระดับต่ำ และสถานการณ์การเสียชีวิตของมารดาหลังคลอด

ยังมีจำนวนสูง

- ประชาชนในพื้นที่ยังคงมีข้อเรียกร้องเกี่ยวกับสิทธิในการมีส่วนร่วมต่อการดำเนินโครงการพัฒนาของภาครัฐและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับปรุงกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4.3 ข้อเสนอแนะของ กสม.

- การทบทวนการบังคับใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และยกเลิกกฎหมายดังกล่าวในพื้นที่ที่หมดความจำเป็น
- การเร่งรัดจัดทำร่างระเบียบในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบและขับเคลื่อนให้มีผลบังคับใช้โดยเร็ว เพื่อให้การช่วยเหลือเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
- การมีแนวทางส่งเสริมการเข้ารับวัคซีนที่เหมาะสมกับบริบทในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ควบคู่กับการสร้างความตระหนักรู้ให้แก่ประชาชนและชุมชนอย่างต่อเนื่อง
- การให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ในการดำเนินโครงการและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

ทั้งนี้ กสม. จะติดตามความก้าวหน้าและผลการดำเนินการตามข้อเสนอแนะข้างต้น เพื่อเป็นข้อมูลในการเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยในปีถัดไป เพื่อให้ประชาชนได้รับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอันเป็นหน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญและพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคีอย่างแท้จริง

Executive Summary

In 2024, Thailand's human rights situation and the implementation of government agencies have shown significant progress in legislation, policy, and people's access to rights. However, some limitations and challenges remain. Therefore, the National Human Rights Commission of Thailand (NHRCT) recommends that the government and relevant agencies take necessary actions to promote and protect the rights guaranteed under the Constitution and in compliance with its international human rights obligations. Key points are summarized as follows:

1. Situation of Civil and Political Rights

1.1 Key Developments of State Action

- Thailand has acceded to the International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance (CPED) and has continuously made efforts to effectively enforce the Prevention and Suppression of Torture and Enforced Disappearance Act B.E. 2565 (2022).
- An initiative is taken to differentiate persons detained during trial from convicted inmates by providing for separate designated areas and applying different regulations such as an inmate uniform.
- The Victim Identification and Referral Center has been officially established under the National Referral Mechanism (NRM) in order to identify potential victims of human trafficking. In addition, the Standard Operating Procedure for screening individuals who may be victims of forced labor or human trafficking in labor sectors has been revised to increase efficiency of the victim identification process.

- The state has made an effort to develop legal frameworks and measures to protect human rights defenders and prevent the strategic lawsuit against public participation (SLAPP). Furthermore, national policies and plans have been reviewed and revised to ensure a comprehensive protection of digital rights.

1.2 Challenges and Obstacles

- The right to access to criminal justice remains hindered, particularly the shortage of specialized and linguistically diverse interpreters. Additionally, instances of torture and cruel treatment persist. The NHRCT has investigated those cases and found human rights violations, including the cases of deaths and injuries during military and police training.
- Thailand is the origin, transit, and destination country for human trafficking. International and regional cooperation are needed to address the issue in accordance with international standards. In addition, the risk of human rights violations has increased due to the movement of undocumented migrant

workers, irregular migration, and the upsurge of cybercrime.

- Human rights defenders continue to face threats in various forms, including intimidation, physical assaults, murders, and being subjected to SLAPP. In addition, the government restricts the freedom of assembly by imposing limitations on the presented content and prosecuting political activists and citizens for expressing political opinions on certain issues.

1.3 NHRCT's Recommendations

- Enhance efficiency of the justice system and law enforcement, especially by providing specialized training for interpreters to promote public access to criminal justice processes, adopting appropriate measures to prevent harm to life of trainees during officers' training programs, and raising awareness among officials to ensure that their performance of duties are in accordance with human rights principles.
- Protect victims of human trafficking by developing a protection system that is sensitive to gender and the specific needs of vulnerable groups, for example, increasing the number of interpreters, revising budget allocation for victim protection to align with current economic conditions, and improving officials' capacity in screening and identifying victims.
- Protect human rights defenders and freedom of expression by developing laws and measures to prevent SLAPP,

educate government officials and business sector regarding the roles of human rights defenders, revise the law on public assemblies and related legislation, and ensure that officers perform their duties with prudence when enforcing laws that may restrict freedom of speech and expression.

2. Situation of Economic, Social and Cultural Rights

2.1 Key Developments of State Action

- Labor laws has been amended to enhance protections for domestic workers while discussion is underway to draft a bill to increase maternity and paternity leave.
- A number of laws have been drafted in accordance with human rights principles, such as the elimination of discrimination and clean air bills. By-laws regarding preserving national parks, wildlife, and community forests have also been drafted or amended.
- There is some progress in government's policies and implementation regarding labor rights. These include adjusting the minimum wage to 400 baht per day in ten tourist provinces, registering migrant workers to ensure their access to health and labor rights, extending the period for migrant workers to find new employers after leaving their current job to mitigate a risk of becoming illegal labor. Regarding the right to health, the Universal Health Coverage is upgraded under "30-baht Get Treatment Anywhere" policy in

pilot provinces, aiming to provide health services access regardless of registered health facilities for convenience and reduce overcrowding in healthcare facilities. Increased effort is made to monitor and follow up on individuals at risk of suicide.

- The government has continuously made efforts in bringing children who have dropped out of school back to the education system. Budget allocation is made to the Equitable Education Fund to provide support for students in primary and lower secondary education.
- The government has addressed land and housing issues by making more land allocation to the people and approved additional areas for One Map. The government has also raised awareness and disseminated knowledge on human rights in business sector through Human Rights Due Diligence (HRDD).

2.2 Challenges and Obstacles

- Some workers are laid off without receiving legal compensation while contract employment in government sector has impacted workers' rights. Informal and platform workers are not adequately protected under labor laws and lack sufficient social welfare benefits. A number of migrant workers continue to face labor rights violations and lack health insurance coverage. The absence of data linkage causes difficulties in tracking them into the national health insurance system. Moreover, some Thai workers are lured

to work abroad and face violation of their labor rights.

- Access to healthcare services for patients under the National Health Security in Bangkok areas faces budget allocation and referral problems. Mental health problems have resulted in a high suicide rate and a shortage of medical personnel remains a challenge. Moreover, measures to tackle PM 2.5 have not yielded concrete result while a large number of patients are found to have suffered from air pollution-related health issues.
- Some children within the age range of compulsory education are not in the education system because of poverty as the government is unable to provide financial assistance to all students from impoverished families.
- Some individuals are prosecuted for disputes on overlapping claim of land with the state. Questions are raised with regard to the adequacy and transparency of a mechanism to monitor cross-border investments and address their potential impacts. Public hearings on the development of projects by government and private sectors lack meaningful participation while environmental impact assessment (EIA) reports are not up to date and do not include potentially affected areas.

2.3 NHRCT's Recommendations

- Amend labor laws to provide monthly employees with overtime payment, consider the termination of short-term contract and temporary employment

by government agencies to promote job security, review labor laws, and related legislation to enable workers, in such sectors as fisheries, agriculture, and domestic work, to access social security system, and provide protective measures for platform workers while there is no specific law in place.

- Consider establishing a fund to insure against risks of layoffs without compensation and other entitled benefits, collaborate with destination countries (Sweden and Finland) to facilitate a government-to-government arrangement for fruit harvesting workers, establish an unified migrant worker database to track workers and bring them into the social security and universal healthcare systems as well as develop the migrant health volunteers (MHVs) system to enable it to monitor and support migrant workers in wider areas.
- Establish a standard operating procedure for referring patients under the National Health Security to hospitals in Bangkok, standardize the online referral system, enhance staff capacity in investigating and documenting suicide cases as well as educate the public on how to cope with mental health issues and understand warning signs of suicide.
- Monitor and assist dropped out students and bring as many of them back into the education system as possible to ensure their right to education based on their potential and the right to pursue an occupation, and screen information to

identify students from impoverished families and provide them with equitable education funds and other basic support.

- Take into consideration the people's way of life and public participation in making land allocation and resolving land issues, strengthen the enforcement of laws relating to projects or activities that may impact on the environment or public health, and undertake a study on mandatory measures for large business enterprises and their supply chains to disclose information on activities that risk causing human rights violations.
- Strictly enforce environmental and health laws by taking into account the Business and Human Rights Principles, ensuring particularly the right to access to information and freedom of expression, advocate for clean air legislation, and emphasize to government agencies and private project owners that a public consultation be conducted in a comprehensive manner.

3. Human Rights Situation of Specific Groups

3.1 Key Developments of State Action

- The government has withdrawn the reservation to Article 22 of CRC to promote and protect the rights of children who are seeking refugee status or who is considered a refugee in accordance with applicable domestic or international laws and procedures.
- Several laws to promote human rights of specific groups have been amended,

are being reviewed or drafted. These include legislation relating to the right to marriage for LGBTQIA+, prohibition of harsh punishment on children, protection of victims of domestic violence, and promotion and protection of the way of life of ethnic groups.

- Social welfare has been expanded. Universal Child Support Grant has been expanded to cover from the fourth month of pregnancy until a child is six years old and local government organizations have been designated to distribute the grant. The new elderly allowance rate ranging from 700-1,250 baht monthly has been approved while the universal allowance for persons with disabilities has been increased to 1,000 baht per month. Furthermore, the government has approved a measure to promote saving across all age groups to prepare for retirement.
- Healthcare services have also been expanded. Public and private health facilities for safe abortion have increased from 110 to 113. Families and communities are promoted to provide care for the elderly through the Foster Family Program and the Elderly Care and Rights Protection in Communities Program.
- A wide range of human rights promotion measures for specific groups have been implemented. The Cabinet has approved guidelines to expedite the resolution of nationality and legal status issues for long-term migrants and their children born in the kingdom. The National

Screening Mechanism (NSM) to distinguish refugees and asylum seekers from economic migrants has been put into operation. Various housing programs have been launched for the urban poor while the government has made efforts to increase employment opportunities for persons with disabilities in the public sector.

3.2 Challenges and Obstacles

- Legal issues and limitations are one of the challenges. These include the lengthy process of amending laws to protect the rights of specific groups and inadequacy of current laws in addressing new forms of sexual harassment in educational institutions, workplace, and online platforms.
- There are limitations relating to Government's policies and implementation. For instance, welfare allowance is not sufficient given the current economic conditions, putting persons with disabilities and the elderly at risk of poverty. Opportunities for women and their level of participation in decision making at all levels remains low. Educational personnel and resources to support children with disabilities are still insufficient. Moreover, there is no comprehensive strategy to guarantee the right to education of migrant children in learning centers. The right to land of ethnic groups remain unresolved.
- The prevalence of violence against children, women, LGBTQIA+, persons with disabilities, and the elderly, both

in families and public spaces, has been increasing. In addition, discrimination against individuals based on age, disability and gender identity and sexual orientation persists, especially in employment.

- The specific groups face challenges in accessing necessary services. Assistive devices for persons with disabilities are not suitable for performing daily tasks and activities. Women with unplanned pregnancies continue to face obstacles in accessing safe abortion services. In addition, a number of urban poor cannot access housing and basic utilities.

3.3 NHRCT's Recommendations

- Accelerate and promote enactment of laws to provide safeguard for victims of domestic violence, children in need of protection, and amnesty to those affected by forest and land policies, safeguard the livelihoods of ethnic groups as well as enhance officials' knowledge and understanding of laws to protect and promote the rights of specific groups.
- Improve social welfare schemes such as child support grants, allowance for the elderly and persons with disabilities to align with economic conditions, and establish a "Physical Assistive Devices Bank" to provide free maintenance services for assistive devices for persons with disabilities.
- Develop a mechanism to effectively protect human rights. This includes adoption of safety measures for school buses and use of modern technology

to improve safety, accelerate efforts to eliminate violence in domestic and public spheres such as disseminating learning media to prevent bullying in schools, raising public awareness on sexual harassment in the workplace, and formulating policies to eliminate gender-based violence in the nine temporary shelters.

- Promote human rights of specific groups such as increasing women's participation in decision-making at all levels, accelerate employment of the elderly and persons with disabilities in the public sector, and make preparation to uphold the rights of LGBTQIA+ under the new law.
- Develop an integrated database system among agencies to inform policy formulation, such as those on persons with disabilities' health, domestic violence and violence against women, and learning centers for migrant children.

4. Human Rights Situation in the Southern Border Provinces

4.1 Key Developments of State Action

- The government has reduced the areas under the Decree on Public Administration in Emergency Situations, B.E. 2548 (2005).
- The complaints regarding acts of torture during detention have a tendency to decrease while regulations to enhance effectiveness of assistance and remedies for those impacted by unrest has been developed.

- The government has taken efforts to address malnutrition and health issues among children in the southern border provinces.

4.2 Challenges and Obstacles

- Violent incidents in the southern border provinces have increased.
- The government fails to bring suspects in the crackdown on Tak Bai protest to justice within the statute of limitations.
- The enforcement of special security laws affects individuals' rights and creates fear among the public in exercising their freedoms. In addition, there is a concern on the mental health of individuals who were previously detained under special security laws.
- The situation of public health and access to basic services is an issue of concern. There are reports of child deaths and illnesses from vaccine-preventable diseases and a low rate of children receiving standard vaccinations. The maternal mortality rate is also high.
- People continue to demand their rights to participate in the government's development projects and natural resources management. This echoes a need to improve public participation processes to make it more effective.

4.3 NHRCT's Recommendations

- Review the enforcement of special security laws in the southern border provinces and repeal such laws in areas where they are no longer necessary.
- Accelerate the drafting of a regulation to provide assistance and remedies to those affected by violent incidents and ensure its prompt implementation to deliver effective support.
- Adopt a strategy to promote vaccination that is appropriate in the context of the southern border provinces and continuously raise awareness among the public and communities.
- Prioritize a genuine public participation when implementing projects and in the management of natural resources in the area.

The NHRCT will follow up on the progress and outcomes of the aforementioned recommendations to serve as a basis for monitoring and assessing the country's human rights situation in the following year. This is to ensure the protection and promotion of human rights as stipulated in the Constitution and in accordance with Thailand's obligations under international human rights treaties.

บทที่ 1
บทนำ

01

แนวทางการดำเนินการและแผนงาน

24

กรอบแนวทางที่ใช้ในการประเมินสถานการณ์

25

บทนำ

การจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศเป็นหน้าที่และอำนาจของ กสม. ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 247 (2) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 มาตรา 26 (2) ประกอบมาตรา 33 ซึ่งกำหนดให้ กสม. เฝ้าระวังและติดตามเหตุการณ์หรือสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศอย่างต่อเนื่อง และจัดทำรายงานเสนอต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรีและเผยแพร่ต่อประชาชน และให้คณะรัฐมนตรีดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสมโดยเร็ว กรณีไม่อาจดำเนินการได้หรือต้องใช้เวลาในการดำเนินการต้องแจ้งเหตุผลให้ กสม. ทราบโดยไม่ชักช้า

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฯ ได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน โดยมาตรา 40 ได้กำหนดกรอบเวลาให้ กสม. จัดทำรายงานให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีปฏิทิน และให้จัดทำเป็นการสรุปประกอบด้วยปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยมีให้ระบุรายละเอียดอันเป็นการเปิดเผยความลับของบุคคลหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องโดยไม่จำเป็น และต้องคำนึงถึงความถูกต้อง เป็นธรรม และผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติเป็นสำคัญ และมาตรา 41 กำหนดให้ กสม. จัดให้มีแผนการดำเนินการเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปโดยไม่ชักช้าแล้วเสร็จในระยะเวลาที่กำหนด

เพื่อให้สอดคล้องตามบทบัญญัติของกฎหมายข้างต้น กสม. ได้จัดทำแผนการดำเนินการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567 ประกอบด้วย

1. แนวทางการดำเนินการและแผนงาน

การจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนฉบับนี้ กสม. ได้รวบรวมข้อมูลเหตุการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นระหว่างเดือนมกราคม - ธันวาคม 2567 ซึ่งดำเนินการโดยหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ แหล่งข่าวที่เผยแพร่ต่อสาธารณะ เรื่องร้องเรียนที่ กสม. ได้รับ รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนและข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของ กสม. การสอบถามข้อมูลจากหน่วยงานของรัฐ ข้อมูลจากการประชุมสมัชชาสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการติดตามผลการดำเนินการตามข้อเสนอแนะในรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566 และรับฟังข้อมูลจากผู้แทนของภาคประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน และหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและสอบทานข้อมูลเพื่อความถูกต้อง นอกจากนี้ยังได้นำข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการประชุมและชี้แจงต่อรัฐสภา ทั้งในส่วนวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรมาพิจารณาร่วมด้วย จากนั้นได้นำข้อมูลทั้งหมดมาประมวลและวิเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักสิทธิมนุษยชนที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ กฎหมายภายใน และสนธิสัญญาที่ประเทศไทยเป็นภาคีและมีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตาม ทั้งพันธกรณีในการเคารพการใช้สิทธิของประชาชน การคุ้มครองบุคคลที่ถูกละเมิดสิทธิ และการดำเนินการให้สิทธิเป็นจริง รวมทั้งข้อสังเกตและข้อเสนอแนะต่อประเทศไทยของคณะกรรมการประจำสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี โดยประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้

2. กรอบแนวทางที่ใช้ในการประเมินสถานการณ์

2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และกฎหมายภายในประเทศที่เกี่ยวข้อง โดยสิทธิและเสรีภาพได้รับการรับรองและคุ้มครองตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ปราบกฏในหมวดที่ 1 บททั่วไป หมวดที่ 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนไทย หมวดที่ 5 หน้าที่ของรัฐ และหมวดที่ 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ

2.2 สนธิสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชนภายใต้กรอบสหประชาชาติที่ประเทศไทยเป็นภาคีแล้ว 8 ฉบับ ดังนี้

- 1) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2540

2) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ค.ศ. 1966 (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: ICESCR) มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2542

3) อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ ค.ศ. 1966 (Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination: CERD) มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2546

4) อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ค.ศ. 1979 (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women: CEDAW) มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 8 กันยายน 2528 และพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาฯ เกี่ยวกับกระบวนการรับเรื่องร้องเรียนซึ่งประเทศไทยได้ให้สัตยาบันเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2543

5) อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำแย่ศักดิ์ศรี ค.ศ. 1984 (Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment: CAT) มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2550

6) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 (Convention on the Rights of the Child: CRC) มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 26 เมษายน 2535 และพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาฯ 3 ฉบับ ได้แก่ พิธีสารเลือกรับว่าด้วยการขายเด็ก โสเภณีเด็กและสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2549 พิธีสารเลือกรับว่าด้วยสถานะความขัดแย้งที่มีการใช้อาวุธ ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2549 และพิธีสารเลือกรับว่าด้วยกระบวนการรับเรื่องร้องเรียน ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2555

7) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ ค.ศ. 2006 (Convention on the Rights of Persons with Disabilities: CRPD) มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2551 และพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาฯ เกี่ยวกับกระบวนการรับเรื่องร้องเรียน มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2559

8) อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance: CPED) ค.ศ. 2006 มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2567

ดังนั้น ประเทศไทยยังไม่ได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชนอีก 1 ฉบับ คือ อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานโยกย้ายถิ่นฐานและสมาชิกในครอบครัว ค.ศ. 1990 (Convention on the Protection of the Rights of Migrants Workers and Member of their Families: CMW) นอกจากนี้ การจัดทำรายงานฉบับนี้ยังได้คำนึงถึงปฏิญญา ข้อมติ มาตรฐานแนวทาง ข้อกำหนดระหว่างประเทศ ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับสากลที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตลอดจนคำมั่นต่าง ๆ ที่รัฐบาลไทยได้ให้ และ/หรือรับรองไว้ต่อประชาคมระหว่างประเทศ เช่น ข้อเสนอแนะและข้อเสนอแนะต่อประเทศไทยของคณะกรรมการประจำสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี ข้อเสนอแนะต่อประเทศไทยในการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชน (Universal Periodic Review: UPR ภายใต้ UNHRC และแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (National Action Plan on Business and Human Rights: NAP) เป็นต้น

“

สังคมที่เคารพในศักดิ์ศรี
เสรีภาพและความยุติธรรม
สำหรับทุกคน

”

H U M A N

R I G H T S

Save ~~สื่อมวลชน~~ ^{สื่อมวลชน}

#แก้ข่าวโตฉบับ

Journalism
is
NOT A CRIME

บทที่ 2
การประเมินสถานการณ์
ด้านสิทธิพลเมือง
และสิทธิทางการเมือง

02

สิทธิในกระบวนการยุติธรรม	30
การกระทำทารุณและการบังคับบุคคลให้สูญหาย	39
สถานการณ์การค้ำมนุษย์	45
นักปกป้องสิทธิมนุษยชน	53
เสรีภาพในการชุมนุม	58
เสรีภาพในการแสดงออกและเสรีภาพของสื่อมวลชน	64
สิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมือง	69

2.1 สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

1. สถานการณ์

สิทธิในกระบวนการยุติธรรมได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญและกติกา ICCPR เพื่อให้บุคคลเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพและรวดเร็วเป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการจับกุม ควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย การจัดการระบบบริหารงานในกระบวนการยุติธรรม การปรับปรุงพหุตินิสัยผู้ต้องขังโดยมุ่งเน้นให้กลับตัวและการฟื้นฟูทางสังคม รวมถึงได้รับการเยียวยาหรือความช่วยเหลือจากรัฐ โดยในปี 2567 พบสถานการณ์เกี่ยวข้องกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรมที่สำคัญ ดังนี้

1.1 การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ประชาชนมีสิทธิที่จะเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม แม้จะมีกฎหมายกำหนดขั้นตอนการร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่และกำหนดให้มีระยะเวลาทุกขั้นตอนตาม พ.ร.บ. กำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. 2566 แล้วก็ตาม แต่ยังพบรายงานสภาพปัญหาที่ส่งผลต่อการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประชาชน อาทิ พนักงานสอบสวนไม่รับคำร้องทุกข์จนบางกรณีต้องไปร้องเรียนต่อสื่อมวลชน หรือบางกรณีเจ้าหน้าที่รับคำร้องทุกข์ไว้แล้วแต่ใช้เวลานานและไม่มีความคืบหน้าทางคดี รวมถึงการดำเนินคดีอาญาล่าช้าและอายัดตัวผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขัง ส่งผลกระทบในการได้รับพิจารณาเกี่ยวกับการพักการลงโทษ การลดวันต้องโทษ และสิทธิประโยชน์อื่น ๆ ซึ่งปี 2567 มีผู้ต้องขังยื่นเรื่องร้องเรียนต่อ กสม. เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาล่าช้าและการอายัดตัว 36 เรื่อง ลดลงจากปีก่อนหน้าที่มี 61 เรื่อง

ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ (presumption of innocence) และมีสิทธิได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย เช่น การได้รับการปล่อยชั่วคราวเพื่อออกไปใช้ชีวิตต่อสู้อุบัติ โดยสามารถยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวได้ในชั้นสอบสวนและชั้นศาล แต่บางกรณีอาจไม่ได้รับอนุญาตด้วยเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ทั้งนี้ ข้อมูลของศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน ที่รวบรวมไว้ ปี 2567 พบว่ามีผู้ต้องขังทางการเมืองที่ไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราวระหว่างต่อสู้คดีในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกาอย่างน้อย 22 คน¹ และมีการจัดกิจกรรม “ยื่นหยุดขัง” เพื่อเรียกร้องสิทธิในการปล่อยชั่วคราวที่เกี่ยวกับคดีทางการเมืองในพื้นที่ กทม. และต่างจังหวัด

สำหรับการจัดหาล่ามให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานที่ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยได้ เพื่อประโยชน์ในการต่อสู้คดีได้อย่างยุติธรรม กฎหมายกำหนดให้รัฐจัดหาล่ามในการแปลภาษา แต่ยังคงพบปัญหาการขาดแคลนล่ามที่มีความหลากหลายทางภาษาและความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่อช่วยเหลือประชาชนให้ตรงตามสภาพปัญหา อาทิ การขาดแคลนล่ามภาษาท้องถิ่นและภาษากลุ่มชาติพันธุ์ รวมถึงล่ามภาษามือสำหรับประชาชนที่ไม่สามารถพูดหรือได้ยิน อีกทั้งหน่วยงานที่ใช้บริการล่ามและล่ามไม่ทราบถึงหลักเกณฑ์การเบิกจ่ายค่าป่วยการ จึงทำให้ไม่ได้รับค่าตอบแทนจากการปฏิบัติหน้าที่² นอกจากนี้ มีข้อเรียกร้องเพื่อให้รัฐจัดหาทนายความช่วยเหลือผู้ต้องหาหรือจำเลยตลอดกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ตั้งแต่ชั้นสอบสวนไปจนถึงชั้นพิจารณาคดี และยังมีปัญหาในเรื่องประสบการณ์และความเชี่ยวชาญของทนายความซึ่งส่งผลกระทบต่อความอำนวยการอำนวยความยุติธรรมให้ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ³

¹จาก รายชื่อผู้ต้องขังทางการเมือง 2567, โดย ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 20 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก <https://tlhr2014.com/archives/63015>

²จาก หนังสือกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ด่วนที่สุด ที่ ยช 0401/6220 ลงวันที่ 4 ธันวาคม 2567 เรื่อง ขอส่งข้อมูลประกอบการจัดทำรายงานประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567.

³จาก การประชุมติดตามและขับเคลื่อนการดำเนินการตามข้อเสนอแนะในรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566 และรับฟังสถานการณ์สิทธิมนุษยชนประเด็นด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง, 8 สิงหาคม 2567, โดย สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

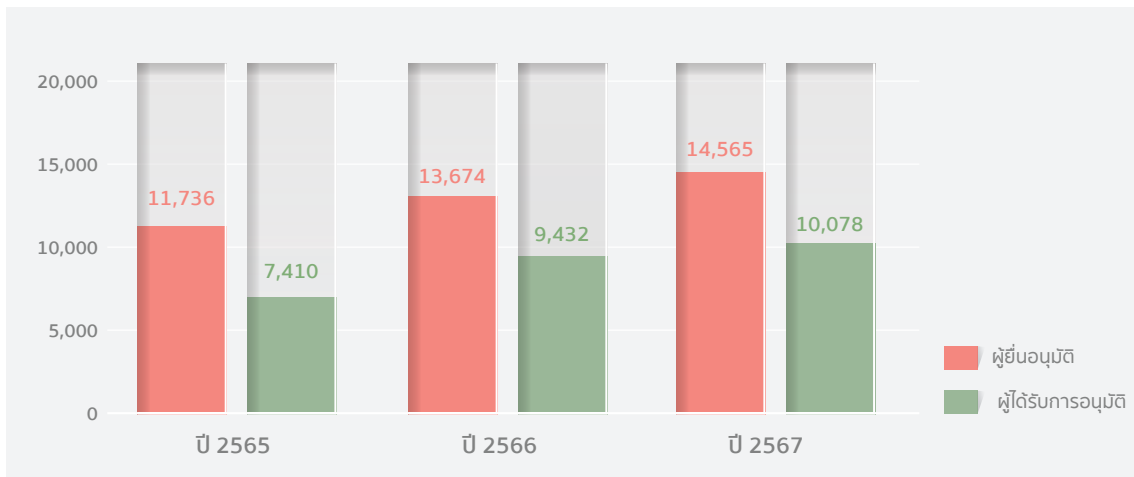

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 รัฐได้ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ประชาชนที่ตกเป็นผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญาตาม พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 สัดส่วนของผู้ยื่นคำขอรับความช่วยเหลือและได้รับอนุมัติเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาเล็กน้อย โดยให้ความช่วยเหลือ

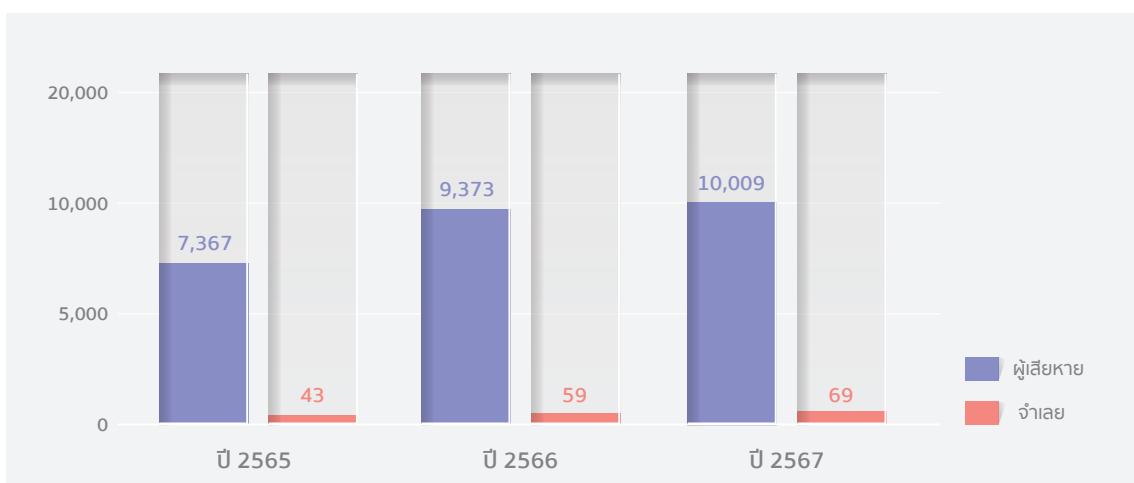
ด้านการเงินแก่ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นโดยตนไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น 10,009 ราย และค่าทดแทนแก่จำเลยที่ถูกคุมขังระหว่างพิจารณาคดีหากปรากฏตามคำพิพากษาว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด 69 ราย⁴

ภาพที่ 2.1 : จำนวนผู้ยื่นขอรับความช่วยเหลือทางการเงินในคดีอาญาและผลการพิจารณาตาม พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 - 2567

ที่มา : กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

ภาพที่ 2.2 : จำนวนผู้เสียหายและจำเลยที่ได้รับการอนุมัติช่วยเหลือตาม พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 - 2567

ที่มา : กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

⁴จาก หนังสือกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ด่วนที่สุด ที่ ยธ 0401/6220 ลงวันที่ 4 ธันวาคม 2567. งานเดิม.

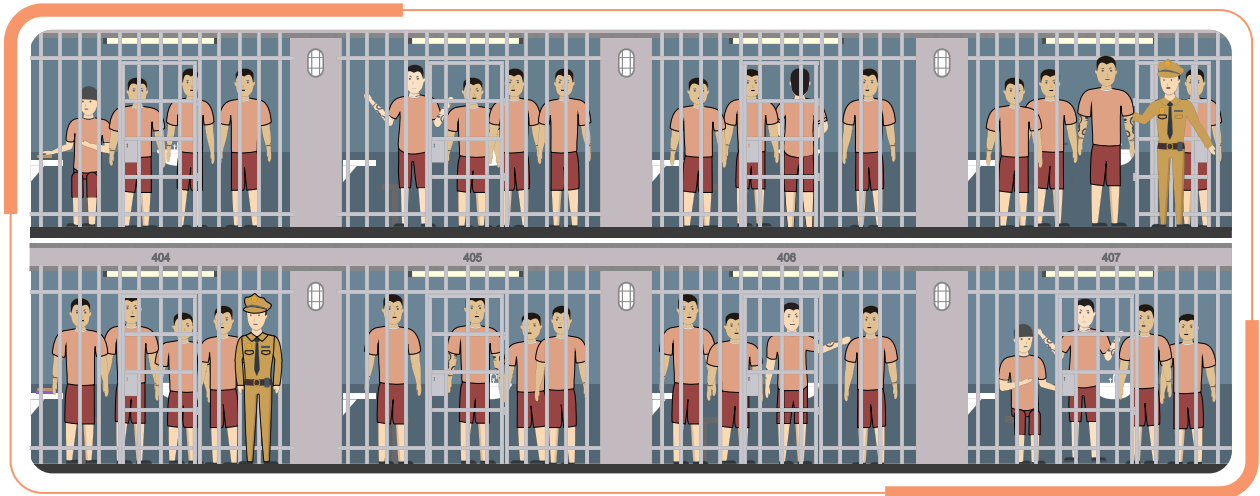
สำหรับการให้ความช่วยเหลือในกระบวนการยุติธรรมผ่าน พ.ร.บ. กองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ได้แก่ การช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี หลักประกัน ขอลปล่อยชั่วคราว การให้เงินช่วยเหลือแก่ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน และการให้ความรู้ทางกฎหมาย ในปี 2567 แม้จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์กรณีการขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยและปรับปรุงองค์ประกอบ คณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัดให้มีความหลากหลายแล้วก็ตาม⁵ แต่สัดส่วนของผู้ยื่นคำขอรับความช่วยเหลือและได้รับอนุมัติไม่แตกต่างจากปีที่ผ่านมาอย่างชัดเจน⁶ โดยมีผู้ยื่นขอรับความช่วยเหลือกรณีที่เป็นผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน 82 ราย ได้รับอนุมัติ 12 ราย ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าที่ได้รับอนุมัติ 7 ราย แต่ยังมีจำนวนไม่มาก ส่วนหนึ่งเนื่องจากคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม

ยังไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ว่าพฤติการณ์ใดถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน และยังมีผู้ยื่นคำขอรับความช่วยเหลือกรณีการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย⁷

1.2 มาตรฐานสถานที่ควบคุมตัว

และการดูแลคุณภาพชีวิตผู้ถูกควบคุมตัว

ข้อมูลจากกรมราชทัณฑ์รายงานว่าเรือนจำทั่วประเทศยังมีความแออัดสูง ปี 2567 มีจำนวนผู้ต้องขังเพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้า โดยมีผู้ต้องขัง 285,149 คน แบ่งเป็นนักโทษเด็ดขาด 202,824 คน ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีและอื่น ๆ 82,325 คน⁸ ส่วนใหญ่ยังเป็นคดีเกี่ยวกับยาเสพติดเช่นเดียวกับในปี 2566⁹ ในขณะที่มีพื้นที่เรือนนอน 381,940.33 ตารางเมตร สามารถรองรับผู้ต้องขังได้ 238,595 คน (เฉลี่ย 1.6 ตารางเมตรต่อคน)¹⁰ นอกจากนี้ปัญหาความแออัดภายในเรือนจำ ปี 2567

⁵จาก ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2566. (2567, 11 มกราคม). *ราชกิจจานุเบกษา*, 141(พิเศษ 10ง), 17.

จาก คำสั่งคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ที่ 6/2567 ลงวันที่ 21 มีนาคม 2567 เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัด.

⁶ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 (ข้อมูล ณ วันที่ 3 กันยายน 2567) มีผู้ยื่นคำขอรับความช่วยเหลือ 4,360 ราย และได้รับการอนุมัติ 2,351 ราย (ร้อยละ 53.94) ส่วนปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 มีผู้ยื่นคำขอรับความช่วยเหลือ 5,233 ราย ได้รับการอนุมัติ 3,189 ราย (ร้อยละ 60.94).

⁷จาก หนังสือสำนักงานกองทุนยุติธรรม ด่วนที่สุด ที่ ยธ 02106/2000 ลงวันที่ 4 พฤศจิกายน 2567 เรื่อง ขอส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567.

⁸จาก รายงานติดตามสถานการณ์กรมราชทัณฑ์ ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2567, โดย กรมราชทัณฑ์, 8 มกราคม 2568. สืบค้นจาก <http://www.correct.go.th/stahomepage/waroom.php?date=2024-12-31a>

⁹ในปี 2566 มีผู้ต้องขังในคดียาเสพติดร้อยละ 74.47 ของจำนวนผู้ต้องขังทั้งหมด ในขณะที่ปี 2567 มีผู้ต้องขังในคดียาเสพติดร้อยละ 71.60.

จาก รายงานติดตามสถานการณ์กรมราชทัณฑ์ ข้อมูล ณ วันที่ 26 พฤศจิกายน 2567, โดย กรมราชทัณฑ์, 27 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก <http://www.correct.go.th/stahomepage/waroom.php?date=2024-11-26>

¹⁰แนวปฏิบัติทางวิชาการว่าด้วยการออกแบบเรือนจำ (Technical Guidance for Prison Planning) โดยสำนักงานบริการโครงการแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office for Project Service: UNOPS) เสนอว่า เรือนจำที่มีเตียงนอน 2 ชั้น ควรมีพื้นที่ต่อผู้ต้องขัง 2.6 ตารางเมตร.

ยังพบรายงานปัญหาด้านคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังภายในเรือนจำบางกรณี อาทิ ปัญหาด้านความสะอาดของน้ำ ความปลอดภัยของผู้ต้องขังโดยปราศจากการข่มขู่หรือคุกคาม ปัญหาความละเอียดอ่อนในการดูแลผู้ต้องขังที่เป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ การล่วงละเมิดทางเพศ รวมถึงการเสียชีวิตภายในเรือนจำ ทั้งจากการทะเลาะวิวาทและการประท้วงด้วยการอดอาหาร (hunger strike) ในขณะเดียวกันมีข้อห่วงกังวลจากภาคประชาสังคมถึงการเลือกปฏิบัติในการส่งตัวผู้ต้องขังออกไปรับการรักษาพยาบาลภายนอกเรือนจำ ซึ่งเป็นกรณีที่กรมราชทัณฑ์ชี้แจงว่าผู้ต้องขังทุกรายที่เจ็บป่วยจะได้รับการปฏิบัติตามมาตรฐานทางการแพทย์เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชนและคำนึงถึงสุขภาพของผู้ต้องขังเป็นสำคัญ¹¹

สำหรับการดูแลผู้ต้องขัง¹² โดยเฉพาะกลุ่มผู้ที่ถูกกักกันไว้เป็นเวลานานและไม่มีกำหนดระยะเวลา เช่น กลุ่มโรฮิงจาและกลุ่มอุยกูร์ ซึ่งปีก่อนหน้า กสม. ได้มีข้อเสนอแนะในการดูแลสุขภาพและมีนโยบายที่ชัดเจนเพื่อดูแลสุขภาพห้องกักและสถานที่ควบคุมให้ถูกสุขลักษณะ โดยภาครัฐได้จัดหาแพทย์และตรวจสุขภาพให้แก่ผู้ต้องขัง รวมถึงการปรับปรุงสถานที่และอยู่ระหว่างการก่อสร้างสถานกักตัวแห่งใหม่ใน จ. ปทุมธานี อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาความแออัดในสถานกักตัวซึ่งนำไปสู่ผลกระทบด้านสุขภาพ การขาดแคลนล่าม งบประมาณ และบุคลากรในการควบคุม

ดูแลผู้ต้องขังไม่เพียงพอ อีกทั้งผู้ต้องขังที่ไม่สามารถเดินทางกลับภูมิลำเนาหรือไปยังประเทศที่สามได้เนื่องจากไม่มีประเทศปลายทางตอบรับ ทำให้ต้องอยู่ในสถานกักตัวคนต่างด้าวเป็นเวลานาน¹³

1.3 โทษประหารชีวิต

ปัจจุบันมีผู้ต้องโทษที่ถูกพิพากษาประหารชีวิต 348 คน¹⁴ และประหารชีวิตครั้งสุดท้ายเมื่อปี 2561 สำนักกิจการยุติธรรม (สกธ.) ได้สำรวจข้อมูลพบว่ามีกำหนดฐานความผิดที่มีโทษประหารชีวิตในประมวลกฎหมายและ พ.ร.บ. พิเศษ รวม 8 ฉบับ โดยเป็นฐานความผิดที่มีโทษประหารชีวิตสถานเดียว 10 ฐานความผิด¹⁵ ซึ่งในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 สกธ. ได้ชะลอการศึกษาวินิจฉัยเกี่ยวกับโทษประหารชีวิตไว้ก่อนเนื่องจากไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ¹⁶

ที่มา : สำนักข่าวไทย

¹¹จาก กรมราชทัณฑ์แจ้งส่งตัว “วนรัตน์” ผู้ต้องทาศติ STARK นอน รพ. ดำรวจ ปฏิบัติตามมาตรฐานการแพทย์ ยึดหลักสิทธิมนุษยชน, โดย สยามรัฐ, 22 พฤษภาคม 2567. สืบค้นจาก <https://siamrath.co.th/n/538162>

จาก 143 วัน นอกเรือนจำของ ทักษิณ ชินวัตร กับ 2 ความเคลื่อนไหวสำคัญ, โดย บีบีซี, 12 มกราคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/articles/cnd778029e5o>

¹²ผู้ต้องขัง หมายถึง คนต่างด้าวที่เข้าหรืออยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือการอนุญาตนั้นสิ้นสุดหรือถูกเพิกถอน ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ได้กักตัวไว้เพื่อรอการส่งกลับออกไปนอกราชอาณาจักร ตามมาตรา 54 แห่ง พ.ร.บ. คนเข้าเมือง พ.ศ. 2522.

¹³จาก การประชุมเพื่อติดตามและขับเคลื่อนการดำเนินการตามข้อเสนอแนะในรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566 และหารือประเด็นผู้ที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ/คนไร้รัฐไร้สัญชาติ, 9 สิงหาคม 2567, โดย สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

¹⁴จาก สถิตินักโทษประหารชีวิต กันยายน 2567 ข้อมูล ณ วันที่ 31 ตุลาคม 2567, โดย กรมราชทัณฑ์, 16 ธันวาคม 2567. สืบค้นจาก <http://www.correct.go.th/executed/filepdf/1734076170.pdf>

¹⁵จาก การประชุมติดตามและขับเคลื่อนการดำเนินการตามข้อเสนอแนะในรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566 และรับฟังสถานการณ์สิทธิมนุษยชนประเด็นด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง. งานเดิม.

¹⁶จาก หนังสือกระทรวงยุติธรรม ด่วนที่สุด ที่ ยศ 0401/6056 ลงวันที่ 24 พฤษภาคม 2567 เรื่อง รายงานตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560.

2. การตอบรับข้อเสนอแนะ ในรายงานปี 2566

มีความคืบหน้าที่สำคัญในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ดังนี้

2.1 ตร. ได้กำชับและเร่งรัดให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนคดีอาญา กำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จในการพิจารณาคดีในขั้นตอนต่าง ๆ และแต่งตั้งคณะทำงานในการแก้ไขปัญหาผู้ต้องหาที่ถูกอายัดโดยพนักงานสอบสวนให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน¹⁷

2.2 ยธ. ได้ประชาสัมพันธ์เชิงรุกการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชน อาทิ จัดทำสติ๊กเกอร์และป้ายประชาสัมพันธ์รวมทั้งผ่านสื่อออนไลน์ชื่อ “สถานีเยียวยา” เพื่อขอรับความช่วยเหลือตามกฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา และกองทุนยุติธรรม อีกทั้งเชื่อมโยงข้อมูลผ่านศูนย์ข้อมูลภาครัฐ (Open Government Data) เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลการบริการในการขอรับความช่วยเหลือได้มากขึ้น¹⁸

2.3 กรมราชทัณฑ์ร่วมกับสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) ได้ริเริ่มและมีนโยบายที่จะพัฒนาเรือนจำต้นแบบตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (ข้อกำหนดแมนเดลา) 12 แห่ง¹⁹ และแบ่งกลุ่มผู้ต้องขังหญิงตามมาตรฐานข้อกำหนดว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง

และมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (ข้อกำหนดกรุงเทพ)²⁰ เพื่อให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงเป็นมาตรฐาน และจัดตั้งเรือนจำศูนย์ระหว่างพิจารณาคดี (Hub) ซึ่งกำหนดให้เรือนจำ/ทัณฑสถานที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดเดียวกันมี 1 เรือนจำทำหน้าที่ในการควบคุมผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี²¹ โดยแยกพื้นที่ในการคุมขังและให้แต่งกายที่แตกต่างเพื่อลดการตีตรา ซึ่งนำร่องใช้ที่เรือนจำพิเศษมีนบุรี และเรือนจำพิเศษกรุงเทพ ได้ปรับปรุงการแต่งกายของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีให้มีความแตกต่างจากผู้ต้องขังเด็ดขาด

2.4 สกธ. ได้ดำเนินการตามมติ ครม. เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2559²² โดยจัดเก็บข้อมูล ศักยภาพการณืประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเหมาะสมของการกำหนดหรือบังคับโทษในความผิดที่มีอัตราโทษประหารชีวิต อีกทั้ง ครม. ได้รับทราบข้อเสนอของ กสม. ในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่มีโทษประหารชีวิต และมีมติว่าโทษประหารชีวิตยังมีความจำเป็นสำหรับบางฐานความผิด²³

¹⁷จาก คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 138/2567 ลงวันที่ 20 มีนาคม 2567 เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานตรวจสอบและเร่งรัดการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่ถูกอายัดโดยพนักงานสอบสวน.

¹⁸จาก หนังสือกระทรวงยุติธรรม ด่วนที่สุด ที่ ยธ 0401/6056 ลงวันที่ 24 พฤษภาคม 2567. งานเดิม.

¹⁹ได้แก่ 1) เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร 2) เรือนจำพิเศษธนบุรี 3) เรือนจำจังหวัดอุทัยธานี 4) เรือนจำกลางสมุทรปราการ 5) เรือนจำกลางชลบุรี 6) เรือนจำกลางระยอง 7) เรือนจำกลางเชียงราย 8) เรือนจำกลางสงขลา 9) เรือนจำกลางอุบลราชธานี 10) เรือนจำจังหวัดสกลนคร 11) เรือนจำกลางราชบุรี และ 12) เรือนจำจังหวัดระนอง.

²⁰แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้ต้องขังหญิงทั่วไป 2) ผู้ต้องขังหญิงสูงอายุ 3) ผู้ต้องขังหญิงพิการ 4) ผู้ต้องขังหญิงตั้งครรภ์ และ 5) เด็กที่อยู่ในความดูแลของผู้ต้องขัง (เด็กติดผู้ต้องขัง).

²¹ได้แก่ 1) เรือนจำกลางลำปาง 2) เรือนจำจังหวัดพิษณุโลก 3) เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 4) ทัณฑสถานบำบัดพิเศษขอนแก่น 5) ทัณฑสถานวัยหนุ่มนครศรีธรรมราช 6) เรือนจำจังหวัดสงขลา 7) เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร 8) ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง 9) เรือนจำพิเศษมีนบุรี 10) เรือนจำพิเศษธนบุรี 11) เรือนจำอำเภอธัญบุรี และ 12) เรือนจำจังหวัดปทุมธานี.

²²การดำเนินการเปลี่ยนแปลงโทษประหารชีวิตแบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การปรับอัตราโทษความผิดบางประเภท จากที่มีโทษประหารชีวิตสถานเดียวเป็นโทษอัตราขั้นสูงสุดโทษประหารชีวิต ระยะที่ 2 การยกเลิกโทษประหารชีวิตในบางฐานความผิดที่ไม่เกี่ยวกับชีวิต และระยะที่ 3 การยกเลิกโทษประหารชีวิตในฐานความผิดที่เหลือทั้งหมด.

²³จาก หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร 0505/29249 ลงวันที่ 18 ธันวาคม 2567 เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่มีโทษประหารชีวิตเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน.

3. การดำเนินการของ กสม.

ปี 2567 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนประเด็นสิทธิในกระบวนการยุติธรรม 124 เรื่องส่วนใหญ่เป็นการดำเนินคดีอาญาล่าช้าและการอายัดผู้ต้องขัง ซึ่งได้ประสานแจ้งไปยังพนักงานสอบสวนเพื่อให้เร่งรัดดำเนินการ นอกจากนี้ได้หยิบยกกรณีเหตุการณ์แพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ในเรือนจำแห่งหนึ่ง ทำให้มีผู้ต้องขังป่วย 3,485 คน ซึ่งต่อมาเสียชีวิต 2 คน โดยประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไปยังกรมราชทัณฑ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเยียวยาครอบครัวของผู้ต้องขังที่เสียชีวิต และจัดหาวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ให้ผู้ต้องขังในเรือนจำทั่วประเทศอย่างต่อเนื่องทุกปี และมีรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ อาทิ

1) กรณีผู้ต้องขังถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาระหว่างถูกคุมขัง 7 คดี ถูกอายัดไว้และยังไม่มี การดำเนินการให้แล้วเสร็จ กสม. เห็นว่าส่งผลให้ผู้ต้องขังเสียสิทธิในการได้รับการสอบสวนที่รวดเร็วและสิทธิประโยชน์ในทางราชทัณฑ์ จึงมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งรัดสอบสวนให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว พัฒนาเทคโนโลยีระบบติดตามคดีเพื่อให้สามารถติดตามความคืบหน้าคดี และกำหนดแนวทางให้ผู้บัญชาการเรือนจำมีอำนาจพิจารณาลงโทษทางวินัยโดยไม่ต้อง ร้องทุกข์หรือกล่าวโทษในคดีอาญาที่เป็นคดีเล็กน้อยและไม่มีผู้เสียหายหรือผู้เสียหายไม่ประสงค์ดำเนินคดี²⁴

2) กรณีผู้บัญชาการเรือนจำแห่งหนึ่งลงโทษผู้ต้องขังโดยการย้ายไปควบคุมที่แดนความมั่นคงสูงสุด โดยไม่เป็นธรรม ซึ่ง กสม. เห็นว่าการลงโทษโดยย้ายผู้ต้องขังรายดังกล่าวทำให้ผู้ต้องขังถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพเกินสมควรแก่เหตุและเป็นการลงโทษที่ไม่เป็นธรรม จึงมีข้อเสนอแนะให้แก้ไขปรับปรุงระเบียบกรมราชทัณฑ์เกี่ยวกับการใช้อำนาจของผู้บังคับบัญชา

เรือนจำในการย้ายผู้ต้องขังของเรือนจำความมั่นคงสูงสุด และเยียวยาเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ที่อาจเสียไป²⁵

3) กรณีเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานครอนุญาตให้ผู้ต้องขังเข้ารับการรักษาพยาบาลที่ห้องพิเศษโรงพยาบาล ตำรวจและได้รับการรักษาที่ดีกว่าผู้ต้องขังรายอื่น ซึ่ง กสม. เห็นว่าการเข้ารับการรักษาตัวดังกล่าว โดยอาศัยช่องว่างของกฎกระทรวงการส่งตัวผู้ต้องขังไปรักษาตัวนอกเรือนจำ พ.ศ. 2563 ทำให้ผู้ต้องขังได้รับประโยชน์ นอกเหนือจากสิทธิที่ควรได้รับ ถือเป็นกรกระทำที่ขัดต่อหลักความเสมอภาคและเป็นการเลือกปฏิบัติแก่ผู้ต้องขัง จึงมีข้อเสนอแนะให้ตรวจสอบการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร และโรงพยาบาลตำรวจ รวมทั้งเสนอให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจ อีกทางด้วย²⁶

นอกจากนี้ กสม. ได้ตรวจเยี่ยมสถานที่ควบคุมตัว 16 แห่ง พบความแออัดของเรือนจำ ซึ่งไม่สอดคล้องกับมาตรฐานข้อกำหนดแมนเดลา จำนวนบุคลากรทางการแพทย์ไม่เพียงพอ และไม่มีการจำแนกผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีออกจากผู้ต้องขังเด็ดขาด จึงมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาใช้นโยบายลดทอนความเป็นอาชญากรรม (decriminalization) สำหรับความผิดบางประเภท การลดการใช้โทษจำคุก

²⁴จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 325/2567 เรื่อง สิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรณีร้องเรียนว่าพนักงานสอบสวนดำเนินคดีล่าช้า.

²⁵จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 10/2567 เรื่อง สิทธิผู้ต้องขัง กรณีกล่าวอ้างว่า เจ้าหน้าที่เรือนจำกลางเขาบินย้ายผู้ต้องขังเข้าควบคุมที่แดนความมั่นคงสูงสุดโดยไม่เป็นธรรม.

²⁶จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 221/2567 เรื่อง การเลือกปฏิบัติและสิทธิของผู้ต้องขัง กรณีร้องเรียนว่านายทักษิณ ชินวัตร ได้รับสิทธิรักษาพยาบาลดีกว่าผู้ต้องขังรายอื่น.

มากเกินไป การควบคุมตัวผู้ต้องขังที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำเพื่อแก้ไข ปัญหาความแออัดในเรือนจำ และเพิ่มจำนวนบุคลากร ด้านสาธารณสุขในการดูแลผู้ต้องขัง ในส่วนของสถาน กักตัวคนต่างด้าว พบปัญหาความแออัดและจำนวน บุคลากรทางการแพทย์ไม่เพียงพอเช่นเดียวกัน อีกทั้งไม่มี จิตแพทย์หรือนักจิตวิทยาในการรักษาหรือให้คำแนะนำ และการกักตัวผู้ต้องขังที่ไม่มีกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน จึงมีข้อเสนอแนะให้เร่งรัดการก่อสร้างสถานควบคุมตัว แห่งใหม่ เพิ่มบุคลากรด้านสาธารณสุขในการดูแลรักษา พยาบาลผู้ต้องขังและผู้มีปัญหาสุขภาพจิต และการเร่งรัด ให้ผู้ต้องขังเข้าถึงกลไกคัดกรองระดับชาติที่ได้รับสถานะ “ผู้ได้รับการคุ้มครอง”²⁷

สำหรับกรณีผู้ต้องขังเสียชีวิตด้วยอาการหัวใจ หยุดเต้นฉับพลันจากการอดอาหารและน้ำประท้วง เพื่อเรียกร้องให้ปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม กสม. ได้ออกแถลงการณ์เพื่อเน้นย้ำสิทธิที่จะได้รับการปล่อย ชั่วคราวเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ต้องหาที่ต้อง ได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่า ศาลจะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุด และเรียกร้องให้สอบสวน หาสาเหตุการเสียชีวิต รวมทั้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เร่งหาแนวทางป้องกันมิให้เกิดเหตุสูญเสียอันกระทบต่อ สิทธิในชีวิตและร่างกาย²⁸

ที่มา : สำนักงาน กสม.

²⁷จาก รายงานข้อเสนอแนะ ที่ 115/2567 เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน กรณีการตรวจเยี่ยม สถานที่ควบคุมตัว.

²⁸จาก กสม. แสดงความเสียใจต่อการเสียชีวิตของ “บ๊อง ทะลุ้ง” ย้ำผู้ต้องขังต้องได้รับสิทธิในการประกันตัว, โดย สำนักงาน กสม., 15 พฤษภาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.nhrc.or.th/th/NHRC-News-and-Important-Events/10903>

ในด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน จากการขับเคลื่อน ประเด็นสิทธิในกระบวนการยุติธรรมในงานสมัชชา สิทธิมนุษยชน ตั้งแต่ปี 2565 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก้ไขปัญหาการบริหารจัดการทะเบียนประวัติอาชญากร โดยคัดแยกทะเบียนประวัติระหว่างผู้ต้องหา อาชญากร และผู้กระทำความผิดที่ไม่ใช่อาชญากร และจัดเก็บไว้ แยกกันอันเป็นการส่งเสริมความยุติธรรมภายใต้หลัก การสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ สำหรับงานสมัชชาสิทธิมนุษยชน ปี 2567 กสม. ได้หารือ กับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ตร.) เกี่ยวกับปัญหา การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและรับฟังความคิดเห็นต่อ กระบวนการยุติธรรมในชั้นสอบสวนจากภาคประชาสังคม ภาควิชาการ และหน่วยงานภาครัฐ โดยมุ่งเน้นผลักดัน และเพิ่มประสิทธิภาพการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในการ สร้างหลักประกันการเข้าถึงความยุติธรรมสำหรับทุกคน เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างการรักษาความสงบ เรียบร้อยของสังคมกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ รวมถึงการบรรจุวิชาสิทธิมนุษยชนไว้ในหลักสูตร การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ตำรวจในสังกัด และจัดทำมาตรฐาน (Standard Operation Procedure: SOP) ให้สอดคล้อง กับหลักสิทธิมนุษยชน อีกทั้งได้ร่วมกับ ตร. จัดทำแผน พัฒนาสถานีตำรวจเพื่อป้องกันการทรมานและ การปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม โดย ตร. จะนำไปเป็นนโยบายและ กรอบแนวทางปฏิบัติในการสร้างมาตรฐานทั้งด้านกายภาพ และการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจถึงแนวปฏิบัติที่ดี สำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อผู้ต้องหาหรือผู้ถูกควบคุมตัว ที่สถานีตำรวจรวมถึงสถานที่ควบคุมตัวบุคคลที่อยู่ใน การกักขังดูแลของ ตร. นอกจากนี้ กสม. ได้ร่วมกับ ภาคประชาสังคมขับเคลื่อนเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการยกเลิกโทษประหารชีวิต รวมทั้งปรับปรุง ร่างกฎหมายที่มีโทษประหารชีวิตสถานเดียวและกฎหมาย การใช้โทษจำคุกตลอดชีวิตแทนโทษประหารชีวิต

4. การประเมินสถานการณ์ สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

รัฐมีหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญและกติกา ICCPR ในการรับรองและคุ้มครองสิทธิในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม ในปี 2567 ตร. ได้ให้ความสำคัญในการเร่งรัดดำเนินคดีทางอาญา โดยกำชับให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนคดีอาญาให้แล้วเสร็จตามกำหนดเวลา²⁹ และมีคณะทำงานตรวจสอบและเร่งรัดการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่ถูกอายัด ซึ่งสอดคล้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 และกติกา ICCPR ข้อ 14 (3) ที่กำหนดให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวกและรวดเร็ว ส่งผลให้ กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาล่าช้าลดลงจากปีก่อนหน้า สำหรับการช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญา ภาครัฐได้ประชาสัมพันธ์ภารกิจทำให้ความช่วยเหลือประชาชนอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีผู้ขอรับความช่วยเหลือและมีอัตราส่วนการอนุมัติให้ความช่วยเหลือเพิ่มขึ้นกว่าปีที่ผ่านมา สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 25 และกติกา ICCPR ข้อ 2 (3) ที่รับรองให้บุคคลที่ได้รับความเสียหายและถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพ หรือการกระทำผิดอาญาของบุคคลอื่นต้องได้รับการเยียวยา ในส่วนปัญหาเกี่ยวกับมาตรฐานสถานที่ควบคุมตัว รัฐได้นำข้อกำหนดแมนเดลาและข้อกำหนดกรุงเทพมาปรับใช้เพื่อขับเคลื่อนและพัฒนาเรือนจำ โดยริเริ่มจำแนกผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีด้วยการจัดพื้นที่แยกกับผู้ต้องขังเด็ดขาดภายในเรือนจำ รวมถึงมีข้อกำหนดบางประการที่แตกต่างกัน เช่น เครื่องแต่งกาย สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสอง และกติกา ICCPR ข้อ 10 ที่รับรองให้ผู้ถูกกีดรอนสิทธิต้องได้รับการปฏิบัติด้วยความมีมนุษยธรรมและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และข้อ 14 (2) ที่กำหนดว่าผู้ถูกกล่าวหาสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิด

ที่มา : สำนักงาน กสม.

ปัญหาหรืออุปสรรค

อุปสรรคสำคัญที่จะเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา อาทิ การขาดแคลนล่ามที่มีความหลากหลายทางภาษา และความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน รวมถึงล่ามภาษามือสำหรับประชาชนที่ไม่สามารถพูดหรือได้ยิน และข้อจำกัดในขั้นตอนการเบิกจ่ายค่าป่วยการ

เนื่องจากยังไม่มีกฎหมายกลางเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การเบิกค่าใช้จ่ายให้แก่ล่ามในกระบวนการยุติธรรม อีกทั้งข้อเรียกร้องให้รัฐจัดหาทนายความให้ความช่วยเหลือตั้งแต่ขั้นสอบสวนจนถึงสิ้นสุดคดี ปัญหาการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมในขั้นตอนการร้องทุกข์และการดำเนินคดีอาญาล่าช้า แม้ว่า ตร. จะกำหนดมาตรการเพื่อเร่งรัดการดำเนินคดีอาญา รวมถึงกำชับและเร่งรัดการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนแล้วก็ตาม แต่ กสม. ยังคงได้รับเรื่องร้องเรียนจำนวนหนึ่ง อีกทั้ง ตร. ยังไม่ได้จัดให้มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถตรวจสอบความคืบหน้าได้ สำหรับการช่วยเหลือประชาชนตามภารกิจกองทุนยุติธรรมมีสัดส่วนการอนุมัติที่ลดลง

²⁹จาก คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 419/2556 เรื่อง การอำนวยความสะดวกยุติธรรมในคดีอาญา การทำสำนวนการสอบสวน และมาตรการควบคุมตรวจสอบ เร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2556.

และบางกรณีประชาชนที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนไม่ได้รับการอนุมัติให้ความช่วยเหลือ เนื่องจากยังไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนและครอบคลุมเพื่อขอรับการเยียวยา

นอกจากนี้ ปัญหาเรือนจำและสถานกักตัวคนต่างด้าวแออัดและต่ำกว่ามาตรฐานระหว่างประเทศ ส่งผลต่อสุขภาพของผู้ต้องขัง มีการกักตัวคนต่างด้าวบางกลุ่ม โดยไม่มีกำหนดระยะเวลา ขาดแคลนล่ามงบประมาณ และบุคลากรที่ไม่เพียงพอในการดูแลผู้ต้องขัง สำหรับการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงโทษประหารชีวิต ยังไม่มีความคืบหน้าเท่าที่ควร เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ ซึ่งไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและกติกา ICCPR

5. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

5.1 รัฐบาล โดย ตร. ควรพัฒนาระบบการสืบสวนและสอบสวนให้มีประสิทธิภาพ เช่น การเพิ่มพนักงานสอบสวนและผู้ช่วยพนักงานสอบสวนให้เพียงพอและเหมาะสมกับภารกิจที่รับผิดชอบ และกำหนดให้ตำแหน่งพนักงานสอบสวนสามารถปรับระดับเพิ่มสูงขึ้นตามสายงาน การบรรจุเนื้อหาด้านสิทธิมนุษยชนในหลักสูตรของนักเรียนนายร้อยตำรวจ และการรับแจ้งความออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น รวมทั้งกำชับ ติดตาม เร่งรัดการดำเนินการของพนักงานสอบสวนให้ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดขั้นตอนการร้องทุกข์และเน้นย้ำให้มีการจัดทำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบความคืบหน้าได้

5.2 รัฐบาล โดย ยธ. และสำนักงานศาลยุติธรรม ควรอบรมล่ามให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ให้มีความหลากหลายทางภาษา โดยขึ้นทะเบียนแยกประเภทล่าม และเพิ่มล่ามภาษามือในกระบวนการยุติธรรม รวมถึงพิจารณาจัดทำกฎหมายหรือหลักเกณฑ์เพื่อใช้ประกอบในการเบิกจ่ายค่าป่วยการและค่าใช้จ่ายจากการปฏิบัติหน้าที่ให้แก่ล่ามที่ให้ความช่วยเหลือประชาชนในกระบวนการยุติธรรม

5.3 รัฐบาล โดย ยธ. ควรเน้นย้ำการประชาสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงความช่วยเหลือได้มากขึ้น โดยเฉพาะกรณีผู้เสียหายจากการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย รวมถึงพิจารณาทบทวนและกำหนดหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน เพื่อให้สามารถเข้าถึงความช่วยเหลือเยียวยาตามกฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา และกฎหมายว่าด้วยกองทุนยุติธรรมได้อย่างทั่วถึงและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

5.4 รัฐบาล โดย ยธ. ควรเร่งปรับปรุงและพัฒนาเรือนจำให้สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง และข้อกำหนดว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงและมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิงให้เป็นมาตรฐานมากยิ่งขึ้น รวมถึงดำเนินการแยกสถานที่คุมขัง การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีและผู้ต้องขังที่มีความหลากหลายทางเพศให้ชัดเจน

5.5 รัฐบาลควรสนับสนุนงบประมาณและบุคลากรให้ ตร. เพื่อปรับปรุงและพัฒนาสถานกักตัวคนต่างด้าวให้สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ และเร่งหามาตรการเพื่อยุติการกักตัวโดยไม่มีกำหนดระยะเวลาหรือให้มีมาตรการอื่น ๆ แทนการกักตัว

5.6 รัฐบาล โดย ยธ. ควรสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการให้สอดคล้องกับมติ ครม. เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2559 โดยเฉพาะการทบทวนและแก้ไขกฎหมายที่มีโทษประหารชีวิตสถานเดียว เพื่อให้ศาลมีทางเลือกในการพิพากษาลงโทษให้เหมาะสมกับพฤติการณ์การกระทำความผิดและพฤติการณ์ส่วนตัวของผู้กระทำความผิดแต่ละราย และทบทวนกฎหมายทั้งหมดที่มีโทษประหารชีวิตที่ไม่เข้าข่ายเป็นคดีอุกฉกรรจ์ที่สุด เพื่อให้สอดคล้องตามกติกา ICCPR ข้อ 6 (2) ที่กำหนดว่าการลงโทษประหารชีวิตอาจกระทำได้เฉพาะคดีอุกฉกรรจ์ที่สุดตามกฎหมายที่ใช้บังคับขณะกระทำความผิด

2.2 การกระทำความผิดและการบังคับบุคคลให้สูญหาย

1. สถานการณ์

ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา CPED ซึ่งมีผลบังคับใช้ในวันที่ 13 มิถุนายน 2567 สาระสำคัญของอนุสัญญาดังกล่าวเป็นไปตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ ในการคุ้มครองบุคคลจากการถูกบังคับให้สูญหายโดยเจ้าหน้าที่รัฐ นอกจากนี้ปี 2567 ภาครัฐได้ดำเนินการที่สำคัญ เช่น จัดทำกฎหมายระดับอนุบัญญัติ รับเรื่อง ติดตาม ตรวจสอบ และดำเนินคดีการกระทำความผิดตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ ซึ่งมีสถิติเรื่องร้องเรียนหรือร้องทุกข์ 5 เรื่อง³⁰ โดยมีคดีที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลแล้ว 2 คดี และประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจหลักการและสาระสำคัญของกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่หน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

ที่มา : สำนักงาน กสม.

อย่างไรก็ดี ผู้ปฏิบัติงานยังมีอุปสรรคและข้อจำกัดบางประการ³¹ อาทิ เจ้าหน้าที่บางส่วนขาดความรู้ความเข้าใจกฎหมาย บางหน่วยงานขาดอุปกรณ์ที่เหมาะสมในการปฏิบัติงาน การรับแจ้งเหตุยังไม่เป็นมาตรฐานเดียวกันและยังไม่มีระบบฐานข้อมูลกลางระเบียบของกองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า (กอ.รมน.ภาค 4 สน.) ยังไม่ได้กำหนดเรื่องการแจ้งการควบคุมตัวและการแจ้งย้ายสถานที่ควบคุมตัวให้พนักงานอัยการหรือพนักงานฝ่ายปกครองทราบ การพิจารณาเรื่องร้องทุกข์มีความล่าช้า รวมถึงยังไม่มีแนวทางการใช้ความเห็นทางการแพทย์เพื่อเป็นหลักฐานประกอบกรณีการกระทำความผิด

จากการติดตามสถานการณ์การกระทำความผิดและการบังคับบุคคลให้สูญหาย ในปี 2567 พบสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.1 การกระทำความผิด การกระทำที่โหดร้าย ไร้มุขยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

1.1.1 การกระทำความผิดในระหว่างจับกุมควบคุมตัว กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่ จ. สระแก้ว ใช้ถู่ด่าคูล่มศีรษะนายปัญญา คงแสนคำ (ลุงเปี้ยก) บังคับให้ถอดเสื้อและเปิดแอร์ให้หนาว เพื่อให้รับสารภาพในคดีฆาตกรรม โดยกรมสอบสวนคดีพิเศษได้ส่งฟ้องเจ้าหน้าที่ตำรวจ 8 นาย ในฐานะความผิดตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ และประมวลกฎหมายอาญา ปัจจุบันคดีอยู่ในชั้นพิจารณาของพนักงานอัยการ

³⁰จาก หนังสือกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ส่วนที่ ๓๕ ๐๔๐๑/๖๒๒๐ ลงวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๗. งานเดิม.

³¹จาก การประชุมเพื่อรับฟังสถานการณ์สิทธิมนุษยชนและสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการกระทำความผิด เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการคุ้มครองบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์เสี่ยง, 12 มิถุนายน 2567. สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

จาก การประชุมรับฟังความคิดเห็นประกอบการจัดทำรายงานคู่มือแนวทางการปฏิบัติตามอนุสัญญา CAT (ภาครัฐ), 7 สิงหาคม 2567. สำนักสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

จาก การเสวนาเพื่อติดตามการปฏิบัติตามพันธกรณีตามอนุสัญญา CAT, 15 สิงหาคม 2567. สำนักสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

1.1.2 การลงโทษเกินกว่าเหตุ ส่งผลกระทบต่อร่างกายและบางรายถึงขั้นเสียชีวิต พบรายงานหลายเหตุการณ์ อาทิ กรณีพลทหารเสียชีวิตในค่ายทหารใน จ. ชลบุรี เนื่องจากถูกครุฝึกกลองโฆ ซึ่งหน่วยงานต้นสังกัดได้ตั้งคณะกรรมการสอบสวน ดำเนินการทางวินัยและคดีอาญากับเจ้าหน้าที่ที่กระทำความผิด รวมถึงเยียวยาแก่ครอบครัวผู้เสียชีวิต กรณีพลทหารร้องทุกข์ว่าถูกครุฝึกกลองโฆในลักษณะที่เข้าข่ายเป็นการทรมานและการกระทำที่โหดร้าย จนได้รับบาดเจ็บและต้องเข้ารับการรักษาพยาบาลทั้งทางร่างกายและจิตใจ³² กรณีพลทหารสังกัดค่ายทหารใน จ. เชียงใหม่ ถูกกลองโฆอย่างไม่เหมาะสมโดยหน่วยงานต้นสังกัดได้ดำเนินการทางวินัยกับเจ้าหน้าที่ทหารผู้สั่งลงโทษ และกรณีนักเรียนนายสิบตำรวจ 3 นาย ใน จ. ลำปาง เป็นลมหมดสติภายหลังจากถูกครุฝึกกลองโฆ โดยหน่วยงานต้นสังกัดได้ให้ครุฝึกหยุดการสอนชั่วคราวและย้ายไปปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยอื่น รวมถึงตั้งคณะกรรมการเพื่อสอบสวน

สำหรับการบาดเจ็บและเสียชีวิตในระหว่างการฝึกของหน่วยต่าง ๆ พบรายงาน อาทิ กรณีการเสียชีวิตของเจ้าหน้าที่ตำรวจระหว่างเข้ารับการฝึกหลักสูตรปฏิบัติการพิเศษ ซึ่งหน่วยงานต้นสังกัดชี้แจงสาเหตุการเสียชีวิตว่าเกิดจากปัญหาสุขภาพ และกรณีพลทหารได้รับบาดเจ็บจากโรคลมร้อนในระหว่างการฝึกภาคสนาม ซึ่งหน่วยงานต้นสังกัดชี้แจงว่า ได้ปฐมพยาบาลและส่งผู้ป่วยเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลจนอาการดีขึ้น โดยตั้งคณะกรรมการสอบสวนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องแล้ว นอกจากนี้ยังพบรายงานการกระทำในลักษณะที่อาจเข้าข่ายย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในกรณีผู้เข้ารับการศึกษหลักสูตรของตำรวจถูกกระทำอนาจารและล่วงละเมิดทางเพศ³³ และกรณีข้าราชการทหารระดับสูงทำร้ายผู้ใต้บังคับบัญชา³⁴ ซึ่งทั้งสองกรณี หน่วยงานต้นสังกัดอยู่ระหว่างตรวจสอบข้อเท็จจริง

1.1.3 การพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด พบรายงานความคืบหน้าที่สำคัญ ได้แก่ กรณีศาลพิพากษาจำคุกเจ้าหน้าที่ทหารหญิงจากการทำร้ายร่างกายทหารหญิงรับใช้และให้ชดใช้เงินแก่ผู้เสียหาย และกรณีศาลมีคำสั่งในคดีไต่สวนการตายของแรงงานสัญชาติเมียนมา ซึ่งเสียชีวิตในระหว่างการควบคุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจใน จ. ระนอง เมื่อปี 2565 ว่า เหตุและพฤติการณ์ที่ตายคือภาวะติดเชื้ในกระแสโลหิตระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งปฏิบัติหน้าที่ราชการ ซึ่งสองกรณีกสม. ได้ตรวจสอบและมีข้อเสนอแนะไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วเมื่อปี 2566

1.2 การบังคับบุคคลให้สูญหาย

พบรายงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) สืบเนื่องจากในปี 2566 ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลางมีคำพิพากษายกฟ้องอดีตหัวหน้าอุทยานแห่งชาติกับพวกสี่คนในข้อหาฆ่าพอลละจี รักจงเจริญ (บิลลี่) โดยเจตนา เพราะไม่มีหลักฐานเพียงพอ ต่อมาปี 2567 ภรรยาของบิลลี่ยื่นอุทธรณ์เพื่อโต้แย้งคำพิพากษาดังกล่าว รวมถึงไต่ยื่นฟ้องกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชตาม พ.ร.บ. ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 และเรียกค่าสินไหมทดแทน³⁵ 2) กรณีวันเฉลิม สัตย์ศักดิ์สิทธิ์ สำนักงานอัยการสูงสุด (อส.) มีหนังสือแจ้งต่อครอบครัววันเฉลิมว่าไม่มีหน่วยงานใดสามารถยืนยันได้ว่าวันเฉลิมหายตัวไปหรือถูกลักพาตัว ปัจจุบันอยู่ระหว่างรอการพิจารณาของศาลชั้นต้น กรุงเทพมหานคร ประเทศกัมพูชา 3) กรณีชัชชา บุญพาวลัย (สหายภูษณะ) ซึ่งครอบครัวร้องทุกข์ตามมาตรา 7 ของ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ อส. ได้ยุติการสอบสวนเนื่องจากสถานะของการเป็นบุคคลสูญหายได้สิ้นสุดลงจากการพบศพที่บริเวณริมแม่น้ำโขง จ. นครพนม และ

³²จาก มูลนิธิผสานวัฒนธรรมกับนักคดีสำคัญด้านสิทธิมนุษยชนนัดคดีเดือนพฤษภาคม 2567 #คดีพลทหารเกณฑ์ผลิตที่ 1/66 [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก], โดย มูลนิธิผสานวัฒนธรรม, 2 พฤษภาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/share/p/1H5Xx7skRf/>

³³จาก *สั่งสอบปมฉาว แจงเหตุ อาจารย์โรงเรียนนายร้อยกับตำรวจ ละเมิดทางเพศลูกศิษย์*, โดย ไทยรัฐ, 20 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/crime/2826569>

³⁴จาก *ทบ.ตั้ง กก.สอบปมกรณยุทธศึกษาทหารบก ทำร้ายผู้ใต้บังคับบัญชา*, โดย สำนักข่าวไทย, 19 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก <https://tna.mcot.net/politics-1449293>

³⁵จาก *ครอบครัว 10 ปี คดีอุ้มฆ่า ‘บิลลี่’ นักปกป้องสิทธิมนุษยชน ชาวกะเหรี่ยงบางกลอย*, โดย ประชาไท, 17 เมษายน 2567. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2024/04/108854>

4) กรณีสยาม ธีรวุฒิ มารดาได้ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อสั่งให้สยามเป็นบุคคลสาบสูญ ซึ่งศาลยกคำร้องเนื่องจากเห็นว่า สยามมีหมายจับในคดีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 และเชื่อว่าอาจหลบซ่อนอยู่ในส่วนของผู้สูญหายรายอื่นยังไม่พบรายงานความคืบหน้าที่สำคัญ

ที่มา : มติชน

2. การตอบรับข้อเสนอแนะในรายงานปี 2566

มีความคืบหน้าที่สำคัญในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ดังนี้

2.1 ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีสัญญา CPED เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2567 และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 13 มิถุนายน 2567

2.2 ยธ. โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้จัดทำระเบียบที่เกี่ยวข้องตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ 3 ฉบับ ปัจจุบันประกาศใช้แล้ว 1 ฉบับ³⁶ และอยู่ระหว่างการพิจารณาอีก 2 ฉบับ³⁷ รวมถึงได้เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ ต่อภาคส่วนต่าง ๆ

2.3 หน่วยงานที่มีหน้าที่ตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ อาทิ ตร. อส. และกรมการปกครอง ได้ออกระเบียบเพื่อให้การปฏิบัติงานสอดคล้องตามกฎหมาย

3. การดำเนินการของ กสม.

ปี 2567 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนไว้ตรวจสอบในประเด็นการกระทำทรมาน การกระทำที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการบังคับบุคคลให้สูญหาย 11 คำร้อง ลดลงจากปี 2566 ที่มี 21 คำร้อง อาทิ กรณีเจ้าหน้าที่ความมั่นคงกระทำทรมานในระหว่างการควบคุมตัว กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจทำร้ายร่างกายและซ้อมทรมานเพื่อได้รับสารภาพ กรณีทหารกองประจำการถูกลงโทษและทำร้ายร่างกาย กรณีบุคคลถูกบังคับให้สูญหายหลังจากถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมตัว และกรณีบุคคลสูญหายไปในเหตุการณ์เผาถังแดง เมื่อปี 2515 โดยมีรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ ดังนี้

1) กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจเรียกเก็บเงินและบุคคลที่ทำหน้าที่ช่วยงานเจ้าหน้าที่ตำรวจ (สายลับ) กระทำซ้ำเราผู้ต้องหาคดียาเสพติด อันเข้าข่ายการกระทำความผิดตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ โดย กสม. เห็นว่า พฤติการณ์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจและสายลับเป็นการกระทำที่เข้าข่ายทำให้บุคคลสูญหาย อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและมีข้อเสนอแนะต่อ ตร. ให้ดำเนินการตามกฎหมายกับเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดดังกล่าวและเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายและได้ส่งเรื่องไปยัง อส. เพื่อพิจารณาดำเนินการตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ³⁸

³⁶ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ ว่าด้วยการบันทึกภาพและเสียงในขณะจับและควบคุม การแจ้งการควบคุมตัว และการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกควบคุมตัว พ.ศ. 2566 (ประกาศใช้เมื่อวันที่ 21 กันยายน 2566).

³⁷ร่างระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ ว่าด้วยการช่วยเหลือ เยียวยา และฟื้นฟูผู้เสียหาย พ.ศ. และร่างระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ ว่าด้วยค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติหน้าที่ และค่าใช้จ่ายอื่น พ.ศ.

จาก หนังสือกระทรวงยุติธรรม ส่วนที่ 3 ที่ ยธ 0401/6056 ลงวันที่ 24 พฤษภาคม 2567. งานเดิม.

³⁸จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 102/2567 เรื่อง กรณีกล่าวอ้างว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจเรียกเก็บเงินและข่มขืนกระทำซ้ำเราผู้ต้องหาในคดีครอบครองยาเสพติดให้โทษ แลกเงิน 300,000 บาท และมีพฤติกรรมเข้าข่ายละเมิด พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ.

2) กรณีการเสียชีวิตของทหารกองประจำการ สังกัดค่ายทหารในพื้นที่ จ. สระบุรี โดย กสม. เห็นว่าการฝึกและการลงโทษทหารใหม่มีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและอาจเข้าข่ายเป็นการกระทำที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อีกทั้ง การเสียชีวิตของพลทหารรายดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการตรวจสอบสุขภาพเพื่อหาโรคประจำตัวที่อาจเป็นอันตรายต่อชีวิต กรณีที่ต้องใช้ร่างกายสำหรับการฝึก จึงมีข้อเสนอแนะต่อกองทัพบกและ กท. ในการป้องกัน ฝ้าระวัง และปฐมพยาบาลการเจ็บป่วยจากความร้อนในระหว่างการฝึกทหารใหม่ และกำหนดหลักเกณฑ์การตรวจสอบสุขภาพให้แก่บุคคลที่ผ่านเข้ารับการเกณฑ์ทหารกองประจำการ³⁹

3) กรณีการบังคับสูญหายผู้ลี้ภัยทางการเมือง ในต่างประเทศ โดย กสม. เห็นว่า การหายตัวไปของบุคคล 9 ราย เป็นการบังคับบุคคลให้สูญหาย และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องไม่ได้ดำเนินการอย่างเพียงพอเพื่ออำนวยความสะดวกในการสืบสวนสอบสวนติดตามหาตัวผู้กระทำผิด และดำเนินการเพื่อให้ทราบชะตากรรมรวมถึงละเอียดต่อการเยียวยาต่อญาติหรือครอบครัวของบุคคลที่ถูกบังคับให้สูญหาย ซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและมีข้อเสนอแนะให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ เร่งรัดสืบสวนกรณีดังกล่าวจนกว่าจะทราบที่อยู่และชะตากรรมของผู้ถูกบังคับให้สูญหายและรู้ตัวผู้กระทำผิด และแจ้งผลความคืบหน้าให้ญาติหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องทราบเป็นระยะ รวมถึงเร่งรัดกำหนดนโยบายและมาตรการฟื้นฟูและเยียวยาตัวร่างกายและจิตใจแก่ผู้เสียหาย และกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการช่วยเหลือเยียวยาทางการเงินและจิตใจ⁴⁰

นอกจากนี้ กสม. มีข้อเสนอแนะในการปฏิบัติต่อผู้ถูกควบคุมตัวต่อ ครม. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมให้การปฏิบัติเป็นไปตามอนุสัญญา CAT โดยเฉพาะการปฏิบัติต่อผู้ถูกควบคุมตัวในพื้นที่ซึ่งประกาศใช้กฎหมายในสถานการณ์ฉุกเฉิน ดังนี้ 1) การให้ผู้ถูกจับกุมได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานที่จะเข้าถึงที่ปรึกษาทนายความ หรือทนายความ 2) การปรับเปลี่ยนรูปแบบการซักถามเพื่อให้โปร่งใส ตรวจสอบได้และไม่เป็นการสร้างบรรยากาศการคุกคามหรือขู่เข็ญ และ 3) การจับกุม การเชิญตัว การควบคุมตัว และการซักถาม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องปฏิบัติตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ อย่างเคร่งครัด⁴¹

สำหรับเหตุการณ์การกระทำทรมาน การกระทำที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ปี 2567 กสม. ได้ส่งเรื่องไปยัง อส. และคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงและดำเนินคดีกับผู้ที่เกี่ยวข้องในสองกรณี ได้แก่ 1) กรณีการกระทำทรมานลงเี่ยง ซึ่ง กสม. เห็นว่าการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชน การกระทำความผิดถือเป็นการละเมิดต่อสิทธิที่จะไม่ถูกทรมาน และ 2) กรณีการลงโทษทหารกองประจำการและบางกรณีส่งผลให้พลทหารผู้ถูกลงโทษเสียชีวิต กสม. เห็นว่า การลงโทษที่กระทำต่อเนื้อตัวร่างกายของพลทหารขัดต่อกติกา ICCPR ข้อ 7 และถือเป็นการผิดตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ

ด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน กสม. ได้ขับเคลื่อนเพื่อป้องกันการทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหาย รวมถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ ผ่านการดำเนินงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง อาทิ การขับเคลื่อน “สังคมไทย

³⁹จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 184/2567 เรื่อง สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย กรณีพลทหารเสียชีวิตระหว่างการฝึกทหารใหม่ ณ หน่วยฝึกทหารใหม่ จังหวัดสระบุรี.

⁴⁰จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 22/2567 เรื่อง สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย กรณีขอให้ตรวจสอบการบังคับสูญหายบุคคลที่พำนักอาศัยในประเทศเพื่อนบ้านเพื่อขอลี้ภัยทางการเมือง.

⁴¹จาก รายงานข้อเสนอแนะ ที่ 115/2567 เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน กรณีการตรวจเยี่ยมสถานที่ควบคุมตัว.

ไว้การทรมาน” ร่วมกับภาคีเครือข่าย การให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ของ กอ.รมน. ภาค 4 สน. การตรวจเยี่ยมสถานที่ควบคุมตัวบุคคลเพื่อป้องกันการทรมาน การวิจัยเพื่อพัฒนาเครื่องมือ มาตรฐาน และระบบการป้องกัน คຸ້ມครອງ และเยียวยาตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ การร่วมกับ ตร. จัดทำแผนพัฒนาสถานีตำรวจและกระบวนการสืบสวนสอบสวนให้เป็นไปตามมาตรฐานระหว่างประเทศ โดย ตร. จะนำแผนดังกล่าวไปเป็นส่วนหนึ่งของนโยบาย แผนปฏิบัติการประจำปีและนำไปสู่การปฏิบัติของสถานีตำรวจในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ นอกจากนี้ ได้จัดการประชุมรับฟังสถานการณ์สิทธิมนุษยชนและสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการกระทำทรมานเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการคุ้มครองบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์เสี่ยง และการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อกระบวนการยุติธรรมในชั้นสอบสวน ภายใต้แนวคิด “NHRC Justice Café”⁴² โดยมีข้อเสนอแนะเพื่อยกระดับการคุ้มครองสิทธิของประชาชน ทั้งด้านกายภาพ การอำนวยความสะดวกและทัศนคติของเจ้าหน้าที่รัฐ รวมถึงจัดทำรายงานคู่ขนานการปฏิบัติตามอนุสัญญา CAT เสนอต่อคณะกรรมการประจำอนุสัญญา CAT เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2567

4. การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

การเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา CPED เป็นพัฒนาการที่สำคัญของประเทศไทยและแสดงถึงเจตนารมณ์ของรัฐในการคุ้มครองบุคคลจากการถูกบังคับให้สูญหาย และเพิ่มประสิทธิภาพในการคุ้มครองสิทธิของประชาชน นอกจากนี้ หน่วยงานของรัฐมีความพยายามในการป้องกันการกระทำทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหายผ่านการขับเคลื่อน พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ อย่างต่อเนื่อง โดยออกระเบียบปฏิบัติงานให้สอดคล้องตามกฎหมายและนำไปปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพ อีกทั้งมีความคืบหน้าในการสอบสวนและนำเจ้าหน้าที่รัฐเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม รวมถึงมีคำพิพากษาลงโทษผู้กระทำผิดและให้ผู้กระทำผิดชดเชยเยียวยาต่อผู้เสียหาย สำหรับกรณีการลงโทษที่เข้าข่ายเป็นการกระทำในลักษณะที่โหดร้ายทารุณ ซึ่งเกิดขึ้นหลายกรณี ในปี 2567 รัฐอยู่ระหว่างการสอบสวนและบางกรณีได้ดำเนินการทางวินัยกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องตามหน้าที่ของรัฐในการประกันว่าจะมีการสืบสวนโดยพลัน เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีการกระทำทรมานเกิดขึ้น และผู้ถูกกระทำทรมานมีสิทธิที่จะได้รับสินไหมทดแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอตามอนุสัญญา CAT ข้อ 12 และข้อ 14 นอกจากนี้ แนวโน้มที่เพิ่มขึ้นของการเผยแพร่กรณีการกระทำทรมาน การกระทำที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ส่งผลให้สาธารณะได้รับทราบสถานการณ์ปัญหาและนำไปสู่การตรวจสอบเพื่ออำนวยความสะดวกต่อผู้เสียหายได้มากขึ้น อันเป็นการประกันสิทธิของบุคคลที่อ้างว่าถูกทรมานในการทำให้กรณีของตนได้รับการพิจารณาตรวจสอบโดยพลันและปราศจากความลำเอียงตามอนุสัญญา CAT ข้อ 13

⁴²การระดมความคิดเห็นจากผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมชั้นต้นในพื้นที่เกี่ยวข้อง อาทิ การจับกุม การตรวจค้น การควบคุมตัว การสืบสวน สอบสวนและการรวบรวมพยานหลักฐาน.

ปัญหาหรืออุปสรรค

แม้ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ มีผลบังคับใช้ในประเทศไทยมาเป็นระยะหนึ่ง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำที่บุคคลสูญหาย แต่เหตุการณ์การทรมานและการกระทำที่โหดร้ายที่ยังคงเกิดขึ้นและมีเรื่องร้องเรียนเข้ามาอย่างต่อเนื่อง โดยพบว่า บางกรณีมีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนไม่สอดคล้องตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ และอนุสัญญา CAT สะท้อนให้เห็นว่า เจ้าหน้าที่รัฐยังขาดความตระหนักว่าการทรมานหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นสิ่งที่ไม่สามารถกระทำได้ไม่ว่าภายใต้สถานการณ์ใด ๆ ตามอนุสัญญา CAT ข้อ 1 และข้อ 16 สำหรับการเสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บของเจ้าหน้าที่ขณะเข้ารับการฝึกหลักสูตรต่าง ๆ แม้ กสม. เคยมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานที่รับผิดชอบการฝึกประเมินปัญหาสุขภาพหรือความพร้อมของสภาพร่างกายและภาวะจิตใจของผู้เข้ารับการฝึกหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อป้องกันการเกิดอันตรายต่อชีวิตและร่างกายของผู้เข้ารับการฝึก แต่ยังคงปรากฏรายงานการเสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บจากการฝึกเกิดขึ้นหลายกรณี สะท้อนให้เห็นว่า

“การบังคับใช้ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ ยังต้องพัฒนาการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ และปรับเปลี่ยนมุมมองของเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อยกระดับการดำเนินการทรมานให้มีประสิทธิภาพ

สำหรับการบังคับบุคคลให้สูญหายยังไม่พบความคืบหน้าที่สำคัญในการติดตามตัวบุคคลที่สูญหายทั้งในและต่างประเทศ

5. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

5.1 รัฐบาลโดยยธ. ควรเร่งรัดการจัดทำร่างระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ ที่ยังอยู่ระหว่างการพิจารณาให้มีผลบังคับใช้โดยเร็ว และควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อเข้าเป็นภาคีพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญา CAT (Optional Protocol to the CAT: OPCAT) ซึ่งจะเป็นการเพิ่มประสิทธิผลในการป้องกันการทรมาน รวมถึงให้ กอ.รมน. ภาค 4 สน. ทบทวนการจัดทำระเบียบปฏิบัติงานให้สอดคล้องตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ

5.2 รัฐบาล โดย กท. และ ดร. ควรประเมินปัญหาสุขภาพหรือความพร้อมของสภาพร่างกายและภาวะจิตใจของผู้เข้ารับการฝึกหลักสูตรต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ กำหนดมาตรการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันการเกิดอันตรายต่อชีวิตและร่างกายของผู้เข้ารับการฝึก รวมถึงกำชับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้ตระหนักถึงการปฏิบัติหน้าที่โดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน การห้ามทรมานและการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เพื่อให้สอดคล้องตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ และอนุสัญญา CAT หากพบการละเลยไม่ปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าวต้องดำเนินการทางวินัยกับผู้เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด

5.3 รัฐบาล โดย ยธ. ในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ ควรเร่งรัดการพิจารณาคำร้องทุกข์กล่าวโทษกรณีการกระทำทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหาย รายงานสถิติและความคืบหน้าในการพิจารณาอย่างต่อเนื่อง ผ่านช่องทางที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ รวมถึงความคืบหน้าในการติดตามตัวบุคคลที่สูญหาย ตลอดจนเยียวยาทางด้านจิตใจแก่ญาติและครอบครัวของผู้สูญหายหรืออำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

5.4 รัฐบาลควรผลักดันแนวทางการใช้ความเห็นทางการแพทย์ (Medical Opinion) เพื่อเป็นหลักฐานประกอบการตรวจสอบในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำทรมาน โดยมอบหมายให้ ยธ. และ สธ. เร่งพัฒนาแนวทางการบันทึกข้อมูลสภาพร่างกายและจิตใจของบุคคลสำหรับใช้ประกอบเป็นหลักฐานทางการแพทย์ เพื่อให้ผู้เสียหายจากการถูกกระทำทรมานสามารถเข้าถึงความยุติธรรม รวมถึงได้รับเยียวยาอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 สถานการณ์การค้ามนุษย์

1. สถานการณ์

สถานการณ์การค้ามนุษย์ในปัจจุบันมีรูปแบบที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ซึ่งในประเทศไทยพบการแสวงหาประโยชน์ทางเพศมากที่สุด ส่วนใหญ่เป็นการค้าประเวณี และผู้เสียหายเป็นเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี รองลงมาคือ การบังคับใช้แรงงาน การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ⁴³ การบังคับใช้แรงงานหรือบริการภาคอุตสาหกรรมประมง การนำคนมาขอทาน ตามลำดับ นอกจากนี้มีการหลอกลวงผ่านช่องทางออนไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้น เช่น การบังคับทำงานผิดกฎหมาย (online forced criminality) ให้หลอกลวง/ฉ้อโกงผ่านขบวนการคอลเซ็นเตอร์ (call center) การหลอกลวงผ่านระบบออนไลน์ (scammer) การหลอกให้รักออนไลน์ (online romance scam) การหลอกให้ลงทุนออนไลน์ ขบวนการนายหน้าจัดให้มีการรับตั้งครุฑแทนโดยมิชอบด้วยกฎหมาย⁴⁴ ทั้งนี้ ในปี 2567 พบว่ามีผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์มากขึ้นทั้งที่เป็นชาวไทยและชาวต่างชาติที่มาจากประเทศเพื่อนบ้านและข้ามภูมิภาค เช่น เอเชียใต้ และแอฟริกา เป็นต้น ขณะที่มียางรายเสียชีวิตจากการค้ามนุษย์ เช่น กรณีชาวโรฮีนจาบาดเจ็บสาหัสและเสียชีวิตจำนวนหนึ่งระหว่างถูกขบวนการค้ามนุษย์ลักลอบลำเลียงผ่านพื้นที่ จ. ชุมพร โดยมีปลายทางที่ประเทศมาเลเซีย

ที่มา : กรุงเทพมหานคร

ที่มา : The National Service Charity

⁴³ตามมาตรา 6/1 การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ หมายความว่า การข่มขืนใจให้ทำงานหรือให้บริการโดยวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ (1) ทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของบุคคลนั้นเองหรือของผู้อื่น (2) ขู่เชิญด้วยประการใด ๆ (3) ใช้กำลังประทุษร้าย (4) ยึดเอกสารสำคัญประจำตัวของบุคคลนั้นไว้ หรือนำภาระหนี้ของบุคคลนั้นหรือของผู้อื่นมาเป็นสิ่งผูกมัดโดยมิชอบ (5) ทำให้บุคคลนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ ข้อสังเกตการบังคับใช้แรงงานหรือบริการจะเข้าข่ายเป็นความผิดฐานค้ามนุษย์หรือไม่ ต้องพิจารณาว่าเข้าองค์ประกอบความผิดตามมาตรา 6 วรรคแรก คือมีผู้กระทำการเป็นธุระ จัดหา ฯลฯ โดยวิธีการบังคับ หลอกลวง ฯลฯ ซึ่งเป็นองค์ประกอบภายนอก และมีองค์ประกอบภายในตามมาตรา 6 วรรค 3 คือ มีเจตนาพิเศษในการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ด้วยหรือไม่

⁴⁴จาก DSI จับผู้ต้องหาขบวนการนายหน้าอื้อมุกผิดกฎหมายได้เพิ่มอีก 1 ราย, โดย กรมสอบสวนคดีพิเศษ, 16 ธันวาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.dsi.go.th/th/Detail/448d57488bd02150aa08d20779c7b68c>

แม้ประเทศไทยประกาศใช้ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดมาตรการต่อต้านการค้ามนุษย์ รวมทั้งการคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์โดยเฉพาะ แต่ในปี 2567 ประเทศไทยได้รับการจัดระดับจากรายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ของกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา (Trafficking in Persons Report: TIP)⁴⁵ ให้อยู่ใน Tier 2⁴⁶ ต่อเนื่องเป็นปีที่สามซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยยังคงต้องเร่งดำเนินการให้เกิดความก้าวหน้าเพื่อการต่อต้านการค้ามนุษย์อย่างเป็นรูปธรรม

ปี 2567 รัฐบาลได้ดำเนินการเชิงรุกที่สำคัญในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ รวมทั้งการคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ สรุปได้ดังนี้

ด้านนโยบาย เริ่มบังคับใช้ระเบียบว่าด้วยการจัดให้บุคคลซึ่งอาจจะเป็นผู้เสียหายตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์อยู่ในความคุ้มครองเป็นการชั่วคราว พ.ศ. 2566 เพื่อประโยชน์

ในการคุ้มครองผู้เสียหายในการแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ และคุ้มครองป้องกันภัยแก่บุคคลที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นผู้เสียหายอยู่ในความคุ้มครองเป็นการชั่วคราวในสถานที่ที่กำหนดโดยคำนึงถึงความเหมาะสม รวดเร็ว และปลอดภัย⁴⁷ รวมทั้งอยู่ระหว่างการแก้ไขกฎหมาย กฎ และระเบียบที่เกี่ยวข้องอีกหลายฉบับ⁴⁸

ด้านการป้องกัน ปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติงานสำหรับผู้ปฏิบัติงานด้านป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัดให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบันเพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการปฏิบัติงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ตลอดจนยกร่างมาตรฐานการปฏิบัติงานของศูนย์ปฏิบัติการคุ้มครองสิทธิคดีค้ามนุษย์ตามโครงการ “ค่าใช้จ่ายในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ด้วยกลไกสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน” เพื่อพิจารณากำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของศูนย์ปฏิบัติการคุ้มครองสิทธิคดีค้ามนุษย์ กรณีแรงงานในอุตสาหกรรมประมง ได้ตรวจคัดกรองสถานประกอบการกลุ่มเสี่ยง เรือประมง และแรงงานในพื้นที่ชายทะเลทั่วประเทศเพื่อแสวงหาข้อบ่งชี้เบื้องต้นสำหรับบุคคลที่มีเหตุอันควรสงสัยได้ว่าเป็นผู้เสียหายจากการแสวงหาประโยชน์ด้านแรงงาน แรงงานบังคับหรือการค้ามนุษย์ด้านแรงงาน โดยนำเข้าสู่ NRM⁴⁹ ตลอดจนปรับปรุงมาตรฐานการปฏิบัติงาน แบบตรวจคัดกรองเบื้องต้น (ร.บ. 1)⁵⁰

⁴⁵ จัดทำขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยการปกป้องเหยื่อการค้ามนุษย์ (Trafficking Victims Protection Act 2000 - TVPA) เพื่อรายงานต่อรัฐสภาสหรัฐอเมริกา โดยในปี 2567 ประเมินจากข้อมูลการดำเนินงานของไทยระหว่างวันที่ 1 มกราคม - 31 ธันวาคม 2566.

⁴⁶ Tier 2 หมายถึงประเทศไทยยังดำเนินการไม่สอดคล้องตาม TVPA แต่สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการแก้ไขปัญหา.

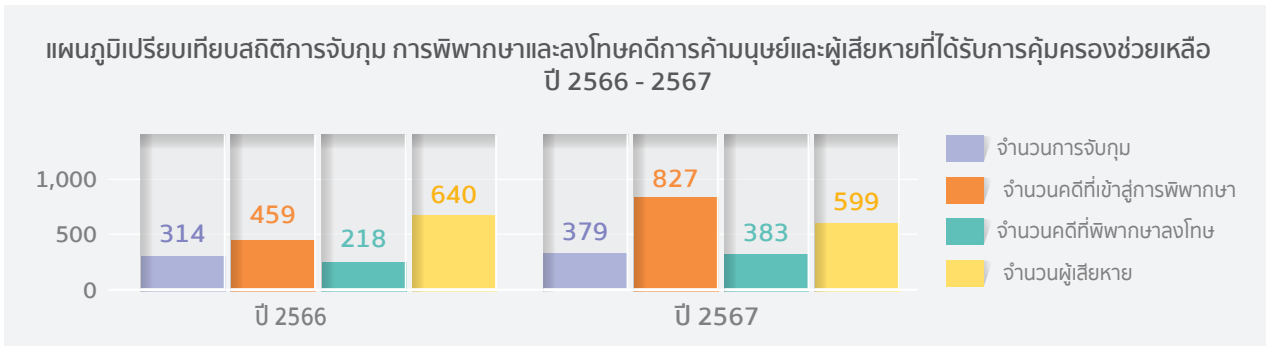
⁴⁷ จาก ระเบียบว่าด้วยการจัดให้บุคคลซึ่งอาจจะเป็นผู้เสียหายตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์อยู่ในความคุ้มครองเป็นการชั่วคราว พ.ศ. 2566. (2567, 10 มกราคม). *ราชกิจจานุเบกษา*, 141(พิเศษ 9 ง), 9 - 10.

⁴⁸ เช่น ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง มาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในสถานประกอบการ โรงงาน และยานพาหนะตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ลงวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 , ระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ว่าด้วยการจัดตั้งสถานคุ้มครองเอกชนเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2560.

⁴⁹ จาก หนังสือกรมประมง ด่วนที่สุด ที่ กษ 0510.4/11842 ลงวันที่ 30 ตุลาคม 2567 เรื่อง ขอจัดส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567.

⁵⁰ จาก หนังสือกระทรวงแรงงาน ด่วนที่สุด ที่ รง 0206.1/3268 ลงวันที่ 5 พฤศจิกายน 2567 เรื่อง รายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567.

ภาพที่ 2.3 : สถิติการจับกุม การพิพากษาและลงโทษคดีการค้ามนุษย์ และผู้เสียหายที่ได้รับการคุ้มครองช่วยเหลือ ปี 2566 - 2567

ที่มา : กองต่อต้านการค้ามนุษย์ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2567)

ด้านดำเนินคดีและบังคับใช้กฎหมาย เน้นการสืบสวนสอบสวนเชิงลึกเพื่อการขยายผลดำเนินคดีกับทั้งขบวนการ และลงโทษเจ้าหน้าที่ระดับสูงซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ อาทิ กรณีแรงงานไทยที่เดินทางไปทำงานเก็บผลไม้ป่าอย่างถูกต้องตามกฎหมายในประเทศฟินแลนด์ที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์⁵¹ ซึ่งภาพรวมของการสืบสวนสอบสวนดำเนินคดีค้ามนุษย์ปี 2567 มีการจับกุม 379 คดี⁵² โดยมีบุคคลที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าเป็นผู้เสียหายที่ผ่านการคัดกรอง 8,727 คน พบข้อบ่งชี้ 453 คน⁵³ ส่วนคดีที่เข้าสู่การพิจารณาพิพากษาของศาลมีทั้งหมด 827 คดี แบ่งเป็นลงโทษ 383 คดี ยกฟ้อง 14 คดี และมีคำสั่งจำคุก 41 คดี⁵⁴ เพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2566 ที่มีการจับกุมดำเนินคดี 314 คดี และมีคดีที่เข้าสู่การพิจารณาพิพากษาของศาลทั้งหมด 459 คดี แบ่งเป็นลงโทษ 218 คดี ยกฟ้อง 40 คดี และมีคำสั่งจำคุก 20 คดี⁵⁵ นอกจากนี้ ได้เปิดศูนย์คัดแยกและส่งต่อผู้เสียหายระดับชาติ (ดอนเมือง) อย่างเป็นทางการ โดยเป็นสถานที่จัดไว้สำหรับกระบวนการคัดแยกบุคคลที่อาจเข้าข่ายเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ตาม NRM

ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์
โดยทีมสหวิชาชีพ

- ส่งต่อหน่วยงานเจ้าของกระบวนการช่วยเหลือ/คุ้มครอง: 4 แห่ง
- ส่งต่อหน่วยงานสวัสดิการผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์: 4 แห่ง
- สถานแรกรับเด็กชายป่าเกิด: 4 แห่ง
- สถานแรกรับเด็กหญิงป่าเกิด: 4 แห่ง

ผู้เสียหาย 338

อาจเป็นผู้เสียหาย 29

ไม่เป็นผู้เสียหาย 24 คน

ใช้เวลาคุ้มครองช่วยเหลือ: 24 ชม. 18 นาที (รวมเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือ 24 ชม. 18 นาที) ขยายได้ไม่เกิน 7 วัน

ไม่เป็นผู้เสียหาย 24 คน

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

ศูนย์ช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โทร. 1900

เว็บไซต์: www.dati.go.th | โทร. 1900

ที่มา : พม.

⁵¹จาก DSI มีมติให้กล่าวหาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและผู้บริหารระดับกระทรวงแห่งหนึ่งในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ กรณี พบหลักฐานเกี่ยวข้องขบวนการส่งแรงงานไทยเป็นเหยื่อค้ามนุษย์ในสาธารณรัฐฟินแลนด์ เสียหาย 36 ล้านบาท, โดย กรมสอบสวนคดีพิเศษ, 11 มกราคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.dsi.go.th/th/Detail/23a7595d0d10326d6b8454d5658da83e>

⁵²จาก ระบบฐานข้อมูลของประเทศไทยด้านการดำเนินคดีและการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (E-AHT) ข้อมูลประจำปี 2567, โดย กองต่อต้านการค้ามนุษย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 31 ธันวาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.e-aht.com/startup/gotoPowerBILBoard>

⁵³จาก หนังสือกองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์ ที่ ตช 0026.803/5269 ลงวันที่ 30 ตุลาคม 2567 เรื่อง การจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567.

⁵⁴จาก 34. สถิติคดีความผิดต่อพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ประจำปี พ.ศ. 2567 (ม.ค. 67 - ธ.ค. 67), โดย สำนักแผนงานและงบประมาณ ศาลยุติธรรม, 14 มกราคม 2568. สืบค้นจาก <https://oppb.coj.go.th/th/content/category/detail/id/8/cid/2097/iid/463101>

⁵⁵จาก หนังสือกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่ พม 0205/14131 ลงวันที่ 10 กรกฎาคม 2567 เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทย ประจำปี 2566.

ด้านการคุ้มครองช่วยเหลือ ในปี 2567 ได้ช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ รวมทั้งสิ้น 599 คน⁵⁶ (ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2567) ในจำนวนนี้เป็นชาวต่างชาติ 38 คน ไม่มีสัญชาติ 4 คน ไม่มีสถานะทางทะเบียน 3 คน ซึ่งจำนวนผู้เสียหายลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2566 ที่มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 640 คน⁵⁷ และประสานให้ความช่วยเหลือคนไทยที่ประสบปัญหาและมีความเกี่ยวเนื่องกับการค้ามนุษย์หรือบังคับใช้แรงงานหรือบริการในต่างประเทศ 1,449 คน และได้เข้ารับการคัดกรองตาม NRM 120 คน ส่วนใหญ่ถูกล่อลวงไปทำงานกับขบวนการคอลเซนเตอร์ในพื้นที่ประเทศเมียนมาและกัมพูชา รวมทั้งบังคับให้ค้าประเวณีที่ประเทศอินเดีย จากจำนวนดังกล่าวพบว่าเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ 11 คน แบ่งเป็น เพศชาย จำนวน 5 คน เพศหญิง 6 คน⁵⁸

นอกจากนี้ กองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ให้ความช่วยเหลือค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายพึงได้รับตามการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์และผู้เสียหายจากการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ โดยเยียวยาผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ตามมาตรา 6 และมาตรา 6/1 จำนวน 82 ราย เป็นเงินทั้งสิ้น 178,334.21 บาท (ข้อมูล ณ เดือนตุลาคม 2567)⁵⁹ รวมทั้งช่วยเหลือเยียวยาคุ้มครองพยานและผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์ 24 ราย เป็นเงินทั้งสิ้น 3,361,208.60 บาท⁶⁰ (ข้อมูล ณ วันที่ 31 ตุลาคม 2567) โดยมีการยึดและอายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ไว้ชั่วคราว 21,449,637.35 บาท และมีผู้เสียหายยื่นคำร้องขอรับการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน 17 ราย⁶¹

ด้านเสริมสร้างภาคีความร่วมมือระหว่างประเทศ

(International Partnership) มีการเสริมสร้างความร่วมมือทั้งในระดับทวิภาคีกับประเทศที่มีพรมแดนติดกับประเทศไทย เช่น ประเทศกัมพูชา การพิจารณาร่างแผนปฏิบัติการ (2566 - 2568) การดำเนินงานตามขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐานในการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) การจัดทำ SOP ด้านการส่งกลับและการคืนสู่สังคมของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ประเทศเมียนมา มีการหารือการบริหารจัดการรายกรณีการส่งกลับและคืนสู่สังคมผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เพื่อติดตามผลการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์สัญชาติเมียนมาเกี่ยวกับการติดตามการจัดส่งเอกสารหลักฐานการเบิกค่าใช้จ่ายให้แก่พยาน นอกจากนี้ ในระดับพหุภาคีมีการจัดตั้งศูนย์ความเป็นเลิศเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ (Counter Trafficking in Persons Centre of Excellence, CTIP COE) ซึ่งเป็นศูนย์การฝึกอบรมแห่งแรกในภูมิภาคที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลออสเตรเลียผ่านโครงการอาเซียน-ออสเตรเลีย เพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์

⁵⁶จาก ระบบฐานข้อมูลของประเทศไทยด้านการดำเนินคดีและการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (E-AHT) ข้อมูลประจำปี 2567. งานเดิม.

⁵⁷จาก หนังสือกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่ พม 0205/14131 ลงวันที่ 10 กรกฎาคม 2567. งานเดิม.

⁵⁸จาก หนังสือกระทรวงการต่างประเทศ ด่วนมาก ที่ กต 0302/14640 ลงวันที่ 31 ตุลาคม 2567 เรื่อง ข้อมูลประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567.

⁵⁹จาก ฉบับที่ 43/2568 คุ้มครองสิทธิ ร่วมให้ความช่วยเหลือเหยื่อที่ถูกกระทำจากการค้ามนุษย์และการบังคับใช้แรงงาน หรือบริการ ครั้งที่ 10/2567, โดย กระทรวงยุติธรรม, 21 ตุลาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.moj.go.th/view/100822>

⁶⁰จาก หนังสือกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ด่วนที่สุด ที่ ยร 0401/6220 ลงวันที่ 4 ธันวาคม 2567. งานเดิม.

⁶¹จาก หนังสือสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ที่ ปง 0004.8/9213 ลงวันที่ 31 ตุลาคม 2567 เรื่อง แจ้งข้อมูลคดีค้ามนุษย์.

อย่างไรก็ตาม การแก้ไขปัญหาการก้ำกัมนุชย์ยังคงประสบกับอุปสรรคและความท้าทายที่ซับซ้อนหลายประการ อาทิ ด้านภารกิจหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายของแต่ละหน่วยงานมีการตีความที่แตกต่างกัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของกระบวนการคัดแยกผู้เสียหายในแต่ละพื้นที่ ขณะที่ด้านงบประมาณมีข้อจำกัดที่ทำให้ไม่สามารถเบิกจ่ายได้ตามความจำเป็น โดยเฉพาะในส่วนการคัดกรองก่อนการดำเนินคดี นอกจากนี้ การจัดสรรงบประมาณค่าครองชีพให้แก่ผู้เสียหายยังไม่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน เช่น ค่าใช้จ่ายต่อหัวในสถานคุ้มครองผู้เสียหายเฉลี่ยอยู่ที่ 59 บาทต่อวัน⁶² ด้านบุคลากรที่ยังขาดทักษะและความเชี่ยวชาญในการคัดกรองผู้เสียหายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้เสียหายที่มีอัตลักษณ์หลากหลาย เช่น เด็ก บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ⁶³ นอกจากนี้ การโยกย้ายสับเปลี่ยนหมุนเวียนงานทำให้ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน เช่น เจ้าหน้าที่ตรวจแรงงาน⁶⁴ ด้านผู้เสียหายไม่ให้ความร่วมมือหรือไม่ยินยอมเข้าสู่กระบวนการคัดแยก ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากบาดแผลทางจิตใจ หรือเกรงกลัวอิทธิพลกลัวถูกดำเนินคดีเนื่องจากสมัครใจไปทำงาน และกรณีที่ผู้เสียหายไม่มีพยานหลักฐานที่สนับสนุนคำให้การของตน เป็นต้น ด้านการสื่อสารเนื่องจากผู้เสียหายมีความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมส่งผลให้การประเมินสภาพจิตใจคลาดเคลื่อน และขาดแคลนล่ามที่มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรม⁶⁵ นอกจากนี้ กระบวนการก้ำกัมนุชย์นำเทคโนโลยีมาใช้

ทางออนไลน์มากขึ้นทำให้การติดตามผู้กระทำความผิดเป็นเรื่องที่ท้าทายขึ้น⁶⁶ การกระทำความผิดนอกราชอาณาจักรและการบังคับใช้กฎหมายในแต่ละประเทศมีข้อจำกัดในการได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่จะนำมาใช้ในการสืบสวนขยายผล⁶⁷ รวมถึงขั้นตอน/กระบวนการช่วยเหลือในแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกันทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและทันเวลา ตลอดจนการเข้าถึงไม่ถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชนและผู้ที่เป็กลุ่มเสี่ยงจากการก้ำกัมนุชย์⁶⁸

2. การตอบรับข้อเสนอแนะในรายงานปี 2566

ไม่มีประเด็นสถานการณ์การก้ำกัมนุชย์และข้อเสนอแนะในรายงานปี 2566

⁶²สำนักงานประมาณ ปี 2566 กำหนดอัตราค่าจ้างต่อหน่วย เดือนธันวาคม 2566 ซึ่งกำหนดจำนวนงบประมาณค่าใช้จ่ายต่อหัวของผู้เสียหายจากการก้ำกัมนุชย์ในหมวดผู้ประสบปัญหาทางสังคม ดังนี้ (1) เด็กอายุแรกเกิดถึง 6 ปี 12,035 บาท/คน/ปี (2) เด็กและเยาวชนอายุ 7 - 18 ปี 11,923 บาท/คน/ปี (3) ผู้ประสบปัญหาทางสังคมหญิง 12,015 บาท/คน/ปี และ (4) ผู้ประสบปัญหาทางสังคมชาย 11,086 บาท/คน/ปี.

⁶³จาก หนังสือกองบังคับการปราบปรามการก้ำกัมนุชย์ ที่ ดช 0026.803/5269 ลงวันที่ 30 ตุลาคม 2567. งานเดิม.

⁶⁴จาก หนังสือกระทรวงแรงงาน ด่วนที่สุด ที่ รง 0206.1/3268 ลงวันที่ 5 พฤศจิกายน 2567. งานเดิม.

⁶⁵จาก *สรุปการเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ “เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมต่อการดำเนินงานเพื่อต่อต้านการก้ำกัมนุชย์ของประเทศไทย” เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2567, (2567, สิงหาคม), โดย สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.*

⁶⁶จาก หนังสือกรมสอบสวนคดีพิเศษ ที่ ยธ 0804/5096 ลงวันที่ 28 ตุลาคม 2567 เรื่อง ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567.

⁶⁷จาก หนังสือสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ด่วนที่สุด ที่ ดช 0029.132/5326 ลงวันที่ 31 ตุลาคม 2567 เรื่อง ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567.

⁶⁸จาก หนังสือกระทรวงการต่างประเทศ ด่วนมาก ที่ กต 0302/14640 ลงวันที่ 30 ตุลาคม 2567. งานเดิม.

3. การดำเนินการของ กสม.

ปี 2567 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับสถานการณ์การค้ามนุษย์ และประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและช่วยเหลือแล้วเสร็จ ได้แก่ กรณีผู้เสียหายที่ถูกหลอกไปทำงานที่ประเทศเมียนมา กสม. ให้ความช่วยเหลือโดยส่งเรื่องไปยังสำนักงานอัยการ จ. เชียงราย กรณีคนไทย 3 ราย ถูกหลอกไปทำงานในประเทศกัมพูชา กสม. ได้ช่วยเหลือให้เดินทางกลับประเทศไทยและได้รับการคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และกรณีขอความช่วยเหลือและให้ความเป็นธรรมในคดีค้ามนุษย์และให้ที่พักแก่บุคคลต่างด้าวเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย กสม. ให้ความช่วยเหลือโดยส่งเรื่องไปยังสำนักงานยุติธรรม จ. เชียงราย และประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ให้ได้รับการประกันตัวสำหรับการส่งเสริมเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ กสม. ได้สร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในเวทีประชุมอาเซียนว่าด้วยหลักการไม่ลงโทษ (ASEAN Consultation on Non-Punishment Principle) เพื่อจัดทำร่างแนวทางปฏิบัติระดับภูมิภาคในการนำหลักการไม่ลงโทษไปใช้กับเหยื่อจากการค้ามนุษย์⁶⁹

4. การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

รัฐบาลมีความพยายามในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์อย่างต่อเนื่องและยังคงเป็นหนึ่งในวาระแห่งชาติโดยได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อให้มีการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังและเป็นไปตามหลักสากล ซึ่งในปี 2567 มีความก้าวหน้าที่สำคัญในแต่ละด้าน ดังนี้ ด้านนโยบายเริ่มบังคับใช้ระเบียบว่าด้วยการจัดให้บุคคล ซึ่งอาจจะเป็นผู้เสียหายตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์อยู่ในความคุ้มครองเป็นการชั่วคราว พ.ศ. 2566 ด้านการป้องกัน

มีการปรับปรุงแผนการทำงานและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เช่น แนวทางการปฏิบัติงานสำหรับผู้ปฏิบัติงานด้านป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัด มาตรฐานการปฏิบัติงาน และแบบตรวจคัดกรองเบื้องต้น (รบ. 1) และเพิ่มจำนวนศูนย์ปฏิบัติการคุ้มครองสิทธิคดีค้ามนุษย์ ด้านดำเนินคดีและบังคับใช้กฎหมายได้เปิดศูนย์คัดแยกและส่งต่อผู้เสียหายระดับชาติ (Thailand Victim Identification and Referral Center) อย่างเป็นทางการ ซึ่งเป็นการดำเนินงานตามแผนการปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ให้มีประสิทธิภาพตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายได้ให้ความสำคัญและจริงจังกับการปราบปรามปัญหาการค้ามนุษย์โดยมุ่งเน้นการทำงานแบบเชิงรุก ไม่ว่าจะเป็นการทำงานร่วมกับผู้เสียหายและภาคประชาสังคม จนนำไปสู่การขยายผลการจับกุมผู้กระทำความผิดดำเนินคดีและตัดสินโทษผู้กระทำผิดที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐเพิ่มขึ้น อีกทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพของผู้ปฏิบัติงานด้านดำเนินคดีและบังคับใช้กฎหมาย และความพยายามดังกล่าวก็ยังส่งผลให้เกิดการคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในสถานคุ้มครองของรัฐและเอกชน โดยตระหนักถึงความต้องการขั้นพื้นฐาน สิทธิและเสรีภาพที่ได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 ประกอบมาตรา 33 พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ทั้งด้านอาหาร ที่พัก การรักษาพยาบาล การบำบัดฟื้นฟูทางร่างกายและจิตใจ การให้การศึกษา การฝึกอบรม การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย การส่งกลับภูมิลำเนา การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยค้ำประกันถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความแตกต่างระหว่างเพศ อายุ สัญชาติ เชื้อชาติ ประเพณี วัฒนธรรมของผู้เสียหาย สอดคล้องตามกติกา ICCPR ข้อ 8 และอนุสัญญา CERD ข้อ 5 รวมถึงด้านเสริมสร้างภาคีความร่วมมือระหว่างประเทศ รัฐบาลไทยได้ร่วมมือกับรัฐบาลออสเตรเลียเปิดศูนย์

⁶⁹จาก กสม. แฉลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ ครั้งที่ 20/2567 กสม. ตรวจสอบกรณีศูนย์บำบัดยาเสพติดใน จ. ปัตตานี ถูกร้องเรียนว่ามีการละเมิดสิทธิฯ และจัดตั้งเป็นสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามกฎหมายเพื่อกำกับดูแลอย่างเหมาะสม - ที่ปรึกษา กสม. ร่วมประชุม ASEAN Consultation ว่าด้วยการนำหลักการไม่ลงโทษ ไปใช้กับเหยื่อจากการค้ามนุษย์, โดย สำนักงาน กสม., 14 มิถุนายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.nhrc.or.th/th/NHRC-News-and-Important-Events/12004>

ความเป็นเลิศเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ที่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยแห่งแรกในภูมิภาคเอเชีย เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนผู้เชี่ยวชาญในการยกระดับเพิ่มขีดความสามารถ

ปัญหาหรืออุปสรรค

แม้ว่าการดำเนินงานของรัฐบาลก้าวหน้าขึ้นในทุกมิติ แต่ยังคงพบข้อท้าทายที่สำคัญ อาทิ การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายลำดับรองซึ่งเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนวิธีการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน อีกทั้งมีขั้นตอนการปฏิบัติที่แตกต่างกัน ส่งผลให้ต้องมีการขยายเวลาดำเนินการเพื่อให้ได้หลักเกณฑ์กลางที่สามารถใช้ร่วมกันได้ และแม้ว่าเจ้าหน้าที่จะดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ได้มากขึ้น แต่ยังมีผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์บางส่วนยังไม่ได้รับการชดเชยทั้งในด้านเศรษฐกิจและการเยียวยาด้านจิตใจตามสิทธิ เนื่องจากมีข้อจำกัดทางกฎหมายในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ทั้งในประเทศไทยและประเทศต้นทาง อีกทั้งปัญหาทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐยังคงเป็นอุปสรรคต่อความพยายามปราบปรามการค้ามนุษย์ ซึ่งหลายคดีที่เจ้าหน้าที่รัฐถูกกล่าวหาว่ามีส่วนเกี่ยวข้อง ยังคงอยู่ในขั้นตอนระหว่างการพิจารณา

นอกจากนี้ ปัจจุบันมีการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติผิดกฎหมาย และการกระทำความผิดในรูปแบบออนไลน์เพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน อีกทั้งประเทศไทยมีสถานะเป็นทั้งประเทศต้นทาง ทางผ่าน และปลายทางของขบวนการค้ามนุษย์

และสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของไทยมีพรมแดนติดต่อกับประเทศที่มีปัญหาการค้ามนุษย์เช่นเดียวกัน⁷⁰ จึงจำเป็นต้องมีความร่วมมือระหว่างประเทศและภูมิภาคเพื่อแก้ไขปัญหาตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง ตามมาตรฐานสากล ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในเรื่องระบบกฎหมาย การบริหารจัดการ และการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมให้สอดคล้องกับกฎหมายและหลักสิทธิมนุษยชน เพื่อสนับสนุนให้มีความก้าวหน้าในการต่อต้านการค้ามนุษย์ ซึ่งจะส่งผลต่อการจัดระดับ TIP ของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา

5. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

5.1 รัฐบาลควรมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทบทวนนโยบายการอนุญาตเข้าเมืองในภาพรวมที่อาจทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการค้ามนุษย์เพิ่มขึ้น เช่น การหาหรือประเทศต้นทางที่มีผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์และ ทบทวนนโยบายยกเว้นวีซ่าแก่นักท่องเที่ยวที่ใช้ประเทศไทยเป็นทางผ่านของการค้ามนุษย์

5.2 รัฐบาล โดย พ.ม. รง. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เร่งจัดทำกฎหมายลำดับรองตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการกระทำความผิด และกำหนดมาตรการคุ้มครองผู้เสียหายจากการถูกบังคับใช้แรงงานหรือบริการ รวมทั้งจัดทำมาตรฐานในการปฏิบัติงาน เช่น จัดทำแนวทางปฏิบัติตาม NRM และระยะเวลาฟื้นฟูจิตใจ (reflection period) ของศูนย์บูรณาการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในทุกจังหวัด

⁷⁰ ประเทศที่มีชายแดนติดกับไทย ได้แก่ เมียนมาและกัมพูชา อยู่ใน Tier 3 มาเลเซีย อยู่ใน Tier 2 และลาวอยู่ใน Tier 2 Watch List.

2.4 นักปกป้องสิทธิมนุษยชน

1. สถานการณ์

นักปกป้องสิทธิมนุษยชนยังต้องเผชิญสถานการณ์ที่ทำให้ท้อในการทำหน้าที่ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน แม้ว่าปัจจุบันมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161/1 และ 165/2 ซึ่งควรนำมาใช้ป้องกันการดำเนินคดี SLAPP และ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ ที่สนับสนุนการคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน รวมถึงภาครัฐได้พยายามสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทการทำหน้าที่ของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนแล้วก็ตาม แต่ยังพบนักปกป้องสิทธิมนุษยชนถูกดำเนินคดี ถูกข่มขู่ คุกคาม ทั้งในเชิงกายภาพและทางออนไลน์⁷¹ ปรากฏอยู่เป็นระยะโดยปี 2567 พบสถานการณ์ของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ ดังนี้

1.1 การข่มขู่ คุกคาม และทำร้ายนักปกป้องสิทธิมนุษยชน พบรายงานที่มีลักษณะอาจเข้าข่ายการคุกคามนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและผู้เข้าร่วมในงานรำลึก 20 ปี การบังคับสูญหายสมชาย นีละไพจิตร⁷² การใช้โทรศัพท์ข่มขู่ คุกคามเครือข่ายสหพันธ์เกษตรกรภาคใต้ ในพื้นที่ชุมชนคลองไทรพัฒนา จ. สุราษฎร์ธานี เพื่อให้ออกจากพื้นที่พิพาท นอกจากนี้ยังปรากฏเหตุการณ์ลอบยิงผู้ทำงานภาคประชาสังคมเสียชีวิต ซึ่งบุคคลดังกล่าวเคยเป็นผู้เสียหายจากการถูกระงับการทรมาน และมาเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้เสียหายจากการถูกระงับการทรมานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ทั้งนี้ ยังไม่พบความคืบหน้าในการนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม⁷³

ที่มา : เฟซบุ๊กสหพันธ์เกษตรกรภาคใต้

1.2 การดำเนินคดีกับนักปกป้องสิทธิมนุษยชน พบรายงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) ผู้ทำงานภาคประชาสังคมด้านที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติถูกดำเนินคดีในข้อหาฝ่าฝืน พ.ร.บ. การชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 จากการชุมนุมเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาที่ดิน⁷⁴ 2) ผู้ทำงานภาคประชาสังคมถูกดำเนินคดีจากเหตุการณ์คัดค้านการรังวัดของเจ้าหน้าที่สำนักงานที่ดินในพื้นที่ชุมชนบ้านสันตติเต่า จ. ลำพูน ซึ่งเป็นที่ดินที่ชาวบ้านอ้างการใช้ประโยชน์มาเป็นเวลานานและมีการฟ้องขับไล่ชาวบ้านที่ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ 3) ผู้ทำงานภาคประชาสังคมถูกแจ้งความดำเนินคดีในข้อหาหมิ่นประมาท จากกรณีการเผยแพร่ข้อมูลการแพร่ระบาดของปลาหมอค้างค้ำ และ 4) ภาคประชาสังคมได้ร้องเรียนไปยังกลไกสิทธิมนุษยชน

⁷¹จาก แอมเนสตี้เปิดรายงานฉบับใหม่ มีการใช้ความรุนแรงทางดิจิทัลที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลเพื่อปิดปากนักกิจกรรมหญิงและผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย, โดย แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย, 16 พฤษภาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.amnesty.or.th/latest/news/1260>

⁷²จาก ‘อังคณา-คนทำงานปกป้องสิทธิ’ ร้อง รบ.ยุติธรรม กรณีถูก กอ.รมน. คุกคาม คาดตตามจากงานครบ 20 ปีทนายสมชาย, โดย ประชาไท, 18 มีนาคม 2567. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2024/03/108484>

⁷³จาก อุกอจาง คนร้ายบุกยิง นักเคลื่อนไหวสิทธิมนุษยชนปัตตานี เสียชีวิตหน้าบ้าน, โดย มติชน, 26 มิถุนายน 2567. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/region/news_4648182

⁷⁴จาก ศาลรับฟ้อง คดีแกนนำฟื้นฟู ชุมชนมโกลีท่าเหมียบ รัศมี 50 เมตร ยื่น 10 ข้อเรียกร้อง, โดย มติชน, 3 ธันวาคม 2567. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/politics/news_4933797

ระหว่างประเทศ เพื่อเรียกร้องให้รัฐยุติการดำเนินคดีและปล่อยตัวทนายความสิทธิมนุษยชนจากกรณีถูกดำเนินคดีในข้อหาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112⁷⁵

ภาคประชาสังคมได้รวบรวมและศึกษาคดีในข้อหาหมิ่นประมาทที่มีลักษณะเข้าข่ายการดำเนินคดี SLAPP ในประเทศไทยตั้งแต่ปี 2562 จำนวน 36 คดี ระบุว่าไม่มีคดีที่ใช้มาตรการป้องกันการฟ้องปิดปากตาม มาตรา 161/1 และ 165/2 ซึ่งให้อำนาจศาลในการพิจารณาพักฟ้องในชั้นตรวจคำฟ้องหากพบว่าเป็นการฟ้องกลับแก่กลับ เพื่อคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน โดยคดีส่วนใหญ่ที่ศาลมีคำพิพากษาว่าจำเลยไม่มีความผิด ศาลให้เหตุผลว่า ข้อกล่าวหาไม่ครบองค์ประกอบของความผิดฐานหมิ่นประมาท หรือจำเลยได้กระทำการโดยสุจริตเพื่อแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ นอกจากนี้ ผลการศึกษาได้ระบุว่า ปัจจุบันยังไม่มีบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับการป้องกันการดำเนินคดี SLAPP ในชั้นของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ จึงไม่มีหลักเกณฑ์ชัดเจนเกี่ยวกับการสั่งไม่ฟ้องคดีที่มีลักษณะเป็นการดำเนินคดี SLAPP และผู้ปฏิบัติงานบางส่วนยังมีความกังวลต่อการถูกฟ้องกลับหากสั่งยุติการดำเนินคดี⁷⁶ ประกอบกับพนักงานอัยการสามารถเสนอต่ออัยการสูงสุดเพื่อมีคำสั่งไม่ฟ้องในคดีที่เห็นว่าไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชนได้ แต่ในคดีของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนมีข้อสังเกตว่าหลายกรณีมูลเหตุแห่งการถูกฟ้องร้องดำเนินคดีเป็นผลมาจากการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ซึ่งมีประเด็นว่าอาจยังไม่ใช้เหตุผลที่

พนักงานอัยการจะใช้อำนาจตาม พ.ร.บ. องค์การอัยการ และพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 21 ดังนั้นจึงควรมีกฎหมายคุ้มครองการทำหน้าที่ของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน⁷⁷

อย่างไรก็ตาม ปี 2567 มีความคืบหน้าและผลการพิจารณาคดีที่เป็นประโยชน์ต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชนในหลายกรณี ดังนี้ 1) ศาลชั้นต้นยกฟ้องนักปกป้องสิทธิมนุษยชนผู้หญิงกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาเหล่าใหญ่-ผาจันโต 3 คน จากกรณีการชุมนุมคัดค้านโครงการเหมืองแร่ในพื้นที่จ.หนองบัวลำภู⁷⁸ 2) ศาลชั้นต้นยกฟ้องนักปกป้องสิทธิมนุษยชนเครือข่ายคนฮักทุ่งกุลาจ.ร้อยเอ็ด จากกรณีการแสดงความคิดเห็นคัดค้านโรงงานน้ำตาลและโรงผลิตไฟฟ้าชีวมวลในพื้นที่⁷⁹ 3) ศาลอุทธรณ์ยกฟ้องสื่อมวลชน ซึ่งถูกภาคเอกชนดำเนินคดีในข้อหาหมิ่นประมาทผู้อื่นโดยการโฆษณาจากการนำเสนอข่าวกิจการเหมืองแร่ในประเทศเมียนมา โดยศาลเห็นว่าเป็นการแสดงความคิดเห็นตามข้อเท็จจริงและไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าจำเลยมีเจตนาแอบแฝงหรือจงใจให้โจทก์ได้รับความเสียหาย⁸⁰ 4) การยุติคดีของทนายความสิทธิมนุษยชนจากกรณีเป็นวิทยากรในกิจกรรมเวทีสาธารณะเสวนา “1 ปี วันเฉลิมถูกอุ้มหาย-คืนยุติธรรมปี 64” เนื่องจากพนักงานอัยการไม่ได้ยื่นอุทธรณ์ตามกำหนด⁸¹ และ 5) มารดาของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนกลุ่มชาติพันธุ์ได้รับชดใช้ค่าเสียหายจากกองทัพตามคำพิพากษาของศาลในปี 2566 จากกรณีบุตรชายถูกวิสามัญฆาตกรรมเมื่อปี 2560⁸²

⁷⁵จาก ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน และองค์กร The Observatory ส่งเรื่องร้องเรียนไปยังกลไกพิเศษ UN กรณีคำพิพากษาคดี ม. 112 ของ อานนท์ นำภา, โดย ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 1 เมษายน 2567. สืบค้นจาก <https://tlhr2014.com/archives/66066>

⁷⁶จาก การแก้ปัญหา SLAPPs: การระบุและแก้ปัญหาช่องว่างของกรอบป้องกันการฟ้องคดีปิดปากของประเทศไทย, โดย มูลนิธิศูนย์เพื่อความยุติธรรม, กันยายน 2567. สืบค้นจาก https://cfj.org/wp-content/uploads/2024/09/TH-SLAPPs-Report-Preface-and-Introduction_September-2024.pdf

⁷⁷จาก การประชุมหารือหน่วยงานภาครัฐ เพื่อพัฒนากลไกการคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน, 13 พฤศจิกายน 2567. โดย สำนักสืบเรื่องร้องเรียนและประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

⁷⁸จาก ศาลจังหวัดหนองบัวลำภูยกฟ้องนักปกป้องสิทธิมนุษยชนกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาเหล่าใหญ่-ผาจันโต, โดย The Citizen.plus, 31 มกราคม 2567. สืบค้นจาก <https://thecitizen.plus/node/94766>

⁷⁹จาก ศาลยกฟ้องคดีโรงงานน้ำตาลและโรงผลิตไฟฟ้าชีวมวลฟ้องปิดปากนักปกป้องสิทธิฯ เครือข่ายคนฮักทุ่งกุลาจ., โดย ประชาไท, 24 มิถุนายน 2567. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2024/06/109689>

⁸⁰จาก ศาลอุทธรณ์พิพากษา “เห็นฟ้องศาลชั้นต้น-ยกฟ้อง” คดี บ.เหมืองเฮงดา เมียนมา, โดย สำนักข่าวสิ่งแวดล้อม, 31 ตุลาคม 2567. สืบค้นจาก <https://greennews.agency/?p=39196>

⁸¹จาก คดีถึงที่สุดแล้ว ยกฟ้อง พรเพ็ญ นักปกป้องสิทธิฯ [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก], โดย มูลนิธิसानวัฒนธรรม, 11 มีนาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/share/p/68unmgd6w9qtZzk2/?mibextid=WC7FNe>

⁸²จาก ‘ซานนท น้องชายชัยภูมิ ป่าแส’ ยังรอคำขอโทษจากกองทัพ และนำผู้กระทำผิดมาลงโทษ แม้ได้รับเงินชดใช้ค่าเสียหายแล้ว [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก], โดย มูลนิธิसानวัฒนธรรม, 28 มีนาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/share/p/HaYA1utpBe7Yq4ze/?mibextid=WC7FNe>

ที่มา : ประชาไท

1.3 การปิดกั้นเสรีภาพในการแสดงออก เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน สืบเนื่องจากการดำเนินโครงการพัฒนาของรัฐในหลายพื้นที่ที่มีการคัดค้านจากประชาชนเกี่ยวกับข้อกังวลด้านผลกระทบสิ่งแวดล้อม ปี 2567 มีรายงานว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐบางส่วนรบกวนการใช้สิทธิและเสรีภาพของผู้ที่ออกมาปกป้องสิทธิของชุมชน เช่น 1) กรณีเจ้าหน้าที่ห้ามไม่ให้กลุ่มรักษ์อำเภอวานรนิวาสชูป้ายผ้าคัดค้านโครงการเหมืองแร่โปแตชในพื้นที่ จ. สกลนคร ขณะยื่นหนังสือต่อนายกรัฐมนตรีให้มีคำสั่งยกเลิกโครงการ และ 2) กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจห้ามไม่ให้เครือข่ายคนฮักทุ่งกุลาร่วมในเวทีรับฟังความคิดเห็นครั้งที่ 3 เพื่อประกอบการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมของบริษัทโรงงานน้ำตาลและโรงผลิตไฟฟ้าชีวมวลในพื้นที่ จ. ร้อยเอ็ด

2. การตอบรับข้อเสนอแนะในรายงานปี 2566

มีความคืบหน้าที่สำคัญในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ดังนี้

2.1 ยธ. ได้เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนแก่ภาคส่วนต่าง ๆ และให้ความช่วยเหลือแก่นักปกป้องสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ จ. หนองบัวลำภู เลย ร้อยเอ็ด และนครราชสีมา

2.2 ยธ. ได้ยกร่างกฎหมายป้องกันการดำเนินคดี SLAPP แล้วเสร็จ และจะเสนอเข้าสู่การพิจารณาตามลำดับ รวมถึงได้ขับเคลื่อนการดำเนินการตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ประเด็นนักปกป้องสิทธิมนุษยชน⁸³

3. การดำเนินการของ กสม.

ปี 2567 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับนักปกป้องสิทธิมนุษยชน 4 เรื่อง อาทิ กรณีนักปกป้องสิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ถูกฟ้องร้องดำเนินคดี SLAPP จากการจัดหรือมีส่วนร่วมทำกิจกรรมในพื้นที่ กรณีขอให้ตรวจสอบการคุกคามนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและชาวบ้านชุมชนคลองไทรพัฒนา จ. สุราษฎร์ธานี และกรณีการคุกคามและสอดส่องนักปกป้องสิทธิมนุษยชนที่เป็นนักกิจกรรมทางการเมือง โดยถูกจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลในบัญชีกลุ่มบุคคลเฝ้าระวัง (ระดับแดง) และได้ประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนกรณีผู้บริหารท้องถิ่นฟ้องร้องดำเนินคดี SLAPP กับนักปกป้องสิทธิมนุษยชน เกี่ยวกับปัญหาของสถาบันการเงินชุมชน จ. นครราชสีมา โดยให้ ยธ. ช่วยเหลือทางด้านคดีเพื่อให้นักปกป้องสิทธิมนุษยชนเข้าถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งต่อมาศาลจังหวัดนครราชสีมามีคำสั่งยกฟ้องนักปกป้องสิทธิมนุษยชนรายดังกล่าว นอกจากนี้ กสม. ได้ลงพื้นที่เพื่อติดตามสถานการณ์และประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในหลายกรณี อาทิ กรณีกลุ่มคนรักซ์บ้านเกิด จ. เลย กรณีชุมชนคลองไทรพัฒนา จ. สุราษฎร์ธานี และกรณีกลุ่มคนรักซ์หนองหอย จ. ปราจีนบุรี เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีมาตรการคุ้มครองความปลอดภัยแก่นักปกป้องสิทธิมนุษยชนที่ถูกข่มขู่คุกคามและมีความเสี่ยงที่จะตกอยู่ในอันตรายแก่ชีวิตและร่างกาย

สำหรับการคุกคามทางดิจิทัลต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชน กสม. ได้จัดทำรายงานผลการตรวจสอบกรณีผู้กระทำความผิดซึ่งได้รับการสนับสนุนจากองค์กรของรัฐใช้สปายแวร์เพกาซัส (Pegasus Spyware) เข้าระบบเพื่อสอดแนมนักกิจกรรม นักวิชาการ และผู้ที่ทำงาน

⁸³จาก หนังสือกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ด่วนที่สุด ที่ ยธ 0401/6220 ลงวันที่ 4 ธันวาคม 2567. งานเดิม.

ในองค์กรภาคประชาสังคม โดยเห็นว่ามีเหตุผลที่ทำให้เชื่อได้ว่าการใช้งานสไปแวร์เพกาซัสเข้าสู่ระบบโทรศัพท์เคลื่อนที่เพื่อสอดแนมข้อมูลของนักกิจกรรม นักวิชาการและผู้ที่ทำงานในองค์กรภาคประชาสังคม จึงมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานของรัฐมีมาตรการหรือกลไกที่เหมาะสมในการตรวจสอบเกี่ยวกับการใช้งานสไปแวร์เพกาซัส สไปแวร์อื่น ๆ หรือเทคโนโลยีสอดแนมในลักษณะเดียวกัน เพื่อเป็นหลักประกันในการป้องกันไม่ให้มีการนำเทคโนโลยีไปใช้งานในลักษณะที่ผิดวัตถุประสงค์หรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย⁸⁴

ด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน กสม. ได้ร่วมกับภาคีเครือข่ายจัดเสวนาในประเด็นการฟ้องคดี SLAPP การฟ้องคดีหมิ่นประมาทและการคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน รวมถึงประชุมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขับเคลื่อนการส่งต่อข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่มีกลไกรับเรื่องร้องเรียน โดยเน้นย้ำเกี่ยวกับการจัดทำฐานข้อมูลเรื่องร้องเรียนที่จำแนกกลุ่มของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนไว้เป็นการเฉพาะ เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์และสถิติของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนที่ถูกข่มขู่ คุกคาม เพื่อส่งต่อเรื่องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจ อันจะช่วยให้การคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ได้จัดอบรมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ด้านสิทธิมนุษยชนให้แก่นักปกป้องสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4. การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

ปี 2567 รัฐพยายามให้ความคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและครอบครัวของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน อาทิ การดำเนินการตามข้อเสนอในแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 5 กลุ่มนักปกป้องสิทธิมนุษยชนการพัฒนากฎหมายและมาตรการเพื่อคุ้มครองนักปกป้อง

สิทธิมนุษยชนและป้องกันการดำเนินคดี SLAPP รวมถึงมีคำพิพากษาที่เป็นการคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชนหลายกรณี ซึ่งหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมสามารถนำคำพิพากษาของศาลเป็นกรณีตัวอย่างเพื่อใช้เทียบเคียงประกอบการพิจารณาในชั้นพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการที่อยู่ระหว่างพิจารณาคดีในลักษณะเดียวกัน ซึ่งจะช่วยคัดกรองคดีเพื่อคุ้มครองการทำหน้าที่ของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและบรรเทาภาระที่เกิดจากการต่อสู้คดี นอกจากนี้ ในการลงพื้นที่ของ กสม. และเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อดูแลความปลอดภัยและการส่งเสริมให้ความรู้แก่ประชาชนและนักปกป้องสิทธิมนุษยชน จะมีส่วนช่วยลดความเสี่ยงและอันตรายที่อาจเกิดขึ้น อันเป็นการคุ้มครองสิทธิในชีวิตและร่างกายของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 25 มาตรา 28 กติกา ICCPR ข้อ 6 และปฏิญญาว่าด้วยนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ข้อ 12 สำหรับการชดเชยเยียวยาจากหน่วยงานรัฐให้แก่ครอบครัวของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ซึ่งเสียชีวิตในปี 2560 เป็นการดำเนินงานที่สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญและกติกา ICCPR

ปัญหาหรืออุปสรรค

การรับรู้เกี่ยวกับบทบาทและการทำหน้าที่ของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนของเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชน ยังคงเป็นข้อท้าทายสำคัญที่ส่งผลต่อการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน

แม้ที่ผ่านมาหน่วยงานรัฐได้สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนต่อภาคส่วนต่าง ๆ อยู่เป็นระยะ แต่ยังคงปรากฏเหตุการณ์ที่มีลักษณะเป็นการคุกคามต่อสิทธิและเสรีภาพของนักปกป้อง

⁸⁴จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 96/2567 เรื่อง สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เสรีภาพ ชื่อเสียง อันเกี่ยวเนื่องกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น กรณีขอให้ตรวจสอบการใช้สไปแวร์เพกาซัส (Pegasus Spyware).

สิทธิมนุษยชนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและภาคธุรกิจ ทั้งทางกายภาพและทางออนไลน์ ซึ่งล้วนสร้างความหวาดกลัวและความรู้สึกไม่ปลอดภัยในการทำหน้าที่ของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน หลายเหตุการณ์ นักปกป้องสิทธิมนุษยชนยังคงตกเป็นเป้าหมายของการลอบทำร้ายร่างกายและบางรายนำไปสู่การเสียชีวิต รวมถึงถูกดำเนินคดี ซึ่งกระทบต่อการใช้สิทธิในการมีส่วนร่วมร่วมจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และแสดงความคิดเห็นก่อนการดำเนินการใด ๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย และคุณภาพชีวิตของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ ตลอดจนสิทธิในการมีส่วนร่วมในการบริหารรัฐกิจตามกติกา ICCPR โดยที่หลายกรณี มีลักษณะเข้าข่ายเป็นการดำเนินคดี SLAPP หรือสร้างภาระให้แก่นักปกป้องสิทธิมนุษยชนเกินสมควร อาทิ การแจ้งความขอหาหมิ่นประมาทเพื่อจำกัดหรือขัดขวางการแสดงความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะและการดำเนินคดีในข้อหาฝ่าฝืน พ.ร.บ. การชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 ต่อผู้ที่ออกมาเคลื่อนไหวเพื่อให้รัฐแก้ไขปัญหาด้านที่ดิน ในขณะที่ยังไม่พบกรณีตัวอย่างคดีของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนที่ถูกคัดกรองออกจากกระบวนการยุติธรรมโดยใช้มาตรการป้องกันการฟ้องปิดปากตามมาตรา 161/1 และ 165/2

นอกจากนี้ยังปรากฏเหตุการณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงการปิดกั้นเสรีภาพในการแสดงออก เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนในการดำเนินโครงการพัฒนาของรัฐ ยังไม่สอดคล้องตามที่ได้รับรองไว้ในกติกา ICCPR ข้อ 19 ซึ่งประกันสิทธิในการแสดงความคิดเห็นโดยปราศจากการแทรกแซง รวมถึงเสรีภาพในการแสวงหา รับและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ไม่ว่าด้วยวาจา ลายลักษณ์อักษร การตีพิมพ์ หรือโดยสื่ออื่น ๆ

5. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

5.1 รัฐบาล โดย ยช. ควรเร่งรัดพัฒนากฎหมาย และมาตรการป้องกันการดำเนินคดี SLAPP กำหนดขอบเขตการทำหน้าที่ของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ให้มีความชัดเจนภายใต้หลักการตามปฏิญญาว่าด้วยนักปกป้องสิทธิมนุษยชน และให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนแก่เจ้าหน้าที่รัฐและภาคธุรกิจอย่างต่อเนื่อง

5.2 รัฐบาลควรกำกับให้ทุกหน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะ มท. กอ.รมน. และ ตร. ให้ความสำคัญ และเคารพต่อการทำหน้าที่ของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ยุติและหลีกเลี่ยงการกระทำที่อาจก่อให้เกิดความหวาดกลัว หรือสับสนเสี่ยงที่จะกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพ โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีหรืออุปกรณ์สอดแนมชีวิตความเป็นอยู่ของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน และ ยช. ต้องมีมาตรการเพิ่มเติมเพื่อสร้างความเชื่อมั่นว่าการทำหน้าที่ของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนได้รับการคุ้มครองและป้องกันอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงขับเคลื่อนให้หน่วยงานรัฐที่มีกลไกรับเรื่องร้องเรียนจัดทำฐานข้อมูลเรื่องร้องเรียนของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน

2.5 เสรีภาพในการชุมนุม

1. สถานการณ์

1.1 การใช้เสรีภาพในการชุมนุมของประชาชน

รัฐธรรมนูญให้ความคุ้มครองเสรีภาพในการชุมนุม โดยสงบและปราศจากอาวุธ โดยมี พ.ร.บ. การชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 กำหนดอำนาจหน้าที่ของรัฐในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อดูแลการชุมนุม และรักษาความปลอดภัยของผู้ชุมนุมและผู้ที่ไม่ได้ร่วมในการชุมนุม ในขณะเดียวกันได้กำหนดหน้าที่ให้กับผู้จัดการชุมนุมต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่บัญญัติในกฎหมาย

เดือนมกราคม - มิถุนายน 2567⁸⁵ มีรายงานเหตุการณ์การชุมนุมโดยภาคประชาสังคมทั้งหมด 215 ครั้ง ส่วนใหญ่เป็นการชุมนุมขนาดเล็กและใช้เวลาสั้น ๆ เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในการปล่อยชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีเกี่ยวกับการใช้เสรีภาพในการแสดงออกและการชุมนุม รวมถึงการชุมนุมเพื่อผลักดันให้มีกฎหมายนิรโทษกรรมผู้ที่ถูกดำเนินคดีจากการใช้เสรีภาพในการแสดงออกและการชุมนุมทางการเมือง ในขณะที่การชุมนุมบางส่วนเป็นแบบพักค้างคืน ซึ่งภาพรวมการชุมนุมไม่มีเหตุการณ์ความรุนแรง ทั้งจากผู้เข้าร่วมการชุมนุมและเจ้าหน้าที่รัฐ

การจัดชุมนุมสามารถดำเนินการไปได้และยุติลงตามที่ผู้จัดการชุมนุมกำหนด แต่มีบางการชุมนุมที่เจ้าหน้าที่รัฐแจ้งให้ยุติการชุมนุม เช่น การชุมนุมของกลุ่ม “คปท.” ซึ่งเริ่มในเดือนกุมภาพันธ์ และพักค้างคืนต่อเนื่องจนถึงเดือนสิงหาคม แม้ว่าผู้จัดการชุมนุมจะแสดงเจตนาที่จะชุมนุมต่อเนื่องจนกว่าจะบรรลุข้อเรียกร้อง แต่ต้องยุติการชุมนุมตามคำสั่งของศาล ทั้งนี้ ศาลให้เหตุผลในการสั่งยุติว่าการชุมนุมดังกล่าว

ส่งผลกระทบต่อประชาชนและนักศึกษาที่จะใช้ถนนสาธารณะ ซึ่งเจ้าหน้าที่ประกาศให้กลุ่มผู้ชุมนุมแก้ไขรวม 4 ครั้ง แต่เพิกเฉย และพฤติการณ์ที่ผู้ชุมนุมใช้พื้นที่มาต่อเนื่องนานกว่า 5 เดือน ถือได้ว่าเป็นการใช้เสรีภาพแสดงความคิดเห็นของตนอย่างเพียงพอแล้ว⁸⁶

ที่มา : ประชาไท

1.2 การดำเนินคดีเกี่ยวกับการใช้เสรีภาพในการชุมนุม

แม้ว่าการชุมนุมโดยส่วนใหญ่จะเป็นไปโดยสงบและปราศจากอาวุธตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่ผู้ชุมนุมส่วนหนึ่งยังถูกดำเนินคดีในฐานะความผิดต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงความผิดจากการชุมนุมในปีก่อนหน้า จากการติดตามของศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน ปี 2567 มีรายงานการดำเนินคดีจากสถานการณ์ชุมนุมและการแสดงออกทางการเมือง 47 คดี⁸⁷ เช่น คดีการชุมนุมเรียกร้องให้ สว. ลงมติรับรองนายกรัฐมนตรีให้สอดคล้องกับผลการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2566 การชุมนุมที่บริเวณหน้าสถานเอกอัครราชทูตเยอรมนี เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2564 การชุมนุมที่บริเวณ

⁸⁵จาก รายงานสถานการณ์การชุมนุมสาธารณะในประเทศไทย, โดย มีอบดาต้าไทยแลนด์, 31 ธันวาคม 2567. สืบค้นจาก https://blog.mobdataathailand.org/?_gl

⁸⁶จาก คปท. ยอมสลายมือปัดมือ หลิกทางานพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ, โดย ไทยรัฐ, 20 กรกฎาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/politic/2802140>

⁸⁷จาก ธันวาคม 2567: อานนท์ถูกพิพากษาคดี ม.112 อีก 2 คดีรวด-ศาลอุทธรณ์แก้คำพิพากษาคดีป่าสีพระบรมฉายาลักษณ์-มีคำพิพากษาคดีชุมนุมอีก 5 คดี, โดย admin010 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 13 มกราคม 2568. สืบค้นจาก <https://tlhr2014.com/archives/72152>

ทำเนียบรัฐบาลเมื่อวันที่ 5 - 28 กุมภาพันธ์ 2567 และการชุมนุมเกี่ยวกับสถานการณ์ในประเทศเมียนมาเป็นต้น ทำให้มีคดีการชุมนุมนับตั้งแต่ปี 2563 - 2567 รวม 1,311 คดี ในขณะที่ศาลยุติธรรมมีคำพิพากษาลงโทษในคดีการฝ่าฝืนสถานการณ์ฉุกเฉิน⁸⁸ เฉพาะในปี 2567 จำนวน 23 คดี และมีคำพิพากษายกฟ้อง 12 คดี⁸⁹ โดยมีบางคดีที่ศาลเห็นว่า การชุมนุมอาจทำให้เกิดการแพร่ระบาดของโรค เนื่องจากจำเลยไม่ใส่หน้ากากอนามัยหรือไม่เว้นระยะห่าง⁹⁰ เช่น การชุมนุมที่บริเวณแยกสามเหลี่ยมดินแดง หรือการชุมนุมที่บริเวณสนามหลวง เป็นต้น

นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมการชุมนุมบางส่วนยังถูกควบคุมตัวไว้ในคดีที่ศาลยังมีคำพิพากษาไม่ถึงที่สุด ซึ่งเป็นคดีในความผิดฐานอื่นด้วยจนถึงปัจจุบัน (ข้อมูล ณ วันที่ 12 ธันวาคม 2567) ภาคประชาสังคมรายงานว่ามีผู้ถูกคุมขังระหว่างพิจารณาคดี 16 คน จำแนกตามคดีเป็นคดีเกี่ยวกับอาวุธและการวางเพลิง 8 คน⁹¹ และคดีเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นหรือ

แสดงออกเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ในระหว่างการชุมนุม 8 คน⁹² ในจำนวนนี้เป็นเยาวชน 1 คน ถูกควบคุมตัวไว้ที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมส่วนใหญ่ยังเข้าไม่ถึงการเยียวยาจากรัฐ สำหรับปี 2567 มีกรณีที่สำนักงานกองทุนยุติธรรมโดยคณะอนุกรรมการช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนในคราวประชุมครั้งที่ 3/2567 เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2567 มีมติอนุมัติค่าใช้จ่าย 54,362 บาท ให้แก่หนึ่งในจำเลยคดีอาญาชุมนุมทางการเมืองเมื่อปี 2553⁹³ ซึ่งถูกควบคุมตัวชั่วคราวในระหว่างการสอบสวนเป็นเวลา 77 วัน และต่อมามีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องในปี 2566 ในขณะที่กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ โดยสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาให้ข้อมูลว่าไม่มีผู้ยื่นคำขอรับความช่วยเหลือจากคดีชุมนุมทางการเมืองในปี⁹⁴

1.3 ผลกระทบด้านอื่นจากการใช้เสรีภาพในการชุมนุม

แม้ว่าผู้เข้าร่วมการชุมนุมโดยสงบปราศจากอาวุธจะไม่ถูกดำเนินคดีตามกฎหมายใด ๆ แต่มีหลายเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ส่วนตัวจากการเข้าร่วมการชุมนุม ปี 2567 มีรายงานว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจทั้งในและนอกเครื่องแบบเข้าพบกับผู้ที่เคยเข้าร่วมการชุมนุมหรือเป็นนักกิจกรรมทางการเมืองเพื่อสอบถามข้อมูลความเคลื่อนไหว โดยให้เหตุผลว่าเป็นส่วนหนึ่งของการรักษาความปลอดภัยให้แก่บุคคลสำคัญทางการเมือง

ที่มา : สำนักงาน กสม.

⁸⁸ สถานการณ์ฉุกเฉินระหว่างปี 2563 - 2565.

⁸⁹ จาก สถิติคดี พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ ที่ศาลยกฟ้อง-อัยการสั่งไม่ฟ้อง, โดย แอดมิน010 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 25 มีนาคม 2567. สืบค้นจาก <https://tlhr2014.com/archives/41328>

⁹⁰ บางคดีศาลยกฟ้องในฐานความผิดฝ่าฝืนสถานการณ์ฉุกเฉิน แต่ลงโทษในฐานความผิดอื่น.

⁹¹ คดีเกี่ยวกับอาวุธส่วนใหญ่เป็นคดีครอบครองอาวุธหรือดินปืนในระหว่างการชุมนุมที่เกิดขึ้นที่บริเวณแยกสามเหลี่ยมดินแดง.

⁹² จาก รายชื่อผู้ต้องขังทางการเมือง 2567, โดย แอดมิน010 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 27 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก <https://tlhr2014.com/archives/63015>

⁹³ การชุมนุมทางการเมืองของกลุ่ม “แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.)” ในปี 2553 มีจำเลยที่ถูกดำเนินคดีร่วมกัน 24 คน เสียชีวิต 1 คน หลบหนีไปต่างประเทศ 2 คน ถูกพิพากษาลงโทษ 2 คน และยกฟ้องโดยศาลอุทธรณ์ 19 คน.

⁹⁴ จาก หนังสือกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ด่วนที่สุด ที่ ยธ 0401/6220 ลงวันที่ 4 ธันวาคม 2567. งานเดิม.

ซึ่งลงพื้นที่ในจังหวัดต่าง ๆ⁹⁵ บางรายถูกร้องขอให้ลงนามยินยอมที่จะไม่ร่วมกิจกรรมทางการเมืองอีกในอนาคต⁹⁶ หรือถูกหว่านล้อมให้เป็นสายลับและส่งข้อมูลนักกิจกรรมทางการเมืองรายอื่นให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ⁹⁷ บางรายถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจตั้งเงื่อนไขในการคืนของกลางแลกรับการเข้าไปพบที่สถานีตำรวจ⁹⁸ นอกจากนี้ยังปรากฏกรณีผู้ชุมนุมถูกทำร้ายร่างกายและข่มขู่คุกคาม เช่นกรณีนักกิจกรรมทางการเมืองถูกทำร้ายร่างกายระหว่างให้สัมภาษณ์กับสื่อมวลชนที่บริเวณสถานีรถไฟฟ้ามหานคร กรณีผู้เข้าร่วมในการชุมนุมทางการเมืองระหว่างปี 2563 - 2566 ถูกทำร้ายร่างกายโดยไม่ทราบสาเหตุ⁹⁹ หรือในกรณีผู้ที่เคยเข้าร่วมในการชุมนุมทางการเมืองได้รับแจ้งว่าจะถูกดำเนินคดีจากการร่วมกิจกรรมทางการเมืองในอดีต หากลงสมัครรับเลือกเป็น สว.¹⁰⁰

ในส่วนผู้ชุมนุมหากเห็นว่าถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพสามารถฟ้องร้องดำเนินคดีต่อเจ้าหน้าที่รัฐจากการปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลการชุมนุมได้อย่างไรก็ตาม ในปี 2567 คดีสลายการชุมนุมบริเวณ สภ. ตากใบ เมื่อปี 2547 ขาดอายุความโดยไม่สามารถนำตัวผู้ต้องหาเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีได้ ในขณะเดียวกัน ยังมีกรณีผู้ชุมนุมที่บริเวณแยกเฉลิมเผ่าได้รับบาดเจ็บจากกระสุนยางเมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2564 ได้ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายจาก ตร. หลังจากที่เคยร้องทุกข์ต่อ สน. ปทุมวันเพื่อให้ดำเนินคดีแล้วแต่ไม่มี

ความคืบหน้าเป็นเวลา 3 ปี¹⁰¹ นอกจากนี้ยังมีกรณีศาลปกครองสูงสุดมีคำพิพากษายกฟ้อง ตร. จากกรณีการปิดกั้นไม่ให้ผู้ชุมนุมเดินขบวนจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ไปยัง จ. ขอนแก่น เมื่อวันที่ 19 - 21 มกราคม 2561 ศาลให้ความเห็นว่า แม้ว่าการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจจะมีลักษณะไม่เป็นการอำนวยความสะดวกและรักษาความปลอดภัยและเป็นการขัดขวางและปิดกั้นการใช้เสรีภาพในการชุมนุม แต่ยังไม่ถึงขนาดทำให้การชุมนุมสาธารณะไม่สามารถดำเนินการได้¹⁰²

2. การตอบรับข้อเสนอแนะในรายงานปี 2566

มีความคืบหน้าที่สำคัญในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ดังนี้

- 1) ยศ. โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพจัดทำวิดิทัศน์เผยแพร่บนสื่อสังคมออนไลน์ ส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนมีความเข้าใจสิทธิในการชุมนุมมากขึ้น¹⁰³

⁹⁵จาก ตำรวจบุกบ้านบัณฑิต ม.เนรศวร รัปป์ใหม่ อ้างมีชื่อใน “บุคคลเผ่าระวัง” – ขณะไปขอย้ายรูปบ้าน 2 อดีตผู้สมัคร สส. ก้าวไกลเพชรบูรณ์ คาดเกี่ยวเนื่อง พล.อ.ประวิตร ลงพื้นที่, โดย แอดมิน010 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 11 มกราคม 2567. สืบค้นจาก <https://tlhr2014.com/archives/62995>

⁹⁶จาก “เบิร์ด” นักศึกษาที่เคยร่วมชุมนุมการเมือง ถูกตำรวจโทรหา-ไปบ้านที่นครฯ ต่อเนื่องกว่า 3 ปี อ้างว่า ‘เป็นรายชื่อดังเผ่าระวัง’ และ ‘นายสั่งมา’, โดย แอดมิน03 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 6 มิถุนายน 2567. สืบค้นจาก <https://tlhr2014.com/archives/67729>

⁹⁷จาก “เจมส์” นักกิจกรรมฝั่งธนาฯ – ผู้ต้องหาคดี 112 ถูกกลุ่มชายปริศนา อ้างเป็น จนท. รัฐ กักตัว-ข่มขู่-ติดตาม หลังปฏิเสธไม่เป็นสายให้กับทางการ, โดย แอดมิน20 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 16 พฤษภาคม 2567. สืบค้นจาก <https://tlhr2014.com/archives/67027>

⁹⁸จาก ‘แหวน’ พยาบาลอาสา ถูกคุกคามหนัก ตร. โทรเรียกไปเจรจาเป็นการส่วนตัว หลังยื่นเรื่องร้องเรียน กมธ.ป.ป.ช. ขอของกลางปี 58 คืบ, โดย แอดมิน26 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 20 มีนาคม 2567. สืบค้นจาก <https://tlhr2014.com/archives/65630>

⁹⁹จาก “พระประนมกร” ถูกชายคาดว่าเป็นกลุ่มปกป้องสถาบันฯ คุกคาม หลังร่วมกิจกรรม “นิรโทษกรรมมหาสงกรานต์” หน้าเรือนจำพิเศษกรุงเทพฯ, โดย แอดมิน26 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 14 พฤษภาคม 2567. สืบค้นจาก <https://tlhr2014.com/archives/66986>

¹⁰⁰จาก ผู้สมัคร สว. ชัยนาท ถูกผู้ใหญ่บ้านส่งคนขู่แจ้ง ม.112 หลังผ่านเข้ารอบจังหวัด [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก], โดย เครือข่ายเยาวชนสังเกตการณ์การเลือกตั้งเพื่อประชาธิปไตย (We Watch), 13 มิถุนายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/photo/?fbid=850437483785127>

¹⁰¹จาก ผู้ชุมนุม #มือบ14พฤศจิกายน64 ฟ้อง สตช. เรียกค่าเสียหาย 2 ล้าน ถูก คผ. ยิงกระสุนยางได้รับบาดเจ็บ, โดย ประชาไท, 6 ธันวาคม 2567. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2024/12/111606>

¹⁰²จาก กว่า 6 ปี! ศาลปกครองสูงสุดยกฟ้องคดีปิดกั้นการชุมนุม We Walk ชี้การกระทำของตำรวจถือไม่ได้ว่าชอบด้วยกฎหมาย แต่ไม่ถึงขนาดทำให้ไม่สามารถชุมนุมได้, โดย แอดมิน21 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 22 มีนาคม 2567. สืบค้นจาก <https://tlhr2014.com/archives/65784>

¹⁰³จาก หนังสือกระทรวงยุติธรรม ส่วนที่สี่ ที่ ยศ 0401/6056 ลงวันที่ 24 พฤษภาคม 2567. งานเดิม.

2) อส. มีข้อสังเกตว่า ข้อเสนอของ กสม. ให้ยุติการดำเนินคดีต่อผู้ชุมนุมที่เข้าร่วมการชุมนุมโดยสงบ โดยเฉพาะการชุมนุมภายใต้สถานการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งประกาศใช้ในช่วงปี 2563 - 2565 เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 และข้อเสนอให้คำนึงถึงสิทธิเด็กเป็นสำคัญเมื่อเด็กถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดจากการใช้เสรีภาพในการชุมนุม อาจส่งผลกระทบต่อการศึกษาสังคมของพนักงานอัยการ และจะต้องพิจารณาโดยรอบคอบก่อนนำไปปฏิบัติจริง เนื่องจากอาจขัดกับหลักกฎหมาย ซึ่งกำหนดให้พนักงานอัยการมีอิสระในการพิจารณาสั่งคดีโดยสุจริตและเที่ยงธรรม¹⁰⁴

ที่มา : เวิร์คพอยท์ทูเดย์

3. การดำเนินการของ กสม.

ปี 2567 กสม. รับเรื่องร้องเรียนกรณีจากผู้ชุมนุม ร้องเรียนว่าถูกติดตามโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ส่วนตัว สืบเนื่องมาจากการใช้เสรีภาพในการชุมนุม และมีรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ อาทิ กรณีการจับกุมผู้ชุมนุมที่เป็นเยาวชนโดยไม่แสดงหมายและใช้กำลังเกินควร กสม. เห็นว่า การจับกุมเยาวชนหญิงโดยใช้

กำลังบังคับและไม่ได้ได้รับความยินยอมจากบุคคลดังกล่าวหรือครอบครัวเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน และมีข้อเสนอแนะให้ ตร. แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงและเยียวยาแก่เยาวชนที่ถูกละเมิด รวมถึงกำหนดมาตรการหรือแนวทางมิให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนของเด็กหรือเยาวชนบนพื้นฐานการเคารพสิทธิส่วนบุคคลและกฎหมายอย่างเคร่งครัด¹⁰⁵ และกรณีการขัดขวางและปิดกั้นเส้นทางผู้ชุมนุมที่บริเวณสะพานมัฆวานรังสรรค์เมื่อปี 2566 กสม. เห็นว่า การตั้งสิ่งกีดขวางไว้ในพื้นที่การชุมนุม รวมถึงการปฏิเสธไม่ให้รถบัสที่ผู้ชุมนุมโดยสารเข้าไปส่งผู้ชุมนุมในพื้นที่การชุมนุม ส่งผลให้เกิดความตึงเครียดเพิ่มขึ้นระหว่างผู้ชุมนุมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน และมีข้อเสนอแนะให้เจ้าหน้าที่ตำรวจอำนวยความสะดวกแก่ผู้ชุมนุม ไม่ใช่เครื่องกีดขวางในพื้นที่สาธารณะเมื่อสิ้นสุดการชุมนุมเพื่อไม่ให้กระทบต่อผู้อื่น รวมถึงผู้ชุมนุมอื่นที่จะเข้ามาใช้พื้นที่ต่อ และงดเว้นการกีดขวางหรือปิดกั้นเส้นทางจราจรโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรเพื่อไม่ให้เกิดเงื่อนไขที่ทำให้เกิดความตึงเครียดโดยไม่จำเป็น¹⁰⁶

นอกจากนี้ กสม. ได้เสนอความเห็นในฐานะพยานผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนต่อศาลแขวงดุสิตในคดีเกี่ยวกับการชุมนุมในวันแรงงานแห่งชาติเมื่อปี 2566¹⁰⁷ โดยเน้นย้ำถึงความสำคัญของสิทธิในการชุมนุม ในฐานะที่เป็นเครื่องมือเพื่อต่อรองผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ โดยมีรัฐบาลเป็นผู้จัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นกลางและเหมาะสม และเป็นประเพณีที่ปฏิบัติกันสืบมาในกลุ่มแรงงานที่จะเดินขบวนเรียกร้องในวันดังกล่าว การชุมนุมในวันแรงงานแห่งชาติจึงเป็นกรณีที่รัฐบาลต้องให้ความคุ้มครองสิทธิดังกล่าวให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและกติกา ICCPR ซึ่งศาลได้มีคำพิพากษา

¹⁰⁴จาก หนังสือสำนักงานอัยการสูงสุด ส่วนที่สุด ที่ อส 0007(พท2)/7283 ลงวันที่ 21 พฤษภาคม 2567 เรื่อง รายงานตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560.

¹⁰⁵จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 1 - 2/2567 เรื่อง สิทธิในกระบวนการยุติธรรมกรณีเยาวชนหญิง กรณีหยิบยกขึ้นตรวจสอบ.

¹⁰⁶จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 83/2567 เรื่อง เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ กรณีร้องเรียนว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจขัดขวางการชุมนุม ปิดกั้นเส้นทาง ทำร้ายร่างกาย และไม่คุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ผู้ชุมนุม.

¹⁰⁷คำพิพากษาศาลแขวงดุสิต เรื่อง ความผิดต่อ พ.ร.บ. การชุมนุมสาธารณะ ความผิดต่อ พ.ร.บ. รักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง ความผิดต่อ พ.ร.บ. การควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง คดีหมายเลขดำที่ อ.648/2566 คดีหมายเลขแดงที่ อ.956/2567 ลงวันที่ 24 กรกฎาคม 2567.

สอดคล้องกับความเห็นของ กสม. และให้ยกฟ้องใน
ฐานความผิดเกี่ยวกับการชุมนุมที่ไม่เป็นไปตามเงื่อนไข
ของ พ.ร.บ. การชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558¹⁰⁸
ด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน

**“ กสม. จัดทำและเผยแพร่
คู่มือการชุมนุมสาธารณะ
ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อ
สร้างความตระหนัก
ให้แก่ทุกคน**

เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องในการชุมนุม
โดยเฉพาะอย่างยิ่งเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ
ซึ่งรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญและกติกา ICCPR รวมถึง
ข้อเสนอแนะต่อผู้จัดการชุมนุม ผู้เข้าร่วมการชุมนุม และ
เจ้าหน้าที่รัฐผู้บังคับใช้กฎหมายในการชุมนุม

4. การประเมินสถานการณ์ สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

รัฐธรรมนูญ มาตรา 44 และกติกา ICCPR ข้อ 21
ให้การรับรองและคุ้มครองประชาชนในการใช้เสรีภาพใน
การชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ ในขณะที่ พ.ร.บ.
การชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 กำหนดช่องทางให้
ผู้ชุมนุมสามารถแจ้งการชุมนุมเพื่อให้ ตร. อำนวยความสะดวก
ซึ่งปี 2567 ภาพรวมประชาชนสามารถใช้สิทธิและ
เสรีภาพในการเข้าร่วมการชุมนุมได้อย่างอิสระภายใต้
ขอบเขตของกฎหมาย และเจ้าหน้าที่ดูแลการชุมนุม
ปฏิบัติงานได้โดยไม่มีเหตุปะทะหรือความรุนแรงเกิดขึ้น
และผู้ชุมนุมสามารถยุติการชุมนุมได้ตามเจตนารมณ์
ในขณะที่ผู้ชุมนุมหากเห็นว่าถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพ
สามารถฟ้องร้องดำเนินคดีต่อเจ้าหน้าที่รัฐจากการปฏิบัติ
หน้าที่ในการดูแลการชุมนุมและสามารถยื่นคำร้องขอรับ

การเยียวยาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ตามกฎหมาย
ซึ่งภาครัฐมีความพยายามสร้างความรู้ความเข้าใจ
เกี่ยวกับการใช้สิทธิและเสรีภาพในการชุมนุมทั้งในส่วน
ของประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐผ่านการจัดทำสื่อ
สาธารณะรวมถึงการจัดทำคู่มือของ กสม. เพื่อเสริมสร้าง
ความตระหนักให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการชุมนุมให้
สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญและกติกา ICCPR

ปัญหาหรืออุปสรรค

การบังคับใช้กฎหมายของภาครัฐยังเป็นอุปสรรค
ต่อการชุมนุมในประเทศไทย ผู้ชุมนุมจำนวนมาก
ถูกดำเนินคดีจากการเข้าร่วมชุมนุมเมื่อปีก่อนหน้าและ
ในช่วงที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเพื่อควบคุม
การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ซึ่งผู้ชุมนุมบางราย
อาจถูกฟ้องคดีเพิ่มเติมในฐานความผิดมั่วสุมก่อให้
เกิดความวุ่นวาย การกีดขวางทางจราจร การใช้เครื่อง
ขยายเสียงโดยไม่ขออนุญาต หรืออาจถูกพิจารณาว่าเป็น
ผู้จัดการชุมนุมที่มีหน้าที่ต้องควบคุมการชุมนุมให้เป็นไป
ตามกฎหมายว่าด้วยการชุมนุมแม้ว่าจะเป็นเพียงการเชิญ
ผู้อื่นเข้าร่วมการชุมนุมก็ตาม อันกระทบต่อการใช้สิทธิ
และเสรีภาพในการชุมนุมเพื่อเรียกร้องให้รัฐพิจารณา
แก้ไขปัญหาต่าง ๆ อีกทั้ง ภาครัฐยังพยายามเข้าไปกำกับ
เนื้อหาในการชุมนุมด้วยการตั้งเงื่อนไขว่าจะอนุญาตให้มี
การชุมนุมหากไม่นำเสนอเนื้อหาบางประการในระหว่าง
การชุมนุม หรือไปติดต่อกับนักกิจกรรมทางการเมือง
ล่วงหน้าเพื่อไม่ให้จัดชุมนุม รวมไปถึงผู้เข้าร่วมการชุมนุม
อาจได้รับผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ส่วนตัว ถูกข่มขู่
คุกคามและทำร้ายร่างกาย หรือบางรายไม่ได้รับสิทธิใน
การปล่อยชั่วคราวในระหว่างการพิจารณาคดี นอกจากนี้
กระบวนการเยียวยาและดำเนินคดีต่อเจ้าหน้าที่รัฐ
ที่ใช้อำนาจเกินความจำเป็นหรือไม่ได้สัดส่วนยังคงมี
ความล่าช้า

¹⁰⁸ อย่างไรก็ตาม ผู้ชุมนุมในคดีนี้ถูกพิพากษาให้มีความผิดจากการกระทำอื่น ๆ ในระหว่างการชุมนุม เช่น การใช้เครื่องขยายเสียงโดยไม่ได้รับอนุญาต และการทิ้งสิ่งปฏิกูลหรือเศษมูลฝอยลงในแม่น้ำ ซึ่งในกรณีการใช้เครื่องขยายเสียง ศาลนำเหตุผลที่การชุมนุมในวันแรงงานแห่งชาติเป็นประเพณีที่มีการปฏิบัติมาอย่างยาวนานทำให้ไม่อยู่ใต้บังคับของ พ.ร.บ. การชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 มาใช้เป็นเหตุผลในการพิจารณาลงโทษผู้ชุมนุมในฐานความผิดตาม พ.ร.บ. ควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง พ.ศ. 2493.

5. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

5.1 รัฐบาลควรมอบหมายให้ ตร. และ ยธ. พิจารณา ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการชุมนุมและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุม รวมถึงแผนปฏิบัติงานต่าง ๆ ที่หน่วยงานใช้ในระหว่างการชุมนุมให้สอดคล้องตาม พันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน

5.2 รัฐบาล โดย ตร. และหน่วยงานด้านความมั่นคง ควรกำชับเจ้าหน้าที่ในสังกัดให้ระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ชุมนุม และอบรมให้ความรู้เจ้าหน้าที่ใน สังกัดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานให้สอดคล้องตามพันธกรณี ระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน โดยนำคู่มือแนวทางการปฏิบัติสำหรับส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน กรณีการชุมนุมสาธารณะของ กสม. มาใช้ประกอบ

คู่มือแนวทางการปฏิบัติ
สำหรับส่งเสริมและคุ้มครอง
สิทธิมนุษยชน

กรณี
การชุมนุมสาธารณะ

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
มิถุนายน 2567
www.nhrc.or.th

2.6 เสรีภาพในการแสดงออก และเสรีภาพของสื่อมวลชน

1. สถานการณ์

รัฐธรรมนูญและกติกา ICCPR รับรองสิทธิและเสรีภาพในการแสดงออกตราบเท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย อย่างไรก็ตาม ในปี 2567 มีประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการใช้เสรีภาพดังกล่าว ทั้งกรณีผู้แสดงความคิดเห็นหรือแสดงออกในประเด็นต่าง ๆ ถูกคุกคามความเป็นส่วนตัวและชีวิต ซึ่งกระทบต่อสิทธิในชีวิตและร่างกาย รวมถึงการถูกดำเนินคดีต่าง ๆ โดยมีสถานการณ์ที่สำคัญสรุปได้ ดังนี้

1.1 เสรีภาพในการแสดงออก

สถานการณ์การดำเนินคดีกับนักกิจกรรมทางการเมืองและประชาชนที่แสดงความคิดเห็นหรือแสดงออกทางการเมืองในภาพรวมยังเป็นความผิดในข้อหาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ในปี 2567 ภาคประชาสังคมรายงานการดำเนินคดีในชั้นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 มีจำนวนเพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้า 21 คดี¹⁰⁹ จากเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น การถือป้ายข้อความขังพระบรมฉายาลักษณ์ การติดป้ายข้อความสนับสนุนการยกเลิกประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 หน้าร้านอาหาร การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคำพิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญกรณีคุณสมบัติของอดีตนายกรัฐมนตรี การปราศรัยในระหว่างการชุมนุมที่บริเวณหน้าสถานเอกอัครราชทูตเยอรมนีประจำประเทศไทย

เป็นต้น และมีผู้ถูกกล่าวหาบางรายเป็นเยาวชน ในขณะที่ข้อมูลจาก อส. ชี้ให้เห็นว่า ระหว่างเดือนตุลาคม 2566 - มิถุนายน 2567 มีคดีฐานความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาทและผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ (มาตรา 107-112) 71 คดี¹¹⁰

สำหรับผลกระทบจากการถูกดำเนินคดีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 มีรายงานว่าหลายคนถูกดำเนินคดีในต่างจังหวัดที่ไม่ใช่ภูมิลำเนาหรือที่อยู่ปัจจุบันของตน ทำให้ต้องเสียเวลาหรือทรัพย์สินเพื่อเดินทางไปรับทราบข้อกล่าวหาหรือต่อสู้คดี ในขณะที่บางรายไม่ได้รับสิทธิในการปล่อยชั่วคราวระหว่างการสอบสวนหรือพิจารณาคดีซึ่งมาจากการแสดงความคิดเห็นในสื่อสังคมออนไลน์ 7 คน และการปราศรัยหรือแสดงออกในการชุมนุม 8 คน¹¹¹ ในเดือนตุลาคม 2567 คณะทำงานสหประชาชาติว่าด้วยการควบคุมตัวโดยพลการ (UN Working Group on Arbitrary Detention: UN WGAD) ระบุว่า การคุมขังนักกิจกรรมทางการเมืองในระหว่างการพิจารณาคดีโดยที่ยังไม่มีคดีใดตัดสินถึงที่สุดให้รับโทษจำคุกโดยใช้ข้อกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากล อีกทั้งสาเหตุการคุมขังที่มาจากการใช้เสรีภาพในการแสดงออก ถือได้ว่าเป็นการควบคุมตัวโดยพลการ และเรียกร้องให้มีการปล่อยชั่วคราวโดยเร็ว¹¹² อีกทั้งผู้แสดงความคิดเห็นหรือแสดงออกต้องเผชิญกับการถูกข่มขู่ คุกคาม และทำร้ายร่างกาย เช่น กรณีนักกิจกรรมทางการเมือง

¹⁰⁹จาก สถิติผู้ถูกดำเนินคดีมาตรา 112 “หมิ่นประมาทกษัตริย์” ปี 2563 - 67, โดย ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 5 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก <https://tlhr2014.com/archives/70904>

¹¹⁰จาก หนังสือสำนักงานอัยการสูงสุด ที่ อส 0035.3/19505 ลงวันที่ 15 พฤศจิกายน 2567 เรื่อง ขอนำส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567.

¹¹¹ปี 2567 มีผู้ที่ถูกดำเนินคดีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 และไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราวสูงสุดที่ 20 คน ในเดือนเมษายน ก่อนลดเหลือ 15 คน ในเดือนพฤศจิกายน.

¹¹²ความเห็นที่ 28/2024 ใน ความเห็นของคณะทำงานสหประชาชาติว่าด้วยการควบคุมตัวโดยพลการในการประชุมครั้งที่ 100 เมื่อวันที่ 26-30 สิงหาคม 2567. เอกสาร A/HRC/WGAD/2024/28 (9 ตุลาคม 2567).

ถูกทำร้ายร่างกายที่บริเวณสถานีรถไฟฟ้าปีที่เอสจាក การกระทำที่เกี่ยวเนื่องกับการปิดกั้นการตีพิมพ์ในระหว่าง ที่มีขบวนการเสด็จฯ และกรณีนักกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งถูกควบคุมตัวที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร ถูกผู้ต้องขังรายอื่นทำร้ายร่างกายเพราะเหตุไม่ลุกขึ้นยืน เคารพเพลงสรรเสริญพระบารมี

นอกจากผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องเข้าสู่กระบวนการ ยุติธรรมทางอาญาแล้ว การแสดงความคิดเห็นและ แสดงออกทางการเมืองเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ส่งผลกระทบต่อสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ด้านอื่น เช่น เมื่อเดือนสิงหาคม 2567 ศาลรัฐธรรมนูญมี คำวินิจฉัยยุบพรรคการเมืองที่มีนโยบายยกเลิกประมวล กฎหมายอาญา มาตรา 112 และนำมาใช้หาเสียง

1.2 เสรีภาพทางวิชาการและความเชื่อ

ปี 2567 มีรายงานเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่รัฐเข้าไป ดำเนินการที่ส่งผลกระทบต่อการใช้เสรีภาพทางวิชาการ ในหลายเหตุการณ์ เช่น กรณีคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานให้โรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งยกเลิก การสอบแบบปากเปล่า ซึ่งมีหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับสถาบัน พระมหากษัตริย์และความมั่นคงของชาติ กรณี กอ.รมน. ขอความร่วมมือในการระงับการจำหน่ายและเผยแพร่ หนังสือ “ในนามของความมั่นคงภายในการแทรกซึม สังคมของกองทัพไทย” โดยให้เหตุผลว่าจะส่งผลให้เกิด ความเสียหายและกระทบต่อภาพลักษณ์ขององค์กร เป็นต้น

สำหรับการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่มีผลกระทบต่อ เสรีภาพในการแสดงออก รัฐสภาเปิดรับฟังความคิดเห็น ร่างแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาที่บัญญัติ ความผิดต่อผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อศาสนา เกิดการดูถูก ดูหมิ่น เหยียดหยาม หรือทำให้รู้สึกเกลียดชัง ซึ่งหากบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวจะคุ้มครองชื่อของ พระเจ้า ศาสดาของศาสนา ภรรยาของศาสดา บรรดาสาวก ผู้นำศาสนา คำสอน ความศรัทธา ปรัชญาการใช้ชีวิต หรือความรู้สึกของผู้นับถือศาสนาใดศาสนาหนึ่ง

ที่มา : บีบีซี

1.3 เสรีภาพของสื่อมวลชน

องค์กรนักข่าวไร้พรมแดนเผยแพร่ดัชนีเสรีภาพ สื่อโลกประจำปี 2024 ชี้ให้เห็นว่า ประเทศไทยได้คะแนน และมีอันดับดีขึ้นเล็กน้อยเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก แต่ในภาพรวม เสรีภาพของสื่อมวลชนยังอยู่ในระดับที่น่ากังวล (problematic) ส่วนหนึ่งเป็นเพราะ การดำเนินคดีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 การดำเนินคดีหมิ่นประมาทและการใช้กฎหมายเกี่ยวกับ ความผิดทางคอมพิวเตอร์¹¹³ มีรายงานว่าสื่อมวลชนจาก สำนักข่าวออนไลน์ 2 คน ถูกดำเนินคดีในข้อหาให้การ สนับสนุนการกระทำผิด จากการบันทึกภาพ นักกิจกรรมทางการเมืองใช้สเปรย์เขียนบนกำแพง วัดพระศรีรัตนศาสดาราม และต่อมาพนักงานอัยการ ให้พนักงานสอบสวนเปลี่ยนข้อหาที่ฟ้องเป็นตัวการ

¹¹³จาก รายงาน ‘สื่อไร้พรมแดน’ เผย เสรีภาพสื่อไทยดีขึ้น แต่คนข่าวยังเสี่ยงภัย, โดย วีไอเอ ไทย, 4 พฤษภาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.voathai.com/a/thailand-moves-up-19-rank-in-world-press-freedom-index/7597279.htm>

ร่วมกระทำความผิด และกรณีอดีต สว. ดำเนินคดีกับสื่อมวลชนขณะปฏิบัติหน้าที่ในระหว่างมีการชุมนุมที่ตลาดซึ่ง สว. คนดังกล่าวเป็นเจ้าของ นอกจากนี้สื่อมวลชนยังพบอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่จากการรายงานข่าวทางการเมือง เช่น สื่อมวลชนอิสระที่ติดตามการชุมนุมของกลุ่มนักกิจกรรมทางการเมืองที่สถานีรถไฟฟ้ามหานคร ได้รับผลกระทบจากการปะทะกันระหว่างนักกิจกรรมทางการเมือง 2 กลุ่มที่มีความเห็นไม่ตรงกัน สื่อมวลชนบางคนถูกทำร้ายร่างกายและบางคนถูกข่มขู่ไม่ให้บันทึกภาพและเสียงขณะเกิดเหตุหรือกรณีนักข่าวถูกทำร้ายร่างกายขณะสัมภาษณ์นักการเมือง และได้ร้องเรียนไปยังคณะกรรมการจริยธรรมสภาผู้แทนราษฎร

แม้ว่าการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนจะประสบปัญหาหรืออาจได้รับผลกระทบในหลายกรณีข้างต้น แต่การนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนบางกรณีส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเช่นเดียวกัน อาทิ การเปิดเผยอัตลักษณ์และข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ที่ตกเป็นข่าว และการนำเสนอข่าวในลักษณะที่อาจเป็นการชี้นำสังคมให้ตัดสินบุคคลที่ถูกกล่าวหาก่อนมีคำพิพากษาว่ากระทำความผิด นำไปสู่การสร้างความเกลียดชังและขัดต่อหลักการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษา

2. การตอบรับข้อเสนอแนะในรายงานปี 2566

มีความคืบหน้าที่สำคัญในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. โดย ดศ. ตระหนักถึงการเกิดพื้นที่สาธารณะใหม่ในโลกออนไลน์และได้ดำเนินการส่งเสริมความรู้ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ โดยทบทวนและปรับปรุงนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (พ.ศ. 2561 - 2580) ด้วยการบรรจุประเด็นหลักสิทธิดิจิทัล (Digital Rights) ไว้ในร่างแผนฯ ฉบับปรับปรุง

3. การดำเนินการของ กสม.

ปี 2567 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนไว้ตรวจสอบเกี่ยวกับการใช้เสรีภาพในการแสดงออก 3 คำร้อง เป็นกรณีที่นักกิจกรรมทางการเมืองกล่าวอ้างว่าถูกเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ทำร้ายร่างกายในระหว่างการสืบพยานที่ศาล กรณีนักกิจกรรมทางการเมืองไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลจากบัญชีสื่อสังคมออนไลน์ของภาครัฐ และกรณีนักกิจกรรมทางการเมืองเยาวชนถูกจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลของตนและครอบครัวในฐานะบุคคลเฝ้าระวังของเจ้าหน้าที่ตำรวจจากการทำกิจกรรมทางการเมือง นอกจากนี้ กสม. ได้หยิบยกกรณีหน่วยงานภาครัฐขอความร่วมมือในการระงับการเผยแพร่หนังสือวิชาการของอาจารย์มหาวิทยาลัยขึ้นตรวจสอบ และองค์กรภาคประชาสังคมที่ทำงานด้านการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมและเสรีภาพในการแสดงออกได้ยื่นเรื่องร้องเรียนให้ติดตามกรณีที่มีบุคคลโทรศัพท์ข่มขู่และใช้วาจาต่อว่าอย่างหยาบคาย ซึ่งต่อมาได้เข้าร้องทุกข์กับเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อให้ดำเนินคดี สำหรับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการใช้เสรีภาพของสื่อมวลชน 9 คำร้อง ส่วนใหญ่เป็นกรณีที่สื่อมวลชนนำเสนอข่าวที่อาจเป็นการละเมิดต่อชื่อเสียงหรือสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น

กสม. ได้จัดทำรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ เช่น กรณีการใช้สไปยาแวร์เพกาศ์สเพื่อติดตามและดักข้อมูลโทรศัพท์มือถือของนักกิจกรรมทางการเมืองจำนวนหนึ่ง โดย กสม. มีข้อเสนอแนะ

ไปยัง กรม. ให้สืบหาข้อเท็จจริงและแก้ไขให้เหมาะสม รวมถึงให้มีกฎหมายเพื่อควบคุมการใช้เทคโนโลยีประเภทยุคสมัยให้สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศ¹¹⁴ กรณีการเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถูกกล่าวหาในคดีฆาตกรรมโดยใช้สารพิษ กสม. มีข้อเสนอแนะให้ ตระหนักถึงความเสี่ยงในการให้ข่าวและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ในคดีอาญา และให้สื่อมวลชนปฏิบัติตามแนวปฏิบัติที่ได้มาและการนำเสนอข่าวและภาพข่าวของสื่อมวลชนโดยไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ตกเป็นข่าว และประมวลจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเคร่งครัด¹¹⁵ เป็นต้น นอกจากนี้ กสม. ได้ออกแถลงการณ์แสดงความห่วงใยเกี่ยวกับเสรีภาพของสื่อมวลชนกรณีการจับกุมผู้สื่อข่าวและช่างภาพ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำชับผู้บังคับใช้กฎหมายให้เคารพต่อการใช้เสรีภาพของสื่อมวลชน¹¹⁶

ที่มา : บีบีซี

4. การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

รัฐธรรมนูญ มาตรา 35 และกติกา ICCPR ข้อ 19

ให้การรับรองและคุ้มครองประชาชนในการใช้เสรีภาพ

ในการแสดงความคิดเห็น การแสดงออก และการรับ-ส่ง ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งรวมถึงเสรีภาพของสื่อมวลชนที่จะปฏิบัติหน้าที่ตามจริยธรรมวิชาชีพโดยไม่ถูกขัดขวาง และรัฐอาจกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่เป็นการจำกัดการใช้เสรีภาพดังกล่าวเพื่อไม่ให้กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่นได้เท่าที่จำเป็นและได้สัดส่วน ต่อการรักษาคุณภาพระหว่างเสรีภาพกับความมั่นคงของรัฐ ปี 2567 รัฐได้บังคับใช้กฎหมายที่เป็นข้อจำกัดต่อการใช้สิทธิและเสรีภาพในการแสดงออกควบคู่กับการให้ความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดย ทบทวนและปรับปรุงนโยบายและแผนระดับชาติเพื่อให้ครอบคลุมการคุ้มครองสิทธิทางดิจิทัลของประชาชน

ปัญหาหรืออุปสรรค

แม้จะมีการกำหนดไว้ในกฎหมายว่าการใช้เสรีภาพจะต้องไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตราย ต่อความมั่นคงของรัฐ แต่กฎหมายเหล่านั้นถูกวิพากษ์วิจารณ์โดยภาคส่วนต่าง ๆ รวมถึง UN WGAD ว่า การบังคับใช้กฎหมายและการคุมขังจากการใช้เสรีภาพในการแสดงออก ไม่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนสากล

ในปี 2567 ยังคงมีการฟ้องคดีกับ นักกิจกรรมทางการเมืองและประชาชน รวมไปถึงการตัดสินยุบพรรคการเมือง ในขณะที่เดียวกันสถานศึกษา แห่งหนึ่ง ต้องงดเว้นการสอบปากเปล่า ในหัวข้อเกี่ยวกับ สถาบันพระมหากษัตริย์

¹¹⁴จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 96/2567 เรื่อง สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง อันเกี่ยวเนื่องกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น กรณีขอให้ตรวจสอบการใช้สปายแวร์เพกาซัส (Pegasus Spyware).

¹¹⁵จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 186/2567 เรื่อง สิทธิในกระบวนการยุติธรรม และสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียงและครอบครัว กรณีกล่าวอ้างว่าพนักงานสอบสวนไม่แจ้งสิทธิการมีทนายความแก่ผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน และผู้ต้องหาถูกเผยแพร่ทางสื่อว่าเป็นผู้กระทำความผิดโดยไม่ปกปิดตัวตน.

¹¹⁶จาก แถลงการณ์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) เรื่อง ความห่วงใยเกี่ยวกับเสรีภาพของสื่อมวลชนกรณีการจับกุมผู้สื่อข่าวและช่างภาพ, โดย สำนักงาน กสม., 14 กุมภาพันธ์ 2567. สืบค้นจาก <https://www.nhrc.or.th/th/NHRC-News-and-Important-Events/8702>

เพราะมีข้อห่วงกังวลจากหน่วยงานภาครัฐเกี่ยวกับความเหมาะสม และกรณีการขอให้ระงับการเผยแพร่หนังสือของอาจารย์มหาวิทยาลัยซึ่งอาจกระทบต่อเสรีภาพทางวิชาการ ในขณะที่เสรีภาพของสื่อมวลชนยังมีความน่าห่วงกังวล จากการถูกดำเนินคดีและข่มขู่ไปจนถึงการทำร้ายร่างกาย ซึ่งส่วนหนึ่งสะท้อนจากการจัดอันดับดัชนีเสรีภาพสื่อโลกประจำปี 2024 นอกจากนี้ สำหรับสื่อมวลชนเองมีการนำเสนอข่าวกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และผู้ต้องหาในคดีอาญาที่ยังไม่ถูกตัดสินให้มีความผิดถึงที่สุด

5.2 สำนักงาน กสทช. ควรเน้นย้ำให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนเพิ่มความระมัดระวังการนำเสนอข่าวที่มีเนื้อหาสาระที่อาจกระทบต่อสิทธิในกระบวนการยุติธรรม และสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัวของบุคคล โดยเฉพาะกรณีที่เกี่ยวข้องกับเด็กหรือเยาวชน รวมทั้งสนับสนุนให้องค์กรวิชาชีพด้านสื่อมวลชนผลักดันให้มีกลไกการกำกับดูแลกันเองด้านจริยธรรมวิชาชีพของผู้ทำหน้าที่สื่อมวลชนให้ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพที่สอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

5. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

5.1 รัฐบาล โดย ตร. และหน่วยงานด้านความมั่นคง ควรระมัดระวังในการบังคับใช้กฎหมายที่เป็นการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกของประชาชน โดยเฉพาะประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112 ให้สอดคล้องตามพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน

2.7 สิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมือง

1. สถานการณ์

1.1 การได้มาซึ่ง สว.

ภาพรวมการเลือก สว. เมื่อเดือนมิถุนายน 2567 ภาพรวมเป็นไปด้วยความเรียบร้อย แต่ยังคงปรากฏปัญหาในบางกรณี อาทิ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ห้ามผู้ลงสมัครให้สัมภาษณ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ และให้แนะนำตัวกับผู้ลงสมัครรับเลือก สว. ด้วยกันเท่านั้น ต่อมาศาลปกครองกลางมีคำสั่งให้เพิกถอนระเบียบบางข้อ¹¹⁷ อีกทั้งปัญหาเกี่ยวกับเอกสารแนะนำตัวของผู้สมัคร สว. ส่งผลให้มีข้อร้องเรียนภายหลังประกาศได้รับการคัดเลือกกว่าให้ข้อมูลในเอกสารแนะนำตัวเป็นเท็จหรือผู้สมัคร สว. บางรายให้ข้อมูลไม่ตรงกับการแบ่งกลุ่มตามความเชี่ยวชาญหรืออาชีพ¹¹⁸ รวมทั้งภายหลัง

ที่มา : สำนักงาน กกต.

ประกาศผลการเลือก สว. มีข้อสังเกตว่ามีการแบ่งกลุ่ม สว. ที่ได้รับการคัดเลือกตามความสัมพันธ์ในเชิงพื้นที่หรือ “สว. สีน้าเงิน” และมีกลุ่ม สว. บางส่วนที่เรียกตัวเองว่า “สว. อิสระ” หรือ “สว. พันธุ์ใหม่”¹¹⁹

1.2 ปัญหาและอุปสรรคในระหว่างการคัดเลือก สว.

กกต. ได้รับเรื่องร้องเรียนคัดค้านการเลือก สว. 493 เรื่อง¹²⁰ ส่วนใหญ่เป็นกรณีขอให้ตรวจสอบคุณสมบัติผู้มีสิทธิลงสมัครรับเลือกและการกล่าวหาว่ามีการเอื้อประโยชน์ให้ผู้สมัครรายใดรายหนึ่งได้รับเลือกเป็น สว. ทั้งยังมีรายงานโดยภาคประชาสังคมเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่พบในการเลือก สว. เช่น ไม่ได้รับเอกสารแนะนำตัวของผู้สมัครในอำเภอเดียวกัน¹²¹ การเปลี่ยนรูปแบบบัตรลงคะแนน 1 สัปดาห์ ก่อนการเลือกระดับอำเภอ¹²² เป็นต้น ซึ่งในกรณีที่ กกต. พบในภายหลังว่ามีผู้กระทำผิดกฎหมายเพื่อให้ตนได้รับเลือกเป็น สว. จะมีการดำเนินคดี และ สว. ที่ถูกฟ้องร้องจะต้องหยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษา

สำหรับการส่งเสริมให้ประชาชนสนใจกระบวนการทางประชาธิปไตยผ่านการพูดคุยและการสังเกตการณ์การเลือก สว. พบว่ายังมีอุปสรรคบางประการ กกต. ได้จัดพื้นที่ให้ผู้สังเกตการณ์บริเวณรอบสถานที่เลือก สว. สามารถสังเกตการณ์ผ่านจอโทรทัศน์โดยการถ่ายทอดสด

¹¹⁷จาก ย้อนใหม่ไลน์คดี-สรุปคำสั่งศาลปกครองให้เพิกถอนระเบียบแนะนำตัว สว. 5 ข้อ, โดย บีบีซีไทย, 24 พฤษภาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/articles/cnddxwgnp95o>

¹¹⁸จาก เลือก สว. 67: เรื่องผิดกติการะหว่างทาง กับความหวังในการแก้รัฐธรรมนูญ (?), โดย กองบรรณาธิการ the 101.world, 4 กรกฎาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.the101.world/thai-senate-race-2024/>

¹¹⁹จาก เบื้องหลังความเคลื่อนไหว สว. หลากสี ก่อนศึกชิงเก้าอี้ประธานวุฒิสภา, โดย บีบีซี นิวส์ ไทย, 22 กรกฎาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/articles/c728jg5r0nro>

¹²⁰จาก หนังสือสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตอนที่ 3 ที่ ลต 0027/16648 ลงวันที่ 13 พฤศจิกายน 2567 เรื่อง จัดส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567.

¹²¹จาก เสียงจากผู้สมัคร สว. 67 ที่ไม่เข้ารอบ แชร่ประสบการณ์-ปัญหาตอนเลือกระดับอำเภอ, โดย โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน (iLaw), 12 มิถุนายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.ilaw.or.th/articles/39047>

¹²²จาก ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยการเลือกสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2567. (2567, 31 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*, 141(33 ก), 11 - 12.

จากกล้องโทรทัศน์วงจรปิด แต่ไม่อนุญาตให้เข้าไปสังเกตการณ์ในสถานที่เลือก เนื่องจากเป็นข้อห้ามตามกฎหมาย¹²³ นอกจากนี้ ยังพบรายงานว่าสถานที่จัดการเลือก สว. บางแห่งไม่เอื้ออำนวยต่อการเดินทางของคนพิการ¹²⁴ ซึ่งไม่เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบที่กำหนดให้อำนวยความสะดวกแก่คนพิการและผู้สูงอายุ

ที่มา : สำนักงาน กกต.

2. การตอบรับข้อเสนอแนะ ในรายงานปี 2566

มีความคืบหน้าที่สำคัญในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. โดย สำนักงาน กกต. ทำงานร่วมกับ พม. และ มท. เพื่อสนับสนุนให้คนพิการ ผู้ป่วย กลุ่มชาติพันธุ์ และกลุ่มคนไร้บ้าน สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งได้อย่างเต็มที่¹²⁵ นอกจากนี้ สำนักงาน กกต. ไม่ขัดข้องกับข้อเสนอของ กสม. ในการพิจารณาให้ภิกษุ สามเณร นักพรต และนักบวช หรือ ผู้ถูกคุมขังโดยหมายศาลหรือโดยคำสั่งที่ขอบด้วยกฎหมายสามารถใช้สิทธิในการเลือกตั้งและออกเสียงประชามติ โดยให้เป็นอำนาจของรัฐบาลและรัฐสภา ในการพิจารณาแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

¹²³พ.ร.บ. ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2561 กำหนดห้ามมิให้ผู้ใดซึ่งมิใช่ผู้สมัครเข้าไปในสถานที่เลือก เว้นแต่จะเป็นผู้ซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการเลือก หรือผู้ซึ่งได้รับอนุญาตจากกรรมการการเลือกตั้ง ผู้อำนวยการการเลือกระดับประเทศ ผู้อำนวยการการเลือกระดับจังหวัด หรือผู้อำนวยการเลือกระดับอำเภอ.

¹²⁴จาก ผู้พิทักษ์การเคลื่อนไหวจี้ กกต. จัดสถานที่เลือก สว. '67 เอื้อคนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม, โดย ประชาไท, 14 มิถุนายน 2567. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2024/06/109541>

¹²⁵จาก หนังสือสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ด่วนที่สุด ที่ ลต 0001/7373 ลงวันที่ 29 พฤษภาคม 2567 เรื่อง รายงานตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560.

3. การดำเนินการของ กสม.

ปี 2567 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของ กกต. ในการจัดการเลือก สว. 2 กรณี โดย กสม. มีมติส่งเรื่องให้กับสำนักงาน กกต. เพื่อพิจารณาดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจต่อไป

4. การประเมินสถานการณ์ สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

รัฐธรรมนูญและกติกา ICCPR ข้อ 25 ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งในรูปแบบการมีส่วนร่วมโดยตรงและผ่านผู้แทนในระดับชาติหรือระดับท้องถิ่น ปี 2567 ประเทศไทย กำหนดให้มีการเลือก สว. เป็นครั้งแรกนับตั้งแต่การรัฐประหารในปี 2557 ซึ่งกระบวนการเลือก สว. มาจากกลุ่มประชาชนตามเงื่อนไขการสมัครจำแนกตามอาชีพหรือความเชี่ยวชาญ ซึ่งสำนักงาน กกต. ได้จัดการเลือก สว. โดยเปิดให้ผู้มีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนดเข้าสู่กระบวนการสมัครและได้รับเลือกครบถ้วน

ปัญหาหรืออุปสรรค

แม้ว่าจะมีการเลือก สว. เป็นครั้งแรกในรอบหลายปี รวมถึงมีกระบวนการและกำหนดเงื่อนไขเพื่อป้องกันการทุจริต แต่ตลอดระยะเวลาการเลือก สว. จนถึง การประกาศผลยังคงมีเรื่องร้องเรียนไปยัง กกต. นอกจากนี้ ยังพบปัญหาเกี่ยวกับมาตรการเพื่อคงความโปร่งใส ในระหว่างการเลือก สว. เช่น การกำหนดวิธีการหาเสียง ที่ซับซ้อนและมีข้อจำกัดด้วยหน้ากระดาษเพื่อให้ เกิดความเท่าเทียมกลัมนำไปสู่การดำเนินคดีและการออกคำสั่งให้เพิกถอนกฎดังกล่าวเพราะทำให้ ประชาชนซึ่งรวมถึงผู้ที่ไม่ได้สิทธิรับเลือกเป็น สว. ไม่สามารถรับทราบคุณสมบัติของสว. ได้ ภาพการถ่ายทอด สดจากกล้องโทรทัศน์วงจรปิดให้ผู้สังเกตการณ์ มีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกไม่ชัดเจน ไม่เห็นทุกมุม ของพื้นที่เลือก สว. และมีกฎระเบียบอื่น ๆ ที่เป็นอุปสรรค ต่อการสังเกตการณ์การเลือก สว. เป็นต้น

5. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

5.1 กกต. ควรทบทวนปัญหาอุปสรรคและสรุบบทเรียนเกี่ยวกับกระบวนการการเลือก สว. ในปีนี้ เพื่อนำไปประกอบการหารือระหว่าง พม. และ มท. ที่จะให้ทุกคนซึ่งรวมถึงกลุ่มคนพิการและผู้สูงอายุ สามารถเข้าถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง

5.2 กกต. ควรสนับสนุนและอำนวยความสะดวกแก่ผู้สังเกตการณ์การเลือกตั้งในทุกระดับ เพื่อรักษา มาตรฐานความโปร่งใสในการเลือกตั้ง สส. หรือเลือก สว. และคุ้มครองเสรีภาพของประชาชนในการรับรู้ข่าวสาร ที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมือง

5.3 รัฐบาลและรัฐสภา ควรมอบหมายหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องพิจารณาศึกษาความเหมาะสมหรือ ความเป็นไปได้ในการพิจารณาให้กลุ่มภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช และกลุ่มผู้ต้องขัง โดยเฉพาะ กลุ่มที่ยังไม่ได้รับการพิพากษาคดีจนถึงที่สุด ให้สามารถ มีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น ผ่านกระบวนการการเลือกตั้ง เพื่อให้ทุกคนมีโอกาส ได้ใช้สิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้มากที่สุด เท่าที่จะเป็นไปได้

ดูแล รักษา
ทำด้วย
ใจ

อุทยานมาทบที

ล่งกำสิริ

ล่งกำสิริ

STOP HUMAN TRAFFICKING
หยุดการค้ามนุษย์
เบียดเบียน
ไม่เอื้ออำนวย
ไม่เอื้ออำนวย
ไม่เอื้ออำนวย
ไม่เอื้ออำนวย

POLARICA
High Quality Swedish
ic

EU BLACKLISTED
Swedish and Finnish
Forest berry
industries

หยุดการค้ามนุษย์
เบียดเบียน
ไม่เอื้ออำนวย
ไม่เอื้ออำนวย
ไม่เอื้ออำนวย
ไม่เอื้ออำนวย

STOP!
หยุดการค้ามนุษย์
เบียดเบียน
ไม่เอื้ออำนวย
ไม่เอื้ออำนวย
ไม่เอื้ออำนวย
ไม่เอื้ออำนวย

เครือข่ายแรงงาน
เก็บเบอร์รี่ป่า
ที่สวีเดนและ
ฟินแลนด์

NETWORK OF THAI BERRY PICKERS
IN SWEDEN AND FINLAND

บทที่ 3
การประเมินสถานการณ์
ด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ
สังคม และวัฒนธรรม

03

สิทธิแรงงาน	74
สิทธิในสุขภาพ	82
สิทธิด้านการศึกษา	89
สิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ	96
สิทธิชุมชนและสิ่งแวดล้อม	101
ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน	107

3.1 สิทธิแรงงาน

1. สถานการณ์

1.1 แรงงานในระบบ

ปี 2567 แรงงานยังประสบปัญหาถูกเลิกจ้าง ค่าจ้าง ค่าชดเชย ค่าจ้างแทนการบอกกล่าวล่วงหน้า และไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแรงงาน ซึ่งกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานได้รับเรื่องร้องเรียน และให้ความช่วยเหลือ 28,591 คน เป็นแรงงานไทย 25,253 คน และแรงงานข้ามชาติ 3,338 คน¹²⁶ อีกทั้งในช่วงหลายปีที่ผ่านมาพบปัญหาบริษัทข้ามชาติปิดกิจการแล้วค้างจ่ายค่าจ้าง ทำให้แรงงานจำนวนมากต้องได้รับความเดือดร้อน ซึ่งบางกรณีมีลักษณะของการจดทะเบียนบริษัทโดยใช้คนไทยเป็นนอมินีและเช่าทรัพย์สิน แม้ว่าจะมีการฟ้องร้องต่อศาลจนคดีถึงที่สุด แต่ไม่สามารถบังคับคดีได้ เนื่องจากนายจ้างตัวจริงหนีออกนอกประเทศ และไม่มีทรัพย์สินให้ยึด¹²⁷ โดยมีบริษัทข้ามชาติปิดกิจการและค้างจ่ายค่าจ้าง ปี 2565 จำนวน 5 แห่ง ปี 2566 จำนวน 5 แห่ง และปี 2567 จำนวน 2 แห่ง¹²⁸

ที่มา : เดลินิวส์

นอกจากนี้ยังคงพบการถูกเลือกปฏิบัติจากการตรวจเชื้อเอชไอวีในการสมัครเข้าทำงานทั้งภาคเอกชนและหน่วยงานของรัฐ และกฎกระทรวงฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2541) และฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2543) ซึ่งออกตามความของ พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ที่มีประเด็นเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิถูกจ้างรายเดือนไม่ให้มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนในการทำงานล่วงเวลา

ในส่วนของกรรณร้องเรียนของผู้ประกันตน พบว่าปี 2567 มีกรณีนายจ้างไม่นำแรงงานเข้าสู่ระบบประกันสังคม 300 คน เป็นแรงงานไทย 296 คน แรงงานข้ามชาติ 4 คน¹²⁹ นอกจากนี้ยังมีปัญหาการจ้างงานที่ไม่มั่นคงทั้งในส่วนของภาครัฐและภาคเอกชนทำให้ไม่ได้รับการคุ้มครองด้านแรงงานและไม่มีสวัสดิการทางสังคม เช่น กรณีสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้ปรับการจ้างงานในรูปแบบลูกจ้างซึ่งมีประมาณ 70,000 คน เป็นรูปแบบการจ้างเหมาบริการ ส่งผลให้ไม่ได้รับการคุ้มครองในระบบประกันสังคม¹³⁰ กรณีลูกจ้างเหมาบริการทำความสะอาดที่หน่วยงานของรัฐแห่งหนึ่ง ร้องเรียนต่อ กสม. เนื่องจากถูกบริษัทจ้างเหมาบริการเลิกจ้างอย่างไม่เป็นธรรม เนื่องจากเปลี่ยนแปลงบริษัทที่มารับช่วงใหม่และถูกบังคับให้ลาออกก่อนสมัครงานใหม่ทำให้ขาดความต่อเนื่องและไม่ได้รับสวัสดิการหากลูกจ้างไม่ยอมลาออกก็จะไม่ให้ทำงานต่อ และยังพบปัญหาค้างจ่ายค่าจ้างแก่ลูกจ้างเหมาค่าแรงหรือลูกจ้าง sub-contract ในภาคเอกชน¹³¹

¹²⁶จาก หนังสือกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ที่ รง 0502/9336 ลงวันที่ 7 พฤศจิกายน 2567 เรื่อง ขอส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567.

¹²⁷จาก สรุปรายการประชุมหารือระหว่างคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) กับกลุ่มพัฒนาแรงงานสัมพันธ์ตะวันออก เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2567. สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

¹²⁸จาก หนังสือกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ที่ รง 0502/9336 ลงวันที่ 7 พฤศจิกายน 2567. งานเดิม.

¹²⁹จาก หนังสือสำนักงานประกันสังคม ด่วนที่สุด ที่ รง 0604/57117 ลงวันที่ 6 พฤศจิกายน 2567 เรื่อง ขอส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567.

¹³⁰จาก ลูกจ้าง สพฐ.ชุมนุมหน้าทำเนียบ ร้อง รมว.ศธ. เปลี่ยน 'จ้างเหมา' เป็นลูกจ้างชั่วคราว, โดย ประชาไท, 29 ตุลาคม 2567. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2024/10/111221>

¹³¹จาก ยังหาข้อสรุปแก้ปัญหาค้างจ่ายค่าจ้างไม่ได้ แรงงานซบคอนแทรกฯ ปักหลักหน้าโรงกลั่นไทยออยล์ต่อ, โดย ประชาไท, 27 กรกฎาคม 2567. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2024/07/110096>

ปี 2567 รัฐบาลได้ทบทวนและจัดทำกฎหมายเพื่อให้ความคุ้มครองแรงงาน อาทิ จัดทำร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน (ฉบับที่ ..) พ.ศ. มีสาระสำคัญคือการเพิ่มวันในการลาคลอดซึ่งปัจจุบันลาคลอดได้เพียง 98 วัน และให้ลูกจ้างชายมีสิทธิลาเพื่อช่วยภรรยาดูแลบุตรหลังคลอด ซึ่งปัจจุบันให้สิทธิเฉพาะข้าราชการเท่านั้นที่จะลาได้ 15 วัน การศึกษาเพื่อจัดทำประมวลกฎหมายแรงงาน การจัดทำร่างกฎหมาย 3 ฉบับ โดยกำหนดระยะเวลาจัดเก็บเงินสะสมและเงินสมทบเพื่อเป็นทุนสงเคราะห์ลูกจ้างกำหนดอัตราการจ่ายเงินสะสมเงินสมทบ กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการสำหรับนายจ้างที่ต้องจัดให้มีการสงเคราะห์แก่ลูกจ้าง เพื่อให้ได้รับการยกเว้นให้ลูกจ้างไม่จำเป็นต้องเป็นสมาชิกกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้าง และการตั้งคณะทำงานเพื่อศึกษาการแก้ไขกฎหมายกระทรวงเพื่อให้ลูกจ้างรายเดือนมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนในการทำงานล่วงเวลา ในส่วนของการคุ้มครองแรงงานกรณีบริษัทข้ามชาติปิดกิจการมีความพยายามในการศึกษาเพื่อจัดตั้งกองทุนประกันความเสี่ยง กรณีนายจ้างเลิกจ้างโดยไม่จ่ายค่าชดเชยหรือเงินอื่น ๆ

สำหรับการปรับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำเป็นวันละ 400 บาท พบว่า ได้มีการปรับค่าจ้างขั้นต่ำในภาคอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวและนันทนาการในพื้นที่ 10 จังหวัดท่องเที่ยว โดยมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 13 เมษายน 2567¹³² ปัจจุบันไม่สามารถปรับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ 400 บาทได้ครอบคลุมทั่วประเทศแต่เป็นการปรับค่าจ้างขั้นต่ำเป็นอัตรา 337 - 400 บาท ในแต่ละพื้นที่ตามความเหมาะสม มีผลวันที่ 1 มกราคม 2568¹³³

1.2 แรงงานนอกระบบ

แรงงานนอกระบบยังคงมีสวัสดิการทางสังคมไม่เพียงพอและมีความเสี่ยงจากการไม่มีรายได้ หรือสวัสดิการรองรับเมื่อไม่ได้ทำงาน อาทิ ลูกจ้างทำงานบ้านยังคงไม่ได้รับสิทธิและสวัสดิการบางประการ เช่น ค่าชดเชยกรณีว่างงาน รวมถึงเมื่อได้รับอันตรายหรือบาดเจ็บจากการทำงานไม่ได้รับความคุ้มครองจากกองทุนเงินทดแทน¹³⁴ พนักงานบริการในสถานบริการที่มีรูปแบบการทำงานแตกต่างจากการทำงานในภาคอุตสาหกรรม ทั้งระยะเวลาการทำงาน การจ่ายค่าตอบแทน จึงมีปัญหาการตีความการเป็นลูกจ้าง ทำให้ไม่ได้รับสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ตามกฎหมาย ทั้งที่สถานประกอบการกำหนดกฎระเบียบหรือข้อบังคับการทำงานที่พนักงานต้องปฏิบัติ หากไม่ปฏิบัติตามจะถูกหักค่าจ้างหรือค่าตอบแทน¹³⁵ กลุ่มพนักงานบริการทางเพศ (sex worker) พบว่า กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ซึ่งมีโทษทางอาญา ทำให้เกิดการตีตราและการเลือกปฏิบัติ ภาคประชาชนได้เข้าชื่อเสนอกฎหมายให้ยกเลิกกฎหมายดังกล่าว โดย กสม. สนับสนุนผ่านมติสมัชชาสิทธิมนุษยชนประจำปี 2566 และการขับเคลื่อนร่วมกับภาคประชาสังคม นอกจากนี้ การประกันตนภาคสมัครใจตามมาตรา 40 ที่มี 3 ทางเลือก ได้แก่ จ่ายเงินสมทบ 70 บาทต่อเดือน 100 บาทต่อเดือน และ 300 บาทต่อเดือนนั้น ทำให้ได้รับการคุ้มครองที่แตกต่างกัน ซึ่งแรงงานเห็นว่าไม่ควรแบ่งแยกการคุ้มครองแรงงานกลุ่มเดียวกันด้วยความสามารถในการจ่ายเงินสมทบ

¹³²กทม. เฉพาะเขตปทุมวันและเขตวัฒนา จ.กระบี่ เฉพาะเขตองค์การบริหารส่วนตำบลอ่าวนาง จ.ชลบุรี เฉพาะเขตเมืองพัทยา จ.เชียงใหม่ เฉพาะเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ จ.ประจวบคีรีขันธ์ เฉพาะเขตเทศบาลเมืองหัวหิน จ.พังงา เฉพาะเขตเทศบาลตำบลคึกคัก จ.ภูเก็ต จ.ระยอง เฉพาะเขตตำบลบ้านเพ จ.สงขลา เฉพาะเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ จ.สุราษฎร์ธานี เฉพาะเขตอำเภอเกาะสมุย.

จาก *ปรับขึ้นค่าแรงขั้นต่ำ 400 บาท/วัน ทุกอาชีพทั่วประเทศ เริ่ม 1 ตุลาคม 2567*, โดย กรมประชาสัมพันธ์, 3 พฤษภาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/39/iid/284736>

¹³³จาก *กรม. ไฟเขียวขึ้นค่าแรงขั้นต่ำ 400 บาท ใน 4 จังหวัด 1 อำเภอ มีผลใช้ 1 ม.ค. 68*, โดย กรมประชาสัมพันธ์, 25 ธันวาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/39/iid/350544>

¹³⁴จาก *สรุปผลการประชุมติดตามและขับเคลื่อนการดำเนินการตามข้อเสนอในรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566 เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2567*. สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

¹³⁵จาก *สรุปการประชุมหารือแนวทางผลักดันให้มีกฎหมายแรงงานเพื่อคุ้มครองแรงงานในสถานบริการ เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2567*. สำนักกฎหมาย, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

ปี 2567 รัฐบาลได้ออกกฎกระทรวง ฉบับที่ 15 (พ.ศ. 2567) ออกตามความใน พ.ร.บ. คຸ້ມครອງแรงงาน พ.ศ. 2541 เพิ่มการคຸ້ມครອງให้แก่ลูกจ้างทำงานบ้านมากขึ้น เช่น กำหนดเวลาทำงาน เวลาพัก ลูกจ้างหญิงลาคลอดได้ 98 วัน และได้รับค่าจ้างลาคลอด 45 วัน ห้ามเลิกจ้างเพราะเหตุมีครรภ์ ห้ามนายจ้างหักค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด และลูกจ้างได้รับค่าจ้างไม่น้อยกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ เป็นต้น และอยู่ระหว่างการผลักดันร่าง พ.ร.บ. คຸ້ມครອງแรงงานอิสระ พ.ศ. ควบคู่กับการรณรงค์ให้แรงงานนอกระบบสมัครเป็นผู้ประกันตนมาตรา 40 นอกจากนี้มีแผนเตรียมให้แรงงานกลุ่มต่าง ๆ เช่น แรงงานประมง แรงงานภาคการเกษตร และแรงงานทำงานบ้าน เข้ามาอยู่ในระบบประกันสังคม รวมถึงมีการตรวจแรงงานนอกระบบเพื่อดูแลสภาพการจ้าง สภาพการทำงานและความปลอดภัยในการทำงาน¹³⁶

1.3 แรงงานแพลตฟอร์ม

ปัจจุบันรูปแบบการจ้างงานได้เปลี่ยนแปลงไปโดยมีการจ้างงานผ่านระบบแพลตฟอร์มเป็นจำนวนมาก ซึ่งยังไม่มีกฎหมายรองรับและคຸ້ມครອງการทำงาน ทำให้มีปัญหาการตีความสถานะความเป็นลูกจ้างส่งผลให้ไม่ได้รับการคຸ້ມครອງตามกฎหมาย และยังประสบปัญหาการถูกละเมิดสิทธิแรงงาน อาทิ กรณีไรเดอร์รับส่งคนหรืออาหารถูกปรับลดค่าตอบแทน กำหนดให้รับงานหลายงาน ราคาค่าตอบแทนไม่เป็นธรรม และไม่ได้รับความคຸ້ມครອງกรณีประสบอุบัติเหตุจากการทำงาน กรณีแม่บ้านแพลตฟอร์มต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายในการทำงาน ค่าอุปกรณ์ต่าง ๆ โดยไม่มีสวัสดิการและการคຸ້ມครອງทางสังคม¹³⁷

รง. อยู่ระหว่างผลักดันให้มีกฎหมายว่าด้วยการคຸ້ມครອງแรงงานอิสระ เพื่อให้ครอบคลุมแรงงานทั้งที่เป็นผู้ประกอบการอาชีพอิสระและกึ่งอิสระ โดยแรงงานแพลตฟอร์มจะได้รับการคຸ້ມครອງในฐานะผู้ประกอบการอาชีพกึ่งอิสระ ซึ่งจะช่วยให้ได้รับความคຸ້ມครອງมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ผู้ทำงานและภาคประชาสังคมเห็นว่าแรงงานแพลตฟอร์มควรได้รับการคຸ້ມครອງตามกฎหมายแรงงานที่มีอยู่โดยไม่ต้องมีกฎหมายเฉพาะขึ้นมาใหม่

1.4 แรงงานข้ามชาติ

ภาครัฐได้บังคับใช้กฎหมายกับนายจ้าง/สถานประกอบการและแรงงานที่ลักลอบทำงานโดยผิดกฎหมาย โดยปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 เจ้าหน้าที่ได้ตรวจสอบสถานประกอบการ/นายจ้าง 63,213 แห่ง/รายพบการกระทำความผิด 2,156 แห่ง/ราย¹³⁸ และจับกุมแรงงานข้ามชาติที่เข้าเมืองผิดกฎหมายหลายกรณี ซึ่งสะท้อนปัญหาการขึ้นทะเบียนแรงงานและขออนุญาตทำงานของแรงงานกลุ่มนี้ เช่น ขั้นตอนมีความซับซ้อน การไม่สามารถหานายจ้างใหม่ได้ทันตามกำหนด เอกสารเป็นภาษาไทยจึงต้องมีนายหน้า ส่งผลให้มีค่าใช้จ่ายสูงกว่าปกติ และสถานการณ์ความไม่สงบในประเทศเมียนมาทำให้แรงงานไม่สามารถกลับไปทำเอกสารเพื่อต่อใบอนุญาตทำงานได้ทัน¹³⁹ ประกอบกับเมื่อเดือนกรกฎาคม ได้ปิดศูนย์ออกเอกสารรับรองบุคคล (Certificate of Identity: CI) เหลือ 1 แห่ง คือ จ. สมุทรสาคร ซึ่งอาจทำให้การบริการไม่เพียงพอ แต่กรมการจัดหางานแจ้งว่าศูนย์ CI จ. สมุทรสาครเพียงพอที่จะรองรับแรงงาน¹⁴⁰ ในส่วนของแรงงานที่เข้ามาทำงานตามฤดูกาล ถูกจำกัดการทำงานเฉพาะในพื้นที่ที่กำหนด ซึ่งในทางปฏิบัติมีความต้องการแรงงานนอกเขตจังหวัดที่กำหนด

¹³⁶จาก หนังสือกระทรวงแรงงาน ด่วนที่สุด ที่ รง 0206.1/3268 ลงวันที่ 5 พฤศจิกายน 2567. งานเดิม.

¹³⁷ข้อมูลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำแผนขับเคลื่อนการคຸ້ມครອງและแก้ไขด้านสิทธิมนุษยชน ภายใต้โครงการคลินิกสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 13 - 15 พฤศจิกายน 2567 ณ โรงแรมรามารการ์เดนส์.

¹³⁸จาก หนังสือกรมการจัดหางาน ด่วนที่สุด ที่ รง 0316.2/248505 ลงวันที่ 12 พฤศจิกายน 2567 เรื่อง การทำงานของคนต่างด้าวตามพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560 และที่แก้ไขเพิ่มเติม.

¹³⁹จาก สรุปผลการประชุมติดตามและขับเคลื่อนการดำเนินการตามข้อเสนอในรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566 เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2567. งานเดิม.

¹⁴⁰จาก หนังสือกรมการจัดหางาน ด่วนที่สุด ที่ รง 0316.2/248505 ลงวันที่ 12 พฤศจิกายน 2567. งานเดิม.

แรงงานข้ามชาติยังประสบปัญหาในหลายกรณี อาทิ การได้รับค่าจ้างต่ำกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ ค่าจ้าง ค่าจ้าง ถูกนายจ้างทำร้ายร่างกาย แรงงานจำนวนมาก ไม่มีหลักประกันสุขภาพ และหน่วยงานของรัฐ ไม่มีการเชื่อมโยงฐานข้อมูลเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ ทำให้ไม่สามารถติดตามแรงงานเข้าสู่ระบบหลักประกันสุขภาพได้ นายจ้างไม่นำแรงงานเข้าสู่ระบบประกันสังคมหรือหักเงินลูกจ้างแต่ไม่นำส่งเงินเข้าประกันสังคม โดยสำนักงานประกันสังคมได้ให้การช่วยเหลือแรงงานข้ามชาติกรณีนายจ้างไม่นำเข้าสู่ระบบประกันสังคม ในปี 2566 - 2567 จำนวน 10 คน

ทั้งนี้ ปี 2567 ภาครัฐได้ตรวจแรงงานตาม คำร้องเรียนและในสถานประกอบการที่มีแรงงานข้ามชาติ การเพิ่มช่องทางการร้องทุกข์ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ การใช้ระบบออนไลน์ในการนำเข้าแรงงาน กัมพูชาตามบันทึกข้อตกลงร่วมกัน (Memorandum of Understanding: MOU) การเปิดให้แรงงานข้ามชาติ มีสถานะไม่ถูกต้องตามกฎหมายขึ้นทะเบียน การให้บุตร ของแรงงานที่อายุครบ 18 ปีสามารถอยู่ต่อและขออนุญาต ทำงาน การต่ออายุใบอนุญาตทำงานของแรงงาน ที่ถือหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทาง ตามมติ ครม. ที่ได้รับอนุญาตทำงานถึงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2568 ในลักษณะ MOU รวมทั้งได้ขยายระยะเวลา หนายจ้างรายใหม่จากเดิม 30 วัน เป็น 60 วัน และ

กำหนดยกเว้นให้แรงงานข้ามชาติไม่ต้องแจ้งข้อมูลแก่นายทะเบียนเกี่ยวกับการจ้างงาน เว้นแต่มีการเพิ่มหรือเปลี่ยนนายจ้าง อย่างไรก็ตาม มีความกังวลว่าการขึ้นทะเบียนแรงงานที่ผิดกฎหมายทุกกลุ่มจะทำให้แรงงานเพิ่มขึ้น ยากในการกำกับควบคุม การขึ้นทะเบียนทางออนไลน์โดยให้นายจ้างเป็นผู้ยื่นคำขออนุญาตทำงานแทนแรงงานและใช้ข้อมูลของนายจ้างเป็นหลักทำให้ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าลูกจ้างเป็นใคร¹⁴¹

1.5 แรงงานไทยที่ไปทำงานต่างประเทศ

แรงงานไทยที่ไปทำงานต่างประเทศยังคงประสบปัญหาลักษณะใกล้เคียงกับปีที่ผ่านมาในหลายกรณี เช่น แรงงานเก็บเบอร์รี่ป่าในประเทศสวีเดนและฟินแลนด์ ได้รับค่าตอบแทนไม่เป็นไปตามสัญญา¹⁴² สภาพความเป็นอยู่ไม่เหมาะสม ทำงานเกินเวลา มีการยึดพาสปอร์ต แรงงานถูกหลอกไปทำงานคอลเซ็นเตอร์และถูกทำร้ายร่างกายที่ประเทศกัมพูชา¹⁴³ รวมถึงบริษัทจัดหางานแห่งหนึ่งประกาศรับสมัครแรงงานไปทำฟาร์มที่ประเทศออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ แต่ไม่สามารถเดินทางไปทำงานได้จริง¹⁴⁴

ที่มา : มติชน

¹⁴¹จาก ฮือต้าน! ขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวเถื่อน เอเยนซี “พม่า” พาเข้าไทย พันรายได้มหาศาล, โดย ผู้จัดการออนไลน์, 4 ตุลาคม 2567. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/specialcoop/detail/9670000093941>

¹⁴²จาก แรงงานเก็บเบอร์รี่ป่าสวีเดน-ฟินแลนด์ จีรัฐบาลแก้ปมค้ำมนุษย์ เยียวยาผู้เสียหาย, โดย มติชน, 7 กุมภาพันธ์ 2567. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/local/quality-life/news_4414331

¹⁴³จาก เขยื้อาค้ำมนุษย์ หมิ่นพันนรกคอลเซ็นเตอร์กัมพูชา วอนช่วยอีก 70 ชีวิตที่ติดค้าง, โดย มติชน, 27 มีนาคม 2567. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/region/news_4495858

¹⁴⁴จาก ร้องบริษัทจัดหางานชื่อดังเชียงใหม่ ทหาแรงงานทำฟาร์มแกะต่างประเทศ ต้นค่าหัวรายละแสน, โดย มติชน, 11 กรกฎาคม 2567. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/local/news_4675590

รัฐบาลได้ดำเนินการเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองแรงงานไทยที่ไปทำงานต่างประเทศ โดยผู้ที่จะเดินทางไปทำงานต่างประเทศจะต้องผ่านการอบรมก่อน สำหรับแรงงานเก็บเบอร์รี่ในช่วงแรก รง. ได้มีการชะลอการจัดส่งแรงงานไว้ชั่วคราว และต่อมาได้อนุญาตให้แรงงานไปเก็บผลไม้ป่าในประเทศสวีเดนและฟินแลนด์ฤดูกาล 2024 ได้ โดยมีเงื่อนไข เช่น ในประเทศสวีเดน นายจ้างจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายของลูกจ้าง เว้นแต่ค่าใช้จ่ายส่วนตัวที่จำเป็นและต้องมีการลงนามในสัญญาจ้างทั้งสองฝ่าย ลูกจ้างจะต้องได้รับการตรวจลงตราวีซ่าจากกรมตรวจคนเข้าเมืองเพื่อประกอบการพิจารณายื่นคำขออนุญาตพาลูกจ้างไปทำงานเก็บผลไม้ป่าในส่วนของประเทศฟินแลนด์ได้เปลี่ยนวีซ่าของแรงงานจากวีซ่าท่องเที่ยวเป็นวีซ่า Residence Permit และเห็นชอบให้จัดส่งโดยวิธีแจ้งการเดินทางไปทำงานในต่างประเทศด้วยตนเองโดยต้องมีนายจ้างอยู่ต่างประเทศ และสัญญาจ้างแรงงานต้องผ่านการรับรองจากสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเฮลซิงกิ¹⁴⁵

2. การตอบรับข้อเสนอแนะในรายงานปี 2566

มีความคืบหน้าที่สำคัญในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ดังนี้

2.1 รง. มีการดำเนินการเพื่อคุ้มครองแรงงานในหลายประการ อาทิ การออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิประโยชน์และสวัสดิการของลูกจ้างทำงานบ้าน และอยู่ระหว่างจัดทำกฎหมายในกลุ่มแรงงานภาคการเกษตร แรงงานแพลตฟอร์ม ผู้รับงานไปทำที่บ้าน รวมถึงศึกษาความเหมาะสมในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายประกันสังคมเพื่อนำลูกจ้างที่ได้รับการยกเว้นตามมาตรา 4 ให้ได้รับการคุ้มครองในระบบประกันสังคม และเพิ่มสิทธิประโยชน์แก่ผู้ประกันตนมาตรา 40

2.2 ครม. มีมติให้แรงงานข้ามชาติที่มีสถานะไม่ถูกต้องตามกฎหมายขึ้นทะเบียน ขยายระยะเวลาทานายจ้างรายใหม่จากเดิม 30 วัน เป็น 60 วัน และกำหนดยกเว้นให้แรงงานตามมาตรา 64/2 ไม่ต้องแจ้งข้อมูลแก่นายทะเบียนเกี่ยวกับการจ้างงาน เว้นแต่มีการเพิ่มหรือเปลี่ยนนายจ้าง

2.3 รง. จะจัดอบรมให้กับแรงงานที่ไปทำงานต่างประเทศ และมีการเฝ้าระวังการโฆษณาชวนเชื่อในสื่อออนไลน์เพื่อป้องกันการหลอกลวงคนไปทำงานต่างประเทศแบบผิดกฎหมาย¹⁴⁶

3. การดำเนินการของ กสม.

ปี 2567 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับสิทธิแรงงานและประสานการช่วยเหลือหรือประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในหลายกรณี เช่น กรณีบริษัทบังคับให้ผู้สมัครงานตรวจเชื้อเอชไอวีและปฏิเสธการรับผู้ติดเชื้อเอชไอวีเข้าปฏิบัติงาน โดย กสม. ได้ส่งเรื่องไปยังสถานประกอบการเพื่อตรวจสอบและยกเลิกการตรวจหาเชื้อเอชไอวี และกรณีถูกเลือกปฏิบัติในค่าตอบแทนสิทธิประโยชน์ และสวัสดิการและถูกบอกเลิกสัญญาจ้างแรงงานโดยไม่เป็นธรรม โดย กสม. ได้ส่งเรื่องไปยังสำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดให้ความช่วยเหลือตามหน้าที่และอำนาจ

¹⁴⁵จาก ทิพัฒน์ เมฆขำวดี เริ่มส่งแรงงานไทยไปเก็บผลไม้ป่าในสวีเดน - ฟินแลนด์ ฤดูกาล 2024, โดย กรมการจัดหางาน, 19 สิงหาคม 2567. สืบค้นจาก https://www.doe.go.th/prd/main/news/param/site/1/cat/7/sub/0/pull/detail/view/detail/object_id/84241

¹⁴⁶จาก สรุปผลการประชุมติดตามและขับเคลื่อนการดำเนินการตามข้อเสนอในรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566 เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2567. งานเดิม.

**กรณีรับไว้เป็นคำร้อง
เพื่อตรวจสอบ
การละเมิดสิทธิมนุษยชน
และมีรายงานผลการตรวจสอบ
การละเมิดสิทธิมนุษยชน
ที่สำคัญ เช่น**

1) กรณีผู้ประกอบการแพลตฟอร์มดิจิทัลเปิดรับสมัครไรเดอร์เข้าทำงานโดยไม่ถือว่าเป็นลูกจ้าง กสม. เห็นว่า การทำงานของไรเดอร์มีลักษณะของสัญญาจ้างแรงงาน การที่ผู้ถูกร้องเปิดรับสมัครไรเดอร์เข้าทำงานโดยไม่ถือว่าเป็นลูกจ้างเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงมีข้อเสนอแนะ เช่น ให้งานไรเดอร์ที่ดำเนินการผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลเป็นงานที่สามารถกำหนดในกฎกระทรวงให้มีการคุ้มครองแรงงานแตกต่างไปจาก พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541¹⁴⁷

2) กรณีร้านสะดวกซื้อไม่ปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน กสม. มีข้อเสนอแนะให้ร้านสะดวกซื้อจัดทำข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานให้ชัดเจนตามกฎหมาย และให้สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานตรวจสอบร้านสะดวกซื้อ ให้บริษัทเจ้าของแบรนด์ร้านสะดวกซื้อกำหนดเรื่องสิทธิแรงงานและสภาพความเป็นอยู่ที่ดีของพนักงานเป็นหนึ่งในหัวข้อรายการตรวจสอบที่เจ้าหน้าที่ของบริษัทนำไปใช้ประเมินความเสี่ยงด้านแรงงานและธรรมาภิบาลในร้านสะดวกซื้อทุกสาขา¹⁴⁸

3) กรณีสำนักงานประกันสังคมปฏิเสธการจ่ายเงินสงเคราะห์และเงินบำเหน็จชราภาพให้กับบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายกรณีที่ผู้ประกันตนเสียชีวิต

แม้ว่าศาลแรงงานจะมีคำพิพากษาว่า “บุตร” ใน พ.ร.บ. ประกันสังคม พ.ศ. 2533 หมายถึงถึงบุตรตามความเป็นจริงด้วย แต่สำนักงานประกันสังคมกลับมีหนังสือเวียนที่ รง 0629/ว 95 ลงวันที่ 15 กรกฎาคม 2567 แจ้งสำนักงานประกันสังคมจังหวัดว่าคำพิพากษามีผลเฉพาะต่อคู่ความในคดี และให้ตีความคำว่า “บุตร” หมายถึงบุตรชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น กสม. จึงมีข้อเสนอแนะไปยัง รง. เพื่อมอบหมายให้สำนักงานประกันสังคมยกเลิกหนังสือเวียนฉบับดังกล่าว และให้ตีความ “บุตร” ตามกฎหมายประกันสังคม หมายถึงถึงบุตรตามความเป็นจริงด้วย¹⁴⁹

นอกจากนี้ กสม. ได้มีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลในการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization: ILO) ฉบับที่ 87 และ 98¹⁵⁰ รวมถึงได้เสนอแนะต่อนายกรัฐมนตรีให้พิจารณายกเลิกคำว่าโรคเอดส์และผู้ติดเชื้อเอชไอวีในบัญชีโรคอาการ ภาวะอื่นใด หรือมีลักษณะต้องห้ามที่ไม่ควรเป็นข้าราชการตำรวจตามข้อ 2(14)แนบท้ายกฎ ก.ตร. ว่าด้วยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของการเป็นข้าราชการตำรวจ พ.ศ. 2547 ตลอดจนให้เร่งพิจารณาลงนามรับรองกฎหมายจัดการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลเพื่อเข้าสู่การพิจารณาของ ครม.¹⁵¹ และผลักดันให้มีมาตรการเพื่อคุ้มครองแรงงานในสถานบริการ โดย กสม. ได้เข้าพบรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน และประชุมร่วมกับหน่วยงานในสังกัด รง. หลายครั้งเพื่อหารือเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาสิทธิแรงงาน รวมถึงการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิแรงงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และกำหนดให้ประเด็นสิทธิแรงงานเป็นประเด็นหนึ่งในการขับเคลื่อนผ่านงานสมัชชาสิทธิมนุษยชนในปี 2568

¹⁴⁷ จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 81/2567 เรื่องสิทธิแรงงาน กรณีร้องเรียนว่า ผู้ประกอบการแพลตฟอร์มดิจิทัลเปิดรับสมัครไรเดอร์เข้าทำงานโดยไม่ถือว่าเป็นพนักงานหรือลูกจ้างตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้ไรเดอร์ไม่ได้รับสิทธิและสวัสดิการด้านแรงงาน.

¹⁴⁸ จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 143/2567 เรื่อง สิทธิแรงงาน กรณีร้องเรียนว่า ร้านสะดวกซื้อแห่งหนึ่งประกอบธุรกิจโดยละเลยคุณภาพชีวิตของพนักงานและไม่ปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน.

¹⁴⁹ จาก หนังสือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่ สม 0903/80 ลงวันที่ 13 พฤศจิกายน 2567 เรื่องข้อเสนอแนะกรณีสำนักงานประกันสังคมปฏิเสธการจ่ายเงินสงเคราะห์และเงินบำเหน็จชราภาพของผู้ประกันตนซึ่งถึงแก่ความตายให้กับบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย.

¹⁵⁰ จาก หนังสือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่ สม 0802/6 ลงวันที่ 19 มกราคม 2567 เรื่อง การเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 87 และฉบับที่ 98.

¹⁵¹ จาก รายงานข้อเสนอแนะ ที่ 243/2567 เรื่อง กรณี กฎ ก.ตร. ว่าด้วยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของการเป็นข้าราชการตำรวจ พ.ศ. 2566 เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน.

4. การประเมินสถานการณ์ สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

ปี 2567 รัฐบาลได้พยายามดำเนินการทั้งใน ด้านนโยบายและด้านกฎหมายเพื่อคุ้มครองแรงงาน โดยปรับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำในบางพื้นที่และจะปรับให้ ครอบคลุมทั่วประเทศ เพื่อให้แรงงานได้รับค่าตอบแทน ที่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และปรับปรุงแก้ไขกฎหมายด้านแรงงานหลายฉบับ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้าง กฎหมาย คุ้มครองแรงงานในภาคการเกษตร กฎหมายคุ้มครอง ผู้รับงานไปทำที่บ้าน นอกจากนี้มีการเปิดให้แรงงาน ข้ามชาติที่มีสถานะไม่ถูกต้องตามกฎหมายขึ้นทะเบียน เพื่อให้ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายและป้องกันการ ถูกละเมิดสิทธิแรงงาน และยังมีมาตรการเฝ้าระวัง การหลอกลวงคนไปทำงานต่างประเทศในสื่อออนไลน์ ซึ่งเป็นช่องทางที่ประชาชนอาจจะถูกหลอกลวงและ ส่งต่อข้อมูลต่าง ๆ ได้ง่ายและรวดเร็ว ซึ่งการคุ้มครอง สิทธิแรงงานดังกล่าวเป็นหน้าที่ของรัฐที่สอดคล้องตาม รัฐธรรมนูญ มาตรา 74 และกติกา ICESCR ข้อ 7 ข้อ 9 และข้อ 11 เพื่อให้ทุกคนมีสภาพการทำงานและค่าจ้างที่ เป็นธรรม ความเป็นอยู่ที่เหมาะสม มาตรฐานการครองชีพ ที่เพียงพอสำหรับตนเองและครอบครัว และมีสวัสดิการ ทางสังคมและการประกันสังคม

ปัญหาหรืออุปสรรค

แรงงานยังคงประสบปัญหาการถูกเลิกจ้างแล้วค้าง จ่ายเงินตามกฎหมาย โดยเฉพาะบริษัทข้ามชาติที่เปิด กิจการ และ กสม. ยังคงได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับสิทธิ แรงงานในประเด็นเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติในการจ้างงาน ต่อผู้ติดต่อเอชไอวี นอกจากนี้ยังมีกฎหมายที่เป็นการ จำกัดสิทธิลูกจ้างรายเดือนไม่ได้รับค่าตอบแทนในการ ทำงานล่วงเวลา นายจ้างไม่นำแรงงานเข้าสู่ระบบประกัน สังคม และปัญหากลุ่มแรงงานจ้างเหมาบริการของภาครัฐ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ารัฐยังคงต้องปรับปรุงและพัฒนาการ ทำหน้าที่ในการส่งเสริมและคุ้มครองแรงงานให้มีความทำ

มีสวัสดิการทางสังคมและประกันสังคม มีมาตรฐาน การครองชีพที่เพียงพอสำหรับตนเองและครอบครัว ให้ครอบคลุมแรงงานทุกกลุ่ม

ในส่วนของแรงงานนอกระบบยังคงเป็นกลุ่ม ที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแรงงานและมีสวัสดิการ ทางสังคมไม่เพียงพอ เช่น พนักงานบริการในสถานบริการ ที่มีลักษณะการทำงานแตกต่างกับแรงงานในกลุ่มอื่น ทำให้นายจ้างใช้ช่องว่างในการไม่นำเข้าสู่ระบบการจ้าง แรงงานและระบบประกันสังคมเช่นเดียวกับแรงงาน บางกลุ่มที่ยังไม่สามารถเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 33 อาทิ แรงงานประมง แรงงานภาคการเกษตร และแรงงาน ทำงานบ้าน ซึ่งหากพิจารณาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้ แรงงานกลุ่มนี้อยู่ในระบบประกันสังคมตามมาตรา 33 จะทำให้แรงงานได้รับการคุ้มครองทางสังคมมากขึ้น ในขณะที่แรงงานแพลตฟอร์มยังไม่มีมาตรการคุ้มครองที่ ชัดเจน จึงทำให้มีความเสี่ยงในการถูกละเมิดสิทธิแรงงาน

สำหรับแรงงานข้ามชาติยังคงประสบปัญหาใน ลักษณะเดิมเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนและการขออนุญาต ทำงาน การได้รับค่าจ้างต่ำกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ นายจ้าง ไม่นำแรงงานเข้าสู่ระบบประกันสังคม อีกทั้งแรงงานข้ามชาติ ที่เป็นผู้ประกันตนมีจำนวนไม่ถึงครึ่งหนึ่งของแรงงาน ข้ามชาติทั้งหมดที่ได้รับอนุญาตทำงาน ส่งผลให้ไม่ได้รับ ความคุ้มครอง และไม่มีหลักประกันสุขภาพ

ส่วนกลุ่มแรงงานไทยที่จะไปทำงานต่างประเทศ ยังคงพบปัญหาถูกหลอกลวง ทั้งไม่ได้ไปทำงานหรือ ไปทำงานแล้วไม่ได้รับค่าตอบแทนตามที่ตกลงหรือ ไปทำงานที่ผิดกฎหมายทำให้มีความเสี่ยงต่อชีวิต สูญเสียทรัพย์สินและถูกละเมิดสิทธิแรงงาน

5. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

5.1 รัฐบาล โดย รง. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเร่งดำเนินการเพื่อให้สัตยาบันอนุสัญญา ILO ฉบับที่ 87 และฉบับที่ 98 และพิจารณาเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วย การคุ้มครองสิทธิของแรงงานโยกย้ายถิ่นฐานและสมาชิก ในครอบครัว

5.2 รัฐบาล โดย รง. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรพิจารณาให้มีกองทุนประกันความเสี่ยง กรณีนายจ้าง เลิกจ้างโดยไม่จ่ายค่าชดเชยหรือเงินอื่น ๆ และปรับแก้ไข กฎกระทรวงฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2541) และฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2543) ออกตามความใน พ.ร.บ. คຸ້ມครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ให้ลูกจ้างรายเดือนมีสิทธิได้รับค่าตอบแทน การทำงานล่วงเวลา

5.3 รัฐบาลควรพิจารณายกเลิกการจ้างงาน ในหน่วยงานรัฐที่มีลักษณะเป็นการจ้างเหมาบริการ เพื่อให้มีการจ้างงานในรูปแบบที่มั่นคง

5.4 รัฐบาล โดย รง. ควรมอบหมายให้สำนักงาน ประกันสังคมยกเลิกหนังสือเวียน ที่ รง 0629/ว 95 ลงวันที่ 15 กรกฎาคม 2567 และให้ตีความ “บุตร” ตามกฎหมายประกันสังคม หมายถึงรวมถึงบุตร ตามความเป็นจริง

5.5 รัฐบาล โดย รง. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควร ทบทวนกฎหมายแรงงานและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้แรงงานที่มิใช่ นายจ้างเข้าสู่ระบบประกันสังคม ตามมาตรา 33 ได้ เช่น แรงงานประมง แรงงาน ภาคการเกษตร และลูกจ้างทำงานบ้าน และเพิ่ม สิทธิประโยชน์ให้แก่ผู้ประกันตนภาคสมัครใจมากขึ้น

เพื่อเป็นการจูงใจแรงงานนอกระบบ รวมถึงแก้กฎหมาย ให้การสมัครเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 40 มีทางเลือก เดียวเท่านั้น และควรมีมาตรการคุ้มครองแรงงาน แพลตฟอร์มในระหว่างที่ยังไม่มีกฎหมายคุ้มครอง

5.6 รัฐบาล โดย รง. มท. สธ. และหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันหารือเกี่ยวกับการเชื่อมโยงฐาน ข้อมูลแรงงานข้ามชาติให้เป็นระบบเดียวกัน เพื่อใช้ ติดตามและสำรวจเพื่อนำแรงงานข้ามชาติเข้าสู่ระบบ ประกันสังคม

5.7 รัฐบาล โดย รง. ควรหารือกับประเทศ ปลายทาง (ประเทศสวีเดนและฟินแลนด์) เพื่อจัดส่ง แรงงานไปทำงานเก็บผลไม้ในรูปแบบรัฐต่อรัฐ และ มอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำกับดูแลช่วยเหลือ อย่างใกล้ชิด รวมถึงประชาสัมพันธ์ให้ความรู้กับประชาชน เพื่อป้องกันการถูกหลอกไปทำงานต่างประเทศ และ ให้ข้อมูลวิธีการสมัครไปทำงานต่างประเทศที่ถูกต้อง ตามกฎหมายอย่างต่อเนื่อง

5.8 รัฐบาลควรเร่งนำร่าง พ.ร.บ. ขจัดการเลือก ปฏิบัติต่อบุคคล พ.ศ. ทุกฉบับ เข้าสู่การพิจารณา ของ ครม. โดยเร่งด่วน เพื่อคุ้มครองสิทธิแรงงาน มากยิ่งขึ้น

3.2 สิทธิในสุขภาพ

1. สถานการณ์

1.1 การเข้าถึงการรักษาพยาบาล

การส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันโรค

ปี 2567 รัฐได้ให้บริการด้านสุขภาพอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเพิ่มความสะดวกลดความแออัดสำหรับประชาชนโดยให้เข้ารับบริการที่คลินิกชุมชนอบอุ่นใกล้บ้าน แต่พบปัญหาในเชิงระบบเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณให้แก่คลินิกฯ ส่งผลกระทบต่อผู้ป่วยสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติในพื้นที่ กทม. เช่น เขียนใบส่งตัวให้ใบละโรค จำกัดจำนวนใบส่งตัวต่อวัน จำกัดเวลาในการออกใบส่งตัว ทำให้ผู้ป่วยหลายรายต้องจ่ายเงินเองทั้งที่เป็นภาวะเจ็บป่วยที่ต้องได้รับการส่งต่อตามสิทธิบัตรทอง และยังมีกรณีที่คลินิกฯ ไม่ส่งต่อผู้ป่วยทั้งที่เกินศักยภาพ หรือจำกัดการจ่ายยารักษาให้ผู้ป่วยโรคเรื้อรังเพียง 7 วัน¹⁵² ซึ่งสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ได้รับทราบและรับเรื่องเพื่อแก้ไขปัญหาไม่ให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนผ่านช่องทางสายด่วน 1330 นอกจากนี้ยังมีปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์เช่นเดียวกับปีที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม รัฐบาลพยายามทำให้ทุกคนเข้าถึงบริการด้านสุขภาพ เช่น สิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ นโยบาย “30 บาทรักษาทุกที่ ด้วยบัตรประชาชนใบเดียว” โดยตั้งเป้าหมายให้ครอบคลุมทั้งประเทศภายในสิ้นปี 2567 รวมถึงขยายหน่วยบริการในสถานประกอบการ และการดูแลนักเรียนที่เจ็บป่วยในโรงเรียนโดยใช้ระบบการแพทย์ทางไกล (Telemedicine) หากเจ็บป่วยเล็กน้อยสามารถเข้ารับคำปรึกษาและรับยา

ที่ร้านขายยาได้ รวมถึงได้เพิ่มบริการประเมินความเสี่ยงและการรับสิทธิตรวจคัดกรองให้แก่คนไทยทุกสิทธิในกลุ่มที่มีประวัติญาติสายตรงเป็นมะเร็งเต้านม ในระบบประกันสังคมได้เพิ่มสิทธิประโยชน์ อาทิ ค่าตรวจการนอนหลับและค่าอุปกรณ์เครื่องอัดอากาศขณะหายใจเข้า ในส่วนของการแก้ไขปัญหาขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ ครม. มีมติเมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2567 รับทราบยุทธศาสตร์การปฏิรูปกำลังคนและภารกิจบริการด้านสาธารณสุขในภาพรวมทั้งระบบระยะ 10 ปี และแนวทางการแก้ไขปัญหาวิกฤติเร่งด่วนของการขาดแคลนกำลังคนทางการแพทย์ โดยให้มีแผนเร่งผลิต พัฒนากำลังคนให้เพียงพอต่อการให้บริการด้านสาธารณสุข และรักษาบุคลากรให้คงอยู่ในระบบ

1.2 การเข้าถึงบริการด้านสุขภาพของกลุ่มแรงงานข้ามชาติ

การขาดหลักประกันสุขภาพยังเป็นปัญหาสำคัญของแรงงานข้ามชาติ โดยปี 2567 มีแรงงานข้ามชาติอยู่ในระบบประกันสังคม 1,499,894 คน เพิ่มขึ้นกว่าปีก่อนหน้าที่มี 1,420,688 คน¹⁵³ และระบบกองทุนหลักประกันสุขภาพคนต่างด้าวและแรงงานต่างด้าวมี 523,275 คน ซึ่งลดลงกว่าปีก่อนหน้าที่มี 576,975 คน¹⁵⁴ อย่างไรก็ตาม แรงงานข้ามชาติที่อยู่ในระบบหลักประกันสุขภาพทั้ง 2 ระบบยังคงมีจำนวนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานข้ามชาติที่ได้รับอนุญาตทำงานในเดือนกันยายน จำนวน 3,353,824 คน¹⁵⁵ ส่งผลให้แรงงานข้ามชาติบางส่วนไม่มีหลักประกันหากเกิดการเจ็บป่วย

¹⁵²จาก สปสช. เร่งแก้ปมคลินิกไม่ส่งต่อ ‘ผู้ป่วยบัตรทอง’ ใน กทม. เล็งใช้มาตรการทาง กม. เฝ้าติดตาม, โดย มติชน, 6 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/local/qualitylife/news_4885093

¹⁵³จาก หนังสือสำนักงานประกันสังคม ตอนที่ 6 พฤศจิกายน 2567. งานเดิม.

¹⁵⁴จาก หนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ที่ สธ 0210.05/32456 ลงวันที่ 24 ตุลาคม 2567 เรื่อง ขอส่งข้อมูลประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567.

¹⁵⁵จาก สถิติจำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือทั่วราชอาณาจักร กันยายน 2567 (น.1), โดย สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, 7 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/ alien_th/df67317a673d1d63a733dff4505f052c.pdf

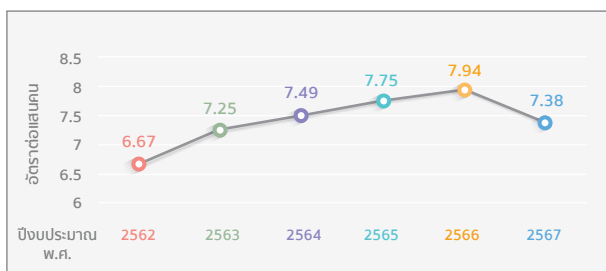

ซึ่งความท้าทายที่สำคัญ คือ ปัญหาการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการเข้าถึงบริการ¹⁵⁶ การไม่มีกฎหมายบังคับให้บุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยต้องเข้าระบบประกันสุขภาพและการขาดความเชื่อมโยงของฐานข้อมูลที่เป็นระบบเดียวกันระหว่างหน่วยงาน¹⁵⁷ ซึ่งภาคประชาสังคมเสนอให้แก้ไขมาตรา 5 ของ พ.ร.บ. หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 เพื่อให้คนทุกกลุ่มได้มีหลักประกันสุขภาพ

1.3 ปัญหาสุขภาพจิตของประชาชน

จากข้อมูล Mental Health Check-in ของกรมสุขภาพจิต พบสถานการณ์สุขภาพจิตคนไทยทุกช่วงอายุ ระหว่างปี 2563 - 2567 มีภาวะเสี่ยงซึมเศร้า ร้อยละ 9.08 และเสี่ยงฆ่าตัวตายร้อยละ 5.15¹⁵⁸ และระหว่างปี 2565 - 2567 ในกลุ่มอายุต่ำกว่า 18 ปี มีภาวะเสี่ยงซึมเศร้าร้อยละ 10.21 และเสี่ยงฆ่าตัวตายสูงถึงร้อยละ 17.29¹⁵⁹ ซึ่งสูงกว่าวัยทั่วไป สาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากความเครียด ความเหนื่อยล้า การโดนล่วงละเมิดบนออนไลน์ ขณะที่จิตแพทย์เด็กมีจำนวนไม่เพียงพอ ทั้งนี้ อัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จต่อประชากรแสนคนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วงระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2566 และลดลงในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

ภาพที่ 3.1 : สถิติการฆ่าตัวตายสำเร็จปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2567

ที่มา : กรมสุขภาพจิต

¹⁵⁶จาก ‘กั้นปัญหา’ ต้องทั่วถึง ‘สุขภาพแรงงาน’ ต้องรวม ‘คนข้ามชาติ’, โดย เดลินิวส์ออนไลน์, 12 มกราคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.dailynews.co.th/articles/3073019/>

¹⁵⁷จาก หนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ที่ สธ 0210.05/32456 ลงวันที่ 24 ตุลาคม 2567. งานเดิม.

¹⁵⁸จาก ข้อมูลการประเมินสุขภาพจิตคนไทย, โดย MENTAL HEALTH CHECK IN, 5 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก <https://checkin.dmh.go.th/dashboards>

¹⁵⁹เริ่มมีการรายงานข้อมูลปี 2565.

จาก ข้อมูลการประเมินสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่น อายุไม่เกิน 18 ปี, โดย MENTAL HEALTH CHECK IN, 5 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก <https://checkin.dmh.go.th/dashboards/dash07>

¹⁶⁰จาก หนังสือกรมสุขภาพจิต ที่ สธ 0851/3610 ลงวันที่ 4 พฤศจิกายน 2567 เรื่อง ขอส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567.

¹⁶¹จาก แรงผลิต จิตแพทย์ รับมือสถานการณ์โรคจิตเวช, โดย POLICY WATCH จับตาดูอนาคตประเทศไทย, 3 เมษายน 2567. สืบค้นจาก <https://policywatch.thaipbs.or.th/article/life-27>

¹⁶²จาก หนังสือกรมสุขภาพจิต ที่ สธ 0851/3610 ลงวันที่ 4 พฤศจิกายน 2567. งานเดิม.

ปัญหาสุขภาพจิตเป็นประเด็นท้าทายสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง ภายใต้ข้อจำกัดด้านบุคลากร ฐานข้อมูล และระบบบริการ อาทิ การขาดแคลนบุคลากรด้านสุขภาพจิต โดยเฉพาะจิตแพทย์ที่มีอัตรา 1.33 คนต่อแสนประชากร¹⁶⁰ ซึ่งต่ำกว่ามาตรฐานที่องค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) กำหนดให้มีจิตแพทย์ 10 คนต่อแสนประชากร¹⁶¹ บุคลากรบางส่วนยังไม่ได้รับการอบรมการสอบสวนกรณีฆ่าตัวตาย การไม่สามารถนำผลการวิเคราะห์ปัจจัยผู้ฆ่าตัวตายสำเร็จมาใช้วางแผนเพื่อป้องกันการฆ่าตัวตาย ระบบการบันทึกข้อมูลยังไม่พร้อมในบางพื้นที่โดยในเขต กทม. ไม่มีหน่วยงานหลักในการรวบรวมข้อมูล และไม่มีทีมสอบสวนกรณีฆ่าตัวตายในระดับพื้นที่ ระบบการเฝ้าระวังและการป้องกันการฆ่าตัวตายในระดับชุมชนยังมีประสิทธิภาพน้อย ประกอบกับญาติกลุ่มเสี่ยงและประชาชนขาดความรู้ ทำให้มองข้ามสัญญาณเตือนต่าง ๆ ที่นำไปสู่การฆ่าตัวตายสำเร็จ¹⁶²

รัฐบาลและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการเพื่อป้องกันการฆ่าตัวตายผ่านมาตรการต่าง ๆ เช่น การปรับปรุงระบบเฝ้าระวังป้องกันในระดับจังหวัด ผ่านกลไกคณะอนุกรรมการสุขภาพจิตจังหวัดและ กทม. การขับเคลื่อนผ่านทีม 3 หมอ การใช้ระบบ Mental Health Check-in เป็นเครื่องมือประเมินสุขภาพจิตเบื้องต้น การเพิ่มช่องทางในการดูแลรักษาสุขภาพจิต เช่น พัฒนาปัญญาประดิษฐ์ (Detection and Monitoring Intelligence Network for Depression: DMIND) เพื่อคัดกรองผู้ที่มีภาวะซึมเศร้าเชื่อมต่อกับไลน์ “หมอพร้อม” และมีนักจิตวิทยาติดต่อกลับให้คำปรึกษา การให้บริการปรึกษาปัญหาสุขภาพจิตในกลุ่มวัยรุ่น

โดยไม่มีค่าใช้จ่ายผ่านแอปพลิเคชัน OOCA และการดูแลผ่านระบบ School Health HERO นอกจากนี้ มีการวางแผนผลิตบุคลากรด้านสุขภาพจิต 590 คนต่อปี ซึ่งจะทำให้มีอัตราบุคลากรด้านสุขภาพจิตเพิ่มเป็น 13.06 ต่อแสนประชากรภายในระยะเวลา 5 ปี¹⁶³

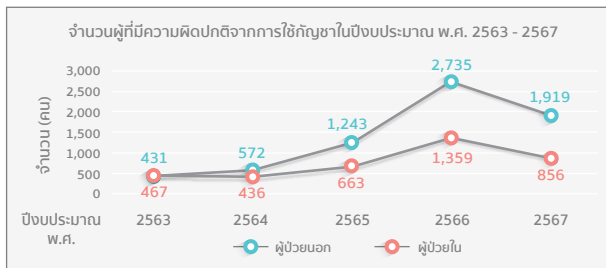

ที่มา : POLICY WATCH จับาตอานาคตประเทศไทย

1.4 สถานการณ์การใช้กัญชาของประชาชน

หลังจากที่มีการปลดกัญชาออกจากการเป็นยาเสพติด มีรายงานผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยในที่มีความผิดปกติจากการใช้กัญชาเพิ่มมากขึ้นตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 - 2566 และลดลงในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567¹⁶⁴

ภาพที่ 3.2 : จำนวนผู้ที่มีความผิดปกติจากการใช้กัญชา ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 - 2567

ที่มา : กระทรวงสาธารณสุข

¹⁶³จาก หนังสือกรมสุขภาพจิต ที่ สธ 0851/3610 ลงวันที่ 4 พฤศจิกายน 2567. งานเดิม.

¹⁶⁴จาก ผู้ป่วยที่มีความผิดปกติจากการใช้กัญชา Poisoning:Cannabis (derivatives) ผู้ป่วยนอก [ระบบคลังข้อมูลสุขภาพ], โดย กระทรวงสาธารณสุข, 8 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก https://hdcservice.moph.go.th/hdc/reports/report.php?cat_id=491672679818600345dc1833920051b2&id=679a3edb953dd352b33638181cfd5d22

จาก ผู้ป่วยที่มีความผิดปกติจากการใช้กัญชา Poisoning:Cannabis (derivatives) ผู้ป่วยใน [ระบบคลังข้อมูลสุขภาพ], โดย กระทรวงสาธารณสุข, 8 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก https://hdcservice.moph.go.th/hdc/reports/report.php?cat_id=491672679818600345dc1833920051b2&id=1e5f5c776c74c49c706d54ce91336f5f

¹⁶⁵จาก ผลสำรวจจันดีว่าไหลพบส่วนใหญ่เห็นด้วยนำกัญชากลับเข้าบัญชียาเสพติดอีกครั้ง, โดย ประชาไท, 19 พฤษภาคม 2567. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2024/05/109269>

¹⁶⁶จาก เครือข่ายแพทย์แฉลงการณ์ 'เทียบ กม. คุมกัญชา' ซี้ถ้าเอา พ.ร.บ. ต้องรอ 4 ปี ผลกระทบเพียบ!, โดย มติชน, 31 กรกฎาคม 2567. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/local/quality-life/news_4710723

¹⁶⁷จาก การป่วยด้วยโรคจากมลพิษทางอากาศ: จำนวนป่วย (รายโรค) ที่เกี่ยวข้องกับมลพิษทางอากาศ [ระบบคลังข้อมูลสุขภาพ], โดย กระทรวงสาธารณสุข, 8 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก https://hdcservice.moph.go.th/hdc/reports/report.php?cat_id=9c647c1f31ac73f43962cf987e7448a&id=297c1cb035778f7b49357693e6867e6c

นอกจากผลกระทบต่อสุขภาพแล้ว ยังมีรายงานการใช้กัญชาในพื้นที่สาธารณะซึ่งส่งผลกระทบต่อบุคคลอื่น สธ. จึงได้ศึกษาความเป็นไปได้ที่จะปรับแก้กฎกระทรวงเพื่อนำกัญชากลับไปเป็นยาเสพติดประเภท 5 ตามเดิม เพื่อมิให้ใช้สำหรับการนันทนาการ อีกทั้ง จากผลการสอบถามความคิดเห็นประชาชน ร้อยละ 60.38 เห็นด้วยต่อการนำกัญชากลับเข้าบัญชียาเสพติด¹⁶⁵ ในขณะที่เครือข่ายแพทย์ นักวิชาการ และภาคประชาชนด้านภัยยาเสพติด ได้เรียกร้องให้เร่งพิจารณาเห็นชอบร่างประกาศกระทรวงสาธารณสุขเพื่อนำกัญชากลับไปเป็นยาเสพติดทันที¹⁶⁶ อย่างไรก็ตาม มีเครือข่ายที่คัดค้านการนำกัญชากลับไปเป็นยาเสพติดด้วยเช่นกัน

1.5 สถานการณ์ผลกระทบต่อสุขภาพ จาก PM2.5

ปี 2567 รายงานคุณภาพอากาศค่า PM2.5 พบว่า เกินค่ามาตรฐานในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคเหนือซึ่งติดอันดับเมืองที่มีมลพิษทางอากาศสูงอย่างต่อเนื่อง และส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยง ได้แก่ เด็กเล็ก ผู้สูงอายุ และผู้มีโรคประจำตัว รวมทั้ง กทม. เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีการรายงานค่า PM2.5 เกินค่ามาตรฐาน โดย สธ. ได้รายงานผลกระทบต่อสุขภาพมีประชาชนป่วยด้วยโรคที่เกี่ยวข้องกับมลพิษทางอากาศในปี 2567 จำนวน 9,513,965 ราย โดยกลุ่มโรคที่พบมากคือ กลุ่มโรคทางเดินหายใจ กลุ่มโรคผิวหนังอักเสบ กลุ่มโรคตาอักเสบ กลุ่มโรคหัวใจหลอดเลือดและสมองอุดตันขาดเลือด และโรคอื่น ๆ ตามลำดับ¹⁶⁷

ที่มา : ไทยพีบีเอส

ในการแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองเกินค่ามาตรฐานสืบเนื่องจากกรณีที่เกิดเรือขายประชาชนภาคเหนือฟ้องนายกรัฐมนตรี และคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ศาลปกครองเชียงใหม่ได้มีคำสั่งให้นายกรัฐมนตรีและคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติจัดทำแผนแก้ไขปัญหาฝุ่นละออง¹⁶⁸ ในขณะที่ ครม. ได้อนุมัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 งบกลาง 272,655,350 บาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายโครงการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันเพื่อลด PM2.5¹⁶⁹ และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดควบคุมดูแลสั่งการกำหนดหลักเกณฑ์และขอความร่วมมือ work from home ตามลำดับความรุนแรง นอกจากนี้ ภาคส่วนต่าง ๆ มีความพยายามในการผลักดันให้มีกฎหมายอากาศสะอาด ซึ่งอยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่าง พ.ร.บ. บริหารจัดการเพื่ออากาศสะอาด พ.ศ. ของรัฐสภา

1.6 การควบคุมการใช้บุหรี่ไฟฟ้า

ปัจจุบันประเทศไทยมีรายงานการแพร่ระบาดของบุหรี่ไฟฟ้าที่ส่งผลกระทบต่อระบบทางเดินหายใจและปอด ระบบประสาทและสมอง สุขภาพจิตของเด็กและวัยรุ่น ทารกในครรภ์มารดา โดยเฉพาะพบการใช้ใน

กลุ่มเด็กและเยาวชนเพิ่มขึ้น โดยการออกแบบบุหรี่ไฟฟ้าเป็นตัวการ์ตูนและกล่องนมทำให้เด็กเข้าถึงได้ง่าย ซึ่งพบนักเรียนชั้น ป.1 นำบุหรี่ไฟฟ้าที่มีลักษณะเหมือนของเล่นทั่วไปมาโรงเรียน การขายบุหรี่ไฟฟ้าใกล้สถานศึกษา รวมถึงยังมีความเข้าใจที่ผิดเกี่ยวกับอันตรายของบุหรี่ไฟฟ้า โดยหลายภาคส่วนได้มีข้อเสนอในการป้องกันและแก้ไขปัญหา เช่น บูรณาการการเรียนการสอนรู้เท่าทันพิษภัยและการตลาดของบุหรี่ไฟฟ้า เผยแพร่อันตรายของบุหรี่ไฟฟ้า และนโยบายห้ามนำเข้าบุหรี่ไฟฟ้า¹⁷⁰ ทั้งนี้ สภาผู้แทนราษฎรได้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษากฎหมายและมาตรการควบคุมกำกับบุหรี่ไฟฟ้าในประเทศไทย เพื่อพิจารณาศึกษากฎหมายและมาตรการควบคุมกำกับบุหรี่ไฟฟ้า

2. การตอบรับข้อเสนอแนะในรายงานปี 2566

มีความคืบหน้าที่สำคัญในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ดังนี้

2.1 ครม. มีมติรับทราบยุทธศาสตร์การปฏิรูปกำลังคนและภารกิจบริการด้านสาธารณสุขในภาพรวมทั้งระบบระยะ 10 ปี และแนวทางการดำเนินการแก้ไขปัญหาวิกฤติเร่งด่วนของการขาดแคลนกำลังคนทางการแพทย์ โดยมีแผนเร่งผลิตพัฒนากำลังคนให้เพียงพอต่อการให้บริการด้านสาธารณสุข และรักษาบุคลากรให้คงอยู่ในระบบ

2.2 กรมสุขภาพจิตและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพิ่มช่องทางการดูแลรักษาด้านสุขภาพจิต เช่น พัฒนาปัญญาประดิษฐ์ (DMIND) เพื่อคัดกรองผู้ที่มีภาวะซึมเศร้า เชื่อมต่อกับไลน์ “หมอฟรีอม” และมีนักจิตวิทยาติดต่อกลับให้คำปรึกษา การให้บริการปรึกษาปัญหาสุขภาพจิตในกลุ่มวัยรุ่นโดยไม่มีค่าใช้จ่ายผ่านแอปพลิเคชัน OOCA

¹⁶⁸จาก ปชช. ขณะคดีฟ้อง ‘ประยุทธ์’-กก.วล. แก่ PM 2.5 ชั่ว ศาลปกครองสั่งทำแผนแก้ปัญหาใน 90 วัน, โดย ประชาไท, 19 มกราคม 2566. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2024/01/107685>

¹⁶⁹จาก ครม. อนุมัติงบกลาง 272 ล้านบาท แก้ปัญหาไฟป่า หมอกควัน ลดฝุ่นละออง PM 2.5, โดย เชียงใหม่ CM108, 4 มีนาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.cm108.com/w/94172/>

¹⁷⁰จาก ไทยคดี ‘บุหรี่ไฟฟ้า’ งอมแงม 2 ปี เพิ่ม 10 เท่า สุข.-ภาคี ห่วงเด็กเข้าถึงเร่งสื่อสารพิษภัย, โดย มติชน, 12 กุมภาพันธ์ 2567. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/local/quality-life/news_4421008

2.3 กค. สปส. และ สปสช. ประสานความร่วมมือ เพื่อให้บริการสาธารณสุขไปในทิศทางเดียวกัน โดยเพิ่มสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ให้สอดคล้องกันเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในระบบสุขภาพ

2.4 อก. ได้ปรับปรุงแนวทางในการจัดทำทำเนียบการปลดปล่อยและเคลื่อนย้ายมลพิษ (PRTR) โดยใช้ข้อมูลจากการรายงานข้อมูลตามกฎหมายที่มีผลบังคับใช้ในปัจจุบัน และยกร่างกฎหมายการรายงานข้อมูลเพิ่มเติมให้ครอบคลุมตาม PRTR โดยอยู่ระหว่างการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรายงานการปลดปล่อยมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อนำมาใช้ประกอบการจัดทำทำเนียบการปลดปล่อยและเคลื่อนย้ายมลพิษ รวมถึงมีมาตรการในการลดและควบคุมปริมาณการเผาอ้อย เช่น มาตรการจ่ายเงินชดเชยให้แก่ชาวไร่อ้อยที่ขายอ้อยสดให้แก่โรงงานเพื่อจูงใจลดการเผา

3. การดำเนินการของ กสม.

ปี 2567 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนเพื่อตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกี่ยวกับสิทธิในสุขภาพหลายกรณี¹⁷¹ และมีรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ เช่น กรณีประกันสังคมกำหนดสิทธิประโยชน์ด้านบริการทันตกรรมของผู้ประกันตนให้เบิกได้เฉพาะกรณีถอนฟัน อดฟัน ชุดหินปูน และผ่าฟันคุด รวมกันทุกรายการไม่เกิน 900 บาทต่อคนต่อปี เป็นการกำหนดวงเงินการเบิกค่าบริการทางการแพทย์ที่ไม่เพียงพอต่อความจำเป็น ถือเป็น การละเมิดสิทธิในสุขภาพของผู้ประกันตน ซึ่งควรได้รับสิทธิไม่ต่ำกว่าสิทธิบัตรทอง จึงมีข้อเสนอแนะให้ยกเลิกการกำหนด

เพดานค่าบริการทันตกรรมขั้นพื้นฐานในวงเงินไม่เกิน 900 บาท ต่อคนต่อปี และกำหนดสิทธิประโยชน์ด้านบริการทันตกรรมให้ไม่ต่ำกว่าสิทธิบัตรทอง¹⁷² และมีความก้าวหน้าจากกรณีข้อเสนอแนะของ กสม. ให้ยกเลิกการตรวจหาเชื้อเอชไอวีของผู้ประสงค์จะเข้ารับ การอุปสมบท มหาเถรสมาคมและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติแจ้งให้ทุกวัดไม่บังคับตรวจหาเชื้อเอชไอวีของผู้เข้ารับการอุปสมบท เพื่อมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมโดยใช้เหตุแห่งการติดเชื้อเอชไอวี

นอกจากนี้ กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนและอยู่ระหว่างการจัดทำข้อเสนอแนะต่อ ครม. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กรณีคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ให้ความเห็นว่ามาตรา 5 แห่ง พ.ร.บ. หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ที่บัญญัติให้บุคคลทุกคนมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพ เป็นการรับรองสิทธิของบุคคลที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น ส่งผลให้บุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยไม่สามารถเข้าถึงสิทธิหลักประกันสุขภาพ¹⁷³ และได้จัดทำข้อเสนอแนะต่อการตรากฎหมายอากาศสะอาดในประเด็นสำคัญ เช่น ให้นำหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกระจายอำนาจในการบริหารจัดการสถานการณ์ไฟป่าไปยัง อปท. ทบพวชนโยบายเพื่อจัดการและควบคุมการเผาป่าหรือพื้นที่เกษตรกรรม และจัดทำตัวชี้วัดแบบบูรณาการระหว่างหน่วยงาน โดยได้เสนอไปยังประธานสภาผู้แทนราษฎร¹⁷⁴

¹⁷¹เช่น กรณีโรงพยาบาลแห่งหนึ่งเรียกเก็บค่าบริการกับผู้ที่มีเชื้อเอชไอวีสูงกว่าบุคคลที่ไม่มีเชื้อเอชไอวี กรณีที่รัฐบาลมีความพยายามผลักดันให้นำพืชกัญชากลับไปเป็นยาเสพติด และได้ประสานการช่วยเหลือหรือประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เช่น กรณีการเผยแพร่ข่าวเรื่องค่าใช้จ่ายในการทำทันตกรรมของผู้ประกันตนตามสิทธิประกันสังคมในสถานพยาบาลของรัฐโดยไม่มีค่าใช้จ่าย แต่กลับถูกเรียกเก็บเงิน กรณีมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งให้พนักงานทุกคนในสังกัดย้ายสิทธิการรักษาพยาบาลไปยังโรงพยาบาลศูนย์การแพทย์มหาวิทยาลัย.

¹⁷²จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 13/2567 เรื่อง สิทธิในสุขภาพ และสิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐ กรณีร้องเรียนว่า บริการทันตกรรมในระบบประกันสังคมไม่เป็นมาตรฐานเดียวกับระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ.

¹⁷³จาก คำร้อง ที่ (ส) 120/2567 เรื่อง กรณีปัญหาบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยไม่สามารถเข้าถึงสิทธิหลักประกันสุขภาพ.

¹⁷⁴จาก หนังสือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่ สม 0203/13 ลงวันที่ 6 มีนาคม 2567 เรื่อง ข้อเสนอแนะในการตรากฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน กรณีร่างพระราชบัญญัติบริหารจัดการเพื่ออากาศสะอาด พ.ศ.

4. การประเมินสถานการณ์ สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

ปี 2567 รัฐบาลพยายามทำให้ประชาชนเข้าถึงบริการสาธารณสุขได้ทั่วถึงและเพียงพอกับความต้องการอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง รวมถึงลดความแออัดของโรงพยาบาล การรอคอยของประชาชนเพื่อใช้บริการด้วยการขยายนโยบาย “30 บาทรักษาทุกที่ ด้วยบัตรประชาชนใบเดียว” การขยายหน่วยบริการในสถานประกอบการและโรงเรียน ด้วยการให้บริการแพทย์ทางไกล หรือหากเจ็บป่วยเล็กน้อยยังสามารถเข้ารับคำปรึกษาและรับยาที่ร้านขายยาได้ และการขยายสิทธิประโยชน์ด้านบริการสุขภาพหลายประการ ในส่วนของสุขภาพจิตมีการเฝ้าระวังและติดตามผู้ที่มีความเสี่ยงในการฆ่าตัวตายในระดับพื้นที่ รวมถึงการให้คำปรึกษาผ่านแอปพลิเคชัน และเว็บไซต์ต่าง ๆ เพื่อให้บริการได้ครอบคลุมและเพียงพอกับความต้องการของประชาชน นอกจากนี้ ในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ ซึ่งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อ การเข้ารับบริการด้านสุขภาพของประชาชน มีแผนงานเพื่อเร่งผลิตบุคลากรทางการแพทย์ทั้งด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต ซึ่งเป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 47 และกติกา ICESCR ข้อ 12 เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตตามมาตรฐานสูงสุดเท่าที่เป็นไปได้

ปัญหาหรืออุปสรรค

แม้ว่ารัฐบาลจะมีความก้าวหน้าในการขยายช่องทางการให้บริการด้านสาธารณสุขกับประชาชน อย่างไรก็ตาม ปี 2567 ยังคงพบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงสิทธิในสุขภาพอีกหลายประการ อาทิ การเข้าถึงบริการรักษาพยาบาลของผู้ป่วยสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติในพื้นที่ กทม. ที่มีปัญหาการส่งตัว การไม่มีหลักประกันสุขภาพของกลุ่มแรงงานข้ามชาติที่ยังคงมีจำนวนมากเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนแรงงานข้ามชาติที่ได้รับอนุญาตทำงาน ส่งผลให้เมื่อเจ็บป่วย

บางคนไม่กล้าที่จะไปสถานพยาบาลและผู้ให้บริการสุขภาพต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายในส่วนนี้

“การไม่มีฐานข้อมูลของแรงงานข้ามชาติที่เป็นระบบเดียวกัน ทำให้ไม่สามารถที่จะติดตามแรงงานข้ามชาติให้มีหลักประกันสุขภาพ”

ในส่วนปัญหาสุขภาพจิตยังคงเป็นปัญหาสำคัญต่อเนื่องมาหลายปี และในกลุ่มอายุต่ำกว่า 18 ปี ยังคงมีความเสี่ยงในการฆ่าตัวตายสูงกว่าทุกช่วงอายุ ซึ่งมีข้อจำกัดในการให้บริการหลายประการทั้งด้านบุคลากรที่ไม่เพียงพอ และการบริหารจัดการเฝ้าระวังความเสี่ยงการฆ่าตัวตาย รวมถึงไม่มีทีมสอบสวนกรณีฆ่าตัวตายระดับพื้นที่ ในบางพื้นที่ นอกจากนี้ ประชาชนยังคงได้รับผลกระทบจากการใช้กัญชาที่ไม่ปลอดภัยและการแพร่ระบาดของบุหรี่ไฟฟ้าที่ยังไม่มีมาตรการการควบคุมที่เพียงพอสำหรับปัญหาผลกระทบจาก PM2.5 ที่ยังประสบปัญหาอย่างรุนแรงในพื้นที่ภาคเหนือและ กทม. ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน แม้ว่ารัฐบาลจะมีมาตรการในการแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง แต่ยังไม่เห็นผลเป็นรูปธรรม

5. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

5.1 รัฐบาล โดย สธ. สปสช. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเร่งแก้ไขปัญหาการส่งตัวผู้ใช้สิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติไปรักษาที่โรงพยาบาลในพื้นที่ กทม. เช่น การกำหนดมาตรฐานการส่งตัวรวมทั้งพัฒนาระบบอำนวยความสะดวกในการขอใบส่งตัวออนไลน์ เพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

5.2 รัฐบาล โดย สธ. รง. มท. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรหารือเกี่ยวกับการเชื่อมโยงของฐานข้อมูลแรงงานข้ามชาติที่เป็นระบบเดียวกัน และหารือแนวทางในการติดตามแรงงานข้ามชาติเพื่อให้เข้าสู่ระบบหลักประกันสุขภาพ และพัฒนา อสต. เพื่อให้เป็นส่วนหนึ่ง

ในการติดตามและดูแลแรงงานข้ามชาติให้ครอบคลุมในพื้นที่มากยิ่งขึ้น

5.3 รัฐบาล โดย สธ. ควรเพิ่มศักยภาพของหน่วยปฏิบัติ อาทิ ด้านบุคลากรด้านสุขภาพจิต โดยการจัดอบรมเกี่ยวกับการสอบสวนกรณีฆ่าตัวตาย การบันทึกข้อมูลการสอบสวนโรค และทำงานเชิงรุก โดยให้ความรู้กับญาติกลุ่มเสี่ยงหรือผู้ใกล้ชิด และประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับการรับมือกับปัญหาด้านสุขภาพจิต และการสังเกตสัญญาณเตือนต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การฆ่าตัวตาย รวมทั้งหารือร่วมกับ กทม. เพื่อให้มีหน่วยงานรวบรวมข้อมูลและการจัดตั้งทีมสอบสวนกรณีฆ่าตัวตายในระดับพื้นที่ กทม.

5.4 รัฐสภาควรเร่งผลักดันให้มีกฎหมายอากาศสะอาดเพื่อใช้บังคับและมีระบบแจ้งเตือนประชาชนเมื่ออยู่ในพื้นที่ที่มีค่า PM2.5 เกินเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อให้ประชาชนป้องกันสุขภาพอนามัย

5.5 รัฐบาล โดย สธ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรบังคับใช้กฎหมายกับบุคคลที่สูบบุหรี่ในพื้นที่สาธารณะอย่างเคร่งครัด และให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนเกี่ยวกับการใช้กัญชาอย่างปลอดภัย

5.6 รัฐบาล โดย สธ. ศธ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และรัฐสภาควรพิจารณาผลกระทบของบุหรี่ไฟฟ้า เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจในระดับนโยบายเกี่ยวกับการยังคงห้ามมิให้มีการนำเข้าบุหรี่ไฟฟ้า และควรมีการบังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่อย่างจริงจังในการควบคุมการซื้อขายบุหรี่ไฟฟ้า เพื่อป้องกันไม่ให้ประชาชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนได้รับผลกระทบจากบุหรี่ไฟฟ้า รวมถึงการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนเกี่ยวกับอันตรายของบุหรี่ไฟฟ้า

3.3 สิทธิด้านการศึกษา

1. สถานการณ์

1.1 การเข้าถึงและคุณภาพการศึกษา

1.1.1 การเข้าถึงการศึกษา

ปี 2567 มีรายงานเด็กที่ยังเข้าไม่ถึงสิทธิทางการศึกษา 1,025,514 คน ในจำนวนนี้อยู่ในช่วงการศึกษาภาคบังคับ¹⁷⁵ 394,039 คน และไม่มีสถานะทางทะเบียน 94,244 คน ซึ่งในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 มีนักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาแล้ว 139,690 คน¹⁷⁶ สาเหตุสำคัญของการที่ต้องหลุดออกจากระบบการศึกษา ได้แก่ ความยากจน ปัญหาครอบครัว การออกกลางคัน และไม่ได้รับสวัสดิการ

ด้านการศึกษา¹⁷⁷ สำหรับสถานการณ์เด็กออกจากการศึกษากลางคันมีจำนวนลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งปีการศึกษา 2566 สามารถติดตามเด็กออกกลางคันและนำเด็กกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาได้ร้อยละ 49.10 โดยมีผู้ไม่ประสงค์ที่จะกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา 738 คน เป็นเด็กที่พ้นการศึกษาภาคบังคับ 461 คน และเป็นเด็กที่อยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ 277 คน สาเหตุส่วนใหญ่ของการออกกลางคันในปีการศึกษา 2566 อาทิ มีความจำเป็นที่จะต้องหารายได้จุนเจือครอบครัว อพยพ ย้ายถิ่นที่อยู่ตามผู้ปกครอง และมีปัญหาครอบครัว¹⁷⁸

ภาพที่ 3.3 : ข้อมูลเด็กออกกลางคัน 3 ปีการศึกษา (2564 - 2566)

ปีการศึกษา	จำนวนเด็กออกกลางคัน (คน)	สถานะการติดตาม		การกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา (ของผู้ที่พบตัว)	
		พบตัว (คน)	ไม่พบตัว (คน)	เข้าสู่ระบบ (คน)	ไม่เข้าสู่ระบบ (คน)
2564	28,134	28,112	22	20,901	7,211
2565	5,998	5,662	336	4,632	1,030
2566	1,549	1,450	99	712	738

ที่มา : สพฐ.

¹⁷⁵การศึกษาภาคบังคับ หมายถึง การเรียนการสอนเป็นเวลา 9 ปี ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3.

¹⁷⁶จาก *เกาะ 4 ประเด็นเร่งด่วน ปลดล็อกแก้ปัญหาเด็กนอกระบบการศึกษา*, โดย The Active, 13 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก <https://theactive.thaipbs.or.th/news/learningeducation-20241113>

¹⁷⁷จาก *ความจริงและความเร่งด่วน ของสถานการณ์เด็กนอกระบบในประเทศไทย*, โดย กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, พฤษภาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.eef.or.th/wp-content/uploads/2024/05/White-paper.pdf>

¹⁷⁸จาก หนังสือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด่วนที่สุด ที่ ศร 04006/4511 ลงวันที่ 22 ตุลาคม 2567 เรื่อง ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567.

ภาครัฐได้พยายามแก้ไขปัญหาเด็กหลุดออกจากระบบการศึกษาและต้องออกกลางคัน โดย ครม. มีมติเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2567 เห็นชอบมาตรการขับเคลื่อนประเทศไทยเพื่อแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้กลายเป็นศูนย์ (Thailand Zero Dropout)¹⁷⁹ อีกทั้ง สพฐ. ได้วางแผนค้นหาเด็กวัยเรียนที่ไม่ได้เข้าสู่ระบบการศึกษา (เด็กตกหล่น) และเด็กที่เข้าสู่ระบบการศึกษาแต่ออกจากระบบกลางคันให้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา โดยร่วมกับ กสศ. และภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนโครงการ “พาน้องกลับมาเรียน ระยะ 2” เพื่อพัฒนาระบบเชื่อมโยงข้อมูลเด็กวัยเรียนที่หลุดจากระบบการศึกษา และเด็กยากจนพิเศษ ให้หน่วยงานบูรณาการในระดับพื้นที่ค้นหาและช่วยเหลือเด็กตกหล่นหรือออกกลางคันให้กลับเข้าสู่ระบบและได้รับการศึกษาก่อนเปิดภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567¹⁸⁰ นอกจากนี้ ศธ. ได้วางแผนจัดตั้งคณะกรรมการแก้ปัญหาเด็กหลุดจากระบบการศึกษา และมอบหมายให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) กำหนดแผนยุทธศาสตร์แก้ปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาในภาพรวม¹⁸¹

นอกจากนี้ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (สศศ.) มีโรงเรียนในสังกัด 53 แห่ง ที่ให้ความช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา โดยจัดการศึกษาแบบไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งแบบไป-กลับ และอยู่ประจำ โดยจัดที่พักอาศัยภายในโรงเรียน อาหารหลัก 3 มื้อ เครื่องแต่งกาย และวัสดุอุปกรณ์ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน¹⁸²

ในด้านมาตรการจัดการศึกษาและเรียนรู้แบบยืดหยุ่น มีคุณภาพ และเหมาะสมกับศักยภาพของเด็กและเยาวชนแต่ละราย ศธ. ได้ขับเคลื่อน “ธนาคารหน่วยกิต” เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนในทุกระดับและประชาชนทุกช่วงวัยเข้าถึงการศึกษา สามารถนำผลการเรียนรู้และประสบการณ์ ทักษะจากการทำงานหรือทักษะเฉพาะทั้งจากในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัยมารับรองและเทียบโอนสะสม เพื่อใช้ประโยชน์ในการเพิ่มคุณวุฒิการทำงานและการศึกษาต่อ ซึ่งมีหลักเกณฑ์และแนวทางการดำเนินงานธนาคารหน่วยกิตตามระดับการศึกษาและรูปแบบการศึกษาเรียบร้อยแล้วในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567¹⁸³ โดยเริ่มในพื้นที่นำร่อง 5 จังหวัด ได้แก่ ลำพูน เชียงใหม่ อุตรธานี ปทุมธานี และนครศรีธรรมราช เพื่อเป็นต้นแบบศูนย์ธนาคารหน่วยกิตระดับจังหวัด และนำไปขยายผลทั้งประเทศ¹⁸⁴

ที่มา : ทำเนียบรัฐบาล

¹⁷⁹ มาตรการขับเคลื่อนประเทศไทยเพื่อแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้กลายเป็นศูนย์ (Thailand Zero Dropout) ประกอบด้วย 4 มาตรการ ได้แก่ 1) มาตรการค้นหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ผ่านการบูรณาการและเชื่อมโยงข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) มาตรการติดตามช่วยเหลือ ส่งต่อ และดูแลเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาโดยบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ 3) มาตรการจัดการศึกษาและเรียนรู้แบบยืดหยุ่น มีคุณภาพ และเหมาะสมกับศักยภาพของเด็กและเยาวชนแต่ละราย และ 4) มาตรการส่งเสริมผู้ประกอบการภาคเอกชนให้เข้าร่วมจัดการศึกษาหรือเรียนรู้.

จาก 11 หน่วยงาน MOU เดินหน้า Thailand Zero Dropout ก.ค. นี้ คิกออฟค้นหา ช่วยเหลือ เด็กหลุด จากระบบ 1.02 ล้านคนกลับมาเรียน ส่งเสริมศึกษายืดหยุ่น ตอบโจทย์ชีวิต, โดย กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 28 มิถุนายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.eef.or.th/news-280624/>

¹⁸⁰ จาก สพฐ. นำทัพทุกเขตพื้นที่การศึกษา ค้นหาเด็กตกหล่น-ออกกลางคันมั่นใจเปิดเทอมใหม่ เด็กวัยเรียนทุกคนมีการศึกษา, โดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 11 เมษายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.obec.go.th/archives/9885650>

¹⁸¹ จาก กระทรวงศึกษาธิการแจ้ง พบเด็กหลุดระบบพุง 3.9 แสนราย เล็งตั้งคณะกรรมการแก้ปัญหา เร่งติดตาม ดึงกลับ เริ่มนำร่องที่บุรีรัมย์, โดย The Standard, 7 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก <https://thestandard.co/thailand-school-dropout-crisis/>

¹⁸² จาก สศศ. พร้อมรับเด็กด้อยโอกาส เรียนฟรีไม่มีค่าใช้จ่าย ในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์และศึกษาสงเคราะห์ 53 แห่งทั่วประเทศ, โดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 17 เมษายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.obec.go.th/archives/989805>

¹⁸³ ภาคการศึกษาที่ 1 เริ่มตั้งแต่วันที่ 16 พฤษภาคม 2567 - 10 ตุลาคม 2567 และภาคการศึกษาที่ 2 เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2567 - 31 มีนาคม 2568.

¹⁸⁴ จาก หนังสือสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ที่ ศธ 0302/4049 ลงวันที่ 24 ตุลาคม 2567 เรื่อง ขอส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567.

1.1.2 คุณภาพการศึกษา

สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ระบุว่าคะแนนการประเมินสมรรถนะผู้เรียนตามมาตรฐานสากล (Programme for International Student Assessment: PISA) ของเด็กไทยในปี 2565 มีค่าเฉลี่ยลดลงทุกทักษะ ทั้งการอ่านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เมื่อเทียบกับปี 2561 และมีคะแนนต่ำที่สุดนับตั้งแต่ที่มีการเข้าร่วมประเมินส่วนหนึ่งเกิดจากผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 กลุ่มนักเรียนที่ครอบครัวมีฐานะยากจนมีคะแนนน้อยกว่ากลุ่มนักเรียนที่ครอบครัวมีฐานะร่ำรวย¹⁸⁵ และนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสหรือโรงเรียนที่สังกัด อปท. ได้คะแนนค่อนข้างต่ำ ปัจจัยที่ส่งผลต่อคะแนน PISA ขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้เรียนและบุคลากรผู้สอน เนื้อหาหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอน การวัด

และประเมินผล¹⁸⁶ สกศ. จึงจัดทำแผนปฏิบัติการด้านการยกระดับความสามารถทางการแข่งขันทางการศึกษาของประเทศไทยให้มีมาตรฐานเทียบเท่าสากล พ.ศ. 2568 - 2570 เพื่อยกระดับคุณภาพและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ให้จำนวนนักเรียนที่มีคะแนนสอบ PISA ไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานของกลุ่มโรงเรียนลดลงร้อยละ 8 ภายในปี 2570¹⁸⁷ นอกจากนี้ สพฐ. จัดทำชุดแบบฝึกกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น¹⁸⁸ และโครงการพัฒนาศักยภาพครูเพื่อส่งเสริมสมรรถนะและความฉลาดรู้ของผู้เรียนตามแนวทางการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล เพื่อให้วิทยากรแกนนำขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติในระดับเขตพื้นที่และระดับสถานศึกษา¹⁸⁹

ที่มา : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

¹⁸⁵จาก ผลสอบ ‘PISA’ สะท้อน ‘ความเหลื่อมล้ำ’ ‘สภาพพัฒนา’ และ 4 ข้อแก้ปัญหาด้านการศึกษา, โดย กรุงเทพธุรกิจ, 10 มีนาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/business/economic/1116392>

¹⁸⁶จาก หนังสือสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ที่ ศธ 0302/4049 ลงวันที่ 24 ตุลาคม 2567. งานเดิม.

¹⁸⁷จาก หนังสือสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ที่ ศธ 0303/4160 ลงวันที่ 5 พฤศจิกายน 2567 เรื่อง ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567.

¹⁸⁸จาก สพฐ. ขับเคลื่อนการพัฒนาสมรรถนะด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์อย่างฉลาดรู้ตามแนวทางการประเมิน PISA ระดับม.ต้น ในโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขยายโอกาส, โดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 4 เมษายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.obec.go.th/archives/986098>

¹⁸⁹จาก สพฐ. สานพลังแกนนำ PISA ภาคกลาง-ภาคตะวันออก-ภาคใต้ 78 เขต พร้อมลุยยกระดับมาตรฐานการศึกษาโรงเรียนขยายโอกาส, โดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 28 เมษายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.obec.go.th/archives/995301>

1.2 การส่งเสริมโอกาสทางการศึกษา

ปัจจัยด้านสถานะทางเศรษฐกิจและรายได้ของครอบครัวยังเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้าถึงสิทธิทางการศึกษา รัฐจึงมีกองทุนช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาที่สำคัญ ได้แก่ กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) และกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ซึ่งในปี 2567 มีสถานการณ์ที่สำคัญ ดังนี้

1.2.1 กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา

กยศ. เปิดให้ทำสัญญาปรับโครงสร้างหนี้ให้แก่ลูกหนี้ทุกกลุ่ม โดยกำหนดระยะเวลาในการผ่อนชำระสูงสุด 15 ปี ให้ส่วนลดเบี้ยปรับทั้งหมด¹⁹⁰ เพื่อให้ผู้กู้สามารถกลับมาชำระหนี้ได้ตามปกติ ปลดภาระผู้ค้ำประกัน รวมถึงลดกระบวนการดำเนินคดีหรือบังคับคดี สำหรับปีการศึกษา 2567 มีผู้กู้ยืม 821,584 คน เป็นเงิน 49,685.58 ล้านบาท¹⁹¹ เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2566 ที่มีผู้ได้รับการอนุมัติให้กู้ยืมเงิน 752,303 คน นอกจากนี้ กยศ. ได้จัดทำโครงการนำร่องการให้เงินกู้ยืมในหลักสูตรอาชีพ และยกระดับทักษะสมรรถนะ หรือการเรียนรู้ (reskill/upskill) ร่วมกับสถาบันทันตกรรม และโรงเรียนเอกชนนอกระบบเพื่อสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพเข้าสู่ตลาดแรงงาน โดยเริ่มจากหลักสูตรการดูแลเด็กเล็ก การดูแลผู้สูงอายุ พนักงานให้การดูแล หลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยทันตแพทย์ และผู้ช่วยทันตแพทย์ชั้นสูง¹⁹²

1.2.2 กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

กสศ. ร่วมกับหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา 6 แห่ง¹⁹³ สนับสนุนเด็กและเยาวชนในระดับการศึกษาภาคบังคับให้เข้าถึงโอกาสทางการศึกษาโดยแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) การสนับสนุนข้อมูลผลการคัดกรองนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษ¹⁹⁴ ให้แก่หน่วยงานต้นสังกัด เพื่อจัดสรรเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานนักเรียนยากจนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 กสศ. พบว่า มีนักเรียนในครอบครัวยากจนประมาณ 3 ล้านคน แต่ด้วยข้อจำกัดของงบประมาณทำให้จัดสรรเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานให้แก่เด็กนักเรียนได้เพียงประมาณ 1.9 ล้านคน และ 2) โครงการจัดสรรเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษแบบมีเงื่อนไข (ทุนเสมอภาค) ให้แก่นักเรียนยากจนพิเศษ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงที่จะหลุดออกจากระบบการศึกษา เพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา ค่าอาหาร และค่าเดินทาง โดยมีเงื่อนไขคือ มีอัตราการมาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 85 ของเวลาเรียนทั้งหมด และมีพัฒนาการด้านน้ำหนักและส่วนสูงเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน โดยในปีการศึกษา 2566 ให้ความช่วยเหลือนักเรียนในครอบครัวยากจนพิเศษประมาณ 1.3 ล้านคน นอกจากนี้ กรม. อนุมัติเพิ่มการจัดสรรทุนให้แก่นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นในปีการศึกษา 2567 จาก 3,000 บาท/คน/ปี เป็น 3,480 บาท/คน/ปี ซึ่งจะได้รับเพิ่มต่อเนื่องทุกปีจนถึงปีการศึกษา 2569 (4,200 บาท/คน/ปี)¹⁹⁵

¹⁹⁰จาก กยศ. เปิดปรับโครงสร้างหนี้วันแรก มีผู้กู้ยืมเข้ามาทำสัญญากว่า 1,000 ราย ยืนยันเมื่อทำสัญญาปรับโครงสร้างหนี้แล้วผู้ค้ำประกันหลุดพ้นจากความรับผิดชอบ, โดย กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา, 16 กุมภาพันธ์ 2567. สืบค้นจาก <https://www.studentloan.or.th/th/news/1708076606>

¹⁹¹จาก หนังสือกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ที่ กค 5115/4625 ลงวันที่ 28 ตุลาคม 2567 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567.

¹⁹²จาก กยศ. จับมือสถานศึกษานอกระบบ 74 แห่ง นำร่องการให้กู้ยืมหลักสูตรระยะสั้นด้านการบริหารให้แก่นักเรียนอายุ 18 - 60 ปี, โดย กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา, 28 กุมภาพันธ์ 2567. สืบค้นจาก <https://www.studentloan.or.th/th/news/1709114507>

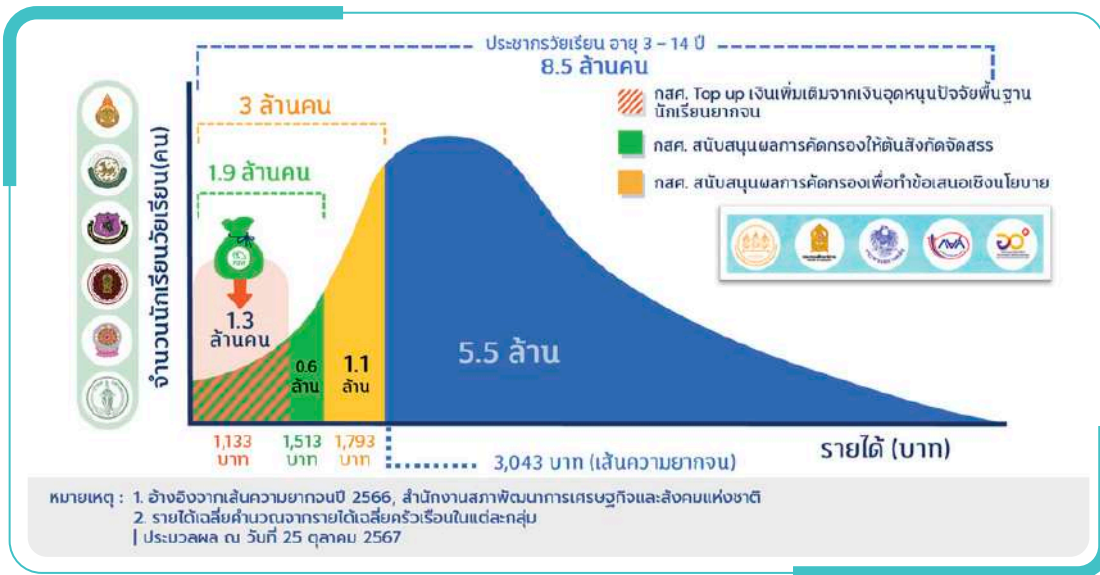
¹⁹³ได้แก่ สพฐ. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

¹⁹⁴นักเรียนครอบครัวยากจน หมายถึง นักเรียนที่อยู่ในครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่าเส้นความยากจนที่ 3,043 บาท/คน/เดือน และนักเรียนยากจนพิเศษ หมายถึง นักเรียนที่อยู่ในครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 1,133 บาท/คน/เดือน.

¹⁹⁵จาก หนังสือกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ที่ กสศ 03/5266/2567 ลงวันที่ 6 พฤศจิกายน 2567 เรื่อง ขอส่งข้อมูลประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567.

ภาพที่ 3.4 : จำนวนเด็กและเยาวชนในครัวเรือนจำแนกตามกลุ่มรายได้ ปีการศึกษา 2566

ที่มา : กสศ.

อย่างไรก็ตาม ปัญหาและอุปสรรคของ กสศ. ในการคัดกรองนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษให้แก่หน่วยงานต้นสังกัดเกิดความล่าช้าจากข้อจำกัดในกระบวนการตรวจสอบข้อมูลกับหน่วยงานเจ้าของข้อมูล และการสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ครูที่สำรวจข้อมูล ซึ่งเปลี่ยนแปลงบ่อยทำให้ขาดความต่อเนื่อง

2. การตอบสนองข้อเสนอแนะในรายงานปี 2566

มีความคืบหน้าที่สำคัญในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสศ. ดังนี้

2.1 กสศ. ได้บูรณาการข้อมูลและเชื่อมโยงระบบติดตามฐานข้อมูลรายบุคคลและสถานศึกษาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเริ่มดำเนินการในปี 2567 เพื่อค้นหาเด็กและเยาวชนที่อยู่นอกระบบการศึกษาให้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาหรือได้รับการเรียนรู้ที่เหมาะสมและมีข้อมูลนักเรียนที่หลุดออกจากระบบตั้งแต่ระดับประเทศ จังหวัด และท้องที่ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหา

เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาหรือได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้ตามศักยภาพ¹⁹⁶ และสนับสนุนให้เกิดการศึกษาที่ยืดหยุ่นเพื่อเป็นทางเลือกของผู้เรียนในการพัฒนาตนเองตามศักยภาพและข้อจำกัดของแต่ละบุคคล¹⁹⁷

2.2 กรม มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการ PISA แห่งชาติเพื่อขับเคลื่อนนโยบายและทิศทางการดำเนินงานพัฒนาการศึกษาของประเทศ รวมถึงการพัฒนาทักษะด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ให้แก่เด็กและเยาวชน อีกทั้ง ศธ. ได้ส่งเสริมและสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นในการพัฒนาครูผู้สอนและนักเรียนให้มีทักษะดังกล่าวมากยิ่งขึ้น และออกประกาศกำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบาย “เรียนดี มีความสุข” อาทิ จัดทำอุปกรณ์การสอนและสวัสดิการให้เพียงพอและเหมาะสม เพื่อส่งเสริมให้มีการเรียนรู้และพัฒนา ศักยภาพผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ แก้ไขปัญหาขาดแคลนครูและบุคลากรทางการศึกษา และจัดให้มีโรงเรียนคุณภาพอย่างน้อย 1 โรงเรียนต่อ 1 อำเภอ¹⁹⁸

¹⁹⁶จาก 11 หน่วยงาน MOU เดินหน้า Thailand Zero Dropout ก.ค. นี้ คิกออฟค้นหา ช่วยเหลือ เด็กหลุดจากระบบ 1.02 ล้านคนกลับมาเรียนส่งเสริมศักยภาพยืดหยุ่น ตอบโจทย์ชีวิต, งานเดิม.

¹⁹⁷จาก หนังสือกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ส่วนที่ 3 ที่ กสศ 03/2135/2567 ลงวันที่ 9 เมษายน 2567 เรื่อง การเสนอความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณารายงานตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 ของคณะรัฐมนตรี.

¹⁹⁸จาก ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 - 2569. (2567, 13 พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา, 141(พิเศษ 309ง), 11 - 13.

3. การดำเนินการของ กสม.

ปี 2567 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับสิทธิทางการศึกษา 11 เรื่อง อาทิ กรณีเด็กหญิง 2 คน ใน จ. สงขลา ขอความช่วยเหลือในการเข้าถึงสิทธิด้านการศึกษาและมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่ง กสม. ประสานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความช่วยเหลือเงินสงเคราะห์เด็กในครอบครัวยากจน การส่งเสริมการประกอบอาชีพให้แก่บิดามารดา และการปรับปรุงสภาพที่อยู่อาศัยเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต และกรณีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแห่งหนึ่งไม่จัดประชุมหรือการวัดผลและประเมินผลโดยให้ครอบครัวเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก ซึ่ง ศธ. ได้จัดประชุมเพื่อหารือแนวทางในการแก้ไขปัญหาเป็นกรณีเร่งด่วน และเห็นควรให้จัดทำประชาพิจารณ์ร่างแนวทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว¹⁹⁹

นอกจากนี้ กสม. ได้จัดทำข้อเสนอแนะเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวต่อ ศธ. โดยให้พิจารณาโอนภารกิจกำกับดูแลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวให้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ และปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานเพื่อให้มีความชัดเจนและเหมาะสมยิ่งขึ้น รวมทั้งเพิ่มช่องทางในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวของส่วนกลางและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา²⁰⁰

4. การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานและเป็นรากฐานที่จะนำไปสู่การมีรายได้และการพัฒนาประเทศในมิติต่าง ๆ ที่รัฐให้ความสำคัญและสนับสนุนมาอย่างต่อเนื่อง

สืบเนื่องจากเด็กหลุดออกจากระบบการศึกษาที่เป็นปัญหาสำคัญ รัฐได้พยายามติดตามตัวเด็กกลุ่มนี้ลงไปในระดับพื้นที่ รวมถึงสนับสนุนงบประมาณให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา อีกทั้งมีนโยบายเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเก็บสะสมหน่วยกิตจากประสบการณ์หรือทักษะ เพื่อนำไปใช้ต่อยอดในการศึกษาหรือพัฒนาทักษะความสามารถ ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพและความเหมาะสม ในส่วนของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา รัฐได้พยายามยกระดับผลการประเมิน PISA ของประเทศไทยและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยแต่งตั้งคณะกรรมการ PISA แห่งชาติ เพื่อขับเคลื่อนนโยบายและทิศทางการดำเนินงานพัฒนาการศึกษาของประเทศ รวมถึงการยกระดับความสามารถทางการแข่งขันทางการศึกษาของประเทศไทยให้มีมาตรฐานเทียบเท่าสากล ควบคู่กับการพัฒนาครูผู้สอนและแบบฝึกกิจกรรมการเรียนรู้ในด้านการส่งเสริมโอกาสทางการศึกษา กยศ. ได้เปิดให้กลุ่มลูกหนี้ทำสัญญาปรับโครงสร้างหนี้ และอนุมัติให้เงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาในหลักสูตรอาชีพ หรือยกระดับทักษะ สมรรถนะ หรือการเรียนรู้ (reskill/upskill) ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองไปสู่แรงงานที่มีทักษะ (skilled labors) นอกจากนี้ กสศ. ได้เพิ่มการจัดสรรทุนเสมอภาคให้แก่นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นไปจนถึงปีการศึกษา 2569 ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 54 ที่รัฐมีหน้าที่ดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย อีกทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา และกตกา

¹⁹⁹จาก หนังสือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด่วนที่สุด ที่ ศธ 04006/ว 3752 ลงวันที่ 6 กันยายน 2567 เรื่อง การประชาพิจารณ์ (ร่าง) แนวทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว.

²⁰⁰จาก รายงานข้อเสนอแนะ ที่ 84/2567 เรื่อง มาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว.

ICESCR ข้อ 13 ที่รับรองว่ารัฐจะพัฒนาโรงเรียนทุกระดับอย่างแข็งขัน และมีระบบทุนการศึกษาที่เพียงพอ รวมถึงอนุสัญญา CRC ข้อ 28 และ ข้อ 29 ที่รับรองว่ารัฐพึงมีมาตรการสนับสนุนการเข้าเรียนอย่างสม่ำเสมอ ลดอัตรา การออกจากโรงเรียนกลางคัน และการศึกษาของเด็ก จะมุ่งไปสู่การพัฒนาบุคลิกภาพ ความสามารถพิเศษ และ ความสามารถทางด้านร่างกายและจิตใจให้เต็มศักยภาพ ของเด็กแต่ละคน

ปัญหาหรืออุปสรรค

ปี 2567 แม้ว่ารรัฐจะมีโครงการเพื่อติดตามเด็ก และเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้กลับเข้าสู่ระบบ การศึกษาซึ่งสถิตินักเรียนที่ออกจากโรงเรียนกลางคัน ลดลง แต่ยังมีนักเรียนจำนวนหนึ่งที่อยู่นอกระบบ การศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนที่อยู่ในเกณฑ์ การศึกษาภาคบังคับ สาเหตุส่วนใหญ่ของเด็กนอกระบบ การศึกษาคือความยากจน ในขณะที่ผลการประเมิน PISA พบว่า ประเทศไทยยังมีความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา เนื่องจากนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่สามารถสนับสนุน ค่าใช้จ่ายได้หรือเรียนอยู่ในโรงเรียนที่เน้นวิทยาศาสตร์ และโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มีคะแนนสอบ PISA สูงกว่านักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจนหรือ เรียนอยู่ในโรงเรียนขยายโอกาสหรือสังกัด อปท.

“ ในส่วนของการส่งเสริมโอกาสทางการศึกษา พบว่า รัฐยังไม่สามารถ ให้การช่วยเหลือทางการเงิน แก่นักเรียนที่อยู่ในครอบครัว ยากจนทั้งหมด ซึ่งอาจเป็นปัจจัยหนึ่งของการที่ นักเรียนหลุดออกจาก ระบบการศึกษา ”

อีกทั้งยังพบปัญหาเกี่ยวกับความล่าช้าของการส่งข้อมูล ของนักเรียนยากจนจากต้นสังกัดมายัง กสศ. ที่ทำหน้าที่ สนับสนุนในการช่วยเหลือทางการเงิน และการเปลี่ยนครู ผู้รับผิดชอบการสำรวจข้อมูลของแต่ละหน่วยงาน

5. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

5.1 รัฐบาล โดย ศธ. กสศ. และหน่วยงานอื่น ที่เกี่ยวข้อง ควรติดตามและให้ความช่วยเหลือนักเรียน ที่หลุดจากระบบการศึกษาให้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนที่ยังไม่สำเร็จการศึกษา ภาคบังคับ เพื่อให้ได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้ตาม ศักยภาพและสามารถประกอบอาชีพ มีรายได้สำหรับ ตนเองและครอบครัว

5.2 รัฐบาล โดย ศธ. ควรสนับสนุนและส่งเสริม การศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย ตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 อย่างเป็นทางการ เพื่อให้เกิดการศึกษาที่ยืดหยุ่น มีทางเลือกและสอดคล้องกับ ความจำเป็นในชีวิตของเด็กและเยาวชน เช่น เด็กและ เยาวชนที่ต้องหารายได้จุนเจือครอบครัวสามารถจัดสรร เวลาเพื่อเข้ารับการศึกษและได้รับวุฒิการศึกษา เป็นต้น ซึ่งการศึกษาที่ยืดหยุ่นถือว่าเป็นหนึ่งในนวัตกรรมทาง การศึกษาที่จะช่วยป้องกันมิให้เด็กหลุดออกจากระบบ การศึกษา

5.3 รัฐบาล โดย ศธ. กสศ. และหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ควรพิจารณาคัดกรองข้อมูลของนักเรียน ที่อยู่ในครอบครัวยากจนและยากจนพิเศษทั้งหมด และ จัดสรรเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานนักเรียนยากจนและ ทุนเสมอภาคให้แก่นักเรียนในครัวเรือนที่มีรายได้น้อย ทั้งหมด เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กทุกคนสามารถเข้าถึง การศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

5.4 รัฐบาล โดย ศธ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีมาตรการอย่างเป็นทางการในการลดความเหลื่อมล้ำ ทางการศึกษาของประเทศไทยให้ครอบคลุมการจัด การศึกษาทุกระดับชั้น โดยมุ่งเน้น การพัฒนาครูให้มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เพื่อ เสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคตให้แก่เด็กและ เยาวชน อีกทั้งสนับสนุนทรัพยากรและสื่อการเรียนรู้ ให้แก่สถานศึกษาอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม เพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เพื่อให้สอดคล้อง กับรัฐธรรมนูญ กติกา ICESCR และอนุสัญญา CRC

3.4 สิทธิชุมชนในการจัดการที่ดิน และทรัพยากรธรรมชาติ

1. สถานการณ์

ที่ดินถือเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานของมนุษย์ในการอยู่อาศัยและเป็นที่ทำกินหารายได้เลี้ยงชีพ หลายกรณีมีข้อพิพาทหรือขัดแย้งกันระหว่างรัฐซึ่งเป็นผู้กำกับดูแลและจัดสรรการใช้ประโยชน์ที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติกับประชาชนที่อยู่ในพื้นที่และใช้ประโยชน์ ทั้งนี้ ในปี 2567 การจัดการที่ดินในภาพรวมตลอดจนการจัดสรรที่ดินทำกินให้ประชาชนใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์มีความคืบหน้าหลายด้าน แต่ยังคงปรากฏปัญหาที่ดินของรัฐทับซ้อนกับที่ดินของประชาชนดังเช่นปีที่ผ่านมา สรุปรสาระสำคัญได้ดังนี้

1.1 การจัดการที่ดินและแก้ไขปัญหาให้แก่ประชาชน

มีสถานการณ์ที่สำคัญ อาทิ คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) จัดสรรที่ดินทำกินให้แก่ประชาชนคืบหน้าอย่างต่อเนื่อง โดยตั้งแต่ปี 2558 - 2567 จัดสรรที่ดินจำนวน 2.7 ล้านไร่ จากเป้าหมาย 5.9 ล้านไร่ และในปี 2567 จัดที่ดินให้ประชาชนได้เข้าใช้ประโยชน์แล้ว 91,974 ราย เนื้อที่ 123,653 ไร่ เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่จัดไปแล้ว 85,403 ราย เนื้อที่ 105,657 ไร่ ในส่วนการปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการ มาตรฐาน 1 : 4000 หรือ One Map เพื่อแก้ไขปัญหาที่ดินและที่อยู่อาศัยของประชาชนได้เสนอให้ ครม. เห็นชอบแล้ว 4 กลุ่มพื้นที่และอยู่ระหว่างดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 อีก 3 กลุ่มพื้นที่ นอกจากนี้

คทช. ได้รับเรื่องร้องเรียนเพื่อแก้ไขปัญหาที่ดินตั้งแต่ปี 2566 - 2567 เพิ่มขึ้นจาก 86 เรื่อง เป็น 364 เรื่อง ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการขอรับจัดสรรที่ดิน เอกสารสิทธิและที่ดินทับซ้อน การขอพิสูจน์สิทธิในที่ดิน รวมทั้งการขอความช่วยเหลือกรณีถูกดำเนินคดี²⁰¹

ที่มา : The Active

สำหรับการดำเนินการในส่วนของภาครัฐส่วนอื่น อาทิ ทส. มีแนวทางพัฒนาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานให้ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ป่าไม้โดยเน้นการมีส่วนร่วมภายใต้โครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน²⁰² และหน่วยงานสังกัด กท. สำรวจพื้นที่ในความครอบครองที่ไม่ใช้ประโยชน์เพื่อประสานกรมธนารักษ์ และมอบให้ประชาชนเข้าใช้ประโยชน์ซึ่งเป็นไปตามแนวทางโครงการหนองวัวซอโมเดล²⁰³ นอกจากนี้ รัฐบาลได้แต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาของขบวนการประชาชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม (พีมูฟ) เพื่อเป็นกลไกในการกำกับเร่งรัด และติดตามการแก้ไขปัญหาให้มีความต่อเนื่องจาก

²⁰¹จาก หนังสือสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ ด่วนที่สุดที่ นร 1604/3805 ลงวันที่ 31 ตุลาคม 2567 เรื่อง ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567.

²⁰²จาก ชาวบ้านเฮ!! “พืชรวาท” มอบ “กรมป่าไม้” เร่งพัฒนาสร้างสาธารณูปโภคในพื้นที่ป่า เพื่ออำนวยความสะดวกให้ประชาชน ยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น, โดย ผู้จัดการ, 30 เมษายน 2567. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/politics/detail/9670000037440>

²⁰³จาก ไขชกกลาไหมเผย นายฯ เตรียมบินด่วนมอบที่ดินทหาร ‘หนองวัวซอโมเดล’, โดย ประชาไท, 16 กุมภาพันธ์ 2567. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2024/02/108088>

รัฐบาลชุดที่ผ่านมา เนื่องจากภาคประชาสังคมได้ยื่นข้อเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยแล้ว แต่ยังไม่มีความคืบหน้า²⁰⁴

แม้ภาครัฐจะได้ดำเนินการจัดการที่ดินเพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง แต่ในปีที่ผ่านมา มีรายงานว่าประชาชนกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายของรัฐบาลด้านที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ ออกมาเรียกร้องให้รัฐเร่งแก้ไขปัญหา อาทิ ประชาชนบนเกาะเตตน อ. เกาะสมุย จ. สุราษฎร์ธานี คัดค้านการประกาศพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เนื่องจากพื้นที่บางส่วนมีประชากรอยู่อาศัยและประกอบอาชีพเกษตรกร²⁰⁵ ชาวบ้าน ต. บ้านดง อ. แม่เมาะ จ. ลำปาง เรียกร้องให้แก้ไขปัญหาข้อพิพาทที่ดินทำกินกับหน่วยงานของรัฐที่เตรียมประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติถ้ำผาไท ทำให้กังวลว่าจะถูกจับกุมดำเนินคดี²⁰⁶ ตัวแทนชาวบ้าน จ. สุราษฎร์ธานีและพัทลุง ได้รับความเดือดร้อนจากการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติได้รื้อเขียน พร้อมทั้งขอให้แก้ไขปัญหาผู้ที่ได้ทำกินมาก่อนรวมถึงผู้ยากไร้ไม่มีที่ดินทำกิน²⁰⁷

ที่มา : ฐานเศรษฐกิจ

นอกจากนี้ยังมีการเรียกร้องให้รัฐชะลอการดำเนินคดีต่อกลุ่มชาติพันธุ์บางกลอยที่ถูกกล่าวหาว่าบุกรุกอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเมื่อปี 2564 โดยคดีดังกล่าวอยู่ระหว่างการพิจารณาของพนักงานอัยการและยังไม่มีความชัดเจนในการแก้ไขปัญหาเชิงนโยบาย²⁰⁸

1.2 การจัดทำกฎหมายเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ

การจัดทำกฎหมายลำดับรองตามกฎหมายเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติ รวมถึงการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า รัฐบาลได้ประกาศใช้ พ.ร.ฎ. โครงการอนุรักษ์และดูแลทรัพยากรธรรมชาติภายในอุทยานแห่งชาติตามมาตรา 64 แห่ง พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติฯ และ พ.ร.ฎ. โครงการอนุรักษ์และดูแลทรัพยากรธรรมชาติภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่าตามมาตรา 121 แห่ง พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า²⁰⁹ ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของรัฐในการช่วยเหลือประชาชนที่ไม่มีที่ดินทำกินและได้อยู่อาศัยหรือทำกินในพื้นที่ของรัฐตามกฎหมายดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ในการจัดทำกฎหมายลำดับรองข้างต้น มีประชาชนออกมาเรียกร้องและคัดค้านให้ยุติการดำเนินการเนื่องจากมีหลักเกณฑ์เงื่อนไขให้เข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าที่อาจเป็นข้อจำกัดต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมและสิทธิบางประการของประชาชน นอกจากนี้ รัฐบาลได้ประกาศใช้ พ.ร.ฎ. การจัดตั้งป่าชุมชนในพื้นที่อื่นของรัฐ พ.ศ. 2567 ตามมาตรา 8 วรรคหนึ่งของ พ.ร.บ. ป่าชุมชนฯ เพื่อกำหนดให้การจัดตั้งป่าชุมชนในพื้นที่อื่นของรัฐเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดตั้งและการจัดการป่าชุมชนให้ประชาชนใช้พื้นที่ป่าร่วมกัน²¹⁰

²⁰⁴ จาก คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 377/2567 ลงวันที่ 22 ตุลาคม 2567 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาของขบวนการประชาชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม.

²⁰⁵ จาก ชาวบ้าน “ชุมชนเกาะเตตน” คัดค้านกรมอุทยานยึดพื้นที่ประกาศเป็นเขตอุทยาน, โดย ผู้จัดการ, 10 มีนาคม 2567. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/south/detail/9670000019910>

²⁰⁶ จาก ชาวแม่เมาะ ยื่นหนังสือร้องเรียนปัญหาที่ดินทำกินติดเขตทหาร-อุทยานฯ, โดย ไทยโพสต์, 20 กุมภาพันธ์ 2567. สืบค้นจาก <https://www.thaipost.net/district-news/536541/>

²⁰⁷ จาก ตัวแทนชาว จ. สุราษฎร์ธานี - จ. พัทลุง ร้อง กมธ.ที่ดินฯ สผ. หลังเดือดร้อนเรื่องที่ดินทำกินจากการประกาศเขตอุทยานฯ, โดย สถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์รัฐสภา, 25 กุมภาพันธ์ 2567. สืบค้นจาก <https://www.tpchannel.org/radio/news/24855>

²⁰⁸ จาก อัยการเลื่อนสั่งคดี 2 ชาวชนบางกลอยกลับใจแผ่นดิน ขีดเส้นตาย 11 พ.ย. หากแก้ปัญหาไม่คืบอาจสั่งฟ้อง, โดย สำนักข่าวชายขอบ, 15 ตุลาคม 2567. สืบค้นจาก <https://transbordernews.in.th/home/?p=40210>

²⁰⁹ ประกอบด้วยโครงการอนุรักษ์และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติ 4 แห่ง และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 2 แห่ง.

จาก พ.ร.ฎ. โครงการอนุรักษ์และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติภายในอุทยานแห่งชาติตามมาตรา 64 แห่ง พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 พ.ศ. 2567. (2567, 15 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, 141(68 ก), 3 - 13.

จาก พ.ร.ฎ. โครงการอนุรักษ์และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่าตามมาตรา 121 แห่ง พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 พ.ศ. 2567. (2567, 15 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, 141(68 ก), 15 - 24.

²¹⁰ จาก พ.ร.ฎ. การจัดตั้งป่าชุมชนในพื้นที่อื่นของรัฐ พ.ศ. 2567. (2567, 23 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, 141(68 ก), 1 - 20.

ในส่วนการจัดทำกฎหมายนิรโทษกรรมประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินการตามกฎหมายและนโยบายของรัฐด้านที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ภาคประชาสังคมเรียกร้องให้รัฐบาลดำเนินการ โดยในปี 2567 ยศ. ได้จัดทำและเสนอร่างกฎหมายดังกล่าวไปยังคณะกรรมการแก้ไขปัญหาของฟิวฟ เพื่อแก้ไขปัญหาการประกาศเขตพื้นที่ของรัฐทับที่ทำกินของประชาชนทั้งที่ประชาชนอยู่มาก่อนและกลายเป็นผู้ฝ่าฝืนกฎหมาย รวมถึงปัญหาประชาชนผู้ยากไร้ไม่มีที่ทำกินและที่อยู่อาศัยหรือได้เข้าไปอยู่ในที่ดินของรัฐอันนำไปสู่การถูกจับกุมและดำเนินคดี²¹¹

2. การตอบรับข้อเสนอแนะ ในรายงานปี 2566

มีความคืบหน้าที่สำคัญในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ดังนี้

2.1 ทส. แจ้งว่ากฎหมายลำดับรองตามมาตรา 64 พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติฯ และมาตรา 121 พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าฯ มีส่วนช่วยเหลือให้ประชาชนที่ไม่มีที่ดินทำกินและได้อยู่อาศัยหรือทำกินในพื้นที่ตามกฎหมายดังกล่าว

2.2 คทช. เห็นพ้องกับข้อเสนอแนะของ กสม. ในการเร่งจัดสรรที่ดินโดยมีมาตรการหรือกลไกสนับสนุนการทำงานที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมและวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ในส่วนการจัดทำ One Map นั้นเมื่อ ครม. เห็นชอบเห็นชอบแต่ละกลุ่มจังหวัดแล้วหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องปรับปรุงแก้ไขกฎหมายภายในระยะเวลาที่กำหนด แต่กระบวนการดังกล่าวมีความล่าช้าและกระทบต่อความคืบหน้าในการจัดสรรที่ดินทำกินให้แก่ประชาชน เนื่องจากต้องจัดทำแผนที่แนบท้ายกฎหมายและให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตรวจสอบความถูกต้อง เช่น แนวเขตการปกครองของกรมการปกครอง ตลอดจนแนวเขตพื้นที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่อาจทับซ้อนกัน เป็นต้น

3. การดำเนินการของ กสม.

ปี 2567 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนไว้ดำเนินการประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน อาทิ กรณีการเตรียมประกาศเขตอุทยานแห่งชาติน้ำตกซีโป จ. นราธิวาส กระทบสิทธิที่ดินทำกินของประชาชนและขาดการมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง และ กสม. ได้เสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตรวจสอบแนวเขตใหม่รวมทั้งให้เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมและข้อมูลที่ถูกต้องเพียงพอแก่ประชาชน ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะตรวจสอบแก้ไขปัญหาที่ดินและทบทวนการเตรียมประกาศแนวเขตอุทยานใหม่ทั่วประเทศ รวมทั้งกรณีการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติเขานัน จ. นครศรีธรรมราช ทับซ้อนที่ดินทำกินของประชาชน

ในส่วนการจัดทำรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ อาทิ กรณีหน่วยงานของรัฐสำรวจการถือครองที่ดินของประชาชนตาม พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ในพื้นที่บ้านน้ำพุ อ. ศรีสวัสดิ์ จ. กาญจนบุรี กระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชน กสม. มีข้อเสนอแนะให้ทบทวนการสำรวจการถือครองที่ดินของประชาชนในพื้นที่ให้ครบถ้วน โดยเน้นการมีส่วนร่วม การนำชี้ตำแหน่งที่ดิน รวมทั้งให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตและการเกษตร

²¹¹จาก สำเนาหนังสืออนุกรรมการด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม ด่วนที่สุด ที่ ยศ 0408/8016 ลงวันที่ 9 กรกฎาคม 2567 เรื่อง รายงานผลการพิจารณาพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมและล้างมลทินแก่ราษฎรซึ่งได้รับความเสียหายหรือได้รับผลกระทบจากการดำเนินการตามกฎหมายและนโยบายของรัฐด้านป่าไม้และที่ดิน พ.ศ.

ของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม²¹² และกรณีร่างกฎหมาย ลำดับรองประกอบ พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 และ พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ขาดการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

**กสม. มีข้อเสนอแนะให้
จัดการรับฟังความคิดเห็น
ของประชาชน
โดยคำนึงถึงหลักสิทธิชุมชน
ในการมีส่วนร่วมกับรัฐ
เพื่อจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อม**

พร้อมทั้งจัดให้ล่ามแปลภาษาสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์²¹³

นอกจากนี้ กสม. ได้จัดทำข้อเสนอแนะที่สำคัญ ต่อรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กรณีช้างป่า รุกแหล่งชุมชนและส่งผลกระทบต่อด้านสิทธิมนุษยชน ทั้งในกลุ่มป่าตะวันออกและกลุ่มป่าตะวันตก โดยเสนอ ให้จัดการปัญหาช้างป่าที่สอดคล้องกับบริบทแต่ละพื้นที่ รวมทั้งการจัดการแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนตลอดจน หน่วยงานระดับปฏิบัติและระดับนโยบาย²¹⁴ และกรณี ขอให้รัฐบาลทบทวนและชะลอการประกาศใช้ พ.ร.ฎ. เพื่อกำหนดโครงการอนุรักษ์และดูแลรักษาทรัพยากร ธรรมชาติภายในเขตอุทยานแห่งชาติตามมาตรา 64 แห่ง พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 และ พ.ร.ฎ. เพื่อกำหนดโครงการอนุรักษ์และดูแลรักษาทรัพยากร ธรรมชาติภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่า

สัตว์ป่าตามมาตรา 121 แห่ง พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครอง สัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ในพื้นที่อื่นเพิ่มเติม เนื่องจาก หลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้จะกระทบสิทธิของประชาชน โดยเฉพาะการเหมารวมว่าประชาชนหรือกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้อยู่อาศัยดั้งเดิมเป็นผู้บุกรุกแม้ไม่มีเอกสารสิทธิแสดง การถือครองที่ดิน รวมทั้งโครงการดังกล่าวมีกำหนดระยะเวลา สิ้นสุด 20 ปี ซึ่งอาจทำให้กลุ่มชาติพันธุ์เสี่ยงต่อการ ถูกไล่ออกจากพื้นที่²¹⁵

สืบเนื่องจากปี 2566 กสม. มีข้อเสนอแนะต่อ รัฐบาลในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เพื่อแก้ไขปัญหาที่ดินให้สอดคล้องกับหลักสิทธิในที่ดิน และสิทธิชุมชน ต่อมาในปี 2567 ครม. รับทราบสรุป ผลการพิจารณาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดสรร ที่ดินให้ชุมชนโดยคำนึงถึงหลักการสิทธิในที่ดินและ สิทธิชุมชนและการรับฟังความต้องการของชุมชน ในส่วนการพิสูจน์สิทธิในที่ดินสามารถดำเนินการได้ โดยใช้หลักฐานเพื่อพิสูจน์การครอบครองที่ดินมาก่อน การประกาศเป็นที่ดินของรัฐ²¹⁶

4. การประเมินสถานการณ์ สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการ ที่สืบหน้าตามข้อเสนอแนะของ กสม. และหลักการ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 72 (3) ในการกระจาย การถือครองที่ดินเพื่อให้ประชาชนสามารถมีที่ทำกิน ได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม รวมทั้งมาตรา 43 (2) และ

²¹²จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 112/2567 เรื่อง สิทธิชุมชนและสิทธิในที่ดินทำกิน กรณีร้องเรียนว่า หน่วยงานของรัฐ สืบสวนการถือครองที่ดินของประชาชนตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ในพื้นที่บ้านน้ำพุ ต. เขาโจด อ. ศรีสวัสดิ จ. กาญจนบุรี กระทบต่อวิถีชีวิต ของประชาชนในชุมชน.

²¹³จาก รายงานผลการตรวจสอบ ที่ 37 - 38/2566 เรื่อง สิทธิชุมชน กรณีกล่าวอ้างว่า ร่างกฎหมายลำดับรองประกอบพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ขาดการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน.

²¹⁴จาก กสม. แฉลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ ครั้งที่ 19/2567 เรื่อง ผลการศึกษากรณีช้างป่ารุกแหล่งชุมชนส่งผลกระทบต่อด้านสิทธิฯ เน้นหน่วยงานพื้นที่ บูรณาการจัดการความเสียหายและเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างเป็นระบบ, โดย สำนักงาน กสม., 7 กรกฎาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.nhrc.or.th/th/NHRC-News-and-Important-Events/11963>

²¹⁵จาก กสม. แฉลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ ครั้งที่ 41/2567 กสม. มีข้อเสนอแนะถึงนายกรัฐมนตรี ขอให้ทบทวนและชะลอพระราชกฤษฎีกาที่เกี่ยวกับ โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติภายในเขตอุทยานแห่งชาติ, โดย สำนักงาน กสม., 6 ธันวาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.nhrc.or.th/th/NHRC-News-and-Important-Events/13845>

²¹⁶จาก ครม. รับทราบรายงานสรุปผลการพิจารณาต่อข้อเสนอแนะ กสม. เรื่อง การแก้ไขปัญหาที่ดินให้สอดคล้องกับหลักการสิทธิในที่ดินและสิทธิชุมชน (ข่าวทำเนียบรัฐบาล), โดย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 17 กันยายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/80906>

มาตรา 57 (2) ในการมีส่วนร่วมของชุมชนเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยแก้ไขปัญหาด้านที่ดิน ป่าไม้ รวมถึงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งด้านกฎหมาย นโยบายและการปฏิบัติ ประกอบกับการดำเนินการบางส่วนเป็นผลจากการเรียกร้องของภาคประชาสังคม นำมาสู่การประกาศใช้กฎหมายลำดับรองเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ไม่มีที่ดินทำกินและได้อยู่อาศัยหรือทำกินในพื้นที่ป่าไม้ของรัฐบางส่วน ซึ่งช่วยแก้ไขปัญหาดินที่ทับซ้อนรวมถึงผลกระทบจากการดำเนินคดีบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ของรัฐและเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาดินในพื้นที่อื่นต่อไป ในส่วนปัญหาด้านการดำเนินคดีนั้น ยศ. จัดทำร่างกฎหมายนิรโทษกรรมประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายของรัฐด้านป่าไม้และที่ดินแล้วเสร็จเพื่อเสนอตามขั้นตอนต่อไป นอกจากนี้ การจัดสรรที่ดินให้แก่ประชาชนมีความคืบหน้าต่อเนืองร้อยละ 54 หรือคิดเป็นจำนวน 2.7 ล้านไร่ จากเป้าหมายที่กำหนดไว้ตั้งแต่ปี 2558 จำนวน 5.9 ล้านไร่ และดำเนินการสำรวจที่ดินของรัฐที่ไม่ใช้ประโยชน์เพิ่มเติมเพื่อนำมาให้ประชาชนเช่าเพื่อใช้ประโยชน์ในการอยู่อาศัยและหารายได้ดำรงชีพอย่างเหมาะสมที่สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญและกติกา ICESCR ข้อ 11 ที่ได้รับรองการมีมาตรฐานการครองชีพอย่างเหมาะสม

ปัญหาหรืออุปสรรค

รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังคงมีข้อท้าทายในการจัดสรรที่ดินให้แก่ประชาชนตามเป้าหมายที่กำหนด การดำเนินการตาม One Map บางพื้นที่ ครม. ให้ความเห็นชอบแล้วแต่มีความล่าช้าเนื่องจากเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงานและต้องแก้ไขกฎหมายรวมทั้งจัดทำแผนที่แนบท้ายให้สอดคล้องกัน ขณะเดียวกันการจัดทำ One Map มีหลายกลุ่มจังหวัดที่ยังอยู่ระหว่างดำเนินการ ประชาชนหลายพื้นที่ยังคงได้รับผลกระทบต่อความมั่นคงด้านที่ดินและที่อยู่อาศัย รวมถึงเสี่ยงถูกดำเนินคดีจากปัญหาที่ดินทับซ้อนกับที่ดินของรัฐ โดยเฉพาะการสำรวจหรือกำหนดแนวเขตอุทยานแห่งชาติ

ที่ยังมีข้อขัดแย้งและข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับการถือครองและขอบเขตที่ดินที่อาจมีหลักฐานไม่ชัดเจน รวมถึงความล่าช้าในกระบวนการ นอกจากนี้ การดำเนินการแก้ไขปัญหาด้านป่าไม้และที่ดินให้มีความรวดเร็วและเป็นธรรมผ่านกลไกคณะกรรมการแก้ไขปัญหาของพมูฟที่จัดตั้งขึ้นยังต้องติดตามผลดำเนินการในแต่ละด้านอย่างใกล้ชิด รวมถึงการทบทวนหลักเกณฑ์ของกฎหมายลำดับรองตามกฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติและกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนบางกลุ่มแม้จะมีการประกาศใช้ในบางพื้นที่แล้วก็ตาม แต่มีความกังวลถึงการใช้ประโยชน์ที่อาจไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิต

5. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

5.1 รัฐบาลโดย คทช. ทส. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดสรรที่ดินให้ประชาชนอย่างต่อเนื่องตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ควบคู่กับการเร่งพิสูจน์สิทธิการถือครองที่ดินและการจัดทำ One Map ในพื้นที่อื่นที่ยังอยู่ระหว่างดำเนินการให้แล้วเสร็จ ขณะเดียวกันควรทบทวนหลักเกณฑ์ของกฎหมายลำดับรองตามกฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติและกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า รวมถึงการเตรียมประกาศอุทยานแห่งชาติพื้นที่ใหม่ที่ต้องคำนึงถึงวิถีชีวิตและการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเพียงพอ

5.2 รัฐบาล โดย คทช. ทส. ยศ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาด้านป่าไม้และที่ดินภายใต้กลไกคณะกรรมการแก้ไขปัญหาของพมูฟและอาจรวมถึงคณะอนุกรรมการที่เกี่ยวข้องรวมทั้งชะลอการดำเนินคดีต่อประชาชนที่ถูกกล่าวหาว่าอยู่อาศัยหรือทำกินในพื้นที่ป่าอนุรักษ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์สิทธิการถือครองที่ดิน รวมทั้งผลักดันร่างกฎหมายนิรโทษกรรมประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายด้านป่าไม้และที่ดินของรัฐให้มีความคืบหน้าเข้าสู่การพิจารณาของ ครม. และรัฐสภา

3.5 สิทธิชุมชนและสิ่งแวดล้อม

1. สถานการณ์

ปี 2567 ประชาชนมีข้อห่วงกังวลถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัย รวมทั้งปัญหาการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างทั่วถึงในการดำเนินโครงการพัฒนาหลายโครงการทั้งของรัฐและเอกชน ดังนี้

1.1 การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สถานการณ์เกี่ยวกับโครงการหรือกิจกรรมที่รัฐต้องพิจารณาอนุมัติหรืออนุญาตก่อนเริ่มดำเนินการยังพบปัญหาในลักษณะเดิมที่ประชาชนไม่ได้รับทราบข้อมูลและกังวลถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนจากการดำเนินโครงการ อาทิ เครือข่ายประชาชนชุมพร-ระนองเรียกร้องให้ตรวจสอบโครงการ

แลนด์บริดจ์ ชุมพร-ระนอง เนื่องจากมีชาวบ้านบางส่วนไม่ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น พร้อมทั้งเรียกร้องให้เปิดเผยข้อมูลการดำเนินโครงการทั้งหมด²¹⁷ กลุ่มคนรักบ้านเกิดตำบลขุนทดเรียกร้องให้ปิดเหมืองโปแตชในพื้นที่ อ. ตำบลขุนทด จ. นครราชสีมา เนื่องจากมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพของประชาชน นอกจากนี้ยังมีข้อกังวลถึงกระบวนการขุดเจาะอุโมงค์เพื่อสำรวจแร่เพิ่มเติมซึ่งใช้รายงาน EIA ฉบับเดิมที่เคยใช้ขอประทานบัตรเปิดโครงการซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ที่เปลี่ยนแปลงไป²¹⁸ กลุ่มคนรักบ้านเกิด จ. เลย เรียกร้องให้เยียวยาผลกระทบจากการทำเหมืองทองของบริษัทเอกชนซึ่งได้ยุติกิจการไปแล้วแต่ยังไม่มีการป้องกันไม่ให้สารต่าง ๆ ปนเปื้อนลงแหล่งน้ำ²¹⁹

ที่มา : policywatch

²¹⁷จาก เครือข่ายประชาชนชุมพร-ระนอง คัดค้านแลนด์บริดจ์ เดินสายร้องสถานีทูต-UN, โดย ประชาไท, 25 มีนาคม 2567. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2024/03/108310>

²¹⁸จาก คนรักบ้านเกิดชุมนุมเรียกร้องปิดเหมืองโปแตช ทำบ้านกร่อน น้ำเค็ม ดินเสีย, โดย ประชาไท, 25 มีนาคม 2567. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2024/03/108517>

²¹⁹จาก สำรวจผลกระทบสิ่งแวดล้อม หลังเหมืองแร่ทอง จ.เลย เลิกกิจการ ชาวบ้านร้องไร้เยียวยา-แผนฟื้นฟู, โดย 3Plus News, 20 มีนาคม 2567. สืบค้นจาก <https://ch3plus.com/news/social/3mitinews/392083>

นอกจากนี้ ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการของรัฐและชาดการมีส่วนร่วมได้ใช้สิทธิทางศาลในการยื่นเรื่องให้พิจารณาเพื่อแก้ไขเยียวยา อาทิ ศาลปกครองเชียงใหม่มีคำสั่งรับคำฟ้องคดีที่เครือข่ายประชาชนลุ่มน้ำยม-เงา-เมย-สาละวิน ยื่นฟ้องคดีเมื่อเดือนตุลาคม 2566 ว่าโครงการผันน้ำยมจัดทำรายงาน EIA ไม่ชอบด้วยกฎหมาย²²⁰ สำหรับความเดือดร้อนจากปัญหามลพิษมีเหตุการณ์ที่สำคัญ อาทิ กรณีศาลปกครองกลางพิพากษาคดีที่หน่วยงานของรัฐละเลยต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่อนุญาตให้บริษัทเอกชนประกอบกิจการโรงงานรับกำจัดขยะ หรือกำจัดกากอุตสาหกรรมในพื้นที่ติดกับแหล่งน้ำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและละเลยปัญหามลพิษ จึงมีคำสั่งให้ระงับกิจการ เพิกถอนใบอนุญาตโรงงานและให้ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม²²¹ และกรณีศาลพิพากษาให้บริษัทเอกชนรายหนึ่งชดใช้ค่าเสียหายรวมเป็นเงิน 1,770 ล้านบาท เนื่องจากประกอบอุตสาหกรรมทำให้อ่างเก็บน้ำลุ่มน้ำโจนแห่งที่ 16 ต. เขาหินซ้อน อ. พนมสารคาม จ. ฉะเชิงเทรา ปนเปื้อนสารพิษตั้งแต่ปี 2562 ทำให้ประชาชนในพื้นที่ไม่สามารถใช้น้ำเพื่อการอุปโภคและเพื่อการเกษตรได้²²²

1.2 สถานการณ์ PM2.5

ตั้งแต่เดือนมกราคม - พฤษภาคม 2567 ภาคเหนือของประเทศไทยเผชิญสถานการณ์ PM2.5 อยู่ในเกณฑ์สูงเกินมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง และในบางช่วงมีรายงานว่า จ. เชียงใหม่มีมลพิษทางอากาศสูงที่สุดของโลก นอกจากนี้ ภายหลังที่ศาลปกครองเชียงใหม่พิพากษาให้นายกรัฐมนตรีและคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติแก้ปัญหา PM2.5 ในพื้นที่ภาคเหนือให้เสร็จใน 90 วัน ต่อมาคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติยื่นอุทธรณ์คดีดังกล่าว ทำให้ภาคประชาชนผู้ฟ้องคดีกังวลว่าการทำแผนแก้ปัญหาตามที่ศาลปกครองมีคำสั่งอาจล่าช้า²²³ ในส่วน กทม. และปริมณฑลมีรายงาน PM2.5 เกินค่ามาตรฐานมากยิ่งขึ้นตั้งแต่ปลายเดือนตุลาคม - พฤศจิกายน²²⁴ ทั้งนี้ ในปี 2567 สภาผู้แทนราษฎรมีมติรับหลักการร่าง พ.ร.บ. บริหารจัดการเพื่ออากาศสะอาด พ.ศ. ที่ ครม. เป็นผู้เสนอ พร้อมทั้งรับหลักการร่างกฎหมายอากาศสะอาดที่ภาคประชาชนและพรรคการเมืองเสนอรวมทั้งสิ้น 7 ฉบับ และตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาต่อไป ซึ่งมีหลักการสำคัญ เช่น การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดระบบสิ่งแวดล้อมเพื่ออากาศสะอาด การสร้างความร่วมมือในการป้องกันแก้ไขภาวะมลพิษทางอากาศและพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศ²²⁵ ขณะเดียวกันรัฐบาลได้กำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาโดยเน้นย้ำให้ทุกหน่วยงานลดจุดความร้อนในพื้นที่เกษตรและพื้นที่ป่าที่กำหนดรวมทั้งการพิจารณามาตรการไม่รับซื้อผลิตภัณฑ์ใช้

²²⁰จาก รับคำฟ้องคดีผันน้ำยม-เมยรัฐต้องจ่ายผู้ร่วมทุน PPP 2 แสนล้านประกันรายได้, โดย สำนักข่าวสิ่งแวดล้อม, 29 มกราคม 2567. สืบค้นจาก <https://greennews.agency/?p=37003>

²²¹จาก ล้างเพิกถอนใบอนุญาต “แกวซ์กาเบ้ง” พื้นฟู สวล. ภายใน 120 วัน, โดย ไทยพีบีเอส, 28 มีนาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/338532>

²²²จาก ศาลฉะเชิงเทรา สั่งเอกชนเงิน จ่ายค่าเสียหาย 1,770 ล้านบาท คดีปล่อยน้ำเสียลงแหล่งน้ำ, โดย 3Plus News, 10 สิงหาคม 2567. สืบค้นจาก <https://ch3plus.com/news/category/410758>

²²³จาก แผนแก้ปัญหา PM2.5 ภาคเหนือ ส่อล่าช้า หลังคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมยื่นอุทธรณ์ ‘คดีฝุ่นภาคเหนือ’, โดย ประชาไท, 25 มีนาคม 2567. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2024/03/108407>

²²⁴จาก มลพิษทางอากาศของ Bangkok: ดัชนีคุณภาพอากาศ (AQI) แบบเรียลไทม์, โดย โครงการดัชนีคุณภาพอากาศโลก (AQICN), 25 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก <https://aqicn.org/city/bangkok/th/>

²²⁵จาก มติสภา เอกฉันท 443 เสียง รับหลักการร่าง พ.ร.บ.อากาศสะอาด, โดย ไทยพีบีเอส, 18 มกราคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/336054>

วิธีการเผาทั้งในประเทศและต่างประเทศ การสร้างความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาหมอกควันข้ามแดน การควบคุมฝุ่นในเมืองจากยานพาหนะและโรงงานอุตสาหกรรม ตลอดจนการประชาสัมพันธ์สร้างความตระหนักเพื่อลดและป้องกันปัญหา²²⁶ สำหรับผลกระทบต่อด้านสุขภาพของประชาชนพบว่า ปี 2567 (ข้อมูล ณ เดือนตุลาคม) ประเทศไทยมีผู้ป่วยด้วยโรคจากมลพิษทางอากาศกว่า 9.4 ล้านคน²²⁷ (รายละเอียดเพิ่มเติมปรากฏในประเด็นสิทธิด้านสุขภาพ)

1.3 การระบาดของปลาหมอสีคางดำ ในแหล่งน้ำสาธารณะ

ปี 2567 ปรากฏรายงานความเดือดร้อนของประชาชนจากปัญหาการระบาดของปลาหมอสีคางดำ ซึ่งเป็นสายพันธุ์จากต่างประเทศในพื้นที่ภาคกลางและพื้นที่ภาคใต้ ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศอย่างกว้างขวาง รวมถึงการประกอบอาชีพประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ซึ่ง กสม. ได้ตรวจสอบและมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วตั้งแต่ปี 2561 แต่หน่วยงานภาครัฐยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการแก้ไขปัญหาขาดความต่อเนื่อง และปลาหมอสีคางดำขยายพันธุ์อย่างรวดเร็วและอาศัยอยู่ได้ทั้งในน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม²²⁸ ต่อมาเมื่อรัฐบาลรับทราบปัญหาจึงกำหนดงบประมาณและมาตรการแก้ไขปัญหาให้แล้วเสร็จภายใน 3 ปี เช่น การกำจัดปลาหมอสีคางดำออกจากระบบนิเวศให้มากที่สุด การนำปลาที่จับได้ไปแปรรูป และการเฝ้าระวังพื้นที่ที่ระบาดเพิ่ม เป็นต้น กระทั่งในช่วงเดือนพฤศจิกายน มีรายงานว่าปัญหาดังกล่าวมีแนวโน้มลดลง²²⁹

อย่างไรก็ตาม ประชาชนที่ได้รับผลกระทบได้รับความช่วยเหลือในการดำเนินคดีทางแพ่งแบบกลุ่มพร้อมเรียกร้องค่าเสียหาย 2,500 ล้านบาทจากบริษัทเอกชนที่มีส่วนนำเข้าปลาสายพันธุ์ดังกล่าว รวมทั้งการดำเนินคดีปกครองต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง²³⁰

ที่มา : ทันทข่าว today

2. การตอบรับข้อเสนอแนะ ในรายงานปี 2566

มีความคืบหน้าที่สำคัญในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ดังนี้

2.1 คค. มีมาตรการควบคุม กำกับดูแลให้โครงการที่อยู่ในความรับผิดชอบปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กฎหมายกำหนดอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชนและกระบวนการจัดทำรายงาน EIA

2.2 ออก กำหนดให้โครงการด้านเหมืองแร่อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์และเงื่อนไขตามกฎหมายว่าด้วยแร่ ซึ่งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการรับฟังความคิดเห็นและการเยียวยาผู้มีส่วนได้เสีย

2.3 สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย เห็นด้วยกับการเสนอให้มีกฎหมายว่าด้วยอากาศสะอาด ขณะเดียวกันสำนักงานฯ รับทราบปัญหา PM2.5

²²⁶จาก “รองนายกฯ ประเสริฐ” เผย คกก. อำนวยการจัดการมลพิษทางอากาศ มีมติเห็นหน้าขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาฝุ่น PM2.5 ปี 2568 [ข่าวทำเนียบรัฐบาล], โดย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 22 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/90254>

²²⁷จาก คนไทยป่วยโรคจากมลพิษทางอากาศกว่า 9.4 ล้านคน เพิ่มมาตรการแก้ฝุ่น PM 2.5, โดย Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ, 11 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.hfocus.org/content/2024/10/32109>

²²⁸จาก กสม. แฉลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ ครั้งที่ 21/2567 กสม. เผยผลการประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนกรณีการระบาดของปลาหมอสีคางดำ, โดย สำนักงาน กสม., 21 มิถุนายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.nhrc.or.th/th/NHRC-News-and-Important-Events/12026>

²²⁹จาก กรมประมง ยันปลาหมอสีคางดำลด เร่งกำจัดต่อเนื่อง เน้นจัดการบ่อร้างไม่ให้แหล่งเพาะพันธุ์, โดย เดลินิวส์ออนไลน์, 19 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.dailynews.co.th/news/4086803/>

²³⁰จาก 4 พ.ย. นัดไต่สวนคำร้องดำเนินคดีแบบกลุ่มนัดแรก “ฟ้องเรียกค่าเสียหายซีพีเอฟ 2,500 ล้าน” คดีปลาหมอสีคางดำ, โดย สำนักข่าวสิ่งแวดล้อม, 30 ตุลาคม 2567. สืบค้นจาก <https://greennews.agency/?p=39176>

ว่ามีส่วนเกิดจากการเผาในภาคเกษตรและไร่อ้อย จึงพยายามหารือกับภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อกำหนดมาตรการ แก้ไขปัญหา อาทิ เงินชดเชยชาวไร่ที่ขายอ้อยสดให้แก่ โรงงานเพื่อจูงใจลดการเผาอ้อย

3. การดำเนินการของ กสม.

ปี 2567 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับ สิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมในหลายกรณี อาทิ กรณีคัดค้านคำขอประทาน บัตรเหมืองแร่พลวงใน จ. ลำปาง กรณีการดำเนินโครงการ เหมืองแร่หินปูนเพื่อการอุตสาหกรรมแห่งหนึ่งใน จ. สุราษฎร์ธานี และการหยิบยกขึ้นตรวจสอบกรณี เพลิงไหม้โรงงานเก็บกากสารเคมีแห่งหนึ่งใน จ. ระยอง ส่งผลให้มีผู้บาดเจ็บและชุมชนโดยรอบต้องอพยพ ไปอาศัยในศูนย์พักพิงชั่วคราวเพื่อหลบเลี่ยงฝุ่นควัน และสารเคมีที่ฟุ้งกระจาย

สำหรับการจัดทำรายงานผลการตรวจสอบ การละเมิดสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ อาทิ กรณีโครงการ ขุดลอกอ่าวปัตตานีกระทบวิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน และระบบนิเวศทางทะเลขาดการวิเคราะห์ผลกระทบ ด้านสังคมและวิถีการดำรงชีวิตของประชาชนรอบอ่าว อย่างเพียงพอ และประชาชนไม่รับทราบข้อมูล ที่เกี่ยวข้อง กสม. มีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง งดเว้นการดำเนินโครงการที่จะมีผลกระทบอ่าวปัตตานี เป็นระยะเวลา 3 - 5 ปี เพื่อให้ระบบนิเวศได้ฟื้นฟู ตามธรรมชาติ โดยมีมาตรการรับฟังความคิดเห็นของ ประชาชนและการมีส่วนร่วมของหน่วยงานของรัฐ ที่เกี่ยวข้อง²³¹ กรณีกรมทางหลวงชนบทมีแผนก่อสร้าง ถนนเชื่อมต่อถนนนครอินทร์ ช่วงศาลายา-นครชัยศรี ผ่านกลางพื้นที่ไอนดชุมชน ขาดการมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจของชุมชน กสม. มีข้อเสนอแนะให้เปลี่ยนแนว

เส้นทางก่อสร้างที่ไม่กระทบวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของ ชุมชน และให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมตั้งแต่การพิจารณา ถึงความจำเป็นของโครงการ²³² เป็นต้น

นอกจากนี้ กสม. ได้มีข้อเสนอแนะต่อรัฐสภา เกี่ยวกับการจัดทำกฎหมายว่าด้วยอากาศสะอาดที่ควร ให้การรับรองสิทธิมนุษยชนและสิทธิทางสิ่งแวดล้อม การแก้ปัญหามลพิษทางอากาศข้ามพรมแดน รวมทั้ง กำหนดความรับผิดชอบและบทกำหนดโทษตามกฎหมาย ที่คำนึงถึงหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายและหลัก ความเป็นธรรม ในส่วนข้อห่วงกังวลต่อโครงการ แลนด์บริดจ์ ชุมพร-ระนอง กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียน ไว้ตรวจสอบและจัดรับฟังความเห็นจากภาคส่วนต่าง ๆ ในเบื้องต้นมีหนังสือแจ้งข้อห่วงกังวลไปยังนายกรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาสั่งการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องชี้แจงข้อมูล ให้เห็นภาพรวมของทุกโครงการที่เกี่ยวข้อง และจัดรับฟัง ความคิดเห็นจากประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายเพื่อใช้ ประกอบการศึกษาโครงการอย่างรอบด้าน

สืบเนื่องจากปี 2566 กสม. ได้จัดทำข้อเสนอแนะ กรณีปัญหามลภาวะทางอากาศในพื้นที่ 8 จังหวัด ภาคเหนือตอนบน ต่อมาในปี 2567 ครม. รับทราบ ผลการพิจารณาดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ กสม. อาทิ การถ่ายโอน อำนาจหน้าที่และงบประมาณในการควบคุมไฟฟ้าให้แก่ อปท. การปรับปรุงนโยบายห้ามเผาเด็ดขาดและพัฒนา ระบบติดตามควบคุมคุณภาพอากาศ และความพยายาม ของรัฐในการจัดทำตัวชี้วัดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันบริหารจัดการปัญหา PM2.5 ในพื้นที่²³³ ต่อมา ครม. มีมติเพิ่มเติมโดยเห็นชอบตัวชี้วัดขับเคลื่อน การบูรณาการร่วมกัน (joint KPIs) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 ซึ่งในประเด็นการลดปริมาณ PM2.5 จะขับเคลื่อนในส่วนราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค

²³¹จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 23/2567 เรื่อง สิทธิชุมชน กรณีร้องเรียนว่าโครงการขุดลอกอ่าวปัตตานีส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้านและระบบนิเวศทางทะเล.

²³²จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 82/2567 เรื่อง สิทธิชุมชนอันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิในการจัดการที่ดิน กรณีร้องเรียนว่า โครงการศึกษาความเหมาะสมการก่อสร้างถนนเชื่อมต่อถนนนครอินทร์ ช่วงศาลายา-นครชัยศรี จ. นครปฐม จะส่งผลกระทบต่อพื้นที่ไอนดชุมชนคลองโยง.

²³³จาก หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร 0505/10747 ลงวันที่ 24 พฤษภาคม 2567 เรื่อง รายงานสรุปผลการพิจารณาต่อ ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรณีปัญหามลภาวะทางอากาศในพื้นที่ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน.

ส่วนท้องถิ่น รวมถึงองค์การมหาชนที่เกี่ยวข้องและรัฐวิสาหกิจ²³⁴

ด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน กสม. ร่วมกับคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (AICHR) รับฟังความคิดเห็นระดับชาติเพื่อขับเคลื่อนการจัดทำร่างปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิในสิ่งแวดล้อม ซึ่งรับรองหลักการสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย สะอาด เอื้อต่อสุขภาพ และยั่งยืน เพื่อที่ AICHR จะนำไปเสนอประเทศสมาชิกอาเซียนพิจารณาต่อไป รวมทั้งการขับเคลื่อนข้อมติสมัชชาสิทธิมนุษยชนในประเด็นสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี อาทิ การรับฟังความคิดเห็นประกอบการจัดทำข้อเสนอแนะต่อกฎหมายสิ่งแวดล้อม กฎหมายว่าด้วยอากาศสะอาด และกฎหมายว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

4. การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามหลักการบุคคลและชุมชนมีสิทธิในการมีส่วนร่วมกับรัฐในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้รับการรับรองในรัฐธรรมนูญมาตรา 43 (2) มาตรา 57 (2) และมาตรา 58 รวมทั้งสิทธิในการมีส่วนร่วมในการบริหารรัฐกิจตลอดจนสิทธิของบุคคลที่จะมีคุณภาพชีวิตและสุขภาพที่ดีซึ่งได้รับการรับรองในกติกา ICCPR ข้อ 25 และ ICESCR ข้อ 12 ตามลำดับ โดยกำหนดมาตรการควบคุมกำกับโครงการหรือกิจกรรมที่อาจมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต้องจัดทำรายงาน EIA รวมถึงการให้ความคุ้มครองประชาชนและแก้ไขเยียวยาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมบางกรณีจากการพิจารณาโดยศาล และรัฐมีความพยายามแก้ไขปัญหา PM2.5 ต่อเนื่องจากปีที่ผ่านมา โดยผลักดันกฎหมายว่าด้วยอากาศสะอาดรวมถึงปรับปรุงกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ การมีมติ ครม. กำหนดมาตรการสอดคล้องกับความซับซ้อนของปัญหาที่

ส่วนหนึ่งเชื่อมโยงการเผาในภาคเกษตรและต้องอาศัยความร่วมมือกับประเทศข้างเคียง รวมทั้งการกำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีตัวชี้วัดประจำปีงบประมาณเพื่อขับเคลื่อนการบูรณาการแก้ไขปัญหา ในส่วนผลกระทบจากการแพร่ระบาดของปลาหมอสีคางดำ แม้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบนิเวศทางน้ำและส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพของประชาชน แต่รัฐเร่งกำหนดมาตรการแก้ไขทั้งระยะสั้น และระยะยาวจนมีรายงานว่าสถานการณ์โดยรวมมีแนวโน้มดีขึ้น

ปัญหาหรืออุปสรรค

จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปี 2567 มีหลายเหตุการณ์ที่สะท้อนว่ารัฐยังไม่สามารถดำเนินการรับรองและคุ้มครองสิทธิของบุคคลและชุมชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างทั่วถึงและเพียงพอ โดยเฉพาะการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมของรัฐและเอกชนยังมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมชีวิตความเป็นอยู่รวมทั้งการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและการมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึงจากประชาชนที่นำมาสู่การคัดค้าน และการร้องเรียนของประชาชนต่อ กสม. เพื่อขอให้ตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมถึงการฟ้องคดีต่อศาล ซึ่งพบว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นสะท้อนปัญหาหลายด้าน อาทิ

“หน่วยงานของรัฐขาดความเข้มงวดจริงจังในการควบคุมหรือกำกับให้โครงการดำเนินการให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดผลกระทบและความเสียหายมักเกิดขึ้นอย่างรุนแรงเป็นวงกว้าง

โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติที่ประชาชนมีสิทธิใช้ประโยชน์ร่วมกัน อีกทั้ง เมื่อพิจารณาจากมูลค่า

²³⁴ จาก มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง ตัวชี้วัดขับเคลื่อนการบูรณาการร่วมกัน (Joint KPIs) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568, โดย สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 5 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก https://resolution.soc.th/?prep_id=412220

ความเสียหายที่ศาลพิพากษาให้มีการชดเชยเยียวยา หรือฟื้นฟูพบว่ามีจำนวนมาก สำหรับปัญหา PM2.5 แม้รัฐบาลกำหนดมาตรการแก้ไขเป็นประจำทุกปี แต่ปัญหา และผลกระทบยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือยังมี ผู้ป่วยจากมลพิษทางอากาศจำนวนมากและมีค่า PM2.5 เกินมาตรฐานซึ่งต้องให้ความสำคัญในการจัดทำกฎหมาย เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิในสุขภาพและสิทธิในสิ่งแวดล้อม ที่ดีซึ่งเป็นสิทธิมนุษยชน นอกจากนี้ ผลกระทบจากการ แพร่ระบาดของปลาหมอสีคางดำถือเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนานจากการที่รัฐไม่สามารถแก้ไขปัญหา ตั้งแต่ปี 2561 ทำให้หลายปีต่อมาผลกระทบขยายเป็น วงกว้างหลายพื้นที่และกระทบต่อการประกอบอาชีพ ของประชาชน

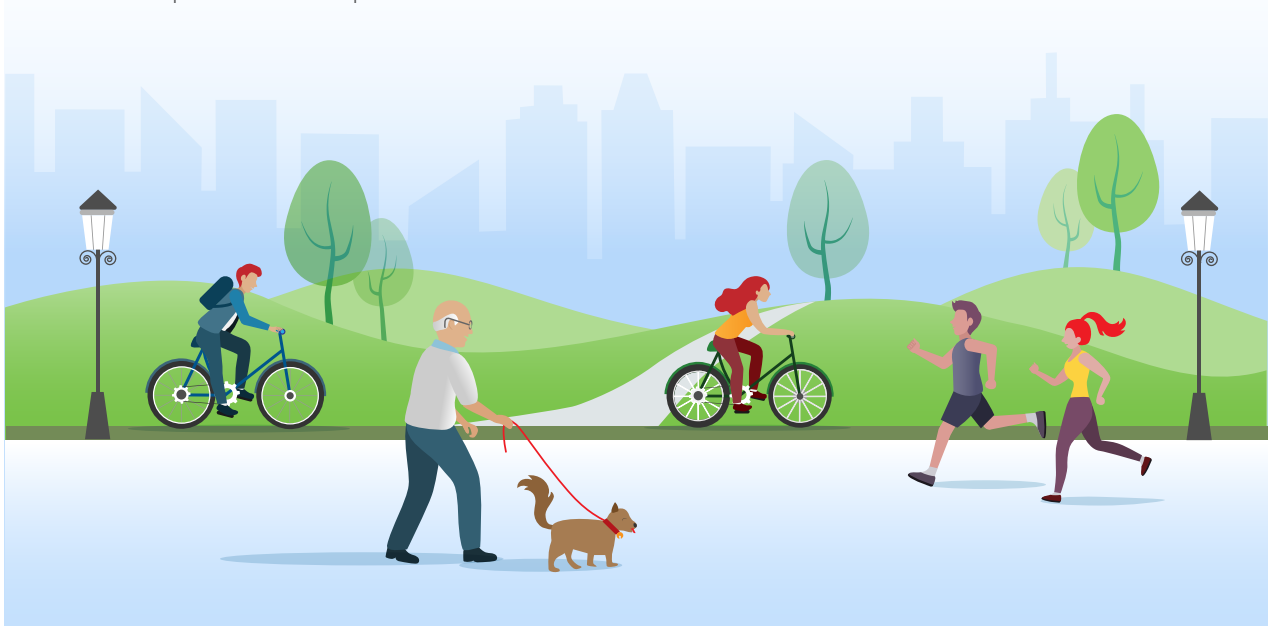
5. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

5.1 รัฐบาลโดย ทส. อก. พน. คค. มท. และหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องควรเพิ่มความเข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมาย เกี่ยวกับการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพของประชาชน รวมทั้งเน้นย้ำ ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐและเจ้าของโครงการปฏิบัติหน้าที่หรือ ดำเนินโครงการโดยคำนึงถึงหลักการด้านสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น ตลอดจนการมีคุณภาพชีวิตและสุขภาพที่ดีของประชาชน

นอกจากนี้หากคดีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ชดเชยเยียวยา และฟื้นฟูผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมถึงที่สุด หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องควรเร่งดำเนินการให้เป็นไปตามคำพิพากษา และจัดทำแผนฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ต่อไป ตลอดจนพิจารณาปรับปรุงกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อม เกี่ยวกับการระงับยับยั้งในกรณีมลพิษแพร่กระจายสู่ สิ่งแวดล้อมเป็นวงกว้าง รวมทั้งให้มีกองทุนเฉพาะเพื่อ ฟื้นฟูเยียวยาสิ่งแวดล้อมและประชาชนที่ได้รับผลกระทบ ให้มีความสะดวกรวดเร็ว

5.2 รัฐบาลโดย ทส. มท. อก. กษ. พณ. กต. และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งผลักดันให้มีกฎหมายว่าด้วย อากาศสะอาดเพื่อเป็นกลไกบริหารจัดการปัญหาและ ผลกระทบจาก PM2.5 ที่เน้นการมีส่วนร่วมกับ ทุกภาคส่วน รวมทั้งกำชับให้หน่วยงานในสังกัดร่วมกัน ขับเคลื่อนการบูรณาการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

5.3 รัฐบาลโดยทส. มท. อก. กษ. พณ. และหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องควรเร่งแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของ ปลาหมอสีคางดำเพื่อมิให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่แหล่งน้ำอื่นของประเทศ โดยสร้างการมีส่วนร่วม กับประชาชนในการติดตามสถานการณ์ การกำหนดวิธี กำจัดปลาที่เหมาะสมกับบริบทและสภาพแวดล้อมของ ชุมชน ควบคู่กับการเพิ่มมูลค่าจากการแปรรูปและ การส่งเสริมการประกอบอาชีพ รวมทั้งติดตามการฟื้นฟู ระบบนิเวศแหล่งน้ำอย่างต่อเนื่อง

3.6 ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน

1. สถานการณ์

ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนเป็นประเด็นสำคัญที่รัฐและภาคธุรกิจต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบร่วมกันเพื่อให้มีการดำเนินธุรกิจโดยเคารพสิทธิมนุษยชน อีกทั้งยังปรากฏในหลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน หรือ United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGPs) ซึ่งประเทศไทยนำมาเป็นกรอบจัดทำและประกาศใช้แผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน หรือ National Action Plan on Business and Human Rights (NAP) ที่ปัจจุบันประกาศใช้แผน NAP ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 - 2570) ซึ่งมีหลักการอาศัยความสมัครใจจากภาคธุรกิจ ในปี 2567 มีหลายเหตุการณ์ที่การประกอบธุรกิจส่งผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและรัฐบาลมีการดำเนินการที่สำคัญ ดังนี้

1.1 ผลกระทบจากการประกอบธุรกิจ

ต่อสิทธิมนุษยชนใน 4 ประเด็นสำคัญ ได้แก่

1) ด้านแรงงาน

ปัญหาการรับรองสิทธิการรวมกลุ่มและสมาคมอาทิ การเรียกร้องให้รัฐบาลรับรองอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานข้ามชาติและสมาชิกในครอบครัว อนุสัญญา ILO ฉบับที่ 87 และฉบับที่ 98 รวมถึงแรงงานกลุ่มไรเดอร์และพนักงานขับรถไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิแรงงาน นอกจากนี้ปรากฏปัญหาการเลิกจ้างหรือปิดกิจการที่ไม่มีการเยียวยาแรงงาน

รวมถึงการจ้างงานที่ไม่เป็นธรรมในหลายธุรกิจ เช่น การเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรมในภาคธุรกิจการบิน²³⁵ การเลิกจ้างโดยไม่จ่ายค่าชดเชยในธุรกิจสิ่งทอ รวมทั้งสภาพการจ้างหรือเงื่อนไขการจ้างเป็นการเลือกปฏิบัติในอุตสาหกรรมพลาสติก²³⁶ การค้างจ่ายค่าจ้างในธุรกิจก่อสร้าง เนื่องจากนายจ้างขาดสภาพคล่องทางการเงิน²³⁷ หรือการค้างจ่ายลูกจ้างเหมาค่าแรง (Sub-Contract) ในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมปิโตรเคมี เป็นต้น

ที่มา : มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม

2) ด้านชุมชน ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

มีรายงานการประกอบกิจการของภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมที่อาจมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน และการเรียกร้องให้ชดเชยเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ เช่น โครงการเหมืองแร่หินอุตสาหกรรมเขาทะเล จ. นครสวรรค์²³⁸ การเรียกร้องให้ปิดเหมืองโปแตชของบริษัทเอกชนใน อ. ต่านขุนทด

²³⁵จาก ประธาน กมธ.การแรงงาน รับยื่นหนังสือจากกรรมการสภาพแรงงานพนักงานบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) เรื่อง การถูกเลิกจ้างอย่างไม่เป็นธรรม, โดย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 13 พฤษภาคม 2567. สืบค้นจาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_news.php?nid=123877

²³⁶จาก กลุ่มแรงงานเพื่อสังคมขอความช่วยเหลือให้แรงงาน 2 บริษัท ถูกละเมิดสิทธิแรงงาน, โดย ประชาไท, 27 มกราคม 2567. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2024/01/107797>

²³⁷จาก อิตาเลียนไทย ยอมจ่ายแล้ว! เงินเดือนลูกจ้าง 6.6 พันคน รวม 30 ล้านบาท, โดย มติชน, 25 มีนาคม 2567. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/economy/news_4490445

²³⁸กรณีนี้ได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายจากสหภาพนายความในพระบรมราชูปถัมภ์.

จาก สภานายความตั้งคณะทำงานช่วยคนนครสวรรค์ค้านทำเหมืองแร่หินปูน-ปิดทางสาธารณะ, โดย สำนักข่าวอิศรา, 6 มีนาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.isranews.org/article/isranews-short-news/126817-isra-145.html>

จ. นครราชสีมา ที่สร้างผลกระทบต่อชุมชนทำให้แหล่งน้ำ มีความเค็มไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ ปัญหาการขนย้ายกากแร่แคดเมียมซึ่งเป็นสารเคมีชนิดร้ายแรงและอันตรายต่อชีวิต รวมทั้งกรณีเกิดเหตุเพลิงไหม้สารเคมีอันตรายในโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่งใน อ. บ้านค่าย จ. ระยอง ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนอย่างรุนแรง ขณะเดียวกันโรงงานแห่งนี้ถูกศาลพิพากษาให้ชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี 2554 เพื่อฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมให้กลับคืนสู่สภาพเดิม เป็นเงินกว่า 1,700 ล้านบาท และกรณีประชาชนในหลายจังหวัดได้รับผลกระทบหลายปี จากปัญหากลิ่นเหม็นและฝุ่นแฉงวันจากฟาร์มปศุสัตว์ขนาดใหญ่

ที่มา : ไทยพีบีเอส

3) ด้านนักปกป้องสิทธิมนุษยชน

มีหลายกรณีที่นักปกป้องสิทธิมนุษยชนได้รับผลกระทบจากการถูกฟ้องร้องดำเนินคดีโดยภาคธุรกิจ และใช้ระยะเวลาต่อสู้จนศาลมีคำพิพากษา อาทิ กลุ่มผู้คัดค้านโรงไฟฟ้าขยะอุตสาหกรรมในพื้นที่ จ. ระยอง และชลบุรี ถูกกลุ่มบุคคลที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ตำรวจ ปิดกั้นไม่ให้เข้าร่วมการรับฟังความคิดเห็น²³⁹ กลุ่มคนรักษ์

หนองหอย อ. ศรีมหาโพธิ จ. ปราจีนบุรี ถูกข่มขู่คุกคามทางโทรศัพท์และติดตามตัว เนื่องจากออกมาคัดค้านโรงงานคัดแยกขยะและรีไซเคิลวัสดุเหลือใช้ ขณะเดียวกันมีรายงานสื่อมวลชนที่ลงพื้นที่ทำข่าวโรงงานดังกล่าว ถูกคุกคามโดยมีรถยนต์ขจัดขวางการเดินทาง²⁴⁰ เครือข่ายคนฮักทุ่งกุลารายหนึ่งถูกบริษัทเจ้าของโครงการโรงงานน้ำตาลและโรงผลิตไฟฟ้าชีวมวลในพื้นที่ อ. พุมเรียง จ. ร้อยเอ็ด ฟ้องคดีเพื่อปิดกั้นการมีส่วนร่วมคัดค้านโครงการดังกล่าว ต่อมาศาลมีคำพิพากษายกฟ้อง เนื่องจากจำเลยเป็นผู้มีส่วนได้เสียประกอบกับการแสดงความคิดเห็นของจำเลยเป็นไปด้วยความสุจริต²⁴¹ ยังมีกรณีที่นักข่าวถูกดำเนินคดีเนื่องจากนำเสนอข่าวผลกระทบจากธุรกิจเหมืองแร่สัญชาติไทยในต่างประเทศ โดยศาลอุทธรณ์พิพากษายืนยกฟ้องและเห็นว่าเป็นกรณีที่สื่อมวลชนเผยแพร่ข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมด้วยความสุจริตเป็นธรรม²⁴²

4) ด้านการลงทุนระหว่างประเทศ และบริษัทข้ามชาติ

มีกรณีร้องเรียนเกี่ยวกับภาคธุรกิจที่ลงทุนข้ามพรมแดน อาทิ เครือข่ายประชาชนไทยเพื่อแม่น้ำโขง แสดงความห่วงกังวลการก่อสร้างเขื่อนในแม่น้ำโขงเพื่อผลิตไฟฟ้าที่อาจมีผลกระทบต่อระบบนิเวศและวิถีชีวิตของชาวบ้านริมแม่น้ำโขงในพื้นที่ จ. เชียงราย เลย และอุบลราชธานี²⁴³ แต่ประเทศไทยยังคงลงนามสัญญาซื้อขายไฟฟ้าจากโครงการเขื่อนใน สปป.ลาว เพิ่มเติม พร้อมทั้งเรียกร้องให้รัฐบาลทบทวนสัญญาซื้อขายไฟฟ้า และชะลอการก่อสร้างเขื่อนออกไปจนกว่าจะมีความชัดเจนต่อมาตรการลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิต

²³⁹จาก กลุ่มผู้คัดค้านโรงไฟฟ้าขยะอุตสาหกรรม เติมน้ำเย็นหนังสือ ต่อ กทพ. และ กสม. กรณีรับฟังความคิดเห็นไม่ชอบธรรมและละเมิดสิทธิมนุษยชน, โดย The Citizen.plus, 7 กุมภาพันธ์ 2567. สืบค้นจาก <https://thecitizen.plus/node/95150>

²⁴⁰จาก กสม. ลงพื้นที่ปราจีน พบโรงงานขยะแม้มีคำสั่งปิดยังลักลอบเดินเครื่อง ชาวบ้านระบุงถูกคุกคาม, โดย ประชาไท, 4 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2024/11/111261>

จาก “ชาวจีน” ปิดเส้นทางทีมข่าว ขณะลงพื้นที่สังเกต “โรงงานรีไซเคิล”, โดย ไทยพีบีเอสนิวส์, 30 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=KIABr3DoC10>

²⁴¹จาก ศาลยกฟ้องคดีโรงงานน้ำตาลและโรงผลิตไฟฟ้าชีวมวลฟ้องปิดปากนักปกป้องสิทธิฯ เครือข่ายคนฮักทุ่งกุลาร, โดย ประชาไท, 24 มิถุนายน 2567. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2024/06/109689>

²⁴²จาก ศาลอุทธรณ์ยืนยกฟ้องคดี บ.เหมืองแร่ไทยในเมียนมา ฟ้องนักข่าวสิ่งแวดล้อม ชี้เป็นการทำหน้าที่สื่อ, โดย ประชาไท, 12 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2024/10/111235>

²⁴³อาทิ โครงการเขื่อนปากแบง เขื่อนसानะคาม และเขื่อนงูงอย.

ของประชาชน นอกจากนี้ ภาคประชาสังคมเรียกร้องให้บริษัทสัญชาติไทยที่เป็นผู้ร่วมลงทุนในโครงการเขื่อนไซยะบุรีเพื่อผลิตไฟฟ้าใน สปป.ลาว ตั้งแต่ปี 2562 เปิดเผยแพร่รายงานมาตรการลดผลกระทบจากการบริหารจัดการเขื่อนไซยะบุรีต่อประชาชนท้ายน้ำในประเทศไทย ตลอดจนรายงาน 56-1 One Report ที่ยื่นต่อสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (สำนักงาน ก.ล.ต.)²⁴⁴

1.2 การดำเนินการของรัฐเพื่อขับเคลื่อน ประเด็นธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน

ภาครัฐมีความพยายามขับเคลื่อนประเด็นธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนในหลายกรณี อาทิ การส่งเสริมการค้าเงินธุรกิจด้วยความรับผิดชอบต่อและเคารพสิทธิมนุษยชน ตลอดจนทั้งห่วงโซ่อุปทาน รวมทั้งมุ่งเน้นการอบรมกระบวนการ HRDD สำหรับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม²⁴⁵ ก.ล.ต. มีหลักเกณฑ์ให้บริษัทจดทะเบียน (บจ.) เปิดเผยข้อมูลจากการประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสิ่งแวดล้อม สังคมและธรรมาภิบาล หรือ ESG ในรายงาน 56-1 One Report ตั้งแต่ปี 2565 จนถึงปัจจุบันและตั้งเป้าหมายเกี่ยวกับการปล่อยก๊าซเรือนกระจกให้ลดลงอย่างต่อเนื่อง โดย ก.ล.ต. กำหนดมาตรการจูงใจสำหรับ บจ. ที่เปิดเผยข้อมูลการปล่อยก๊าซเรือนกระจก²⁴⁶ ตลอดจนจัดทำโครงการธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนสำหรับภาคธุรกิจในตลาดทุนไทย (ระยะที่ 3) โดยเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการนำหลัก UNGPs และการจัดทำ HRDD ไปปฏิบัติ²⁴⁷

รัฐบาลอยู่ระหว่างดำเนินการเข้าเป็นสมาชิกองค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organization for Economic Cooperation and Development: OECD) ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามแนวปฏิบัติ OECD โดยจัดตั้งศูนย์ติดต่อประสานงานแห่งชาติด้านการดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อ (National Contact Point: NCP) เป็นกลไกในการสนับสนุนการค้าเงินธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อ รวมทั้งช่วยแก้ไขหากมีข้อร้องเรียนกรณีภาคธุรกิจถูกกล่าวหาว่ามีการปฏิบัติต่ำกว่ามาตรฐาน²⁴⁸

นอกจากนี้ รัฐบาลยังมีข้อท้าทายในการเตรียมความพร้อมจากการที่สหภาพยุโรปได้เห็นชอบกฎหมายที่กำหนดให้บริษัทขนาดใหญ่ตรวจสอบประเด็นความยั่งยืนอย่างรอบด้าน (Corporate Sustainability Due Diligence Directive: CSDDD) รวมทั้งมีมาตรการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตลอดห่วงโซ่อุปทานของตัวเองตามหลักการ UNGPs ทั้งนี้ ข้อกำหนดตาม CSDDD ไม่เพียงแต่จะบังคับใช้กับบริษัทขนาดใหญ่ในสหภาพยุโรปเท่านั้น แต่ยังบังคับใช้กับบริษัทขนาดใหญ่ทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยที่เป็นห่วงโซ่อุปทานและส่งออกสินค้าไปในสหภาพยุโรปด้วย²⁴⁹

²⁴⁴จาก 5 ปี เขื่อนไซยะบุรี, โดย วุฒิพันธ์ พัฒนมงคล สารคดี, 30 กรกฎาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.sarakadee.com/2024/07/30/saiyaburi/>

²⁴⁵จาก รมว. ยุติธรรม เป็นประธานพิธีเปิดงานสัปดาห์ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน ประจำปี 2567 [ข่าวทำเนียบรัฐบาล], โดย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 17 มิถุนายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/84583>

²⁴⁶เป็นมาตรการขยายระยะเวลาลดหย่อนค่าธรรมเนียมการยื่นแบบแสดงรายการข้อมูลการเสนอขายหลักทรัพย์และแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี รวมทั้งขยายขอบเขตลดหย่อนให้รวมถึงค่าที่ปรึกษาในการจัดทำคาร์บอนฟุตพริ้นท์.

²⁴⁷จาก หนังสือสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ที่ กลต. สย. 4767/2567 ลงวันที่ 5 พฤศจิกายน 2567 เรื่อง ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567.

²⁴⁸จาก “นำเป็นห่วงแค่ไหน?” สถานการณ์ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนในไทย 2567, โดย สำนักข่าวสิ่งแวดล้อม, 29 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก <https://greennews.agency/?p=39481>

²⁴⁹จาก สหภาพยุโรปผ่านข้อกำหนด CSDDD ด้านสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อม กับผลกระทบต่อภาคธุรกิจไทย, โดย สมาคมเครือข่ายโกลบอลคอมแพ็กแห่งประเทศไทย, 25 สิงหาคม 2567. สืบค้นจาก <https://globalcompact-th.com/news/detail/1525>

2. การตอบรับข้อเสนอแนะ ในรายงานปี 2566

มีความคืบหน้าที่สำคัญในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ดังนี้²⁵⁰

2.1 ยธ. สํารวจความพร้อมของภาคธุรกิจไทย เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะขับเคลื่อนการจัดทำ HRDD ให้สอดคล้องมาตรฐานสากล การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแผน NAP ภายใต้กิจกรรมสัปดาห์ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน

2.2 ยธ. ได้ยกร่างกฎหมายว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบต่อบุคคลเพื่อแก้ไขปัญหาการเลือกปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชนและรัฐธรรมนูญ

3. การดำเนินการของ กสม.

ปี 2567 กสม. รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจหลายกรณีและมีรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนพร้อมทั้งข้อเสนอแนะให้ดำเนินการแก้ไขปัญหา กรณีผู้ประกอบการแพลตฟอร์มดิจิทัลว่าจ้างไรเดอร์โดยไม่ถือเป็นลูกจ้างตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน และกรณีร้านสะดวกซื้อแห่งหนึ่งละเลยคุณภาพชีวิตของพนักงานและไม่ปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน (รายละเอียดปรากฏในประเด็นสิทธิแรงงาน) กรณีฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อในพื้นที่ อ. นครชัยศรี จ. นครปฐม ก่อมลพิษทางกลิ่น กสม. มีข้อเสนอแนะให้ อปท. ในพื้นที่กำกับดูแลแก้ไขปัญหาย่างเคร่งครัด²⁵¹ เป็นต้น นอกจากนี้ ได้จัดทำข้อเสนอแนะเพื่อคุ้มครองสิทธิของเกษตรกรในระบบเกษตรพันธสัญญาเนื่องจากเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่

ร้องเรียนว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมจากบริษัทผู้ประกอบธุรกิจ กสม. จึงมีข้อเสนอแนะ อาทิ ให้หน่วยงานทบทวนนิยามคำว่า “ระบบเกษตรพันธสัญญา” และ “เกษตรกร” ที่สอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของการประกอบอาชีพเกษตรกรรม การปรับปรุงการทำสัญญาให้เกิดความเป็นธรรมทั้งขั้นตอนจัดทำและเงื่อนไขของสัญญา²⁵²

สืบเนื่องจากปี 2566 กสม. มีหนังสือขอให้ นายกรัฐมนตรีทบทวนการลงนามสัญญาซื้อขายไฟฟ้าจากโครงการเขื่อนปากแบงใน สปป.ลาว เนื่องจากกระบวนการศึกษาและประเมินผลกระทบยังไม่คืบหน้า รวมทั้งไม่มีมาตรการป้องกันผลกระทบข้ามพรมแดนที่ชัดเจน ต่อมา พน. ชี้แจงว่า การลงนามสัญญาซื้อขายไฟฟ้าเป็นไปตามแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย โครงการโรงไฟฟ้าผ่านการพิจารณาภายใน สปป.ลาว มาแล้วอย่างครบถ้วน รวมถึงผ่านกระบวนการแจ้ง การปรึกษาหารือล่วงหน้าและข้อตกลงของคณะกรรมการแม่น้ำโขง ขณะเดียวกัน การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จะนำความเห็นของทส. และสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) เกี่ยวกับผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งผลกระทบข้ามพรมแดนไปประกอบการพิจารณาและกำหนดเป็นเงื่อนไขในสัญญา²⁵³ ปี 2567 กสม. มีหนังสือถึง นายกรัฐมนตรีเพื่อแสดงความห่วงกังวลถึงผลกระทบข้ามพรมแดนจากโครงการก่อสร้างเขื่อนในแม่น้ำโขง สปป.ลาว เพื่อผลิตไฟฟ้า 4 โครงการ ได้แก่ เขื่อนसानะคาม เขื่อนงูยอย เขื่อนปากชม และเขื่อนบ้านกุ่ม โดยขอให้ ทบทวนแผนการรับซื้อไฟฟ้าให้เหมาะสมและไม่สร้างภาระแก่ประชาชน²⁵⁴

²⁵⁰ความเห็นของ ยธ. ในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ประจำปี 2566 ในหนังสือด่วนที่สุด ที่ ยธ. 0401/6056 ลงวันที่ 24 พฤษภาคม 2567.

²⁵¹จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 157/2567 เรื่อง สิทธิชุมชนและสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ด้อยกว่าเกี่ยวกับธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน กรณีร้องเรียนว่าได้รับความเดือดร้อนรำคาญจากแมลงวันจำนวนมากและสิ่งปฏิกูลจากโรงงานแปรรูปเนื้อไก่ของบริษัทเมืองทองฟาร์มจำกัดในพื้นที่อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม.

²⁵²จาก กสม. แถลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ ครั้งที่ 42/2567, โดย สำนักงาน กสม., 15 ธันวาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.nhrc.or.th/th/NHRC-News-and-Important-Events/13890>

²⁵³จาก หนังสือกระทรวงพลังงาน ด่วนที่สุด ที่ พน 0603/076 ลงวันที่ 11 เมษายน 2567 เรื่อง ขอให้ทบทวนการลงนามสัญญาซื้อขายไฟฟ้าจากโครงการไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนปากแบง.

²⁵⁴จาก กสม. แถลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ ครั้งที่ 35/2567, โดย สำนักงาน กสม., 18 ตุลาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.nhrc.or.th/th/NHRC-News-and-Important-Events/13651>

สำหรับการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมสิทธิมนุษยชน กสม. ได้จัดทำบันทึกข้อตกลงกับมหาวิทยาลัยบูรพา และสำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษ ภาคตะวันออก เพื่อเป็นกลไกในการประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนและเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้การประกอบธุรกิจในเขตพัฒนาพิเศษ ภาคตะวันออกมีความรับผิดชอบต่อสังคม เคารพต่อหลักสิทธิมนุษยชนและเป็นไปตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน²⁵⁵ รวมทั้งได้ร่วมมือกับธนาคารพัฒนาวิสาหกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย หรือ SME D Bank ในการขับเคลื่อนให้วิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SME) ประกอบธุรกิจโดยเคารพ สิทธิมนุษยชน โดยสนับสนุนผู้ประกอบการ SME อย่างรอบด้าน ทั้งนี้ได้กำหนดพื้นที่นำร่องที่ จ. ภูเก็ต²⁵⁶

4. การประเมินสถานการณ์ สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความพยายามขับเคลื่อนประเด็นธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน รวมทั้งส่งเสริมให้ภาคธุรกิจเกิดความตระหนักและมีความรู้ความเข้าใจ ด้านสิทธิมนุษยชนและจัดทำ HRDD เพื่อประเมิน ความเสี่ยง รวมถึงเตรียมการเยียวยาผลกระทบที่อาจ เกิดขึ้นจากการประกอบธุรกิจ และการเปิดเผยข้อมูล การประกอบธุรกิจของบริษัทจดทะเบียนในตลาดทุน จะช่วยส่งเสริมให้มีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเด็น ด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมมากขึ้น ในส่วนการแก้ไขปัญหา การเลือกปฏิบัติในการจ้างงาน มีความพยายามจัดทำ กฎหมายระดับ พ.ร.บ. เพื่อแก้ไขปัญหาการเลือกปฏิบัติ ต่อบุคคลซึ่งจะเป็นการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิแรงงาน มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าศาลได้ตระหนักถึง หลักสิทธิมนุษยชนในภาคธุรกิจและมีส่วนสำคัญในการ

สร้างความเป็นธรรมทั้งต่อผู้ที่ออกมาแสดงความคิดเห็น รวมถึงกำหนดให้มีการชดเชยเยียวยาต่อประชาชนหรือ ชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการประกอบธุรกิจ ซึ่งนับเป็น ความก้าวหน้าในการคุ้มครองสิทธิของประชาชนที่อาจ ได้รับผลกระทบจากการดำเนินการของภาคธุรกิจ

ปัญหาหรืออุปสรรค

การประกอบธุรกิจมีโอกาสก่อให้เกิดผลกระทบ ด้านสิทธิมนุษยชนทั้งในประเด็นสิ่งแวดล้อมและสังคม โดยเฉพาะการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานอย่าง เคร่งครัด ยังมีการเลิกจ้างและไม่จ่ายค่าชดเชยเยียวยา ให้แก่ลูกจ้างในหลายกรณีและไม่สอดคล้องกับบริบท การจ้างงานรูปแบบใหม่ ภาคธุรกิจอุตสาหกรรมบางส่วน มีท่าทีเชิงลบโดยใช้กระบวนการฟ้องดำเนินคดีเพื่อปิดกั้น การแสดงความคิดเห็นของประชาชนและการทำ หน้าที่ของสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวเพื่อประโยชน์ สาธารณะ ส่งผลให้ต้องสูญเสียเวลาและทรัพยากรเพื่อใช้ ในการต่อสู้คดีจนกว่าศาลจะมีคำพิพากษา การลงทุนข้าม พรมแดนบางโครงการยังคงถูกตั้งคำถามถึงความจำเป็น ความเหมาะสมและความชัดเจนของกลไกตรวจสอบ และเยียวยาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ในขณะที่แผน NAP ยังขับเคลื่อนด้วยความสมัครใจจากภาคธุรกิจ ประกอบกับ การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจยังไม่ครอบคลุมกลุ่มธุรกิจ SME นอกจากนี้ ยังมีข้อท้าทายในระดับสากลที่

“สหภาพยุโรปได้ออกข้อกำหนดให้ บริษัทขนาดใหญ่ ต้องเปิดเผยข้อมูล การประกอบธุรกิจ ที่อาจกระทบต่อสิทธิมนุษยชน ซึ่งในอนาคตอาจมีผลโดยตรง ต่อภาคธุรกิจของไทยที่เป็นห่วงโซ่อุปทาน

²⁵⁵ จาก กสม.ศยามล ร่วมพิธีลงนามในบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน และลงพื้นที่ดูงาน ณ จังหวัดชลบุรี, โดย สำนักงาน กสม., 21 มีนาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.nhrc.or.th/th/NHRC-News-and-Important-Events/8938>

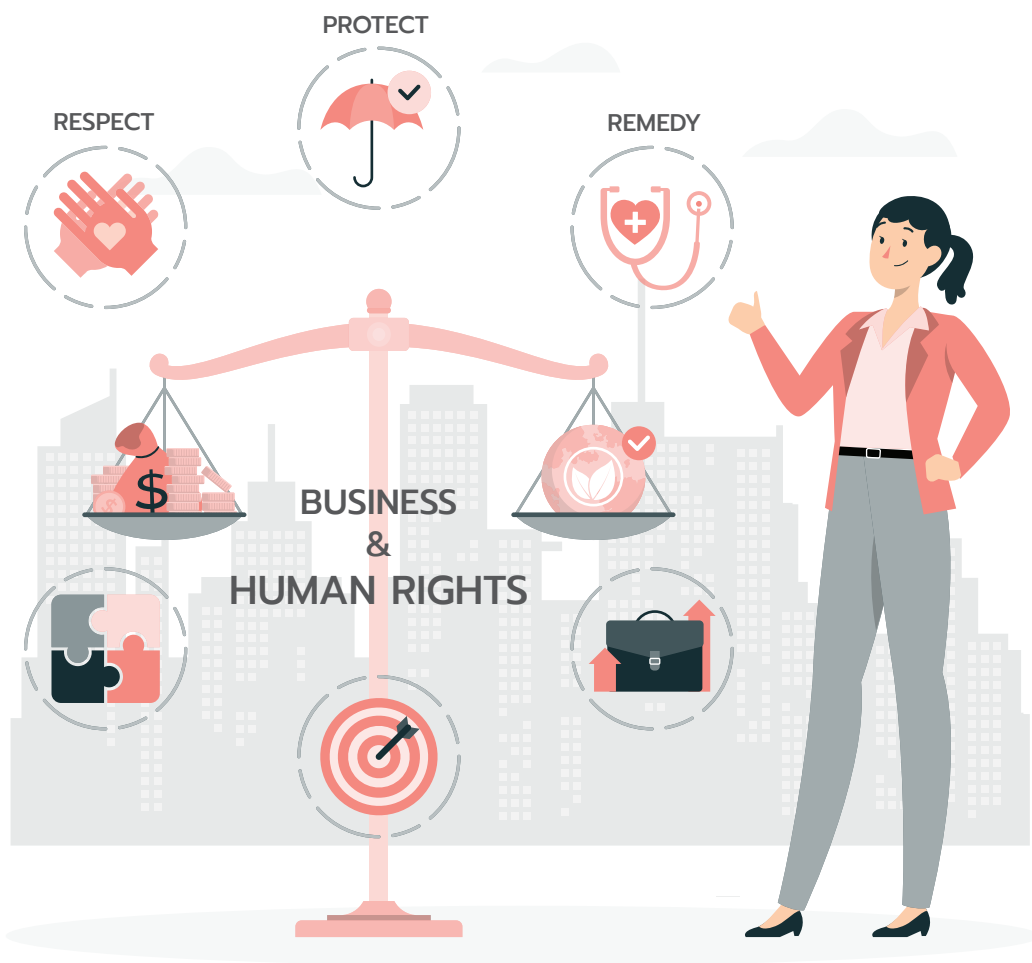
²⁵⁶ จาก กสม. ปีติกาญจน์ หรือร่วมกับกรรมการผู้จัดการ SME D Bank เพื่อประสานความร่วมมือด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในกลุ่มเป้าหมาย SMEs ผู้ประกอบการธุรกิจอย่างยั่งยืน, โดย สำนักงาน กสม., 26 มิถุนายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.nhrc.or.th/th/NHRC-News-and-Important-Events/12054>

5. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

5.1 รัฐบาล โดย ยธ. กต. พณ. กค. พน. ก.ล.ต. สสว. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรขับเคลื่อนประเด็นธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนอย่างต่อเนื่อง โดยร่วมมือกับสถาบันการศึกษา เครือข่ายผู้ประกอบการประเภทต่าง ๆ ในการผลักดันและส่งเสริมให้ภาคธุรกิจทุกขนาดรวมถึงสถาบันทางการเงินมีความตระหนักและความรู้ความเข้าใจในประเด็นธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน รวมทั้งเชื่อมโยงให้เห็นถึงโอกาสหรือผลกระทบทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าว

5.2 รัฐบาล โดย ยธ. พณ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรขับเคลื่อนแผน NAP ให้มีมาตรการเชิงบังคับมากยิ่งขึ้น หรือศึกษาความเหมาะสมในการจัดทำกฎหมายกำหนดให้ภาคธุรกิจขนาดใหญ่รวมถึงห่วงโซ่อุปทานเปิดเผยข้อมูลการประกอบธุรกิจที่เสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนและแนวทางชดเชยเยียวยาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ขณะเดียวกันควรเตรียมความพร้อมให้ภาคธุรกิจไทยตระหนักและเห็นความสำคัญของมาตรการทางกฎหมายของสหภาพยุโรป เช่น CSDDD เป็นต้น รวมทั้งความจำเป็นในการดำเนินการอย่างจริงจังตามหลักการ UNGPs ตลอดจนการดำเนินการตามแผน NAP หรือมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 4
การประเมินสถานการณ์
สิทธิมนุษยชน
ของกลุ่มบุคคล

04

สิทธิเด็ก	116
สิทธิผู้สูงอายุ	126
สิทธิคนพิการ	133
สิทธิสตรีและความเสมอภาคทางเพศ	141
ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ/คนไร้รัฐไร้สัญชาติ	151
สิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์	161
สิทธิของกลุ่มคนจนเมือง	166

4.1 สิทธิเด็ก

1. สถานการณ์

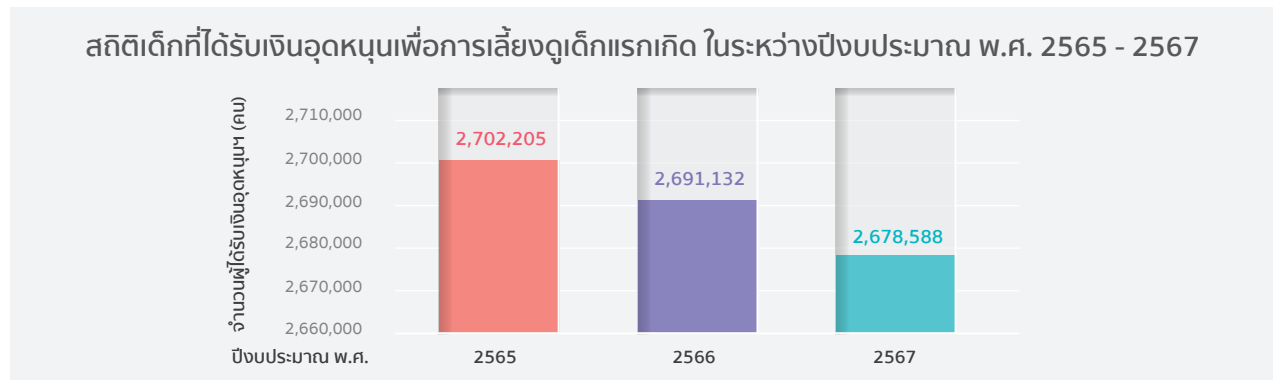
ปี 2567 มีเด็กเกิดใหม่เพียง 461,421 คน เป็นชาย 238,070 คน และหญิง 223,351 คน นับเป็นครั้งแรกในรอบ 70 ปี ที่ประเทศไทยมีเด็กเกิดใหม่ไม่ถึง 5 แสนคนต่อปี²⁵⁷ โดยสถานการณ์ด้านสิทธิเด็กที่สำคัญ มีดังนี้

1.1 พัฒนาการของเด็กแรกเกิดถึงปฐมวัย

รัฐมีโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดให้แก่ครอบครัวที่มีรายได้เฉลี่ยไม่เกิน 100,000 บาท/คน/ปี เพื่อเป็นสวัสดิการให้แก่ผู้ปกครอง 600 บาท/เดือน จนกระทั่งบุตรมีอายุครบ 6 ปี ซึ่งในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 มีผู้ได้รับเงินอุดหนุนจากโครงการฯ ลดลงจากปีก่อนหน้า 12,544 คน และมีรายงานว่ายังไม่ครอบคลุมเด็กเล็กในครัวเรือนยากจนกว่าร้อยละ 34²⁵⁸ อีกทั้งไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายจริงในการเลี้ยงดูเด็กและมีขั้นตอน

ที่ต้องผ่านการพิสูจน์รายได้เพื่อรับรองว่าเป็นครัวเรือนที่มีรายได้น้อย ส่งผลให้การจัดสวัสดิการดังกล่าวไม่เป็นแบบถ้วนหน้า จากการสำรวจความคิดเห็นประชาชนเกี่ยวกับโครงการฯ พบว่าส่วนใหญ่ต้องการเพิ่มเงินอุดหนุนเป็น 1,000 - 3,000 บาท และให้รัฐจ่ายเงินอุดหนุนในทุกครอบครัวที่มีบุตรจนถึงอายุ 6 ปี โดยไม่ต้องพิสูจน์รายได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการเงินอุดหนุนที่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายจริงในการเลี้ยงดูบุตร²⁵⁹ นอกจากนี้ มีรายงานว่าเด็กไทยอายุน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 1 ใน 10 คน เผชิญภาวะความยากจนทางอาหารขั้นรุนแรง²⁶⁰ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพและพัฒนาการโดยรวมในระยะยาว โดยเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ร้อยละ 13 มีภาวะเตี้ยแคระแกร็น และร้อยละ 7 มีภาวะพอมแห้ง เนื่องจากการขาดสารอาหารอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน²⁶¹

ภาพที่ 4.1 : สถิติเด็กที่ได้รับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 - 2567

ที่มา : กรมกิจการเด็กและเยาวชน

²⁵⁷จาก จำนวนเด็กไทยเกิดต่ำสุดเป็นประวัติการณ์สวนทางนโยบายมีลูกเพื่อชาติ, โดย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 3 มกราคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.theprachakorn.com/newsDetail.php?id=1002>

²⁵⁸จาก รายงานใหม่โดยยูนิเซฟและทีดีอาร์ไอ พบว่า เด็กยากจนร้อยละ 34 ไม่ได้รับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด, โดย ThaiPR.NET, 11 กันยายน 2567. สืบค้น <https://www.thaipr.net/general/3520577>

²⁵⁹จาก สวนดุสิตโพล เผยคนส่วนใหญ่หนุนรัฐเพิ่มเงินอุดหนุนเด็กแรกเกิด, โดย กรุงเทพธุรกิจ, 6 มิถุนายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/health/well-being/1130191>

²⁶⁰ภาวะความยากจนทางอาหารขั้นรุนแรงสำหรับเด็ก (severe child food poverty) หมายถึง การที่เด็กได้รับสารอาหารเพียง 2 หมู่อต่อวัน อาทิ การได้รับสารอาหารจากข้าว ข้าวโพด หรือนม ซึ่งไม่เพียงพอต่อความหลากหลายทางโภชนาการขั้นต่ำที่ร่างกายควรได้รับคือ 5 หมู่อต่อวัน.

²⁶¹จาก รายงาน Child Food Poverty: Addressing Nutrition Deprivation in Early Childhood, โดย ยูนิเซฟ, 6 มิถุนายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.unicef.org/reports/child-food-poverty>

อย่างไรก็ตาม กรม. ได้มีมติเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2567 เห็นชอบให้เงินอุดหนุนแบบถ้วนหน้าโดยไม่ต้องคัดกรองรายได้ของครอบครัวและขยายอายุของเด็ก โดยเริ่มจากเด็กในครรภ์ตั้งแต่ 4 เดือน ถึง 6 ปี อีกทั้งในการแก้ไขปัญหาสุขภาพของเด็กแรกเกิด-6 ปี กรมอนามัย ร่วมกับ อปท. พัฒนารูปแบบการส่งเสริมโภชนาการและการเจริญเติบโตของเด็กปฐมวัยเพื่อการดูแลสุขภาพและคุณภาพชีวิตของหญิงตั้งครรภ์และเด็กแรกเกิด และ ศธ. มีโครงการอาหารกลางวันเพื่อแก้ไขปัญหาภาวะทุพโภชนาการสำหรับเด็ก²⁶²

1.2 การใช้ความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชน

ปัญหาการใช้ความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชน จากบุคคลทั้งในครอบครัวและนอกครอบครัวที่ปรากฏตามสื่อยังคงเกิดขึ้น อาทิ กรณีแม่ทำร้ายลูกสาวอายุ 7 ปี พร้อมถ่ายคลิปวิดีโอส่งให้กับพ่อของเด็กเพื่อข่มขู่เรียกเงินและกรณีผู้อำนวยการโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่งทำร้ายร่างกายและบังคับให้เด็กชายอายุ 14 ปี เปลือยกายจากรายงานสถิติเฉพาะของศูนย์ช่วยเหลือสังคม พม. พบว่าในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนจากบุคคลในครอบครัว 1,652 กรณี และบุคคลภายนอกครอบครัว 1,124 กรณี²⁶³ นอกจากนี้แม้จะมีระเบียบห้ามการลงโทษนักเรียนด้วยวิธีที่รุนแรงแต่ยังพบบุคลากรทางการศึกษากระทำ ความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชน เช่น กรณีครูตบศีรษะและบีบคอนักเรียนที่ทำรายงานผิด และกรณีครูใช้ไม้กวาดตีนักเรียน 27 คน เพราะไม่ทำความสะอาดห้องเรียน เป็นต้น จากการสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการถูกลงโทษพบว่านักเรียนไม่ชอบการประจานต่อหน้าเพื่อน การด่าทอด้วยถ้อยคำหยาบคาย และการกลั่นแกล้งหรือตดตมมากที่สุด²⁶⁴

ปัจจุบัน พม. อยู่ระหว่างเร่งผลักดันกฎหมายคุ้มครองสิทธิเด็ก 2 ฉบับ ได้แก่ ร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว(ฉบับที่..) พ.ศ.... ซึ่งกำหนดให้คุ้มครองสิทธิและมีมาตรการลดความเสี่ยงอันนำไปสู่ความรุนแรงภายในครอบครัวที่จะเกิดการกระทำซ้ำ และร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ. ซึ่งมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และการเพิ่มบทบาท อปท. เป็นผู้ดำเนินการและช่วยเหลือดูแลคุ้มครองเด็กในพื้นที่ อีกทั้งรัฐสภาได้ลงมติเห็นชอบร่างกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อป้องกันมิให้ผู้ปกครองลงโทษบุตรที่เป็นการทารุณกรรมหรือกระทำร้ายด้วยความรุนแรงต่อร่างกาย จิตใจ หรือกระทำโดยมิชอบ นอกจากนี้ สพฐ. เน้นย้ำให้ครูปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษา พ.ศ. 2548 อย่างเคร่งครัด และให้นักจิตวิทยาประเมินสภาพจิตใจนักเรียนที่ถูกลงโทษและผู้ปกครอง

1.3 ปัญหาเด็กใช้ความรุนแรง

ปี 2567 ปรากฏรายงานเหตุการณ์เด็กที่ใช้ความรุนแรงหลายกรณี โดยบางกรณีเกิดขึ้นในสถานศึกษา เช่น กรณีเยาวชน 5 คน ก่อเหตุฆาตกรรม “ป่าบัวผัน” ที่ จ. สระแก้ว กรณีเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นใช้มีดพกผลไม้แทงเพื่อนเสียชีวิต และกรณีกลุ่มเด็กนักเรียนชายทำร้ายเพื่อนพร้อมถ่ายคลิปวิดีโอเพื่อล้อเลียน เป็นต้น โดยสาเหตุหนึ่งเกิดจากการถูกลั่นแกล้ง (bully) ในสถานศึกษา ทั้งนี้ ศธ. ได้จัดทำมาตรการและแนวทางในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาการล้อ กลั่นแกล้งรังแก ดูหมิ่น และเหยียดหยามผู้อื่น และเผยแพร่สื่อแนวทางการดำเนินการป้องกัน

²⁶²จาก หนังสือกระทรวงศึกษาธิการ ด่วนที่สุด ที่ 0208/3351 เรื่อง รายงานตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560.

²⁶³จาก สถิติความรุนแรงประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567, โดย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, [2567]. สืบค้นจาก <https://1300thailand.m-society.go.th/statyearly>

²⁶⁴จาก การบูลลี่และความรุนแรงต่อเด็ก ปัญหาใหญ่ในโรงเรียนที่ร้ายกาจกว่าระบบการศึกษา, โดย ไทยรัฐ, 12 กุมภาพันธ์ 2567. สืบค้นจาก <https://plus.thairath.co.th/topic/politics&society/104211>

“การบูลลี่ในสถานศึกษา” ให้กับสถานศึกษาในสังกัด สพฐ.²⁶⁵ รวมทั้งสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้พื้นฐาน การดูแลสุขภาพจิตผู้เรียนในโรงเรียนเอกชน และแจ้ง สำนักงานส่งเสริมการศึกษารัฐจังหวัดทุกแห่งดำเนินการ ป้องกันและแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชนในสถานศึกษา เป็นต้น²⁶⁶

1.4 การล่วงละเมิดทางเพศ

การล่วงละเมิดทางเพศเด็กและเยาวชนยังคง เป็นปัญหาสำคัญและต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน เนื่องจาก ปรากฏเหตุการณ์กรณีการล่วงละเมิดทางเพศต่อทั้ง เด็กหญิงและเด็กชายจำนวนมากโดยเฉพาะจากบุคคล ใกล้ชิดหรือบุคคลในครอบครัว และบุคลากรทาง

การศึกษา อาทิ กรณีพ่อเลี้ยงล่วงละเมิดทางเพศเด็กหญิง อายุ 8 ปี ที่ จ. สมุทรปราการ กรณีกลุ่มวัยรุ่นกระทำชำเรา เด็กหญิงที่ จ. สุโขทัย กรณีเจ้าอาวาส อายุ 85 ปี ล่วงละเมิดสามเณรที่บวชภาคฤดูร้อนที่ จ. อุบลราชธานี กรณีครูประจำชั้นล่วงละเมิดนักเรียนหญิงชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ จ. หนองคาย หรือกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจ กระทำชำเรานักเรียนหญิงอายุ 17 ปีที่ จ. ยโสธร อีกทั้ง ศูนย์บริหารความสุขและความปลอดภัย สพฐ. พบว่า ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 นักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาประสบเหตุความไม่ปลอดภัยในสถาน ศึกษากรณีการล่วงละเมิดทางเพศเพิ่มขึ้นมากกว่าเท่าตัว เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า²⁶⁷

ภาพที่ 4.2 : ข้อมูลเหตุความไม่ปลอดภัย (การใช้ความรุนแรง การ bully และการล่วงละเมิดทางเพศ) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 - 2567

ที่	เหตุความไม่ปลอดภัย	จำนวนเหตุในปีงบประมาณ พ.ศ.		รวม
		2566	2567	
1	การทะเลาะวิวาท	117	185	302
2	การถูก bully	58	51	109
3	การล่วงละเมิดทางเพศ	104	229	333
รวมทั้งสิ้น		279	465	744

ที่มา : สพฐ.

²⁶⁵จาก หนังสือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตอนที่ 37 ลงวันที่ 15 มกราคม 2567 เรื่อง เผยแพร่สื่อแนวทางการดำเนินการป้องกัน “การบูลลี่ในสถานศึกษา”.

²⁶⁶จาก หนังสือกระทรวงศึกษาธิการ ที่ ศธ 0208/3592 ลงวันที่ 31 ตุลาคม 2567 เรื่อง ขอจัดส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567.

²⁶⁷จาก หนังสือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตอนที่ 30 ลงวันที่ 30 ตุลาคม 2567 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567.

สำหรับมาตรการป้องกันของสถานศึกษา ศธ. กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อความปลอดภัยและป้องกันการคุกคามในทุกรูปแบบ พร้อมทั้งกำชับให้ สพฐ. ติดตามตรวจสอบกรณีเกี่ยวกับการทำอนาจารกับเด็ก ซึ่งโรงเรียนมีหน้าที่จัดการแก้ไขปัญหาตามมาตรการเผชิญเหตุและรายงานผลการจัดการปัญหาไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในขณะที่การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามการครอบครองสื่อลามกอนาจารและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศอยู่ระหว่างการดำเนินการ

1.5 เด็กในกระบวนการยุติธรรม

ข้อมูลการศึกษาของ ดร. พบว่า การกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ในคดีอุกฉกรรจ์ ชีวิตหรือร่างกาย และความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน มีแนวโน้มสูงขึ้น โดยมีข้อเสนอให้ปรับลดเกณฑ์อายุขั้นต่ำในการรับผิดทางอาญา²⁶⁸ เป็น 10 ปี แต่ไม่เกิน 14 ปี ไม่ต้องรับโทษ ในขณะที่คณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติเห็นว่าข้อเสนอดังกล่าวไม่ใช่แนวทางในการแก้ไขปัญหา แต่ควรคัดแยกเด็กกลุ่มเสี่ยงเพื่อป้องกันมิให้เป็นผู้กระทำความผิด²⁶⁹

เด็กหรือเยาวชน ถูกจับในคดีอาญา
กฎหมายระบุโทษและดำเนินคดีอย่างไร?

อายุต่ำกว่า 12 ปี
ทำผิด **ไม่ต้องรับโทษ**

อายุ 12-15 ปี
ทำผิด **ไม่ต้องรับโทษ**
แต่ศาลสามารถดำเนินการต่างๆ ได้

- ว่ากล่าวตักเตือน
- ปลดปล่อยตัวชั่วคราว (ป/ไมป/ประกัน)
- ส่งตัวเด็กไปยังสถานศึกษา/ฝึกอบรบ
- มอบตัวเด็กให้อยู่กับบุคคล/องค์กรที่ศาลเห็นสมควร

อายุ 15-18 ปี
ทำผิด หากศาลเห็นว่า ยังไม่เป็นสมควร พิจารณาโทษ **จะให้ดำเนินการเช่นเดียวกับเด็กและเยาวชนอายุ 12-15 ปี** หากพิจารณาโทษ จะดำเนินการดังนี้

- ลดโทษทั้งหมดของโทษทางกฎหมาย
- ส่งโอนคดีไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมคดีได้

ที่มา : สำนักงานกิจการยุติธรรม

ที่มา : MGR Online

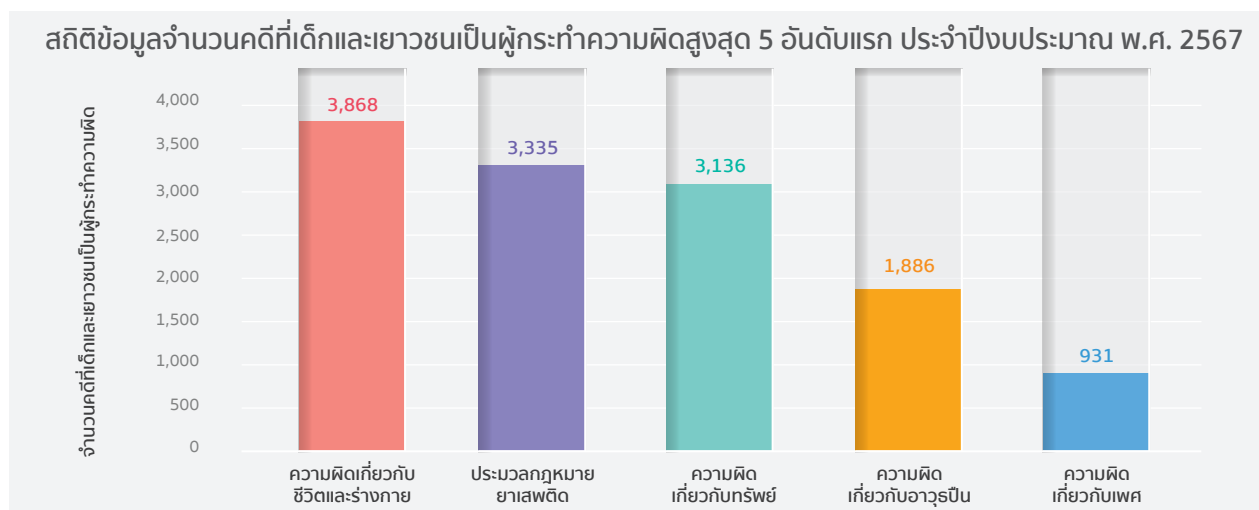
²⁶⁸ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 กำหนดว่า เด็กอายุกว่า 12 ปี แต่ยังไม่เกิน 15 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ...”.

²⁶⁹จาก บอร์ดเด็ก ซี ลดอายุเด็กที่ทำผิด ไม่ใช่การแก้ปัญหา ฝากสื่อเลิกขยี้ข่าวความรุนแรง, โดย ไทยรัฐ, 1 กุมภาพันธ์ 2567. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/politic/2759980>

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้รายงานคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีทั่วประเทศในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 จำนวน 14,865 คดี เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าที่มี 12,600 คดี และได้ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องตามมาตรา 86 แห่ง พ.ร.บ. ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งเป็นการจัดทำแผนบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติพบว่า มีเด็กและเยาวชนต้องปฏิบัติตามแผนฯ 922 คดี ปฏิบัติตามแผนฯ ได้สำเร็จและได้รับความเห็นชอบมีคำสั่งไม่ฟ้องคดี 755 คดี คิดเป็นร้อยละ 81.89 นอกจากนี้ยังมีการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 132 วรรคหนึ่ง จำนวน 2,140 คดี ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าที่มี 1,505 คดี²⁷⁰

ภาพที่ 4.3 : สถิติข้อมูลจำนวนคดีที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิดสูงสุด 5 อันดับแรก ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

ที่มา : กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

1.6 ความปลอดภัยในชีวิตของเด็กและเยาวชน

การบาดเจ็บและเสียชีวิตในเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี มีสาเหตุหลักมาจากอุบัติเหตุทางถนน และการจมน้ำ โดยในปี 2567 พบสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) ครม. มีมติให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามแนวทางมาตรการด้านความปลอดภัยของรถรับส่ง

นักเรียน ซึ่งกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้แจ้งให้ทุกจังหวัดและ อปท. ที่มีสถานศึกษาในสังกัดจัดให้มีบริการรถรับส่งนักเรียนในการเดินทางไปยังสถานศึกษาได้อย่างปลอดภัย และจัดทำฐานข้อมูลในการติดตามควบคุมรถรับส่งนักเรียนเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานด้านความปลอดภัยแล้วก็ตาม²⁷¹ แต่ยังคงพบอุบัติเหตุ

²⁷⁰จาก หนังสือกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ด่วนที่สุด ที่ ยธ 06097/917 ลงวันที่ 1 พฤศจิกายน 2567 เรื่อง จัดส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567.

²⁷¹จาก หนังสือกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ที่ มท 0816.4/17226 ลงวันที่ 22 พฤศจิกายน 2567 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567.

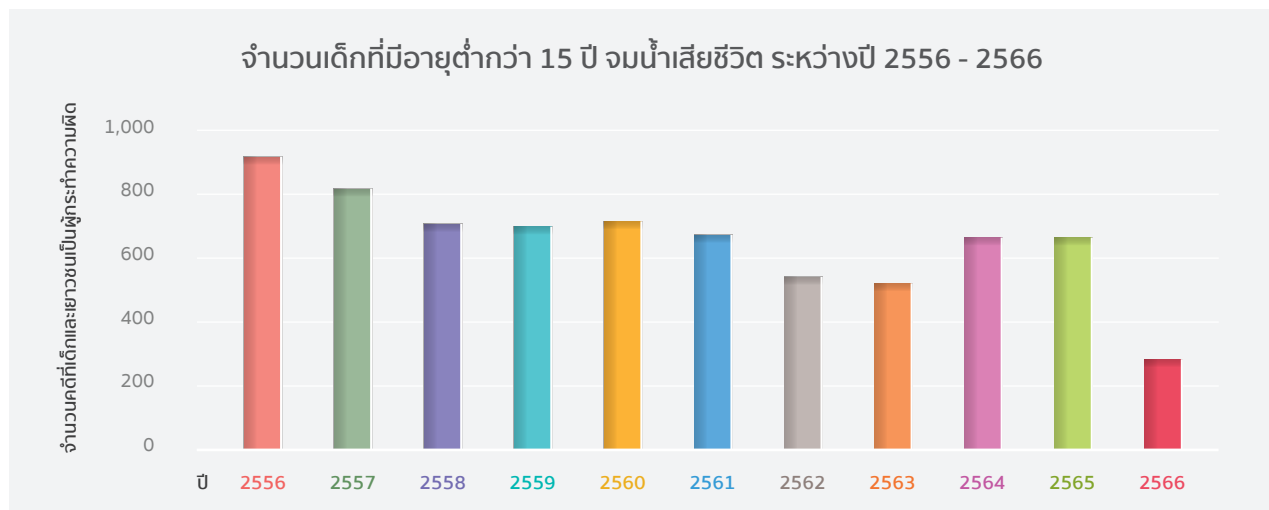
ทางถนนทำให้เด็กเสียชีวิตหลายราย เช่น กรณีรถทัศนศึกษาจากโรงเรียนใน จ. อุทัยธานี เกิดเหตุเพลิงไหม้ทำให้ครูและนักเรียนเสียชีวิต 23 คน กรณีรถตู้รับส่งนักเรียนเกิดอุบัติเหตุพลิกคว่ำที่ จ. ลำปาง ทำให้นักเรียนบาดเจ็บ 10 คน และเสียชีวิต 1 คน และกรณีรถตู้รับส่งนักเรียนชนกับรถยนต์ที่ จ. ลพบุรี ทำให้นักเรียนได้รับบาดเจ็บ 10 คน และได้รับบาดเจ็บสาหัส 1 คน เป็นต้น อีกทั้งยังมีรถรับส่งนักเรียนบางส่วนไม่ได้รับขึ้นทะเบียนใบอนุญาตและมีสภาพรถที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานความปลอดภัย

หลังจากที่รถทัศนศึกษาเกิดเหตุเพลิงไหม้ สพฐ. ได้มีหนังสือกำชับสถานศึกษาในสังกัดเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติในการพานักเรียนไปนอกสถานศึกษา โดยให้แจ้งการพานักเรียนไปนอกสถานศึกษาไว้เป็นการชั่วคราว พร้อมทั้งกำหนดมาตรการเพิ่มเติมหากจำเป็นต้องการส่งเสริมการเรียนรู้ ให้พิจารณาถึงความพร้อมและความสามารถในการดูแลตนเองขั้นพื้นฐานของนักเรียน และจัดสถานที่

ทัศนศึกษาในพื้นที่ใกล้เคียงกับสถานศึกษา ตรวจสอบสภาพรถยนต์โดยสารให้มีความปลอดภัย พร้อมอุปกรณ์ฉุกเฉินให้ครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด และห้ามใช้รถยนต์โดยสารที่ติดตั้งระบบจ่ายพลังงานเชื้อเพลิงด้วยก๊าซ²⁷²

2) สถานการณ์การจมน้ำของเด็ก ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2556 - 2566) ประเทศไทยพบเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี จมน้ำเสียชีวิต 6,992 คน เฉลี่ยปีละประมาณ 700 คน โดยเฉพาะช่วงปิดเทอมในเดือนมีนาคม - พฤษภาคม สาเหตุที่พบบ่อยคือเด็กขาดทักษะการเอาชีวิตรอดในน้ำและการช่วยเหลือคนตกน้ำหรือจมน้ำที่ถูกต้อง และในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 พบว่ามีเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี จมน้ำเสียชีวิต 120 คน²⁷³ ซึ่งภาครัฐมีการเฝ้าระวังเพื่อป้องกันการจมน้ำของเด็กเล็กที่ยังไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ด้วยมาตรการ “อย่าใกล้ อย่าเก็บ อย่าก้ม” และเด็กโตด้วยมาตรการ “ตะโกน โยน ยื่น”²⁷⁴

ภาพที่ 4.4 : จำนวนเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี จมน้ำเสียชีวิต ระหว่างปี 2556 - 2566

ที่มา : กองป้องกันการบาดเจ็บ กรมควบคุมโรค

²⁷²จาก หนังสือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด่วนที่สุด ที่ ศธ 04277/11057 ลงวันที่ 3 ตุลาคม 2567 เรื่อง กำชับแนวทางปฏิบัติในการพานักเรียนไปนอกสถานศึกษา.

²⁷³จาก อัตรการเสียชีวิตจากการจมน้ำของเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ปีงบประมาณ 2567 [กลุ่มรายงานมาตรฐาน], โดย กระทรวงสาธารณสุข, 2 ธันวาคม 2567. สืบค้นจาก https://hdcservice.moph.go.th/hdc/reports/report.php?&cat_id=491672679818600345dc1833920051b2&id=456bd894231700173a89544c1de3c9bf

²⁷⁴จาก รัฐบาลห่วงเด็กจมน้ำช่วงปิดเทอมฤดูร้อน ย้ำเตือนผู้ปกครองเฝ้าระวัง, โดย กรมประชาสัมพันธ์, 2 มีนาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/39/iid/265301>

2. การตอบรับข้อเสนอแนะ ในรายงานปี 2566

มีความคืบหน้าที่สำคัญในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ดังนี้

2.1 พม. ได้ประชาสัมพันธ์เชิงรุกเกี่ยวกับคุณสมบัติและขั้นตอนการลงทะเบียนโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดผ่านแผ่นพับ โปสเตอร์ คลิปวิดีโอประชาสัมพันธ์ และเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ อีกทั้งได้ค้นหาเด็กที่ยังเข้าไม่ถึงสิทธิในพื้นที่ของ อปท. โดยนำข้อมูลลงทะเบียนราษฎรเทียบกับในระบบฐานข้อมูลโครงการ²⁷⁵

2.2 ศธ. จัดทำโครงการอาหารกลางวันที่มีห้องและครบถ้วนตามหลักโภชนาการ และโครงการอาหารเสริม (นม) เพื่อแก้ไขปัญหาภาวะทุพโภชนาการในวัยเด็ก

2.3 พม. และ ศส. ร่วมกับองค์การยูนิเซฟ (UNICEF) จัดการประชุมระดับชาติว่าด้วยการคุ้มครองเด็กในยุคดิจิทัลเพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลโดยเฉพาะสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รู้จักเคารพและรับผิดชอบกับพฤติกรรมออนไลน์ของตนเอง และรู้จักใช้สื่อออนไลน์ในเชิงสร้างสรรค์ รวมถึงการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยบนอินเทอร์เน็ตสำหรับเด็กและเยาวชน

2.4 ศธ. กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อความปลอดภัยและป้องกันการคุกคามในทุกรูปแบบ และกำชับให้ สพฐ. ติดตามตรวจสอบกรณีเกี่ยวกับการทำอนาจารกับเด็ก รวมถึงการให้ความช่วยเหลือเยียวยาฟื้นฟูเด็กที่ได้รับผลกระทบ คุ้มครองสิทธิของเด็กและป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ซ้ำ

2.5 สำนักงานศาลยุติธรรมยืนยันในหลักการคุ้มครองผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ โดยมีคำแนะนำของประธานศาลฎีกาเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว พ.ศ. 2567

โดยแนะนำให้ศาลพิงคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของเด็กหรือเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ตั้งแต่โอกาสแรกที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม และมีมาตรการทางเลือกที่ผู้พิพากษาอาจใช้ดุลยพินิจเลือกใช้ตามสมควร²⁷⁶

3. การดำเนินการของ กสม.

ปี 2567 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนและประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเกี่ยวกับสิทธิเด็ก เช่น กรณีครูยึดโทรศัพท์มือถือของนักเรียนและใช้ถ้อยคำไม่เหมาะสม กรณีเด็กหลบหนีเข้าเมืองและไม่ได้รับการแยกกักตัว ในระหว่างรอการส่งกลับประเทศ กรณีเด็กชายอ้างตนเป็นผู้วิเศษและสอนหลักธรรมที่บิดเบือนไปจากคำสอนในพระไตรปิฎก และกรณีข้าราชการครูนำเด็กนักเรียนพิการทางสติปัญญาไปทำคอนเทนต์ในสื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น นอกจากนี้มีรายงานผลการตรวจสอบที่สำคัญเกี่ยวกับสิทธิเด็ก อาทิ

1) กรณีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองข่มขู่คุกคามและใช้คำพูดที่สร้างความเกลียดชังต่อเด็ก กสม. เห็นว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนแก่ผู้เสียหายซึ่งเป็นเด็ก จึงมีข้อเสนอแนะให้พรรคการเมืองต้นสังกัดควบคุมและกำกับดูแลให้สมาชิกมีระดับระวังและหลีกเลี่ยงการกระทำที่อาจส่งผลกระทบต่อสิทธิเด็ก²⁷⁷

2) กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจทะเลาะหรือจงใจทำให้ภาพและคลิปของผู้ก่อเหตุยิงที่ห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่งหลุดออกสู่สื่อสังคมออนไลน์ กสม. เห็นว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน เนื่องจากได้เผยแพร่คลิปวิดีโอในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่และแสดงบัตรประจำตัวประชาชนของเด็กชายคนดังกล่าว จึงมีข้อเสนอแนะให้ ตร. กำชับเจ้าหน้าที่ในสังกัดบันทึกภาพและเสียงของผู้ต้องหาในคดีอาญา โดยคำนึงถึงมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัย

²⁷⁵จาก หนังสือกรมกิจการเด็กและเยาวชน ที่ พม 0302/10776 ลงวันที่ 1 พฤศจิกายน 2567 เรื่อง ขอนำส่งข้อมูลประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567.

²⁷⁶จาก หนังสือสำนักงานศาลยุติธรรม ส่วนที่ ๓๓ ที่ ศย 016/10216 ลงวันที่ 31 พฤษภาคม 2567 เรื่อง รายงานตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560.

²⁷⁷จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 11/2567 เรื่อง สิทธิเด็ก กรณีร้องเรียนว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองข่มขู่คุกคามและใช้คำพูดที่สร้างความเกลียดชังต่อเด็ก.

ของข้อมูลส่วนบุคคลและสิทธิในความเป็นส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัวของบุคคล²⁷⁸

ที่มา : สำนักงาน กสม.

3) กรณีผู้บริหารและครูบังคับนักเรียนให้ตัดผมและลงโทษนักเรียนด้วยวิธีการตี กสม. เห็นว่า การลงโทษด้วยวิธีการตีเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงมีข้อเสนอแนะให้ผู้บริหารกำชับครูให้ลงโทษนักเรียนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548²⁷⁹

4) กรณีมีผู้ร้องเรียนว่านักเรียนในเครื่องจักรมิตถูกบังคับให้เชียร์และแปรอักษรในการแข่งขันฟุตบอลถึงแม้ว่าจะไม่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชน แต่ กสม. มีข้อเสนอแนะเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็ก เช่น จัดเตรียมเวชภัณฑ์และเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นให้เพียงพอ การเพิ่มเวลาพักเพื่อไม่ให้นักเรียนต้องอยู่บนอัฒจันทร์นานเกินกว่าจำเป็น และควรจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมากยิ่งขึ้น เป็นต้น²⁸⁰

นอกจากนี้ กสม. ได้มีข้อเสนอแนะกรณีการไว้ทรงผมของนักเรียน โดยให้ ศธ. ยกเลิกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการไว้ทรงผมของนักเรียน พ.ศ. 2563 หากมีความจำเป็นในการกำหนดแบบทรงผมต้องรับฟัง

ความคิดเห็นของนักเรียนเป็นหลักและไม่ลงโทษนักเรียนจากสาเหตุเรื่องทรงผม รวมถึงปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการไว้ทรงผมของนักเรียน²⁸¹

จากกรณีมีรายงานเหตุการณ์กลุ่มนักเรียนหญิงรุมทำร้ายร่างกายเพื่อนนักเรียนอย่างรุนแรงจนได้รับบาดเจ็บเกิดขึ้นในหลายจังหวัด รวมถึงกรณีครูให้เด็กอายุ 4 ปี ทั้งชายและหญิงถอดเสื้อผ้าบนเวทีเพื่อทำกิจกรรมแข่งขันการแต่งตัวในงานกีฬาที่ จ. ประจวบคีรีขันธ์ กสม. ได้แสดงความห่วงใยต่อกรณีที่เกิดขึ้นที่กระทบต่อสิทธิของเด็ก ซึ่งได้รับการรับรองไว้ในอนุสัญญา CRC และ พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เพื่อไม่ให้เกิดกรณีการใช้ความรุนแรงและการจัดกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมในโรงเรียนขึ้นอีก นอกจากนี้ได้ออกแถลงการณ์แสดงความเสียใจต่อความสูญเสียจากเหตุเพลิงไหม้รถที่ศนศึกษา

“ พร้อมทั้งมีข้อเสนอแนะ **มาตรการความปลอดภัย เพื่อคุ้มครองเด็ก โดยให้**
ครม. กำหนดให้ความปลอดภัย
ทางถนนเป็นนโยบายเร่งด่วน
เพื่อยุติการเสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บ
จากอุบัติเหตุบนท้องถนน

และมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องบังคับใช้กฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับความปลอดภัยทางถนนอย่างเคร่งครัด รวมทั้งให้ ศธ. จัดทำหลักสูตรการเผชิญเหตุหรือการเตรียมความพร้อมหากเกิดอุบัติเหตุเป็นวิชาบังคับให้แก่เด็กตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงมัธยมศึกษา และกำหนดชั่วโมงเรียนเพื่อฝึกปฏิบัติและเตรียมความพร้อมเผชิญเหตุทุกปี²⁸²

²⁷⁸จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 209/2567 เรื่อง สิทธิในความเป็นส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว สิทธิเด็ก และสิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรณีร้องเรียนว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจละเลยหรือจงใจทำให้ภาพและคลิปของผู้ก่อเหตุกราดยิงที่ห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน กรุงเทพฯ หลุดออกสู่สื่อสังคมออนไลน์.

²⁷⁹จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ 201/2567 เรื่อง สิทธิเด็ก กรณีร้องเรียนว่าผู้บริหารและครูโรงเรียนวัดสะพานสูง (รถไฟนคราห์) จังหวัดนนทบุรี บังคับให้นักเรียนตัดผม และลงโทษด้วยวิธีการที่ไม่เหมาะสม.

²⁸⁰จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 172 - 173/2567 เรื่อง สิทธิเด็ก อันเนื่องเกี่ยวกับสิทธิทางการศึกษา สิทธิในสุขภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กรณีร้องเรียนว่านักเรียนในเครื่องจักรมิตถูกบังคับให้เชียร์และแปรอักษรในการแข่งขันฟุตบอลจตุรมิตรสามัคคี ครั้งที่ 30.

²⁸¹จาก รายงานข้อเสนอแนะ ที่ 149/2567 เรื่อง การคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิเด็ก กรณีการไว้ทรงผมของนักเรียน.

²⁸²จาก หนังสือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ด่วนที่สุด ที่ สม 0702/72 ลงวันที่ 24 ตุลาคม 2567 เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการความปลอดภัย เพื่อคุ้มครองเด็กตามหลักสิทธิมนุษยชนจากไศกนาฏกรรมรถที่ศนศึกษา.

ทั้งนี้ จากการติดตามผลการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิเด็กพบว่า มีการประกาศใช้ พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 โดยแก้ไขอายุขั้นต่ำสำหรับการสมรสจาก 17 ปีบริบูรณ์เป็น 18 ปีบริบูรณ์²⁸³ เพื่อป้องกันการแสวงประโยชน์และคุ้มครองสิทธิเด็กจากการถูกบังคับแต่งงานก่อนวัยอันควร ซึ่งจะมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 23 มกราคม 2568 เป็นต้นไป

4. การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

รัฐธรรมนูญและอนุสัญญา CRC ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิเด็กไว้อย่างครอบคลุม โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ ซึ่งปี 2567 รัฐได้ดำเนินการหลายด้านที่มีความก้าวหน้า อาทิ โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดแบบถ้วนหน้า และขยายอายุของเด็กให้ครอบคลุมทารกในครรภ์ตั้งแต่ 4 เดือน - 6 ปี รวมถึงให้ อปท. มีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์และเด็กแรกเกิด ในด้านการป้องกันปัญหาความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชน รัฐสภาเห็นชอบการแก้ไขกฎหมายห้ามมิให้ผู้ปกครองลงโทษบุตรด้วยวิธีที่โหดร้ายรุนแรงต่อทั้งร่างกายและจิตใจ สำหรับปัญหาเด็กใช้ความรุนแรงและการล่วงละเมิดทางเพศ ศธ. ได้เผยแพร่สื่อประชาสัมพันธ์เพื่อป้องกันการ bully พร้อมทั้งจัดทำมาตรการและแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการ bully รวมถึงออกมาตรการเพื่อป้องกันการล่วงละเมิดทางเพศในสถานศึกษา ในส่วนของเด็กในกระบวนการยุติธรรมเด็กที่อายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์และกระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงให้จำคุกไม่เกิน 20 ปี มีสิทธิเข้ารับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ทำให้เด็กและเยาวชนสามารถจัดทำและปฏิบัติตาม

แผนบำบัดฟื้นฟูแทนการดำเนินคดีอาญาได้ เป็นการเปิดโอกาสให้แก่เด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดปรับปรุงพฤติกรรมและไม่ถูกตีตราด้วยการมีชื่อในทะเบียนประวัติอาชญากร ควบคู่กับคำแนะนำของประธานศาลฎีกาในการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหรือเยาวชนที่เป็นผู้กระทำความผิด นอกจากนี้ กรม. มีมติเกี่ยวกับมาตรการด้านความปลอดภัยของรถรับส่งนักเรียน เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความปลอดภัยในชีวิตมากยิ่งขึ้น โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้กำหนดมาตรการความปลอดภัยของรถโดยสารที่จะใช้รับส่งนักเรียนอีกทั้งจำนวนเด็กที่อายุต่ำกว่า 15 ปี จมน้ำเสียชีวิตในปี 2567 มีแนวโน้มลดลงเมื่อเทียบกับจำนวนเด็กจมน้ำเสียชีวิตเฉลี่ยต่อปีของเมื่อ 10 ปีก่อนหน้า ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 54 และอนุสัญญา CRC ข้อ 3 ข้อ 6 ข้อ 19 และข้อ 24 (2)

ปัญหาหรืออุปสรรค

แม้ว่ารัฐจะได้ดำเนินการเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็กในแต่ละด้านอย่างต่อเนื่อง แต่เด็กและเยาวชนยังต้องเผชิญกับปัญหาที่กระทบต่อสิทธิเด็ก เช่น การได้รับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดยังไม่ครอบคลุมทุกครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำ และกระบวนการพิสูจน์รายได้มีความซับซ้อน ทำให้บางครัวเรือนเข้าไม่ถึงสิทธิ อีกทั้งเงินจำนวนดังกล่าวยังไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายจริงในการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด จึงเป็นประเด็นที่หน่วยงานของรัฐควรดำเนินการให้สอดคล้องตามมติ กรม. ให้มีผลในทางปฏิบัติ และพิจารณาทบทวนจำนวนเงินอุดหนุนดังกล่าวให้เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายจริงในการเลี้ยงดูเด็กให้มีคุณภาพ อีกทั้งยังพบปัญหาภาวะทุพโภชนาการในกลุ่มเด็กปฐมวัย นอกจากนี้ยังพบปัญหาการใช้ความรุนแรง การลงโทษ และการล่วงละเมิดทางเพศเด็กและเยาวชนหลายกรณี ในขณะที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดอาญามีจำนวนเพิ่มขึ้น ในเรื่องความปลอดภัยในชีวิตของเด็กและเยาวชน หน่วยงานของรัฐไม่สามารถตรวจสอบ

²⁸³จาก พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567. (2567, 24 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, 141(58 ก), 1-21.

สภาพของรถรับส่งนักเรียนและรถทัศนศึกษาได้ทุกคน อีกทั้งยังมีรถรับส่งนักเรียนบางส่วนที่ไม่ได้รับการรับรองจากโรงเรียนและไม่ได้ขึ้นทะเบียนกับกรมการขนส่งทางบก ทำให้นักเรียนอาจต้องเดินทางไปโรงเรียนบนรถโดยสารที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งอุบัติเหตุทางถนนสามารถป้องกันและลดการสูญเสียได้

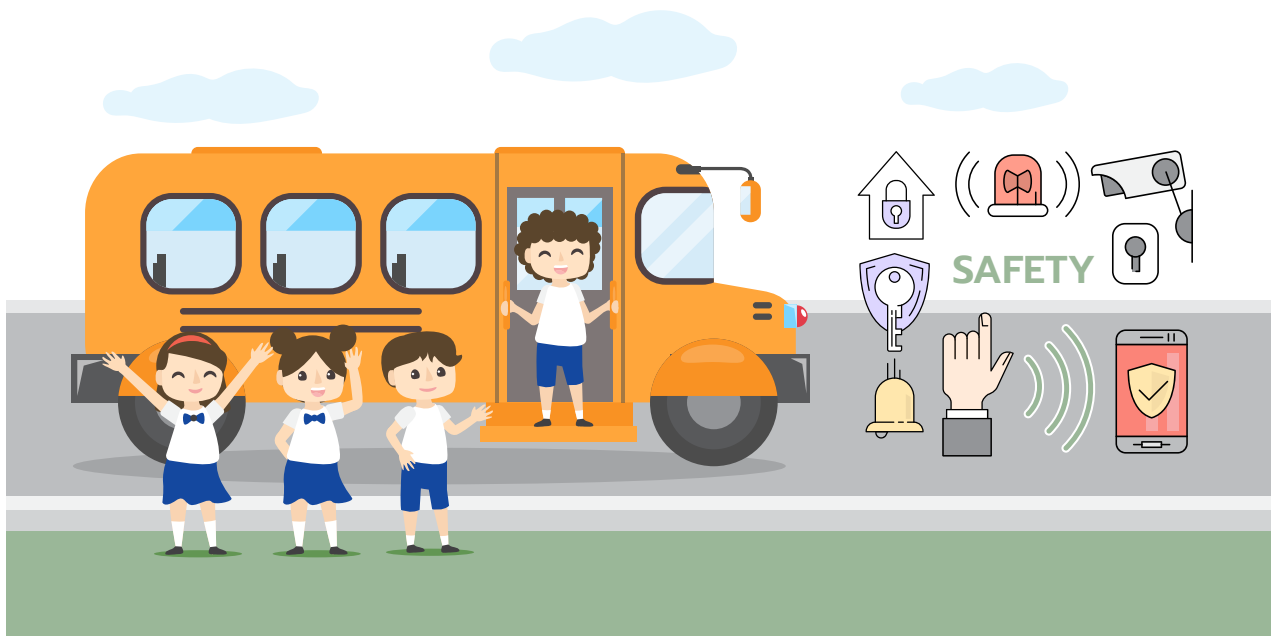
5. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

5.1 รัฐบาล โดย พม. ควรพิจารณาเพิ่มจำนวนเงินในโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด เพื่อให้สอดคล้องกับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงภายใต้สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน และสนับสนุนให้เด็กปฐมวัยมีความกินดีอยู่ดีและต่อสู้กับภาวะทุพโภชนาการในวัยเด็กอย่างจริงจัง

5.2 รัฐบาล โดย พม. ควรเร่งดำเนินการพิจารณา ร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว (ฉบับที่ ..) พ.ศ. และร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ. ให้แล้วเสร็จโดยเร็ว เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของรัฐสภา

5.3 รัฐบาล โดย ศธ. มท. และ อว. ควรประชาสัมพันธ์ เผยแพร่สื่อแนวทางการดำเนินการป้องกัน “การบูลลี่ ในสถานศึกษา” ให้ครอบคลุมทุกสถาบันการศึกษา รวมถึงกำหนดให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาการล่อ ลักันแก๊งค์รังแก ดูหมิ่น และเหยียดหยามผู้อื่น อยู่ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ เด็กและเยาวชนตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดจากการ bully

5.4 รัฐบาล โดย มท. ศธ. คค. และ ดศ. ควรร่วมกัน กำหนดมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาความปลอดภัยของรถโดยสารนักเรียนทั้งรถรับส่งนักเรียนและรถทัศนศึกษา อย่างเป็นรูปธรรม โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็ก เป็นสำคัญในการคุ้มครองสิทธิเด็กตามที่ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญและอนุสัญญา CRC อาทิ การบังคับให้รถที่ใช้รับส่งนักเรียนต้องได้รับการรับรองจากโรงเรียน และขึ้นทะเบียนกับกรมการขนส่งทางบก รวมถึงนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาสนับสนุนการจัดการเรื่อง ความปลอดภัยของเด็กและเยาวชน เช่น การใช้เซนเซอร์ ตรวจจับความเคลื่อนไหวภายในรถ เพื่อป้องกันการ ลืมเด็กเล็กไว้ในรถโรงเรียน เป็นต้น

4.2 สิทธิผู้สูงอายุ

ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (aged society) ตั้งแต่ปี 2565 ซึ่งหมายถึงในพื้นที่เดียวกันมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปที่อยู่จริงในอัตราเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 20 ต่อประชากรทุกช่วงอายุ โดยในปี 2567 มีประชากรผู้สูงอายุอายุ 60 ปีขึ้นไป ประมาณ 14,207,411 คน²⁸⁴ จากประชากรทั้งประเทศ 66,057,967 คน คิดเป็น 1 ใน 5 ของประชากรทั้งหมด²⁸⁵

1. สถานการณ์

1.1 สิทธิด้านสุขภาพ

ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายหลายประการที่ทำให้เสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพมากขึ้นและนำไปสู่ผลกระทบทางเศรษฐกิจสังคม²⁸⁶ จากข้อมูลการใช้สิทธิรักษาพยาบาลพบว่า ผู้สูงอายुर้อยละ 80 ใช้สิทธิบัตรทอง 1 ใน 3 ของผู้สูงอายุจะมารักษาจากกรณีหกล้ม และมากกว่า 41,000 ราย ต้องนอนรักษาในโรงพยาบาล โดยรัฐจ่ายค่ารักษาพยาบาลในกรณีนี้เกือบ 1,500 ล้านบาทต่อปี ทั้งนี้ สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากหลายปัจจัย อาทิ ด้านร่างกายที่มีปัญหาการทรงตัวและมีโรคประจำตัว ด้านสภาพแวดล้อม เช่น พื้นลื่นต่างระดับ บันไดไม่มีราวจับ ผู้สูงอายุหญิงเสี่ยงบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้มสูงกว่าผู้สูงอายุชายถึง 1.6 เท่า²⁸⁷ ซึ่งต้นทุนการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ

เป็นความท้าทายทั้งระดับครัวเรือนและระดับประเทศ จากรายงานของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) พบว่า เฉพาะโรคเบาหวานสัดส่วนค่าใช้จ่ายในการรักษาต่อรายได้จะเพิ่มเป็น 2 เท่าเมื่อผู้สูงอายุมีอายุเพิ่มขึ้น 10 ปี แต่หากผู้สูงอายุมีโรคประจำตัวมากกว่า 1 โรค ภาระค่าใช้จ่ายจะยิ่งเพิ่มสูงขึ้นตามมา²⁸⁸

การดำเนินการที่สำคัญของภาครัฐในปี 2567 เพื่อส่งเสริมและดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ อาทิ พม. จัด “โครงการบริหารและคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุในชุมชน” และพัฒนาศักยภาพผู้บริหารคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุในชุมชน 5 มิติ คือ มิติสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี และนวัตกรรม รวมถึงการป้องกันการเข้าสู่ภาวะพึ่งพิงและการดูแลระยะยาวในผู้สูงอายุ ซึ่งปัจจุบันมีเจ้าหน้าที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรบริหารและคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุในชุมชน 12 จังหวัดนำร่องจำนวน 35 คน ด้านการจัดสรรงบประมาณเพื่อการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ สปสช. ร่วมกับ อปท. ทั่วประเทศเพิ่มงบประมาณไปยังกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นผ่านกลไก “ระบบการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในพื้นที่” (Long Term Care: LTC) เพื่อดูแล “ผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง” เป็น 10,442 บาทต่อคนต่อปี จากเดิมอยู่ที่ 6,000 บาท พร้อมขยายการดูแล 2 กลุ่มเป้าหมายเพิ่มเติม คือ ผู้ป่วยภาวะสมองเสื่อมตั้งแต่ระยะปานกลาง และผู้ป่วยระยะ

²⁸⁴จาก การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2567 (น. ณ), โดย สำนักงานสถิติแห่งชาติและกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2567, กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ. ลิขสิทธิ์ 2567 โดย สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

²⁸⁵จาก Aging Society ไทยเข้าสู่สังคม “แก่เต็มขั้น” สวนทางเด็กเกิดน้อย, โดย ไทยพีบีเอส, 8 มกราคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/335743>

²⁸⁶หรือที่เรียกว่า “RAMPS” หมายถึง R: Reduced body reserve สมรรถภาพทางกายเสื่อมถอย A: Atypical presentation คือ อาการของโรคแสดงที่ไม่ตรงไปตรงมา M: Multiple pathology การมีโรคร่วมหลายโรค P: Polypharmacy การใช้ยาหลายชนิดร่วมกัน S: Social adversity การที่ต้องพึ่งพิงผู้อื่นมากขึ้น เมื่อมีความเสื่อมตามอายุหรือเกิดการเจ็บป่วยต่าง ๆ ขึ้น ทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถใช้ชีวิตประจำวันด้วยตัวเองได้ ต้องพึ่งพิงลูกหลาน ครอบครัว หรือชุมชน ในการดูแลมากขึ้น.

²⁸⁷จาก รัฐบาลห่วงใยปัญหาสุขภาพผู้สูงอายุ เผยแต่ละปีรัฐจ่ายค่ารักษาพยาบาลผู้สูงอายุกรณีหกล้ม เกือบ 1,500 ล้านบาท และผู้สูงอายุปรับเปลี่ยนพฤติกรรมน้อยลง เดินให้ได้อย่างน้อยวันละ 5,000 ก้าว, โดย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 26 สิงหาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/83726>

²⁸⁸จาก สรุปความท้าทายสำคัญของผู้สูงอายุไทยใน “ยุคแก่ก่อนรวย”, โดย ฐานเศรษฐกิจ, 4 มิถุนายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.thansettakij.com/business/economy/593354>

สุดท้าย²⁸⁹ นอกจากนี้ กทม. จัดโครงการบริการแท็กซี่ สำหรับผู้สูงอายุและคนพิการรับ-ส่งเพื่อพบแพทย์ ตามนัดในโรงพยาบาลสังกัด กทม. 11 แห่ง โดยไม่เสีย ค่าใช้จ่าย

1.2 สิทธิด้านหลักประกันรายได้และสวัสดิการ

ผู้สูงอายุจำนวนมากยังคงเผชิญปัญหาด้านรายได้ และเงินออม โดยจากสถิติพบว่า มีเพียงร้อยละ 5 ของ ประชากรผู้สูงอายุทั่วประเทศที่มีรายได้เพียงพอและมี เงินออม ในจำนวนนี้พบว่า ร้อยละ 40 มีเงินออมต่ำกว่า 50,000 บาท นอกจากนี้ ผู้สูงอายุร้อยละ 50 มีหนี้สิน ของตนเองหรือหนี้สินของสมาชิกในครัวเรือน สะท้อน ให้เห็นปัญหาด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุและภาวะพึ่งพิง รายได้จากผู้อื่นเป็นหลัก สาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากยังไม่มี ระบบบำนาญบำนาญภาคบังคับในกลุ่มที่เป็นแรงงาน นอกกระบบ เช่น เกษตรกร ผู้รับจ้างอิสระ ผู้ประกอบอาชีพ ค่าขาย แม้ว่าจะมีระบบภาคสมัครใจ [ระบบประกันสังคม มาตรา 39 มาตรา 40 และกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.)] แต่แรงงานนอกกระบบที่เข้าสู่การประกันสังคมภาคสมัครใจ ยังคงมีจำนวนน้อย²⁹⁰

ที่มา : ไทยพีบีเอส

สำหรับการช่วยเหลือผู้สูงอายุในการให้ทุนประกอบ อาชีพและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและ ค้ำครองผู้สูงอายุ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 มีการใช้ ประโยชน์จากกองทุนผู้สูงอายุลดลง มีผู้เข้าถึงเงินทุน ประกอบอาชีพ 4,261 ราย เป็นเงิน 122,247,940 บาท ลดลงจากปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ที่มี 6,267 ราย เป็นเงิน 180,101,000 ล้านบาท สำหรับโครงการ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและค้ำครองสิทธิของผู้สูงอายุ มีงบประมาณในการสนับสนุน 124 โครงการ เป็นเงิน 11,932,114 บาท ลดลงจากปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ที่มี 178 โครงการ เป็นเงิน 16,824,157 ล้านบาท²⁹¹

ในปี 2567 ภาครัฐได้ส่งเสริมหลักประกันรายได้และ สวัสดิการของผู้สูงอายุที่สำคัญ อาทิ โครงการครอบครัว อุดมภ์ผู้สูงอายุ เพื่อสนับสนุนเงินให้ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ที่เป็นบุคคลในครอบครัวที่ต้องลาออกจากงานมาดูแล เครือญาติหรือคนในชุมชน ครอบครัวละ 2,000 บาท ต่อผู้สูงอายุหนึ่งคนต่อเดือน และอาจพิจารณาให้เงิน ช่วยเหลือเพิ่มเติมไม่เกินครอบครัวละ 3,000 บาท ได้ตามความจำเป็น²⁹² สำหรับการวางแผนการออม ในระยะยาว กรม. มีมติเห็นชอบหลักการตามแนวทาง ในการส่งเสริมการออมของนโยบาย “สลากสะสมทรัพย์ เพื่อเงินออมยามเกษียณ” หรือ “หอยเกษียณ” ซึ่งออกโดย กอช. กลุ่มเป้าหมายหลัก ได้แก่ 1) สมาชิก กอช. 2) ผู้ประกันตนตามมาตรา 40 และ 3) แรงงานนอกกระบบ โดยซื้อได้ไม่เกิน 3,000 บาทต่อเดือน²⁹³ นอกจากนี้ ส.ส. อยู่ในระหว่างการพิจารณาร่าง พ.ร.บ. ผู้สูงอายุและบำนาญ พื้นฐานแห่งชาติ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. เพื่อเปลี่ยนระบบ การจ่ายเงินสงเคราะห์ผู้สูงอายุจาก “เบี้ยยังชีพ” เป็น “บำนาญ” เพื่อให้มีหลักประกันด้านรายได้แบบรายเดือน จากรัฐ

²⁸⁹จาก สปสช. แจ้งข่าวดี อปท. ทั่วประเทศ ปี 2567 เพิ่มงบเหมาจ่ายผู้ที่มีภาวะพึ่งพิง 10,442 บาท, โดย ประชาไท, 25 มิถุนายน 2567. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2024/06/109672>

²⁹⁰จาก สรุปรายความท้าทายสำคัญของผู้สูงอายุไทยใน “ยุคแก่ก่อนรวย”. งานเดิม.

²⁹¹จาก ภาพรวมสถิติการกัญชง, โดย กองทุนผู้สูงอายุ กรมกิจการผู้สูงอายุ, 14 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก <https://olderfund.dop.go.th/สถิติการกัญชงเงินกองทุน/>

²⁹²จาก เป็ดรายละเอียด เจื่อนไซ ครอบครัวอุปถัมภ์ รับเดือนละ 3,000 บาท ดูแลผู้สูงอายุ, โดย มติชน, 3 พฤษภาคม 2567. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/local/news_4532465

²⁹³จาก ‘หอยเกษียณ’ เศษเสี้ยวสังคมสูงวัย, โดย กรุงเทพธุรกิจ, 8 กรกฎาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/business/economic/1130280>

1.3 สิทธิการทำงานของผู้สูงอายุ

การส่งเสริมแรงงานสูงอายุมีความจำเป็นต่อตลาดแรงงาน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรที่มีอัตราการเกิดต่ำและกำลังแรงงานลดลงจากการสำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่า ผู้สูงอายุทำงานในภาคเกษตรกรรมมีจำนวนสูงถึง 2.8 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 60 ของผู้สูงอายุที่ยังทำงานทั้งหมด (4.7 ล้านคน) และคิดเป็น 1 ใน 4 ของผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรรมทั้งหมด (12.4 ล้านคน) แต่ผู้สูงอายุที่ทำงานในภาคเกษตรกรรมกลับมีรายได้เฉลี่ยต่ำที่สุด คือ 6,279 บาทต่อเดือน ในขณะที่กลุ่มสาขาอาชีพที่จ้างงานผู้สูงอายุรองลงมา คือ ค้าส่งและค้าปลีกมี 6.7 แสนคน หรือร้อยละ 14 ของแรงงานสูงอายุทั้งหมด มีค่าจ้างเฉลี่ย 9,560 บาทต่อเดือน²⁹⁴ อย่างไรก็ตาม ยังคงพบรายงานข่าวผู้สูงอายุถูกปฏิเสธการจ้างงาน²⁹⁵

ภาครัฐได้ดำเนินการที่สำคัญในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิการทำงานของผู้สูงอายุ อาทิ กรมหมอบหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขับเคลื่อนเชิงนโยบาย เช่น การขยายโอกาสทางเศรษฐกิจให้ผู้สูงอายุคงอยู่ในระบบแรงงานให้เพิ่มขึ้น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน การมุ่งการป้องกันโรคมะเร็งกว่ารักษาโรค²⁹⁶ รง. กำหนดนโยบายในการพัฒนาตนเองของแรงงานผู้สูงอายุ โดยจะมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยี รวมทั้งส่งเสริมให้องค์กรนายจ้างมีการจ้างผู้สูงอายุมากขึ้น และเตรียมตำแหน่งงานที่ไม่หนักและไม่เป็นอันตราย 4,000 อัตราทั่วประเทศ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีงานทำ²⁹⁷ นอกจากนี้ คณะกรรมการกลางพนักงานท้องถิ่นเห็นชอบในประกาศ 3 ฉบับ ว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานทั่วไปเกี่ยวกับการจ้างพนักงานผู้สูงอายุปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนจังหวัด

เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และมาตรฐานในการจ้างงานพนักงานสูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป

1.4 ปัญหาความรุนแรงและการถูกแสวงประโยชน์

ปี 2567 ยังปรากฏรายงานข่าวความรุนแรงต่อผู้สูงอายุหลายกรณี เช่น การถูกล่วงละเมิดทางเพศ การถูกทำร้ายร่างกาย รวมทั้งการถูกระงับความรุนแรงในครอบครัว โดยรายงานเฉพาะในส่วนของกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวพบว่า มีผู้สูงอายุถูกระงับความรุนแรงในครอบครัว 350 คน เพิ่มจากปี 2566 ที่มี 291 คน นอกจากนี้ การถูกหลอกลวงจากขบวนการอาชญากรรมบนโลกออนไลน์ ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊ก (Facebook) ร้อยละ 44 ไลน์ (Line) ร้อยละ 31.25 และอินสตาแกรม (Instagram) ร้อยละ 5.25 ตามลำดับ ส่งผลให้ผู้สูงอายุหลายรายสูญเสียทรัพย์สิน²⁹⁸ โดยสถานการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับรายงานของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพที่พบว่า คนไทยถูกมิจฉาชีพใช้ช่องทางโทรศัพท์และส่งข้อความหลอกลวงสูงที่สุดเป็นอันดับ 1 ของเอเชีย²⁹⁹

ที่มา : ไทยพีบีเอส

²⁹⁴จาก สรุปลความท้าทายสำคัญของผู้สูงอายุไทยใน “ยุคแก่ก่อนรวย”. งานเดิม.

²⁹⁵จาก นายจ้างเห็นด้วยปลดล็อกเกษียณ ช่วยแก้ปัญหากฎหมายฟื้นฟูเศรษฐกิจ, โดย ไทยรัฐ, 28 มีนาคม 2567. สืบค้นจาก https://www.thairath.co.th/money/economics/thailand_econ/2769713?

²⁹⁶จาก “วราวุธ” ดัน 5 นโยบายเข้า ครม. ทั่วโลกไทยเป็น “สังคมสูงอายุขั้นสุดยอด”, โดย ฐานเศรษฐกิจ, 13 มีนาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.thansettakij.com/health/wellbeing/590302>

²⁹⁷จาก หนุ่น “จ้างงานวัยเกษียณ” เปิดตำแหน่งงานกว่า 4 พันอัตราทั่วประเทศ, โดย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 3 ธันวาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/90715>

²⁹⁸จาก ผู้สูงวัยถูกหลอกลวงบนเฟซบุ๊กกว่า 44%, โดย สภาองค์กรของผู้บริโภค, 9 เมษายน 2565. สืบค้นจาก <https://www.tcc.or.th/oldies/>

²⁹⁹จาก ที่ 1 ของเอเชีย! คนไทยถูกมิจฉาชีพ โทร-SMS หลอกลวงมากที่สุด, โดย ไทยพีบีเอส, 15 พฤษภาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/338687>

จากสถานการณ์ที่ผู้สูงอายุถูกหลอกลวงจากทางออนไลน์มากขึ้น ภาครัฐพยายามแก้ไขปัญหาโดยจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมออนไลน์ (Anti-Online Scam Operation Center: AOC) หรือสายด่วน 1441 เพื่อเข้าปรึกษา แจ้งเบาะแส หรือแก้ไขปัญหาภัยออนไลน์ได้ตลอด 24 ชั่วโมง³⁰⁰ นอกจากนี้ พม. ร่วมกับภาคีเครือข่ายเปิดหลักสูตรสูงวัยรู้ทันสื่อ “หยุด คิด ถาม ทำ” ทั้งในรูปแบบออนไลน์และออนไลน์เพื่อนำมาใช้เป็นหลักสูตรแกนกลางของโรงเรียนผู้สูงอายุ 2,456 แห่งทั่วประเทศ เพื่อให้สามารถวิเคราะห์และใช้สื่ออย่างปลอดภัย และจัดทำเว็บไซต์เพื่อเป็นช่องทางในการเผยแพร่องค์ความรู้ให้กับผู้สูงอายุและประชาชนทั่วไป³⁰¹

2. การตอบรับข้อเสนอแนะ ในรายงานปี 2566

มีความคืบหน้าที่สำคัญในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ดังนี้

2.1 ครม. เห็นชอบการปรับเพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแบบขั้นบันไดเป็น อายุ 60 - 69 ปี เดือนละ 700 บาท อายุ 70 - 79 ปี เดือนละ 850 บาท อายุ 80 - 89 ปี เดือนละ 1,000 บาท และตั้งแต่อายุ 90 ปีขึ้นไป เดือนละ 1,250 บาท เพื่อให้เพียงพอต่อค่าครองชีพของผู้สูงอายุ³⁰² และ กค. อยู่ระหว่างพิจารณาเสนอร่าง พ.ร.บ. คณะกรรมการนโยบายบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ พ.ศ. และร่าง พ.ร.บ. กองทุนบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ พ.ศ. เพื่อจัดตั้งกองทุนการออมภาคบังคับสำหรับแรงงานในระบบ³⁰³

2.2 รง. ดำเนินการส่งเสริมการขยายโอกาสด้านอาชีพและการทำงานสำหรับผู้สูงอายุ มีการจัดทำแผนปฏิบัติการด้านการทำงานของผู้สูงอายุประจำปี ซึ่งเป็นการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในปี พ.ศ. 2567 เฉพาะในหน่วยงานของ รง. มีการจ้างงานผู้สูงอายุให้ทำงานในหน่วยงานภายใต้สังกัดจำนวน 528 คน³⁰⁴

³⁰⁰จาก เดือนกุมภาพันธ์ ‘ผู้สูงอายุ’ เป้าหมาย ‘แก๊งคอลเซ็นเตอร์’ และ 6 หลักป้องกันโดนหลอก, โดย กรุงเทพธุรกิจ, 21 มีนาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/news-update/1117630>

³⁰¹จาก พม. แจง เปิดสอนหลักสูตร “สูงวัยรู้ทันสื่อ” กันตกเป็นเหยื่อ แก๊งคอลเซ็นเตอร์, โดย ไทยรัฐออนไลน์, 8 มกราคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/politic/2753637>

³⁰²จาก “วราวุธ” เผย ครม. ไฟเขียว เงินอุดหนุนเด็ก ตั้งแต่อายุครรภ์ 4 เดือน - 6 ปี ให้คนละ 600 บาท เพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแบบขั้นบันได เบี้ยความพิการ 1,000 บาทแบบถ้วนหน้า, โดย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 3 ธันวาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/90795>

³⁰³จาก หนังสือกระทรวงการคลัง ด่วนที่สุด ที่ กค 0204.1/7588 ลงวันที่ 7 มิถุนายน 2567 เรื่อง รายงานตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560.

³⁰⁴จาก หนังสือกระทรวงแรงงาน ด่วนที่สุด ที่ รง 0206.1/3268 ลงวันที่ 5 พฤศจิกายน 2567. งานเดิม.

3. การดำเนินการของ กสม.

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 กสม. กำหนดให้ประเด็นสิทธิผู้สูงอายุเป็นหนึ่งในนโยบายสำคัญที่ขับเคลื่อนโดยมุ่งเน้น 2 ประเด็น ได้แก่ การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนโดยไม่ต้องเข้ารับการดูแลในสถานสงเคราะห์ (ageing in place)³⁰⁵ และหลักประกันรายได้ของผู้สูงอายุ ซึ่ง กสม. ได้รับฟังความคิดเห็นกับผู้มีส่วนได้เสีย ผู้ทรงคุณวุฒิ ศึกษาข้อมูลและลงพื้นที่ รวมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการส่งเสริมสิทธิผู้สูงอายุ³⁰⁶ โดยในงานสัมมนาสิทธิมนุษยชนประจำปี 2567 ได้ร่วมกับภาคีเครือข่ายเสนอข้ออมติที่สำคัญเพื่อเสนอแนะต่อรัฐบาล ดังนี้

- 1) สนับสนุนให้มีสนธิสัญญาหรือมาตรฐานระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิผู้สูงอายุ เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุในทุกมิติ
- 2) ป้องกันการถูกเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งอายุ (age discrimination)
- 3) กำหนดหลักประกันรายได้เพื่อให้ผู้สูงอายุมีรายได้เพียงพอต่อการครองชีพและการออมภาคบังคับที่เหมาะสมสำหรับแรงงานนอกระบบและแรงงานอิสระ
- 4) ปรับปรุงกฎหมายเพื่อส่งเสริมการจ้างและขยายอายุการทำงานของผู้สูงอายุในภาครัฐและเอกชน และ
- 5) บรรจุนโยบายเรื่องการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุให้อยู่ร่วมกับครอบครัว ชุมชน และสังคมอย่างมีความสุข (ageing in place) ไว้ในแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ และแผนงานทุกระดับ โดยระดมทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อปรับสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเข้าถึงสถานที่และบริการสาธารณะของผู้สูงอายุตามหลักอารยสถาปัตยกรรมที่สะดวก ปลอดภัย และเหมาะสม³⁰⁷

³⁰⁵ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ (1) สถานที่ (2) บริการด้านสุขภาพ และ (3) บริการการดูแลด้านสังคม โดยมีปัจจัยสำคัญของการทำให้ผู้สูงอายุได้สูงวัยในบ้านและชุมชน เช่น การสนับสนุนระบบการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน (community-based care) การให้ความสำคัญกับการสร้างที่อยู่อาศัยที่มีความปลอดภัยสำหรับคนทุกวัย การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับอารยสถาปัตยกรรม (Universal Design) ให้กับทุกภาคส่วนโดยเฉพาะหน่วยงานท้องถิ่น การเตรียมความพร้อมด้านสถานบริการสำหรับผู้สูงอายุ ความพร้อมของผู้ดูแล (caregiver) และการขยายสิทธิรักษาพยาบาลของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะการดูแลในระยะที่ในฟู (intermediate care).

³⁰⁶จาก กสม. จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อวิพากษ์ร่างข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้สูงอายุ, โดย สำนักงาน กสม., 3 ตุลาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.nhrc.or.th/NHRC-News-and-Important-Events/13531>

³⁰⁷จาก กสม. จัดสัมมนาสิทธิมนุษยชน เนื่องในวันสิทธิมนุษยชนสากล ประจำปี 2567 ผลักดันข้อเสนอเรื่องสิทธิในสิ่งแวดล้อมระดับโลกเดือดสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาขั้นต้นธาร และคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุด้านหลักประกันรายได้เพื่อให้ใช้ชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี, โดย สำนักงาน กสม., 23 ธันวาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.nhrc.or.th/NHRC-News-and-Important-Events/13916>

³⁰⁸จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 63/2567 เรื่อง สิทธิคนพิการและสิทธิผู้สูงอายุ กรณีร้องเรียนว่า องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยางโทน เรียกคืนเงินเบี้ยความพิการและเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และองค์การบริหารส่วนตำบลยางพาราเรียกคืนเงินเบี้ยความพิการและเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ กระทั่งต่อสิทธิคนพิการและสิทธิผู้สูงอายุ.

ด้านการคุ้มครอง กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับสิทธิผู้สูงอายุจำนวน 1 คำร้องและมีรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ได้แก่ กรณีองค์การบริหารส่วนตำบลเรียกคืนเงินเบี้ยความพิการและเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดย กสม. มีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปรับปรุงหลักเกณฑ์เพื่อให้สิทธิที่จะได้รับเงินเบี้ยความพิการและเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโอนไปยังภูมิลำเนาแห่งใหม่เมื่อมีการย้ายภูมิลำเนาโดยไม่ต้องแจ้งยืนยันสิทธิที่ภูมิลำเนาแห่งใหม่ และยกเว้นการเรียกคืนเงินเบี้ยความพิการคืนหากเป็นกรณีรับด้วยความสุจริต³⁰⁸

4. การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

นับตั้งแต่ปี 2565 ที่ประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์จนถึงปัจจุบันที่มีประชากรสูงอายุ คิดเป็น 1 ใน 5 ของประชากรทั้งหมด ภาครัฐมีความพยายามในการดำเนินการตาม พ.ร.บ. ผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560 และแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566 - 2580) เพื่อจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ โดยเฉพาะประเด็นการดูแลและป้องกันปัญหา ในปี 2567 รัฐบาลได้ดำเนินการหลายด้าน อาทิ

ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ที่ให้ความสำคัญกับการให้ครอบครัวและชุมชนร่วมกันดูแลผู้สูงอายุทั้งในบ้านและชุมชน โดยมีกิจกรรมในหลายโครงการและเพิ่มงบประมาณให้ท้องถิ่นในการดูแลสุขภาพ

ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 วรรคสอง ที่รัฐพึงให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ

ด้านการสร้างความมั่นคงทางหลักประกันรายได้และเงินออม ภาครัฐเห็นชอบในการปรับเพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นแบบขั้นบันได เพื่อให้เพียงพอในการใช้จ่ายตามสภาพเศรษฐกิจ โดยการดำเนินการดังกล่าวเป็นความก้าวหน้าที่สำคัญสอดคล้องกับ พ.ร.บ. ผู้สูงอายุแห่งชาติ พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 11 (11) ที่กำหนดให้จ่ายเงินเบี้ยยังชีพเป็นรายเดือนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม และให้ความสำคัญในการส่งเสริมอาชีพและการจ้างงานเพื่อสร้างรายได้ของผู้สูงอายุที่สามารถปฏิบัติงานได้ให้คงอยู่ในระบบการจ้างงาน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีพอย่างสมศักดิ์ศรีและดูแลตนเองที่ต้องติดตามให้เกิดผลสัมฤทธิ์สอดคล้องกับกติกา ICESCR ข้อ 6 ที่กำหนดให้รัฐรับรองสิทธิในการทำงาน ซึ่งรวมถึงสิทธิของทุกคนในโอกาสที่จะหาเลี้ยงชีพโดยงานซึ่งตนเลือกอย่างเสรี นอกจากนี้ รัฐได้พยายามป้องกันโดยจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมออนไลน์ และให้ความรู้ในการป้องกันการหลอกลวงออนไลน์สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุโดยเฉพาะ เพื่อคุ้มครองการละเมิดสิทธิในทรัพย์สิน

ปัญหาหรืออุปสรรค

ผู้สูงอายุยังคงประสบปัญหาด้านสุขภาพและเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุในการใช้ชีวิตประจำวัน สภาพร่างกายที่เสื่อมถอย ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจที่เพียงพอต่อการดำรงชีพ

“แม้ภาครัฐจะเห็นชอบในหลักการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแล้วก็ตาม แต่อัตราที่กำหนดยังคงไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

จำเป็นต้องติดตามอย่างใกล้ชิดเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีพได้อย่างเหมาะสมและไม่ตกอยู่ในภาวะความยากจน นอกจากนี้ ความไม่แน่นอนของรายได้และเงินออมในช่วงวัยเกษียณ โดยเฉพาะในกลุ่มที่เป็นแรงงานนอกระบบและผู้สูงอายุที่ทำงานในภาคเกษตรกรรมที่มีรายได้ไม่เพียงพอที่จะเก็บออม ส่วนใหญ่จำเป็นต้องพึ่งพารายได้จากผู้อื่นเป็นหลัก ถึงแม้รัฐจะพยายามร่างกฎหมาย 2 ฉบับ เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้สูงอายุในการออมและมีความมั่นคงทางรายได้ แต่ไม่มีความก้าวหน้าที่ชัดเจนและยังคงอยู่ระหว่างการพิจารณามาตั้งแต่ปี 2559 นอกจากนี้ยังมีรายงานว่าผู้สูงอายุถูกละเมิดสิทธิในหลายด้าน เช่น การถูกปฏิเสธการจ้างงานในสถานประกอบการ ความรุนแรงในครอบครัว การถูกแสวงหาประโยชน์ หรือถูกหลอกลวงจากขบวนการอาชญากรรมบนโลกออนไลน์และสูญเสียทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก

5. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

5.1 รัฐบาล โดย พม. และ มท. ควรจัดให้มีคู่มือหรือแนวทางในการออกแบบสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ โดยคำนึงถึงหลัก Universal Design และประชาสัมพันธ์ให้ภาครัฐ เอกชน และ อปท. ใช้ประกอบการปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ รวมทั้งจัดให้มีระบบการเฝ้าระวัง ดูแล และฟื้นฟูผู้สูงอายุกรณีเกิดอุบัติเหตุกับผู้สูงอายุให้ครอบคลุมในทุกพื้นที่

5.2 รัฐบาล โดย สธ. ควรเพิ่มมาตรการในการดูแลสุขภาพของคนทุกช่วงวัยรวมถึงผู้สูงอายุในเชิงส่งเสริมและป้องกันให้ครอบคลุมในทุกพื้นที่เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (Non-Communicable Diseases: NCDs) เพื่อลดการเกิดโรคและค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาในช่วงสูงอายุ

5.3 รัฐบาล โดย รง. และ กค. ควรเร่งพัฒนาระบบการออมภาคบังคับ และจัดให้มีกฎหมายเพื่อการออม โดยเฉพาะในกลุ่มแรงงานนอกระบบและภาคเกษตรกรรม เพื่อแก้ปัญหาความมั่นคงทางรายได้และเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในอนาคต รวมทั้งเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเตรียมความพร้อมการออมทุกช่วงวัยเพื่อการเกษียณอายุ

5.4 รัฐบาล โดย พม. ควรส่งเสริมการเข้าถึงการใช้ประโยชน์จากกองทุนผู้สูงอายุและประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มเป้าหมาย เพื่อประโยชน์ต่อการเป็นแหล่งเงินทุนประกอบอาชีพแก่ผู้สูงอายุ และดำเนินโครงการและกิจกรรมที่ส่งเสริมและสนับสนุนสิทธิของผู้สูงอายุให้เพิ่มมากขึ้น

5.5 รัฐบาล โดย กค. พม. และ รง. ควรพิจารณาและทบทวนการขยายเวลาการทำงานทั้งในภาครัฐและเอกชนให้สอดคล้องตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงโครงสร้างประชากรและเศรษฐกิจ เพื่อให้ผู้สูงอายุที่ยังสามารถทำงานได้และสมัครใจอยู่ในระบบการทำงาน รวมทั้งเร่งส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุในทุกภาคส่วน

5.6 รัฐบาล โดย พม. มท. และ ตร. ควรเร่งคุ้มครองผู้สูงอายุจากการถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมทั้งให้การบำบัด พิ้นฟู และเยียวยาผู้สูงอายุ โดยเฉพาะผู้สูงอายุหญิงที่ถูกกระทำความรุนแรง เพื่อให้สอดคล้องตามอนุสัญญา CEDAW

5.7 รัฐบาล โดย พม. และ มท. ควรจัดทำฐานข้อมูลสถิติการละเมิดสิทธิและการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบและจำแนกเพศเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและดำเนินนโยบายบนหลักการพื้นฐานเชิงประจักษ์

4.3 สิทธิคนพิการ

ปี 2567 มีข้อมูลคนพิการที่ได้รับการออกบัตรประจำตัวคนพิการ 2,188,141 คน แบ่งเป็นผู้หญิง 1,059,843 คน ผู้ชาย 1,128,298 คน เป็นคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.46 รองลงมาคือคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย คิดเป็นร้อยละ 19.29 และคนพิการทางการมองเห็น คิดเป็นร้อยละ 7.81 ตามลำดับ³⁰⁹ สถานการณ์ด้านสิทธิคนพิการที่สำคัญ มีดังนี้

1. สถานการณ์

1.1 สิทธิด้านสิ่งแวดล้อมและความสะดวก

1.1.1 สภาพแวดล้อมทางกายภาพ

และการขนส่งสาธารณะ

คนพิการทั้งในเมืองและชนบทยังต้องประสบอุปสรรคในการเดินทางและการเข้าถึงบริการสาธารณะที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิต อาทิ กรณีชายพิการทางการเคลื่อนไหวเช่นวีลแชร์ริมถนนเกิดอุบัติเหตุ กรณีสายการบินแห่งหนึ่งปฏิเสธไม่ให้ผู้ใช้วีลแชร์เดินทางด้วยเหตุผลว่ามีข้อจำกัดในเรื่องความสามารถในการเคลื่อนไหว ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อค่าบริการของสายการบินและ กสม. เคยมีข้อเสนอแนะเมื่อปี 2566 ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปรับปรุงหลักเกณฑ์เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้โดยสารที่เป็นคนพิการ และกำกับการให้บริการ โดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน ซึ่ง กรม. ได้รับทราบแล้วแต่ยังมีเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้น³¹⁰ ภาคประชาสังคมจึงได้ยื่นข้อเรียกร้องต่อ คค. เพื่อให้เร่งแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ด้านกายอุปกรณ์และอุปกรณ์ช่วยการเคลื่อนไหวของคนพิการ ภาครัฐพยายามส่งเสริมสิทธิการเข้าถึงอุปกรณ์ดังกล่าว อาทิ พม. มีโครงการจัดหากายอุปกรณ์สำหรับช่วยเหลือคนพิการทั่วประเทศ 72,000 ชุด อย่างไรก็ตาม อุปกรณ์ช่วยการเคลื่อนไหวอาจยังไม่เหมาะกับการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น วีลแชร์ที่ได้รับไม่เหมาะสมกับผู้ใช้ รวมทั้งการซ่อมแซมอุปกรณ์ต่าง ๆ มีค่าใช้จ่ายสูง คนพิการที่มีฐานะยากจนจำนวนมากเข้าไม่ถึงอุปกรณ์ที่เหมาะสมและตรงตามความต้องการจำเพาะของแต่ละคน³¹¹ ในส่วนของการเข้าถึงการขนส่งสาธารณะ รพท. ได้เพิ่มช่องทางจำหน่ายตั๋วโดยสารผ่านระบบออนไลน์สำหรับผู้ใช้บริการประจำตัวคนพิการและมอบส่วนลดค่าโดยสารร้อยละ 50 ทุกขบวน

³⁰⁹จาก สถานการณ์คนพิการในประเทศไทย, โดย กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 12 ธันวาคม 2567. สืบค้นจาก <https://dep.go.th/images/uploads/files/30112567.pdf>

³¹⁰จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 10/2566 เรื่อง สิทธิคนพิการ กรณีกล่าวอ้างว่า สายการบินปฏิบัติต่อคนพิการไม่เหมาะสม อันเป็นการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ.

³¹¹จาก โครงการกิจกรรมอบรมเยาวชนและผู้นำชุมชนเพื่อสร้างการรับรู้ เสริมสร้างทัศนคติและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาคนพิการในชุมชน ณ โรงแรมริเวอร์ ปัตตานี, 27 - 29 กรกฎาคม 2567. สมาคมคนพิการภาคใต้, ปัตตานี: เครือข่ายสมาคมคนพิการภาคใต้.

1.1.2 เทคโนโลยี ระบบสารสนเทศ และการสื่อสาร

ปี 2567 พบรายงานอุปสรรคในการเข้าถึงเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมทางการเงินของ คนพิการ โดยเฉพาะคนพิการทางการมองเห็นไม่สามารถ จองสลากดิจิทัลในแอปพลิเคชันของรัฐได้ เนื่องจาก ในขั้นตอนของการยืนยันตัวตนจะมีภาพที่คนพิการ ทางการมองเห็นไม่สามารถฟังผ่านคำบรรยายภาพได้³¹² นอกจากนี้ยังพบว่าจำนวนล่ามภาษามือขาดแคลนและ ไม่เพียงพอกับจำนวนคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อสาร ความหมาย จากเดิมที่มีการจัดแจ้งไว้กับกรมส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการเมื่อปี 2552 - 2560 จำนวน 659 คน ปัจจุบันลดลงเหลือ 178 คน ใน 41 จังหวัด โดยส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่กรุงเทพฯ และ ปริมณฑลมากที่สุด³¹³

ที่มา : พีพีทีวี

ด้านการเข้าถึงเทคโนโลยี ระบบสารสนเทศ และการสื่อสารที่รัฐดำเนินการสนับสนุนให้คนพิการ อาทิ ดศ. เปิดให้บริการแอปพลิเคชัน D4D APP PORTAL ซึ่งเป็นศูนย์รวมแอปพลิเคชันเพื่อสนับสนุนการเข้าถึง

เทคโนโลยีดิจิทัลของกลุ่มคนพิการ³¹⁴ กสทช. ร่วมกับ ผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์มือถือสนับสนุนการเข้าถึง บริการโทรคมนาคมราคาประหยัด และอยู่ระหว่างการ จัดทำโครงการให้บริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง สำหรับคนพิการ³¹⁵ และ พม. จัดโครงการอบรมหลักสูตร ล่ามภาษามือชุมชน 135 ชั่วโมง ร่วมกับสถาบันการศึกษา เพื่อเร่งแก้ปัญหาการผลิตล่ามภาษามือให้เพียงพอต่อ การให้บริการคนพิการ³¹⁶

1.2 การถูกแสวงประโยชน์และความรุนแรง

รายงานสถิติคนพิการที่ถูกกระทำความรุนแรง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 เฉพาะข้อมูล ของศูนย์ช่วยเหลือสังคม 1300 พม. พบว่า คนพิการ ถูกกระทำความรุนแรง 245 ราย โดยเป็นความรุนแรง ในครอบครัว 186 ราย และความรุนแรงนอกครอบครัว 59 ราย³¹⁷ และมีรายงานผลการสำรวจสถานการณ์ คนพิการที่ถูกกระทำความรุนแรงด้วยเหตุแห่งเพศและ ความรุนแรงในครอบครัวพบว่า คนพิการที่ถูกกระทำความ รุนแรงจำนวนมากครั้งหนึ่งเป็นผู้หญิงและเป็นผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่ถูกกระทำความรุนแรงทางเพศจากบุคคล ในครอบครัว³¹⁸ อีกทั้งพบรายงานเด็กพิการถูกล่วงละเมิด ทางเพศ โดยเฉพาะเด็กออทิสติก นอกจากนี้ คนพิการ ยังถูกแสวงประโยชน์ในรูปแบบอื่น เช่น หลอกลวงนำ ข้อมูลการสมัครงานไปเปิดบัญชีเพื่อใช้ทำธุรกรรมที่ ผิดกฎหมาย ขบวนการคอลเซนเตอร์แอบอ้างว่าเป็น เจ้าหน้าที่รัฐหลอกให้โอนเงิน ซึ่งส่งผลกระทบต่อคนพิการ ทั้งด้านเศรษฐกิจและทรัพย์สินที่ต้องสูญเสียไป

³¹²จาก คนดาบอดจองสลากลงในแอป ‘เป่าตัง’ ไม่ได้ - กังวลข้อมูลส่วนตัวรั่วไหล ขอให้ธนาคารแก้ไข, โดย thisAble.me, 4 มิถุนายน 2567. สืบค้นจาก <https://thisable.me/content/2024/05/932>

³¹³จาก “วราวุธ” ซีไทยเจอวิกฤตขาดแคลนล่ามภาษามือ หนุนกรม พท.-สถาบันราชสุดตาม.มทิดล-ม.สวนดุสิต-ส.ล่ามภาษามือ-ส.คนหูหนวก เร่งจัดหลักสูตร อบรมด่วน, โดย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2 เมษายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/81183>

³¹⁴จาก เปิดตัว 3 แอปใหม่ เพื่อคนพิการ สร้างรายได้ ขายของ-โซเชียลมีเดีย, โดย ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, 13 กุมภาพันธ์ 2567. สืบค้นจาก <https://www.prachachat.net/ict/news-1500794>

³¹⁵จาก หนังสือสำนักงาน กสทช. ด่วนที่สุด ที่ สทช 2412/43548 ลงวันที่ 30 ตุลาคม 2567 เรื่อง ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมิน สถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567.

³¹⁶จาก วราวุธ รมว.พม. เปิดอบรมหลักสูตรล่ามภาษามือชุมชน เร่งปั้นเพิ่มทั่วประเทศ ช่วยคนพิการทางการได้ยิน, โดย กระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์, 22 ตุลาคม 2567. สืบค้นจาก https://www.m-society.go.th/news_view.php?id=39340

³¹⁷จาก สถิติความรุนแรง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567, โดย ศูนย์ช่วยเหลือสังคม สายด่วน 1300, 21 ตุลาคม 2567. สืบค้นจาก <https://1300thailand.m-society.go.th/statyearly>

³¹⁸จาก เจาะลึก! ชะตากรรม ‘ผู้พิการ’ กับรูปแบบ ‘ความรุนแรง’ ที่ต้องเผชิญ, โดย The Coverage, 5 มิถุนายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.thecoverage.info/news/content/6542>

1.3 สิทธิการศึกษา

ข้อมูลสถิติสถานการณ์คนพิการในประเทศไทยพบว่า จำนวนคนพิการทั้งหมดเป็นคนที่ได้รับการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษามากที่สุด 1,405,039 คน ระดับชั้นมัธยมศึกษา มีเพียง 234,963 คน และระดับอุดมศึกษามี 38,668 คน³¹⁹ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าโอกาสที่คนพิการจะได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นยังจำกัด นอกจากนี้คนพิการจำนวนมากยังไม่สามารถเข้ารับการศึกษาแบบเรียนรวม และถูกปฏิเสธจากโรงเรียนบางแห่ง บุคลากรด้านการศึกษาและสถานศึกษาโดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทและห่างไกลมีขีดความสามารถ ทักษะ และทรัพยากรที่ยังไม่สามารถสนับสนุนการศึกษาของคนพิการได้อย่างเต็มที่³²⁰ รวมทั้งสถาบันอุดมศึกษาบางแห่งไม่มีนโยบายในการรับคนพิการเข้าศึกษา ทำให้ถูกตัดโอกาสเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาใกล้บ้าน³²¹

ในส่วนของภาครัฐที่จะสนับสนุนให้คนพิการได้เข้าถึงสิทธิการศึกษา ศธ. ได้เห็นชอบแผนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2566 - 2570) โดยมุ่งเน้นให้คนพิการทุกคนได้รับการศึกษา พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีและปลอดภัยในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่³²² และจัดตั้งคณะอนุกรรมการด้านการพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ โดยมีหน้าที่จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษาทุกรูปแบบสำหรับคนพิการ การผลิตครูการศึกษาพิเศษ พร้อมทั้งให้บริการเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อและบริการด้านอื่น ๆ เกี่ยวกับการศึกษา³²³

1.4 สิทธิด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพ

ปี 2567 เป็นปีแรกที่ สปสช. กำหนดให้ศูนย์บริการการนวดไทยเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการเป็นหน่วยบริการในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติตามมาตรา 3 ของ พ.ร.บ. หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ซึ่งให้บริการครอบคลุมเด็กพิการทุกประเภทที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ หรือเด็กพิการที่ผ่านการประเมินจากสหวิชาชีพที่เกี่ยวข้องให้ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพร่างกายด้วยการนวดไทยตามมาตรฐานที่กำหนด

³¹⁹จาก สถิติการให้บริการ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, โดย กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 14 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก <https://sites.google.com/view/dep-stats-center/>

³²⁰จาก การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อประกอบการจัดทำประเด็นคำถามล่วงหน้า (LoIPR) ของคณะกรรมการประจำอนุสัญญาคนพิการ (CRPD) เพื่อประกอบการจัดทำประเด็นคำถามล่วงหน้า ณ โรงแรม ทีเค. พาเลซ แอนด์ คอนเวนชัน กรุงเทพฯ, 23 พฤษภาคม 2567. สำนักสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ, กรุงเทพฯ: สำนักงาน กสม..

³²¹จาก หนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ด่วนที่สุด ที่ อว 0208.3/21694 ลงวันที่ 31 ตุลาคม 2567 เรื่อง ขอนำส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567.

³²²แหล่งเดิม.

³²³จาก ผลการประชุม คกก. ส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ครั้งที่ 1/2567, โดย สำนักงานรัฐมนตรี กระทรวงศึกษาธิการ, 16 กุมภาพันธ์ 2567. สืบค้นจาก <https://om.moe.go.th/ผลการประชุม-คกก-ส่งเสริม-2/>

1.5 สิทธิการทำงาน

ปัจจุบันมีการจ้างงานคนพิการในภาคเอกชน 39,785 คน จากที่ต้องจ้าง 69,311 คน สำหรับสถานประกอบการที่ไม่ได้จ้างงานคนพิการได้นำเงินส่งเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการตามมาตรา 34 ของ พ.ร.บ. ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 จำนวน 11,018 คน และให้สัมปทานจัดสถานที่จำหน่ายสินค้าหรือบริการตามมาตรา 35 จำนวน 16,502 สัญญา³²⁴ ทั้งนี้ยังพบรายงานสถานการณ์ที่คนพิการถูกปฏิเสธการจ้างงาน เนื่องจากสถานประกอบการบางแห่งไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ นอกจากนี้มีรายงานว่าคนพิการยังคงได้รับค่าตอบแทนการทำงานที่ต่ำกว่าวุฒิการศึกษา³²⁵

ที่มา : กรมประชาสัมพันธ์

การจ้างงานคนพิการในภาครัฐ ยังไม่สอดคล้องตามกฎหมาย ในปีนี้หน่วยงานภาครัฐต้องจ้างคนพิการตามกฎหมาย 18,610 คน มีหน่วยงานจ้างงานคนพิการตามมาตรา 33 จำนวน 2,898 คน และมาตรา 35 จำนวน 1,396 คน³²⁶ กสม. ได้มีข้อเสนอแนะเพื่อให้

หน่วยงานภาครัฐเร่งรัดการจ้างงานคนพิการให้มากขึ้น ซึ่งรัฐได้พยายามขับเคลื่อนการจ้างงานคนพิการในหน่วยงานภาครัฐ เช่น จัดการประชุมชี้แจงแนวทางการปฏิบัติตามกฎหมายจ้างงานคนพิการในหน่วยงานของรัฐ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 เป็นครั้งแรก³²⁷ ส่งเสริมการจ้างงาน “โครงการจ้างงานคนพิการเชิงสังคมประเภทจ้างเหมาบริการ” เชิญชวนให้สถานประกอบการที่ส่งเงินเข้ากองทุนฯ ตามมาตรา 34 เปลี่ยนมาปฏิบัติตามมาตรา 35 เพื่อให้เกิดการจ้างงานมากขึ้น โดยมีสถานประกอบการ 546 แห่งเข้าร่วม จำนวนคนพิการและผู้ดูแลคนพิการได้รับสิทธิ 4,249 คน ซึ่งประเภทงานที่คนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการทำงานมากที่สุด ได้แก่ พนักงานธุรการ พนักงานทำความสะอาด และช่างทำสวน นอกจากนี้ กรมพัฒนาฝีมือแรงงานได้ฝึกอบรมกลุ่มเป้าหมายเฉพาะเพื่อเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพ โดยมีคนพิการและผู้ดูแลคนพิการเข้ารับการฝึกอบรม 678 คน³²⁸ ในส่วนของ กทม. มีการจ้างคนพิการ 409 คน จากจำนวนที่ต้องจ้างทั้งหมด 660 คน และเปิดรับสมัครคัดเลือกคนพิการเป็นข้าราชการกรุงเทพมหานครสามัญในปี 2567 ต่อเนื่องเป็นปีที่สอง³²⁹

³²⁴จาก สถิติการจ้างงานคนพิการในสถานประกอบการและหน่วยงานของรัฐ ณ วันที่ 28 ตุลาคม 2567 [กฎหมาย/วิชาการ], โดย กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 14 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก https://dep.go.th/th/law-academic/service_stats/stat-depjob/สถิติการจ้างงานคนพิการในสถานประกอบการและหน่วยงานของรัฐ-ณ-วันที่-28-ตุลาคม-2567

³²⁵จาก สรุปรายงานเสรีภาพหรือเสรีพร้อม 3.0 “คนพิการมีงานก็ไม่ง”, โดย thisAble.me, 4 มิถุนายน 2567. สืบค้นจาก <https://thisable.me/content/2024/05/931>

³²⁶จาก หนังสือกระทรวงแรงงาน ด่วนที่สุด ที่ รง 0206.1/3268 ลงวันที่ 5 พฤศจิกายน 2567. งานเดิม.

³²⁷จาก พม. จัดอบรมกฎหมายจ้างงานคนพิการหน่วยงานภาครัฐ ผลักดันนโยบายส่งเสริมและเพิ่มโอกาสด้านอาชีพให้แก่คนพิการ, โดย ไทยแลนด์ พลัส, 25 มีนาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.thailandplus.tv/archives/806229>

³²⁸จาก หนังสือกระทรวงแรงงาน ด่วนที่สุด ที่ รง 0206.1/3268 ลงวันที่ 5 พฤศจิกายน 2567. งานเดิม.

³²⁹จาก แรงขยยผลการจ้างงานกระแสหลัก และคนพิการฐานรากมีรายได้พึ่งพาตัวเอง, โดย The Active, 4 มิถุนายน 2567. สืบค้นจาก <https://theactive.net/news/marginal-people-20240308/>

1.6 สิทธิมาตรฐานความเป็นอยู่และ

ความคุ้มครองทางสังคม

รัฐได้จัดสวัสดิการเบี้ยความพิการมาอย่างต่อเนื่อง แต่ยังไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตและกระทบต่อมาตรฐานความเป็นอยู่ของคนพิการในสถานะเศรษฐกิจ ยังมีคนพิการบางส่วนที่ไม่ได้รับสิทธิ เพราะไม่มีบัตรประจำตัวคนพิการ เนื่องจากขาดหลักฐาน ไม่มีชื่อในทะเบียนบ้าน หรืออาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ภาครัฐพยายามในการช่วยเหลือและพิจารณาสนับสนุนเงินค่าครองชีพ เช่น คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนสวัสดิการ โดยรัฐเห็นชอบการปรับเพิ่มเบี้ยคนพิการจากเดิม 800 บาท เป็น 1,000 บาท และคนพิการที่มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จะได้รับเงินสนับสนุน 10,000 บาท ผ่านบัญชีพร้อมเพย์ ตาม “โครงการกระตุ้นเศรษฐกิจปี 2567 ผ่านผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐและคนพิการ”³³⁰ นอกจากนี้ สธ. ร่วมกับ พม. เปิดตัวแพลตฟอร์มสำหรับการตรวจประเมินและออกเอกสารรับรองความพิการแบบอิเล็กทรอนิกส์ เชื่อมโยงฐานข้อมูลด้านสุขภาพกับฐานข้อมูลคนพิการ เพื่อขอมีบัตรประจำตัวคนพิการ โดยได้นำร่องในโรงพยาบาล 40 แห่งทั่วประเทศ³³¹ รวมทั้งการปรับแก้ไขประกาศกระทรวงเกี่ยวกับเกณฑ์ประเมินความพิการ โดยปรับเพิ่มให้มีการประเมินทางสังคมมาประกอบหลักการประเมินทางการแพทย์ เพื่อให้คนพิการได้เข้าถึงการทำบัตรคนพิการและได้รับสิทธิอย่างทั่วถึง³³²

กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ได้อนุมัติหลักการปรับปรุงเงินสนับสนุนคนพิการในหลายกรณี เช่น ปรับเพิ่มงบประมาณในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยเป็นรายละ 40,000 บาท จากเดิมรายละ 33,000 บาท ปรับงบประมาณและระยะเวลาค่าเช่าบ้าน

เป็นเดือนละไม่เกิน 3,000 บาท และระยะเวลาเช่า เป็น 6 เดือน จากเดิมไม่เกิน 1,700 บาท และเช่าได้ไม่เกิน 2 เดือน รวมทั้งจัดบริการสินเชื่อคนพิการ 2567 สำหรับคนพิการและผู้ดูแลคนพิการ วงเงินสูงสุด 6 หมื่นบาทต่อคน หรือรายกลุ่มสูงสุด 1 ล้านบาท โดยไม่คิดอัตราดอกเบี้ยภายใน 5 ปีแรกและไม่ต้องใช้หลักประกัน อย่างไรก็ตาม ยังคงพบปัญหาในทางปฏิบัติ เช่น คนพิการได้รับงบประมาณในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย สำหรับวัสดุในการซ่อมแซม แต่ไม่ได้รับงบในการจ้างช่างก่อสร้าง ในส่วนของการเข้าถึงทุนกู้ยืมเพื่อประกอบอาชีพพบว่า มีขั้นตอนและระยะเวลานานในการพิจารณา หลายกรณีอาจใช้เวลาในการพิจารณา 1 - 2 ปี ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิทธิในการประกอบอาชีพของคนพิการ³³³

2. การตอบรับข้อเสนอแนะ ในรายงานปี 2566

มีความคืบหน้าที่สำคัญในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ดังนี้

2.1 ครม. มีมติเห็นชอบเรื่องเบี้ยความพิการ โดยปรับเพิ่มเป็น 1,000 บาทต่อเดือนถ้วนหน้า จากเดิม 800 บาท/คน/เดือน เพื่อให้สอดคล้องกับค่าครองชีพในปัจจุบัน³³⁴

2.2 คส. ปรับปรุงนโยบายและแผนระดับชาติ ว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (พ.ศ. 2567 - 2580) โดยได้เพิ่มเติมประเด็นหลักสิทธิดิจิทัล (Digital Rights) เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนสู่การเป็นสังคมดิจิทัลที่มีศักยภาพ ลดความเหลื่อมล้ำ ประชาชนทุกกลุ่มรวมถึงคนพิการสามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลได้³³⁵

³³⁰จาก โครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ ปี 2567 ผ่านผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐและคนพิการ, โดย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 7 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/88081>

³³¹จาก สธ. จับมือ พม. เปิดตัวระบบออกเอกสารรับรองความพิการ online อำนวยความสะดวกผู้พิการ ลดการเดินทาง ลดค่าใช้จ่าย, โดย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 11 กรกฎาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/84733>

³³²จาก พก. ถก มท. ใช้บัตร ปชช. แทนบัตรคนพิการ เชื่อมข้อมูลพร้อมบัตรทอง ตั้งเป้าสิ้นปีเสร็จ, โดย ไทยรัฐออนไลน์, 17 พฤษภาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/local/2778871>

³³³จาก โครงการกิจกรรมอบรมเยาวชนและผู้นำชุมชนเพื่อสร้างการรับรู้ เสริมสร้างทัศนคติและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาคนพิการ ในชุมชน ณ โรงแรมริเวอร์ ปัตตานี. งานเดิม.

³³⁴จาก “วราวุธ” เผย ครม. ไฟเขียว เงินอุดหนุนเด็ก ตั้งแต่อายุครรภ์ 4 เดือน-6 ปี ให้คนละ 600 บาท เพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแบบขั้นบันได เบี้ยความพิการ 1,000 บาทแบบถ้วนหน้า. งานเดิม.

³³⁵จาก หนังสือกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ค่วนที่สคต ที่ คส 0100.4/122 ลงวันที่ 24 มิถุนายน 2567 เรื่อง รายงานตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560.

2.3 ยช. โดย กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้จัดทำระบบฐานข้อมูลเพื่อรองรับการจัดเก็บสถิติเกี่ยวกับการร้องทุกข์ ร้องเรียนของคนพิการที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต และสนับสนุนหลักสูตรการฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพล่ามในกระบวนการยุติธรรมให้กับกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ เพื่อให้เป็นแนวทางในการจัดฝึกอบรมล่ามในกระบวนการยุติธรรมให้แก่ล่ามภาษามือชุมชน³³⁶

3. การดำเนินการของ กสม.

ปี 2567 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับสิทธิคนพิการ 11 เรื่อง เช่น การเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกสิทธิในกระบวนการยุติธรรม สิทธิมาตรฐานความเป็นอยู่ และความคุ้มครองทางสังคม โดย กสม. ได้จัดทำรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ได้แก่ กรณีองค์การบริหารส่วนตำบลเรียกคืนเงินเบี้ยความพิการและเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ซึ่ง กสม. ได้มีข้อเสนอแนะไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ปรับปรุงหลักเกณฑ์เพื่อให้สิทธิที่จะได้รับเงินเบี้ยความพิการและเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโอนไปยังภูมิลำเนาแห่งใหม่ เมื่อมีการย้ายภูมิลำเนาโดยไม่ต้องแจ้งยืนยันสิทธิที่ภูมิลำเนาแห่งใหม่ และยกเว้นการเรียกเงินเบี้ยความพิการคืนหากเป็นกรณีรับด้วยความสุจริต³³⁷

การส่งเสริมสิทธิของคนพิการ กสม. ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับประเด็นสิทธิคนพิการแก่คนพิการ สตรีพิการ ผู้นำชุมชน ผู้นำเยาวชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนอย่างต่อเนื่องในหลายประเด็น เช่น สถานการณ์และพัฒนาการด้านสิทธิคนพิการในประเทศไทย รวมถึงบทบาทของ กสม. ในการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของคนพิการ อารยสถาปัตย์เพื่อสิทธิคนพิการ การเสริมสร้างเจตคติความเสมอภาคระหว่างเพศ ความรุนแรงต่อ

สตรีพิการ และการจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ นอกจากนี้ได้ประเมินสถานการณ์สิทธิคนพิการในระดับระหว่างประเทศที่สำคัญ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อประกอบการจัดทำประเด็นคำถามล่วงหน้า (List of Issues Prior to Reporting: LolIPR) สำหรับประเทศไทยตามอนุสัญญา CRPD เพื่อส่งไปยังคณะกรรมการประจำอนุสัญญา CRPD³³⁸

4. การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

ในภาพรวมรัฐมีความพยายามในการส่งเสริมสิทธิของคนพิการโดยเร่งดำเนินการให้สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 และมาตรา 27 และอนุสัญญา CRPD ในหลายประการ อาทิ การเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการในด้านต่าง ๆ โดยจัดหากายอุปกรณ์และอุปกรณ์ช่วยการเคลื่อนไหวให้คนพิการ และจัดให้เข้าใช้บริการโทรคมนาคมราคาประหยัด และแก้ปัญหาการผลิตล่ามภาษามือให้เพียงพอต่อการให้บริการคนพิการ ซึ่งสอดคล้องกับอนุสัญญา CRPD ข้อ 9 ที่กำหนดให้รัฐภาคีจะต้องดำเนินการที่เหมาะสมให้คนพิการสามารถเข้าถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การขนส่ง รวมทั้งเทคโนโลยีและระบบสารสนเทศ และการสื่อสาร ในส่วนของการศึกษาสำหรับคนพิการ ภาครัฐขับเคลื่อนด้วยแผนการศึกษาฉบับปัจจุบันที่มีเป้าหมายให้คนพิการได้รับการศึกษาทุกระดับทุกระบบอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพตามอนุสัญญา CRPD ข้อ 24

สำหรับมาตรการการส่งเสริมและฟื้นฟูสมรรถภาพมีความก้าวหน้าโดยเป็นปีแรกที่กำหนดให้ศูนย์บริการการนวดไทยเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการเป็นหน่วยบริการในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ซึ่งเด็กพิการ

³³⁶จาก หนังสือกระทรวงยุติธรรม ตอนที่ ๓๖ ที่ ยช 0401/6056 ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน 2567. งานเดิม.

³³⁷จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 63/2567 เรื่อง สิทธิคนพิการและสิทธิผู้สูงอายุ กรณีร้องเรียนว่า องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยางโพน เรียกรคืนเงินเบี้ยความพิการและเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และองค์การบริหารส่วนตำบลยางหักงดจ่ายเบี้ยความพิการและเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ กระทบต่อสิทธิคนพิการและสิทธิผู้สูงอายุ.

³³⁸จาก การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อประกอบการจัดทำประเด็นคำถามล่วงหน้า (LolIPR) ของคณะกรรมการประจำอนุสัญญาคคนพิการ (CRPD) เพื่อประกอบการจัดทำประเด็นคำถามล่วงหน้า ณ โรงแรม ที.เค. พาเลซ แอนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพฯ. งานเดิม.

จะได้รับบริการฟื้นฟูสมรรถภาพร่างกายด้วยการนวดไทย ตามมาตรฐานที่กำหนดตามอนุสัญญา CRPD ข้อ 25 นอกจากนี้ ด้านสิทธิการทำงาน ภาครัฐมีความพยายาม ส่งเสริมการให้ความรู้เกี่ยวกับการจ้างงานคนพิการ ในหน่วยงานภาครัฐให้เป็นไปตามกฎหมาย และดำเนิน โครงการจ้างงานคนพิการเชิงสังคมอย่างต่อเนื่อง ในประเด็นมาตรฐานความเป็นอยู่และความคุ้มครองทางสังคม ภาครัฐมีมติเห็นชอบเรื่องการปรับเพิ่มเบี้ย ความพิการและค่าตอบแทนผู้ช่วยคนพิการ และพัฒนา แพลตฟอร์มสำหรับการตรวจประเมินและออกเอกสาร รับรองความพิการแบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อลดขั้นตอน ในการดำเนินการ รวมทั้งมีการปรับแก้เกณฑ์การประเมิน ความพิการที่นำหลักการประเมินทางสังคมมาประกอบ การประเมินทางการแพทย์ ซึ่งเป็นการดำเนินการตาม อนุสัญญา CRPD ข้อ 27 และ 28

ปัญหาหรืออุปสรรค

“แม้ภาครัฐจะมีความพยายาม ในการประกันสิทธิและส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิ สำหรับคนพิการในด้านต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องตามอนุสัญญา CRPD แต่ยังคงพบสถานการณ์ การละเมิดและเลือกปฏิบัติ ที่กระทบต่อสิทธิคนพิการ หลากกรณี

อาทิ คนพิการยังไม่มีบัตรประจำตัวคนพิการ เนื่องจาก ขาดหลักฐาน หรืออาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล การเข้าถึง แหล่งเงินทุนเพื่อประกอบอาชีพยังล่าช้า และระเบียบ ในการช่วยเหลือเกี่ยวกับการปรับปรุงที่อยู่อาศัยยังไม่ ครอบคลุมค่าใช้จ่ายตามความเป็นจริง ซึ่งเกี่ยวข้อง โดยตรงกับการดำรงชีวิตของคนพิการอย่างมีศักดิ์ศรี ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก คนพิการยังถูกปฏิเสธ ไม่ให้เดินทาง กายอุปกรณ์และอุปกรณ์ช่วยเหลือ ของคนพิการยังไม่เหมาะกับการดำรงชีวิตประจำวัน

รวมทั้งค่าซ่อมแซมอุปกรณ์ต่าง ๆ ราคาสูง และอุปสรรค ในการทำธุรกรรมทางการเงินผ่านแอปพลิเคชัน นอกจากนี้ จำนวนล่ามภาษามือขาดแคลน รวมถึงพบสถานการณ์ ที่คนพิการโดยเฉพาะผู้หญิงและเด็กหญิงพิการ ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว ทางเพศ และทางกาย ด้านการศึกษาพบว่า คนพิการจำนวนมากยังไม่สามารถ เข้ารับการศึกษาแบบเรียนรวม และถูกปฏิเสธจาก โรงเรียน รวมทั้งขาดแคลนบุคลากรและทรัพยากรที่จะ สนับสนุนการศึกษาสำหรับเด็กพิการโดยเฉพาะในพื้นที่ ชนบท

ด้านการจ้างงานคนพิการในภาครัฐยังไม่สอดคล้อง ตามกฎหมาย ส่วนภาคเอกชนมีข้อจำกัดรับคนพิการ เข้าทำงาน เนื่องจากขาดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับ คนพิการ รวมทั้งได้รับค่าตอบแทนการทำงานที่ต่ำกว่า วุฒิการศึกษา นอกจากนี้ ปัญหาความทับซ้อนทาง อัตลักษณ์ของบุคคล เช่น ผู้หญิงพิการ เด็กพิการ คนพิการที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล หรือคนพิการที่มีฐานะ ยากจน ส่งผลต่อการเข้าถึงสิทธิและโอกาสของคนพิการ และอยู่ในกลุ่มเสี่ยงต่อการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งไม่สอดคล้องตามอนุสัญญา CRPD

5. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

5.1 รัฐบาล โดย สธ. สปสช. พม. และ มท. ควรจัด กายอุปกรณ์และอุปกรณ์ช่วยการเคลื่อนไหวที่เหมาะสม กับการใช้งานในชีวิตประจำวันสำหรับคนพิการ โดยจัดตั้ง ศูนย์สาธิตและยืมอุปกรณ์เครื่องช่วยความพิการฟื้นฟู สมรรถภาพที่บ้าน หรือ “ธนาคารกายอุปกรณ์” และ ศูนย์ซ่อมกายอุปกรณ์ในทุกพื้นที่ โดยเฉพาะในพื้นที่ ห่างไกล เช่น ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อจัดหา และซ่อมบำรุงกายอุปกรณ์และอุปกรณ์ช่วยการเคลื่อนไหว ให้แก่ผู้พิการ โดยไม่มีค่าใช้จ่ายเพื่อให้คนพิการสามารถ มีเสรีภาพในการเคลื่อนไหว และดำรงชีวิตได้อย่าง เต็มศักยภาพ

5.2 รัฐบาล โดย พม. และ มท. ควรออกหน่วยเคลื่อนที่ที่สืบเสาะและจัดทำทะเบียนคนพิการโดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล รวมทั้งอำนวยความสะดวกเพื่อให้คนพิการได้รับการจดทะเบียนคนพิการ เพื่อเข้าถึงสิทธิสวัสดิการต่าง ๆ นอกจากนี้ พม. และ สธ. ควรขยายการให้บริการแพลตฟอร์มสำหรับการตรวจประเมินและออกเอกสารรับรองความพิการแบบอิเล็กทรอนิกส์ (one stop service) โดยเชื่อมโยงฐานข้อมูลด้านสุขภาพกับฐานข้อมูลคนพิการ เพื่อจัดทำบัตรประจำตัวคนพิการที่โรงพยาบาลให้ครอบคลุมทุกจังหวัดทั่วประเทศ

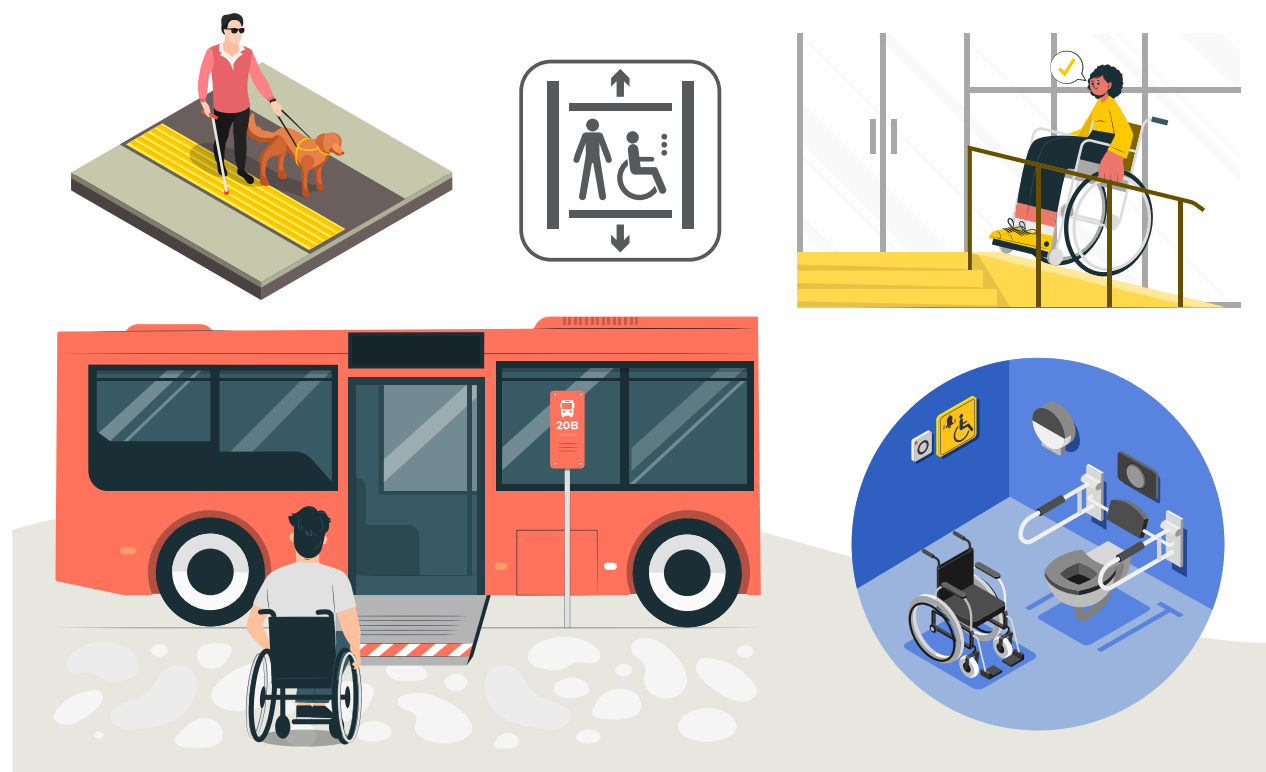
5.3 รัฐบาล โดย กสทช. ควรเร่งดำเนินโครงการบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงสำหรับคนพิการ เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงระบบเทคโนโลยีและการสื่อสารสำหรับคนพิการอย่างเท่าเทียม โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล

5.4 รัฐบาล โดย พม. ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ตร. และ ยธ. ควรพิจารณาแนวทางหรือมาตรการในการคุ้มครองช่วยเหลือ และเยียวยา รวมถึงการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม สำหรับคนพิการโดยเฉพาะผู้หญิงและเด็กพิการที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวทางเพศ และทางกาย

5.5 รัฐบาล โดย ศธ. ร่วมกับ มท. ในฐานะที่กำกับดูแล กทม. และ อบท. ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาแบบเรียนรวมสำหรับคนพิการ โดยจัดหาบุคลากรและทรัพยากรที่เพียงพอ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท เพื่อสนับสนุนการศึกษาของคนพิการได้อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ควรจัดตั้งศูนย์บริการนักศึกษาพิการในทุกระดับการศึกษา เพื่อส่งเสริมสิทธิและโอกาสทางการศึกษาแก่คนพิการในทุกระดับ

5.6 รัฐบาล โดย พม. รง. และ มท. ควรเร่งรัดการจ้างงานคนพิการทั้งในภาครัฐและเอกชนตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานประกอบการมีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานสำหรับคนพิการที่หลากหลาย เช่น ลิฟท์ ทางลาด ท้องน้ำ อุปกรณ์เครื่องใช้สำนักงาน เพื่อรองรับการทำงานของคนพิการได้มากยิ่งขึ้น

5.7 รัฐบาล โดย พม. สธ. และ รง. ควรจัดเก็บข้อมูลการให้บริการที่เกี่ยวข้องกับคนพิการโดยจำแนกเพศและช่วงวัย เพื่อสะท้อนถึงการดำเนินงานในการคุ้มครองช่วยเหลือคนพิการทุกกลุ่ม เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายแก่คนพิการที่มีอัตลักษณ์ที่หลากหลาย สอดคล้องตามบทบัญญัติของอนุสัญญา CRPD

♀️ 4.4 สิทธิสตรีและความเสมอภาคทางเพศ

1. สถานการณ์

ประเทศไทยมีจำนวนประชากรหญิงตามหลักฐานทะเบียนราษฎร 33,828,607 คน (ร้อยละ 51.21) โดยอัตราการรู้หนังสือของประชากรเพศหญิงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น สามารถอ่านออกเขียนได้ ร้อยละ 94.6 เพิ่มขึ้นจากปี 2562 ซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 93.7 ด้านการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานของผู้หญิงยังคงน้อยกว่าผู้ชาย เป็นกำลังแรงงานหญิง 18.74 ล้านคน (ร้อยละ 46.52) และกำลังแรงงานชาย 21.54 ล้านคน (ร้อยละ 53.48) อีกทั้งอัตราการทำงานต่อประชากรของผู้หญิงน้อยกว่าผู้ชายโดยผู้หญิงอยู่ที่ร้อยละ 60.34 และผู้ชายอยู่ที่ร้อยละ 76.41³³⁹ สำหรับประชากรกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติคาดการณ์ว่ามีประมาณ 4 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 6 ของประชากรไทยทั้งหมด³⁴⁰ ปี 2567 พบสถานการณ์ด้านสิทธิของสตรีและสิทธิของกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศที่สำคัญ ดังนี้

1.1 ปัญหาความรุนแรงด้วยเหตุแห่งเพศ

ผู้หญิงและกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ ยังคงเผชิญปัญหาความรุนแรงทางเพศ ร่างกาย และจิตใจในครอบครัวและในพื้นที่สาธารณะอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในปี 2567 ข้อมูลจากศูนย์พึ่งได้ สธ. 10,611 แห่งทั่วประเทศพบว่า ผู้ที่ถูกกระทำความรุนแรงเข้ารับบริการ 12,467 ราย หรือเฉลี่ย 42 ราย ต่อวัน เป็นเพศหญิง 11,112 ราย เพศชาย 1,312 ราย และกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ 16 ราย ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 10 - 20 ปี ซึ่งเป็นการกระทำความรุนแรงทางร่างกายมากที่สุด 6,753 ราย รองมาเป็นการกระทำความรุนแรงทางจิตใจ 5,492 ราย และทางเพศ 3,979 ราย³⁴¹

ด้านความรุนแรงในครอบครัว ข้อมูลจากศูนย์เร่งรัดจัดการสวัสดิภาพประชาชน (สายด่วน 1300) พม. พบว่า ผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวมีจำนวน 4,833 ราย โดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 3,500 ราย (ร้อยละ 72) รูปแบบที่พบสูงสุด คือ ถูกทำร้ายร่างกาย 3,532 ราย (ร้อยละ 73.08) ถูกล่วงละเมิดทางเพศ 814 ราย (ร้อยละ 16.84) และอื่น ๆ เช่น ถูกกระทำอนาจาร ถูกทอดทิ้ง 487 ราย (ร้อยละ 10.07) ตามลำดับ³⁴² นอกจากนี้ ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวที่เข้ารับบริการจากกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา โดยมีจำนวน 2,521 ราย จาก 2,312 ราย โดยส่วนใหญ่ ผู้ถูกกระทำเป็นผู้หญิง 1,784 ราย (ร้อยละ 70) และ

³³⁹จาก สถานการณ์สตรีไทย ปี 2567, โดย กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 18 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.dwf.go.th/contents/69310>

³⁴⁰จาก เศรษฐกิจสิ่ง พุ่งแรง!, โดย ไทยพีบีเอส, 10 มิถุนายน 2567. สืบค้นจาก <https://policywatch.thaipbs.or.th/article/economy-54>

³⁴¹จาก สธ. เผยข้อมูล “ศูนย์พึ่งได้” กว่า 1 หมื่นแห่ง ช่วยผู้ถูกกระทำความรุนแรงแล้วกว่า 9.2 หมื่นราย, โดย Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ, 7 มีนาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.hfocus.org/content/2024/03/29917>

³⁴²จาก สถิติความรุนแรง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567, โดย ศูนย์ช่วยเหลือสังคม สายด่วน 1300 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 18 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก <https://1300thailand.m.society.go.th/statyearly>

ผู้กระทำส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย 1,765 ราย (ร้อยละ 83) ซึ่งเป็นคู่รักหรือบุคคลใกล้ชิดในครอบครัว ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว เช่น ยาเสพติด บันดาลโทษ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หึงหวง ความเครียดจากปัญหาเศรษฐกิจ และการพนัน³⁴³

ที่มา : ไทยพีบีเอส

ด้านความรุนแรงในพื้นที่สาธารณะ จากสถิติการดำเนินคดีของ ตร. ในคดีการล่วงละเมิดทางเพศ ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราเพิ่มสูงขึ้น โดยปี 2566 มี 1,885 คดี เพิ่มขึ้นจาก 1,641 คดี ในปี 2565³⁴⁴ นอกจากนี้ การคุกคามและการล่วงละเมิดทางเพศในการทำงาน ยังเป็นปัญหาที่สำคัญ จากผลการสำรวจของนิด้าโพล ปี 2567³⁴⁵ พบว่า ผู้หญิงร้อยละ 6.3 เคยถูกคุกคาม

ทางเพศ และร้อยละ 23.5 เคยเห็นการคุกคามทางเพศ ในที่ทำงาน บุคคลที่เป็นผู้คุกคามทางเพศมากที่สุด ได้แก่ เพื่อนร่วมงาน ร้อยละ 81.75 หัวหน้า/ผู้บังคับบัญชา ร้อยละ 16.67³⁴⁶ และ 1 ใน 4 ของกลุ่มตัวอย่าง 2,000 คน ในกลุ่มอาชีพข้าราชการ ลูกจ้างรัฐ พนักงานรัฐวิสาหกิจและเอกชนเคยเห็นการคุกคามหรือล่วงละเมิดทางเพศในที่ทำงาน ขณะที่เหยื่อหรือผู้พบเห็นส่วนใหญ่ ยังนิ่งเฉยเนื่องจากเกรงกลัวอำนาจของผู้ที่มีตำแหน่งเหนือกว่า และมีทัศนคติว่าการคุกคามทางเพศในที่ทำงาน เป็นเรื่องปกติ³⁴⁷ ซึ่งประมวลกฎหมายอาญา³⁴⁸ กำหนดความผิดเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศเป็นความผิด ลหุโทษ ทั้งนี้ ภาคส่วนต่าง ๆ อยู่ระหว่างพิจารณา เพื่อเสนอให้แก้ไขประมวลกฎหมายอาญา เพิ่มบท คำนียาม “คุกคามทางเพศ” ให้ครอบคลุมลักษณะ การกระทำความผิดในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การติดตาม รั้งควาน (stalking) การกระทำทางสายตา คำพูด หรือ การแสดงออกทางร่างกายของผู้กระทำ และกำหนด มาตรการคุ้มครองผู้ถูกกระทำ³⁴⁹ นอกจากนี้ยังพบ ผู้หญิงถูกคุกคามทางเพศในพื้นที่ออนไลน์³⁵⁰ และพบ การใช้ความรุนแรงในโลกดิจิทัลต่อนักกิจกรรมหญิงและ กลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ³⁵¹

³⁴³จาก รายงานการช่วยเหลือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 (ตุลาคม 2566 – กันยายน 2567), โดย กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 18 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก <https://dwf.go.th/>

³⁴⁴จาก สถิติคดีอาญา, โดย กองแผนงานอาชญากรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 19 สิงหาคม 2567. สืบค้นจาก <http://thaicrimes.org/crimestat/>

³⁴⁵นิด้าโพลสำรวจสถานการณ์การคุกคามทางเพศในที่ทำงาน วันที่ 9 - 16 พ.ค. 2567 ในกลุ่มตัวอย่างอายุ 20 ปีขึ้นไปจำนวน 2,000 คน ทั้งข้าราชการ ลูกจ้างของรัฐ พนักงานรัฐวิสาหกิจ เอกชน.

³⁴⁶จาก โพลชี้ เกือบ 1 ใน 4 เคยเห็นการคุกคามทางเพศในที่ทำงาน 126 คนเคยถูกกระทำ, โดย Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ, 4 มิถุนายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.hfocus.org/content/2024/06/30694>

³⁴⁷จาก Stop Sexual Harassment สร้างสังคมปลอดการคุกคามทางเพศในที่ทำงาน, โดย สสส., 15 ตุลาคม 2567. สืบค้นจาก <https://happychild.thaihealth.or.th/stop-sexual-harassment>.

³⁴⁸มาตรา 397 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2558 ผู้ใดกระทำความผิดใด ๆ ต่อผู้อื่น อันเป็นการรังแก ข่มเหง คุกคาม หรือกระทำให้ได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำ ในที่สาธารณะหรือต่อหน้าธารกำนัล หรือเป็นการกระทำอันมีลักษณะส่อไปในทางที่จะล่วงเกินทางเพศ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกิน หนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ.

³⁴⁹จาก รายงานผลการรับฟังความคิดเห็นและการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากร่างกฎหมาย ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย อาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (นางสาวกมณ หนูนอนันต์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กับคณะ เป็นผู้เสนอ), โดย สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 18 มิถุนายน 2567. สืบค้นจาก https://www.parliament.go.th/section77/manage/files/file_20240403134103_2_352.pdf

³⁵⁰จาก สारคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) เนื่องใน “วันยุติความรุนแรงต่อสตรีสากล” ประจำปี 2567. โดย สำนักงาน กสม., 25 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.nhrc.or.th/th/NHRC-News-and-Important-Events/13802>

³⁵¹จาก “อันตรายเกินกว่าจะเป็นตัวเอง” ความรุนแรงในโลกดิจิทัล การปิดปากนักปกป้องสิทธิฯ ผู้หญิงและผู้มีความหลากหลายทางเพศ, โดย แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย, 20 พฤษภาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.amnesty.or.th/latest/news/1261/>

1.2 สิทธิอนามัยการเจริญพันธุ์

พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2564 ที่แก้ไขเพิ่มเติมกำหนดให้หญิงสามารถยุติการตั้งครรภ์ได้ในกรณีอายุครรภ์ไม่เกิน 12 สัปดาห์ และเพิ่มเหตุยกเว้นความผิดอื่น ๆ เพื่อเอื้อประโยชน์ให้หญิงตั้งครรภ์ไม่พร้อมสามารถยุติการตั้งครรภ์ได้อย่างปลอดภัย นอกจากนี้ สถานพยาบาลที่ให้บริการยุติการตั้งครรภ์อย่างปลอดภัยทั้งของรัฐและเอกชนเพิ่มขึ้นจาก 110 แห่ง ในปี 2565 เป็น 133 แห่ง ในปี 2567³⁵² โดยใน กทม. กำหนดสถานพยาบาลที่ให้บริการยุติการตั้งครรภ์อย่างปลอดภัย 3 แห่ง³⁵³ นอกจากนี้ คณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เห็นชอบให้สายด่วน 1663 ของมูลนิธิเข้าถึงเอดส์ เป็นหน่วยบริการปรึกษาทางเลือกสำหรับการให้คำปรึกษาเรื่องตั้งครรภ์ไม่พร้อม³⁵⁴ อย่างไรก็ตาม ยังพบรายงานผู้หญิงประสบปัญหาการเข้าถึงบริการยุติการตั้งครรภ์ที่ปลอดภัย³⁵⁵ และผู้หญิงที่ยุติการตั้งครรภ์ต้องถูกดำเนินคดี³⁵⁶ สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากจำนวนสถานบริการยุติการตั้งครรภ์อย่างปลอดภัยไม่เพียงพอและไม่ครอบคลุมทุกจังหวัด ขาดการให้ข้อมูล หรือประกาศรายชื่อสถานบริการ นอกจากนี้พบการถูกปฏิเสธให้บริการ

การเรียกเก็บค่าบริการเพิ่มเติม ซึ่งภาคประชาสังคมได้มีข้อเสนอให้รัฐเพิ่มจำนวนสถานบริการยุติการตั้งครรภ์ที่ปลอดภัยให้ครอบคลุมทั่วประเทศ อย่างน้อยจังหวัดละ 1 แห่ง รวมถึงประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลการช่วยเหลือเกี่ยวกับการยุติการตั้งครรภ์ในหญิงที่มีอายุครรภ์ 12 - 20 สัปดาห์ ตามมาตรา 305 (5) ของประมวลกฎหมายอาญา ทั้งกรณีที่ได้ตัดสินใจยุติการตั้งครรภ์และกรณีตั้งครรภ์ต่อให้มากยิ่งขึ้น³⁵⁷

ถึงแม้ว่า สปสช. เพิ่มช่องทางการให้บริการดูแลสุขภาพอนามัยและยาเม็ดคุมกำเนิดแก่ประชาชนอายุ 15 ปีขึ้นไป ครอบคลุมทุกเพศ³⁵⁸ แต่ปี 2567 ยังพบสาเหตุการตั้งครรภ์ไม่พร้อมเกิดจากการขาดการคุมกำเนิด รวมถึงปัญหาสัมพันธภาพในครอบครัว³⁵⁹ จากผลสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทยล่าสุดเมื่อปี 2565 พบว่าผู้หญิงต้องรับภาระในการคุมกำเนิดอย่างต่อเนื่อง โดยพบว่า ผู้หญิงที่จดทะเบียนสมรสหรืออาศัยอยู่กับคู่รัก และมีการคุมกำเนิด คือ ร้อยละ 73 เพิ่มขึ้นจากปี 2562 ซึ่งมีร้อยละ 69.70³⁶⁰ และส่วนหนึ่งเกิดจากทัศนคติของสังคมที่มองว่าการคุมกำเนิดเป็นภาระของผู้หญิง³⁶¹ ส่งผลให้ผู้หญิงต้องทำหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องอนามัยเจริญพันธุ์แต่เพียงฝ่ายเดียว

³⁵²จาก จี ‘ลอคคิต – ขยายบริการ’ ให้การยุติตั้งครรภ์ เป็นทางเลือกสุขภาพ ที่ทำได้จริง, โดย The Active, 26 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก <https://theactive.thaipbs.or.th/news/publichealth-20241126>

³⁵³แหล่งเดิม.

³⁵⁴จาก บอร์ด สปสช. อนุมัติ “สายด่วนท้องไม่พร้อม 1663” เป็นหน่วยบริการระบบบัตรทอง, โดย สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 8 สิงหาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.nhso.go.th/news/4534>

³⁵⁵จาก มงะ พบศพเด็กทารก ถูกสุนัขคุ้ยร่างแม่ทะ รวบทันควันแม่วัย 21 อ้างสุขภาพไม่แข็งแรง, โดย มติชน, 3 กุมภาพันธ์ 2567. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/region/news_4407736

³⁵⁶จาก เสียงร้องลั่น ทารกถูกทิ้ง นอนคว่ำหน้าบนถนน เร่งล่าตัวคนก่อเหตุ, โดย ข่าวสดออนไลน์, 23 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news_9473590

³⁵⁷จาก ยืนหนังสือ กมธ.ธ. ประกาศชื่อที่ทำแห่งประเทศไทย ซึ่งมีสวนทางนโยบายเพิ่มประชากร ดีกว่าเกิดเยอะแล้วด้อยคุณภาพ, โดย มติชน, 7 กุมภาพันธ์ 2567. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/local/quality-life/news_4413207

³⁵⁸จาก ‘เลิฟปิ้ง รักปลอดภัย’ สปสช. แก้ปัญหาท้องไม่พร้อม ป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ‘แจกยาคุมกำเนิด-ดูแลสุขภาพอนามัย’, โดย สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 13 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.nhso.go.th/news/3879>

³⁵⁹จาก สถานการณ์สตรีไทย ปี 2567. งานเดิม.

³⁶⁰จาก การสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย (MICS) พ.ศ. 2565, โดย ยูนิเซฟ, 25 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.unicef.org/thailand/th/reports/การสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย-mics-พศ-2565>

³⁶¹จาก สถานการณ์สตรีไทย ปี 2567. งานเดิม.

ด้านการคุ้มครองสิทธิของหญิงตั้งครรภ์ รง. ได้ออกกฎกระทรวง ฉบับที่ 15 (พ.ศ. 2567) ตามความใน พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 เพิ่มการคุ้มครองให้กับลูกจ้างซึ่งทำงานบ้าน โดยมีข้อกำหนดที่สำคัญในการคุ้มครองสิทธิการจ้างงานของสตรี ได้แก่ ห้ามลูกจ้างหญิงมีครรภ์ทำงานล่วงเวลา 22.00 - 06.00 น. และเพิ่มวันหยุดลาคลอดจากเดิม 90 วัน เป็น 98 วัน รวมทั้งห้ามเลิกจ้างเพราะเหตุมีครรภ์³⁶² นอกจากนี้ ครอบคลุมในหลักการตามที่คณะกรรมการนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถานภาพสตรีเสนอปรับแก้ไขวันลาคลอดบุตรของข้าราชการจาก 90 วัน เป็น 98 วัน ซึ่งอยู่ระหว่างการดำเนินการของหน่วยงานในการปรับปรุงแก้ไขระเบียบ³⁶³ ในขณะที่ภาคประชาสังคมเสนอให้ขยายสิทธิลาคลอดเพิ่มขึ้นจาก 98 วัน เป็น 180 วัน โดยได้รับค่าจ้างเต็มจำนวน³⁶⁴

1.3 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของผู้หญิง

ภาพรวมสัดส่วนของผู้หญิงในระดับตัดสินใจยังคงน้อยในทุกระดับ ครม. ชุดที่ 64 มีนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีหญิง 8 คน (ร้อยละ 22.22)³⁶⁵ สส. หญิง 96 คน (ร้อยละ 19.20)³⁶⁶ และ สว. หญิง 45 คน (ร้อยละ 22.50)³⁶⁷ ในภาคราชการส่วนกลางพบผู้หญิงดำรงตำแหน่งบริหาร 262 คน (ร้อยละ 25) และราชการส่วนท้องถิ่น 930 คน (ร้อยละ 11.86) ซึ่งสัดส่วนน้อยกว่าภาคเอกชนที่มีนายจ้างหญิงร้อยละ 27.72³⁶⁸ ด้านการดำเนินการของ

ภาครัฐ พม. ได้จัดทำแผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาสตรี พ.ศ. 2566 - 2570 ซึ่งกำหนดเป้าหมายหนึ่ง คือ การเพิ่มสัดส่วนสตรีดำรงตำแหน่งระดับตัดสินใจทุกระดับ ไม่น้อยกว่า 1 ใน 3

1.4 สิทธิของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศยังคงเผชิญกับการเลือกปฏิบัติ การยอมรับในสังคม และความรุนแรงด้วยเหตุแห่งเพศ จากข้อมูลปี 2567 พบบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศถูกฆาตกรรมจากความเกลียดชังด้วยเหตุแห่งเพศ 21 คน³⁶⁹ และถูกคุกคามผ่านโลกออนไลน์และเทคโนโลยีดิจิทัลซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิต³⁷⁰ สวนทางการกับการยื่นเรื่องร้องเรียนต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ (คณะกรรมการ วลพ.) ซึ่งปี 2567 มีคำร้องจากบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ 3 คำร้อง ได้แก่ กรณีหน่วยงานภาครัฐ/สถานประกอบการกีดกัน/ไม่รับสมัครเข้าทำงาน กรณีสายการบินปฏิเสธการออกตั๋วเครื่องบินในการเดินทางไปต่างประเทศ และกรณีหน่วยงานภาครัฐปฏิเสธในการคัดเลือกเป็นคณะทำงานกองทุนระดับตำบลแห่งหนึ่ง ทั้งนี้ คณะกรรมการ วลพ. ได้วินิจฉัยให้ชดเชยและเยียวยาแก่ผู้เสียหายจากการถูกเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ 1 ราย เป็นเงิน 30,000 บาท³⁷¹

³⁶²จาก คนทำงานบ้านเฮ! ได้สิทธิลาคลอด 98 วัน มีผลบังคับใช้แล้ว, โดย ไทยพีบีเอส, 14 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/339620>

³⁶³จาก หนังสือกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ที่ พม 0503/3971 ลงวันที่ 14 พฤศจิกายน 2567 เรื่อง ขอส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567.

³⁶⁴จาก ภาคประชาสังคม เสนอ กมธ. ขยายเวลา ลาคลอด เป็น 180 วัน, โดย Topic Thailand, 10 กรกฎาคม 2567. สืบค้นจาก <https://topiccentthailand.com/?p=4466>

³⁶⁵จาก คณะรัฐมนตรี คณะที่ 64 (วันที่ 3 กันยายน 2567 - ปัจจุบัน), โดย สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 25 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก https://www.soc.go.th/?page_id=182

³⁶⁶จาก ประวัติสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 26, โดย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 25 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก https://hris.parliament.go.th/ss_th.php

³⁶⁷จาก สว. 67: ทำความรู้จัก 200 สว. ชุดใหม่ ที่มาจากระบบ “เลือกกันเอง”, โดย iLaw, 25 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.ilaw.or.th/articles/41701>

³⁶⁸จาก สถานการณ์สตรีไทย ปี 2567. งานเดิม.

³⁶⁹จาก “ความรุนแรง” ไม่ใช่แค่บาดแผลที่มองเห็นด้วยตา, โดย สสส., 22 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก www.thaihealth.or.th/ความรุนแรง-ไม่ใช่แค่บาดแผล

³⁷⁰จาก TDOR 67: เปิดสถิติฆาตกรรมคนข้ามเพศเพิ่มรวม 350 ราย ด้านองค์กรสิทธิร้องผู้ต่ออาชญากรรมความเกลียดชัง, โดย ประชาไท, 22 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2024/11/111444>

³⁷¹จาก หนังสือกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ที่ พม 0503/3971 ลงวันที่ 14 พฤศจิกายน 2567. งานเดิม.

ปี 2567 รัฐบาลมีความก้าวหน้าในการรับรองสิทธิทางกฎหมายกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ ดังนี้ 1) ด้านสิทธิในการสมรสและก่อตั้งครอบครัว ได้ออก พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 เพื่อให้มีสิทธิการสมรสตามกฎหมาย คือ บุคคลเมื่ออายุ 18 ปีขึ้นไปสามารถสมรสกันได้ และมีสถานะเป็น “คู่สมรส” แทนคำว่า “สามีภรรยา” มีสิทธิในการก่อตั้งครอบครัว สิทธิในการรับบุตรบุญธรรมร่วมกัน สิทธิในการดูแลระหว่างคู่ชีวิต และสิทธิจัดการทรัพย์สินของคู่สมรสได้ โดยมีผลบังคับใช้ในวันที่ 23 มกราคม 2568³⁷² 2) ด้านสิทธิการใช้คำนำหน้านามตามอัตลักษณ์ทางเพศ กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวอยู่ระหว่างจัดทำร่างกฎหมายรับรองเพศ โดยให้บุคคลสามารถเลือกใช้คำนำหน้านามตามความสมัครใจและอัตลักษณ์ทางเพศ นอกจากนี้ สส. ได้เสนอร่าง พ.ร.บ. การรับรองเพศคำนำหน้านาม และการคุ้มครองบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ พ.ศ.³⁷³ เข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร แต่สภาผู้แทนราษฎรมิมีมติไม่รับหลักการของร่าง พ.ร.บ. ดังกล่าว³⁷⁴

ด้านการส่งเสริมสุขภาพ สธ. อยู่ระหว่างการจัดตั้งหน่วยงานส่งเสริมสุขภาพกลุ่มเปราะบาง และกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ และร่างแผนงานและโครงการในการดูแลบุคคลดังกล่าว³⁷⁵ อาทิ ด้านการลดความเสี่ยงและการส่งเสริมสุขภาพระยะยาว เช่น ความเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาจากการผ่าตัดแปลงเพศ หรือการทำศัลยกรรมการใช้ยาและผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร รวมทั้งการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพสำหรับกลุ่มบุคคล

ที่มีความหลากหลายทางเพศ และสร้างความตระหนักรู้แก่สังคมเพื่อให้เกิดการยอมรับกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศและลดการเลือกปฏิบัติ³⁷⁶

2. การตอบรับข้อเสนอแนะในรายงานปี 2566

มีความคืบหน้าที่สำคัญในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ดังนี้

2.1 กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวดำเนินการที่สำคัญ ได้แก่³⁷⁷

- 1) อยู่ระหว่างผลักดันให้ “ครอบครัวไทย ไร้ความรุนแรงทุกรูปแบบ” เป็นวาระแห่งชาติ
- 2) อยู่ระหว่างการแก้ไข พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 โดยได้ปรับแก้ไขนิยามคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” และ “บุคคลในครอบครัว” ให้มีเนื้อหาครอบคลุมทุกลักษณะการกระทำและทุกกลุ่มเป้าหมาย และให้ความคุ้มครองผู้ที่มีความสัมพันธ์ฉันทวิญญูหรือเป็นคู่รัก ไม่ว่าจะเป็นเพศเดียวกันหรือต่างเพศ และแก้ไขบทบัญญัติในมาตรา 10 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่บุคคลผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราวได้เท่าที่จำเป็นและสมควร แม้ไม่ได้มีการร้องทุกข์ และได้กำหนดบทบัญญัติเพื่อรองรับกรณีผู้กระทำความผิดที่เคยเป็นผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวซ้ำกันอย่างต่อเนื่องจนเป็นเหตุให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อร่างกายหรือจิตใจอย่างรุนแรงและกระทำได้อีก (battered person syndrome)

³⁷²จาก พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567. (2567, 24 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, 141(48ก), 1 – 21.

³⁷³เสนอโดย ัญญวรัตน์ กมลวณิชวัฒน์ สส. บัญชีรายชื่อ พรรคก้าวไกล และคณะ.

³⁷⁴จาก *สภาคว่ำ ‘ร่าง พ.ร.บ.รับรองเพศฯ’ ฉบับก้าวไกล ‘ัญญวรัตน์’ ยืนยันเดินหน้าต่อ*, โดย ประชาไท, 22 กุมภาพันธ์ 2567. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2024/02/108166>

³⁷⁵จาก สธ. *ตั้งหน่วยงานส่งเสริมสุขภาพ กลุ่มเปราะบาง-กลุ่มความหลากหลาย LGBTQIA+*, โดย Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ, 3 มิถุนายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.hfocus.org/content/2024/06/30683>

³⁷⁶จาก *กรมอนามัย วางแผนส่งเสริมสุขภาพกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQIA+)*, โดย มติชน, 20 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/publicize/news_4909289

³⁷⁷จาก หนังสือกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ที่ พม 0505/337 ลงวันที่ 25 มกราคม 2567 เรื่อง รายงานความคืบหน้าในการดำเนินการตามข้อมติในประเด็นการแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัว.

3) อยู่ระหว่างดำเนินโครงการคลังข้อมูลสารสนเทศด้านครอบครัวแห่งชาติ (family big data) เพื่อจัดทำระบบเชื่อมโยงข้อมูลพื้นฐานจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และปรับปรุงระบบฐานข้อมูลความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และความรุนแรงในครอบครัวในเว็บไซต์ www.violence.in.th ให้เข้ากับระบบข้อมูลสารสนเทศด้านครอบครัวแห่งชาติ

4) เสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพ ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนทุกจังหวัดทั่วประเทศ รวมทั้งทักษะและความรู้แก่บุคลากรที่ทำงานให้ความคุ้มครองและช่วยเหลือผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว และสร้างศักยภาพเครือข่ายและทีมสหวิชาชีพในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

5) สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาการคุกคามทางเพศ อาทิ จัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือเรื่องการป้องกันและแก้ไขปัญหาการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศในการกีฬา ร่วมกับ 21 สมาคมกีฬาและภาคีเครือข่ายกว่า 40 หน่วยงาน เพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานและการแข่งขันที่ปลอดภัยและเคารพสิทธิมนุษยชน โดยมีกิจกรรมการรณรงค์ประชาสัมพันธ์และสร้างความตระหนักรู้ รวมทั้งช่วยเหลือเยียวยาและการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิให้กับผู้เสียหาย³⁷⁸

2.2 ปรับปรุงแก้ไข พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 เพื่อให้สิทธิการก่อตั้งครอบครัวและสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

3. การดำเนินการของ กสม.

ปี 2567 กสม. รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับสิทธิสตรีและความเสมอภาคทางเพศ 24 เรื่อง เช่น กรณีการคุกคาม

และล่วงละเมิดทางเพศทั้งในสถานศึกษาและที่ทำงาน การแต่งกายตามอัตลักษณ์ทางเพศ การเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ และผู้หญิงตกเป็นเหยื่อขบวนการตั้งครุฑแทนผิดกฎหมายโดย กสม. ได้ดำเนินการ ดังนี้

ด้านการประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน 6 เรื่อง อาทิ กรณีให้ความช่วยเหลือแก่นักศึกษาและอาจารย์ผู้หญิงที่ถูกอาจารย์ชายคุกคามทางเพศ กรณีคุ้มครองครูผู้หญิงจากการถูกคุกคามทางเพศโดยเพื่อนร่วมงานและให้ความเป็นธรรมในการเลิกจ้างจากโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่ง กรณีให้สถานีตำรวจแห่งหนึ่งปรับปรุงและจัดห้องสุขาที่เหมาะสมสำหรับบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ คนพิการ และผู้สูงอายุ และกรณีให้เรือนจำปรับเปลี่ยนเครื่องแต่งกายของเจ้าหน้าที่เรือนจำหญิงให้เหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน

ด้านการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ อาทิ 1) กรณีการคุกคามทางเพศในสถานที่ทำงาน ซึ่งมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานรัฐวิสาหกิจแห่งหนึ่งกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการล่วงละเมิดและคุกคามทางเพศทุกรูปแบบ³⁷⁹ 2) กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจของสถานีตำรวจแห่งหนึ่งจับกุมพนักงานบริการผู้มีความหลากหลายทางเพศโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เช่น จับกุมขณะยังไม่ได้กระทำความผิด ปรับในอัตราที่สูงกว่าผู้หญิง และไม่ออกใบสำคัญรับเงินค่าปรับ กสม. พิจารณาแล้วพบว่าการกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงมีข้อเสนอแนะให้ ตร. กำหนดแนวปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 เกี่ยวกับขั้นตอน การดำเนินการและแสวงหาข้อเท็จจริง และจัดทำแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับลักษณะการกระทำ

³⁷⁸จาก พม. จับมือสมาคมกีฬา-ภาคีเครือข่าย “ป้องกันและแก้ปัญหาคุกคามทางเพศ” วางมาตรการสู่ Safe Sport, โดย ไทยรัฐออนไลน์, 29 ตุลาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/local/2822384>

³⁷⁹จาก รายงานผลการตรวจสอบ ที่ 205/2567 เรื่อง สิทธิสตรี กรณีถูกจ้างหน่วยงานรัฐวิสาหกิจคุกคามทางเพศในสถานที่ทำงาน.

ที่เป็นความผิดตามมาตรา 5 แห่ง พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539³⁸⁰ และอยู่ระหว่างตรวจสอบกรณีสถานพยาบาลให้ผู้หญิงตั้งครรภ์แทนผิดกฎหมายโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ซึ่งเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมข้ามชาติ โดยเฉพาะผู้หญิงที่มีฐานะยากจนอาจจะถูกแสวงประโยชน์จากขบวนการจัดให้มีการรับจ้างตั้งครรภ์แทนโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

นอกจากนี้ กสม. ได้จัดทำข้อเสนอแนะเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้หญิงและกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ ได้แก่ 1) ให้สภานายความกำหนดหลักเกณฑ์การแต่งกายของผู้เข้ารับการศึกษาอบรมวิชาว่าความโดยไม่เลือกปฏิบัติด้วยเหตุเพศ รวมทั้งให้สภานายความและคณะกรรมการเนติบัณฑิตยสภาแก้ไขระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการแต่งกายให้ไม่เลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ³⁸¹ และรับรองสิทธิในการแต่งกายตามอัตลักษณ์ทางเพศเพศวิถีที่แตกต่างเพศกำเนิด³⁸² และ 2) ให้กรมราชทัณฑ์แก้ไขปรับปรุงระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยเครื่องแต่งกายสำหรับผู้ต้องขัง พ.ศ. 2538 และระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับการรอนามัย และการสุขภาพของผู้ต้องขัง พ.ศ. 2561 โดยคำนึงถึงการแต่งกายตามอัตลักษณ์ทางเพศ และให้เรือนจำทั่วประเทศมีแนวทางในการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน³⁸³

ประเด็นการขจัดความรุนแรงในครอบครัวเป็นหนึ่งในประเด็นที่ กสม. ให้ความสำคัญและขับเคลื่อนในปี 2566 รวมทั้งมีข้อมติสมัชชาสิทธิมนุษยชนประเด็นการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว³⁸⁴ โดยปี 2567 ได้ติดตามการดำเนินงานตามข้อมติสมัชชาสิทธิมนุษยชนและจัดส่งข้อคิดเห็นเพิ่มเติมไปยัง พม. เพื่อเร่งดำเนินการเกี่ยวกับการปรับปรุงกฎหมาย พัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางในการจัดเก็บข้อมูลปัญหาความรุนแรงในครอบครัว³⁸⁵

ด้านการสร้างความตระหนักรู้ด้านสิทธิสตรี กสม. สื่อสารต่อสาธารณะเนื่องในโอกาสสำคัญ เช่น สาร กสม. เนื่องในวันสตรีสากล โดยให้สังคมเคารพสิทธิสตรีและความเสมอภาคทางเพศ ปรับทัศนคติเรื่องการใช้ความรุนแรง และเร่งรัดการจัดบริการที่จำเป็นสำหรับผู้หญิง³⁸⁶ และสารเนื่องในวันยุติความรุนแรงต่อสตรีสากล โดยเน้นย้ำว่า ปัญหาความรุนแรงต่อสตรีไม่ใช่เรื่องส่วนตัว แต่เป็นปัญหาสาธารณะที่ทุกคนมีส่วนสำคัญในการป้องกันแก้ไข เพื่อร่วมสร้างให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ไม่ยอมรับและไม่นิ่งเฉยต่อการกระทำความรุนแรงต่อสตรีในทุกรูปแบบ³⁸⁷ นอกจากนี้ ด้านการสร้างความรู้เกี่ยวกับสิทธิของบุคคล ผู้มีความหลากหลายทางเพศ กสม. ได้ร่วมกิจกรรมและเดินรณรงค์ Bangkok Pride Festival 2024 ร่วมกับภาคีเครือข่ายด้านความหลากหลายทางเพศ³⁸⁸

³⁸⁰จาก รายงานผลการตรวจสอบ ที่ 289/2567 เรื่อง การเลือกปฏิบัติและสิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมพนักงานบริการโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายและเลือกจับกุมเฉพาะกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ.

³⁸¹ได้แก่ ระเบียบสำนักฝึกอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา ว่าด้วยการแต่งกายของนักศึกษา พ.ศ. 2566 และข้อบังคับสภานายความว่าด้วยมรรยาทนายความ พ.ศ. 2529 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแต่งกาย.

³⁸²จาก ข้อเสนอแนะ กสม. ที่ 92/2567 เรื่อง สิทธิที่จะไม่ถูกเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ กรณีการแต่งกายของนายความและนักศึกษากฎหมาย.

³⁸³จาก ข้อเสนอแนะ กสม. ที่ 256/2567 เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งแก้ไข กฎหมาย กฎระเบียบ หรือคำสั่ง กรณีการแต่งกายของผู้ต้องขังที่มีความหลากหลายทางเพศ.

³⁸⁴ประกอบด้วย การกำหนดยุติความรุนแรงในครอบครัวเป็นวาระแห่งชาติ ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ เสริมศักยภาพและพัฒนาบุคลากรทำงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน และบุคลากรที่ทำหน้าที่ให้การคุ้มครอง/ช่วยเหลือเยียวยาผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว เสริมสร้างความตระหนักรู้และปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้คนในสังคม และพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางในการจัดเก็บข้อมูลปัญหาความรุนแรงในครอบครัว.

³⁸⁵จาก หนังสือสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่ สม 0703/3574 ลงวันที่ 10 กรกฎาคม 2567 เรื่อง การขับเคลื่อนข้อมติสมัชชาสิทธิมนุษยชนประเด็นการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว.

³⁸⁶จาก สารจากประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เนื่องในวันสตรีสากล ประจำปี 2567. โดย สำนักงาน กสม., 7 มีนาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.nhrc.or.th/th/NHRC-News-and-Important-Events/9546>

³⁸⁷จาก สารคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) เนื่องใน “วันยุติความรุนแรงต่อสตรีสากล” ประจำปี 2567. งานเดิม.

³⁸⁸จาก กสม. ร่วมเดินขบวน “Bangkok Pride Festival 2024” เนื่องในโอกาสเดือนแห่งความภาคภูมิใจของคนหลากหลายทาง, โดย สำนักงาน กสม., 1 มิถุนายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.nhrc.or.th/th/NHRC-News-and-Important-Events/11950>

ที่มา : สำนักงาน กสม.

4. การประเมินสถานการณ์ สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

ปี 2567 รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีความพยายามในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิสตรี หลายประการ อาทิ ด้านการแก้ไขปัญหาคาความรุนแรง ในครอบครัว ซึ่ง พม. อยู่ระหว่างเสนอปรับแก้ พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ผลักดันให้ครอบครัวไทยไร้ความรุนแรงทุกรูปแบบ เป็นวาระแห่งชาติ การพัฒนาและปรับปรุงระบบ ฐานข้อมูลความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และความรุนแรง ในครอบครัว รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ ผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งความพยายามดังกล่าวสอดคล้อง กับรัฐธรรมนูญ มาตรา 71 ข้อเสนอแนะทั่วไปของ คณะกรรมการ CEDAW ลำดับที่ 35 และข้อมติสมัชชา สิทธิมนุษยชน ประจำปี 2566 ประเด็นการแก้ไขปัญหา

ความรุนแรงในครอบครัว ด้านการคุ้มครองแรงงานหญิง รง. ได้ปรับปรุงกฎหมายคุ้มครองแรงงาน โดยเพิ่ม การคุ้มครองและสิทธิและสวัสดิการให้กับลูกจ้างหญิง ซึ่งทำงานบ้านสอดคล้องกับอนุสัญญา CEDAW ข้อ 11 ทั้งนี้ในปี 2567 มีสถานพยาบาลที่ให้บริการยุติการตั้งครรภ์ อย่างปลอดภัยทั้งของรัฐและเอกชนเพิ่มขึ้นจาก ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะในพื้นที่ กทม.

นอกจากนี้มีความก้าวหน้าอย่างชัดเจนในการแก้ไข กฎหมายเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคล ผู้มีความหลากหลายทางเพศ โดยปรับปรุงแก้ไขและ ประกาศใช้ พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 ซึ่งสอดคล้องกับ กติกา ICCPR ข้อ 23 ที่รับรองสิทธิของบุคคลในการสมรส และสร้างครอบครัว

ปัญหาหรืออุปสรรค

ถึงแม้รัฐบาลพยายามดำเนินการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิสตรีและสิทธิของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ แต่ยังคงพบปัญหาการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศและการละเมิดสิทธิของกลุ่มบุคคลดังกล่าว

อาทิ ปัญหาความรุนแรงด้วยเหตุแห่งเพศทั้งในครอบครัวและพื้นที่สาธารณะ ซึ่งประเทศไทยยังขาดฐานข้อมูลกลางด้านสถิติความรุนแรงด้วยเหตุแห่งเพศ ปัจจุบันแต่ละหน่วยงานจัดเก็บข้อมูลการให้บริการตามภารกิจของตนเอง ซึ่งไม่สามารถสะท้อนสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง นอกจากนี้พบว่ายังมีข้อมูลที่ไม่ได้รับการรายงานหรือรวบรวมเป็นความรุนแรงในครอบครัว โดยเฉพาะคดีอาชญากรรมที่เป็นเหตุอุกฉกรรจ์ อีกทั้งผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวยังไม่ถึงการแจ้งเหตุหรือขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วยเหตุต่าง ๆ นอกจากนี้พบว่าประมวลกฎหมายอาญายังไม่ครอบคลุมความผิดเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศทั้งในสถานศึกษาและในการทำงาน รวมถึงรูปแบบที่เปลี่ยนไป เช่น ความรุนแรงทางเพศออนไลน์ จึงยังไม่บรรลุตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการประจำอนุสัญญา CEDAW ลำดับที่ 35 ที่ให้รัฐภาคีแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อสตรีจากรากเหง้าของปัญหา รวมทั้งสร้างหลักประกันว่าผู้ประสบความรุนแรงในครอบครัวสามารถเข้าถึงความช่วยเหลือและการเยียวยาทางกฎหมาย ตลอดจนการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบในเรื่องความรุนแรงด้วยเหตุแห่งเพศ และจำแนกข้อมูลอัตลักษณ์ที่หลากหลาย

ด้านโอกาสและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของผู้หญิงยังคงอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งยังไม่สอดคล้องกับอนุสัญญา CEDAW ข้อ 7 นอกจากนี้ ผู้หญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อมยังคงประสบปัญหาในการเข้าถึงการยุติการตั้งครรภ์

อย่างปลอดภัย ซึ่ง กสม. ได้เสนอแนะเมื่อปี 2566 ให้ สธ. จัดให้มีสถานพยาบาลที่สามารถให้บริการยุติการตั้งครรภ์อย่างปลอดภัยอย่างน้อยจังหวัดละ 1 แห่ง แต่ยังไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินการดังกล่าว ซึ่งยังไม่สอดคล้องกับอนุสัญญา CEDAW ข้อ 12

ด้านสิทธิของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ยังพบสถานการณ์การเลือกปฏิบัติด้วยเหตุอัตลักษณ์ทางเพศและเพศวิถี รวมทั้งยังต้องติดตามความคืบหน้าการเสนอกฎหมายเพื่อให้เกิดการรับรองสิทธิด้านต่าง ๆ มีผลเป็นรูปธรรมและสอดคล้องตามหลักสิทธิมนุษยชนต่อไป

5. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

5.1 รัฐบาล โดย พม. ควรเร่งขับเคลื่อนการดำเนินการตามข้อมติสมัชชาสิทธิมนุษยชน ประเด็นความรุนแรงในครอบครัว โดยเร่งผลักดันการยุติความรุนแรงในครอบครัวเป็นวาระแห่งชาติและกำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน รวมทั้งเร่งเสนอร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. โดยแก้ไขให้ความผิดตาม พ.ร.บ. ดังกล่าวเป็นความผิดอันยอมความไม่ได้ การยึดผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง และกำหนดบทบัญญัติที่คุ้มครองผู้ถูกระทำอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการกำหนดมาตรการในการแก้ไข บำบัด พื้นฟูผู้กระทำความรุนแรงที่ชัดเจน เพื่อป้องกันการกระทำซ้ำ

5.2 รัฐบาลควรมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางในการจัดเก็บข้อมูลปัญหาความรุนแรงด้วยเหตุแห่งเพศ ทั้งในครอบครัวและพื้นที่สาธารณะ โดย พม. เป็นหน่วยงานกลาง ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการรับผิดชอบเชื่อมโยงข้อมูลสถิติสถานการณ์ การให้ความช่วยเหลือจากภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อสะท้อนสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง นำไปสู่การกำหนดแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และจัดสรรทรัพยากรที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

5.3 รัฐบาลเน้นย้ำให้ พม. ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เพิ่มการรณรงค์สร้างความตระหนักเรื่องการคุกคามและการล่วงละเมิดทางเพศในการทำงาน และประสานความร่วมมือกับภาคประชาสังคมในการแก้ไขปัญหาการคุกคามและการล่วงละเมิดทางเพศในการทำงาน โดยสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ได้แก่ กำหนดช่องทางการร้องเรียน และมาตรการลงโทษที่ชัดเจน มีระบบการติดตามและตรวจสอบกรณีร้องเรียนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้ครอบคลุมความผิดเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศในทุกรูปแบบ

5.4 รัฐบาลเน้นย้ำให้ สธ. จัดให้มีสถานพยาบาลที่สามารถให้บริการยุติการตั้งครรภ์อย่างน้อยจังหวัดละ 1 แห่ง โดยจัดบริการเป็นมิตรต่อผู้รับบริการ สะดวกและทั่วถึง รวมทั้งประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลสถานบริการและการเข้าถึงบริการ นอกจากนี้ควรเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและจัดบริการเกี่ยวกับการคุมกำเนิดแก่เด็กและเยาวชนให้มากขึ้น รวมทั้ง สธ. ควรจัดการเรียนการสอนเพศศึกษาอย่างรอบด้าน (comprehensive sexuality education) ที่อยู่บนพื้นฐานของการเคารพสิทธิและความเสมอภาคระหว่างเพศ เพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อม

5.5 รัฐบาล โดย พม. และ มท. ควรเร่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของผู้หญิงในทุกระดับ เช่น การฝึกอบรมสร้างภาวะความเป็นผู้นำ การสร้างเครือข่ายนักบริหารสตรี การกำหนดมาตรการพิเศษเพื่อเพิ่มสัดส่วนการมีส่วนร่วมของผู้หญิง

5.6 รัฐบาลควรมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งดำเนินการเพื่อรองรับสิทธิต่าง ๆ ของบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศตาม พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 เพื่อบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้

5.7 รัฐบาลควรมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กำชับ เร่งรัด และติดตามการบูรณาการมิติเพศภาวะสู่นโยบายและการปฏิบัติ และดำเนินการตามประเด็นห่วงใยซึ่งกำหนดในปฏิญญาปักกิ่งและแผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรี (Beijing Declaration and Platform for Action: BPfA) ซึ่งจะครบรอบ 30 ปี ในปี 2568

4.5 ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ/ คนไร้รัฐไร้สัญชาติ

1. สถานการณ์

ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ คือ บุคคลที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยหรือเข้ามาในประเทศไทย แต่ไม่มีเอกสารยืนยันสถานะเป็นพลเมืองของประเทศใด หรืออยู่ระหว่างการพิสูจน์สถานะตามกฎหมาย ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ทั้งนี้ สถานการณ์กลุ่มผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิมีดังนี้

1.1. กลุ่มคนไร้รัฐไร้สัญชาติ

1.1.1 การดำเนินงานด้านสัญชาติ

และสถานะบุคคล

ประเทศไทยมีบุคคลที่ไม่ได้สัญชาติไทยทั่วราชอาณาจักรตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรรวมทั้งสิ้น 997,549 คน³⁸⁹ ในจำนวนนี้มีกลุ่มผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียนที่ต้องจัดทำทะเบียนประวัติตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล 483,626 คน³⁹⁰ (ข้อมูล ณ วันที่ 8 กรกฎาคม 2567) ซึ่งใช้เวลาในการแก้ไขปัญหายาวนาน ปี 2567 มีสถานการณ์ที่สำคัญ ดังนี้

1) กลุ่มคนไทยพลัดถิ่น แม้ว่ารัฐบาลได้ออกแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับกรณีคนไทยพลัดถิ่นตาม พ.ร.บ. สัญชาติ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2555³⁹¹ เพื่อชักชวนเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับแล้ว แต่กระบวนการพิสูจน์รับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่นยังล่าช้า จนถึงปี 2567 มีผู้ได้รับการรับรองเป็นคนไทยพลัดถิ่นแล้ว 13,352 คน จากที่สำรวจไว้ 18,537 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 31 มีนาคม 2567)

2) กลุ่มผู้สูงอายุไร้รัฐไร้สัญชาติ ประสบปัญหาการเข้าถึงสัญชาติและเข้าไม่ถึงสวัสดิการขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าถึงสิทธิด้านการรักษาพยาบาล เนื่องจากขั้นตอนการพิจารณาสัญชาติที่ค่อนข้างซับซ้อนส่งผลให้การพิจารณาอนุมัติใช้เวลานาน ทำให้บางกรณีผู้สูงอายุไร้รัฐไร้สัญชาติเสียชีวิตก่อนที่จะได้รับสัญชาติ จากรายงานสถิติเฉพาะในพื้นที่ จ. เชียงรายพบว่า มีผู้ยื่นคำขอแปลงสัญชาติเป็นไทยที่มีอายุเกิน 60 ปีขึ้นไป 1,235 ราย และได้รับการแปลงสัญชาติแล้ว 229 ราย

3) กลุ่มพระภิกษุและสามเณรที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมประสบปัญหาในการเข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา เนื่องจากไม่มีวุฒิการศึกษาในระดับประถมศึกษาและอายุของสามเณรไม่ถึงเกณฑ์สำหรับการศึกษานอกระบบ

ที่มา : มติชน

³⁸⁹จาก ประกาศสำนักทะเบียนกลาง เรื่อง จำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักรตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2567, โดย สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 8 มกราคม 2567. สืบค้นจาก https://stat.bora.dopa.go.th/stat/pk/pk_67.pdf

³⁹⁰จาก หนังสือสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ที่ นร 0807/1658 ลงวันที่ 1 ตุลาคม 2567 เรื่อง หลักเกณฑ์เพื่อเร่งรัดการแก้ไขปัญหาสัญชาติและสถานะบุคคลให้แก่บุคคลที่อพยพเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นเวลานาน และกลุ่มบุตรที่เกิดในราชอาณาจักร.

³⁹¹จาก หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0309.8/ว 4094 ลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2566 เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับกรณีคนไทยพลัดถิ่นตามพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2555.

สำหรับข้อท้าทายในการแก้ไขปัญหสถานะทางทะเบียนของบุคคล ได้แก่ (1) ผู้ปฏิบัติงานขาดความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์เงื่อนไขในการแก้ไขปัญหสถานะบุคคล รวมทั้งบุคลากรและงบประมาณไม่สอดคล้องกับภารกิจหน้าที่ ส่งผลให้กระบวนการจัดทำทะเบียนเกิดความล่าช้า³⁹² (2) ผู้ยื่นคำขอสัญชาติและสถานะขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการยื่นคำขอ และขาดพยานหลักฐานเพื่อเข้าสู่ขั้นตอนการพิสูจน์สถานะ (3) ความซับซ้อนของระเบียบปฏิบัติและกระบวนการขอสัญชาติและสถานะบุคคล³⁹³ นอกจากนี้ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้พบว่า มีปัญหาการตกสำรวจ การไม่ได้แจ้งเกิด การถูกทอดทิ้ง และการไม่มีเอกสารยืนยันตัวตน

ที่มา : รัฐบาลไทย

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เร่งดำเนินการด้านสัญชาติและสถานะบุคคล อาทิ กรม. เห็นชอบหลักเกณฑ์เพื่อเร่งรัดการแก้ไขปัญหสัญชาติและสถานะบุคคลให้แก่บุคคลที่อพยพเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นเวลานาน และกลุ่มบุตรที่เกิดในราชอาณาจักร 480,000 คน โดยประมาณ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายคือ ชนกลุ่มน้อยและกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานาน 19 กลุ่ม ให้แล้วเสร็จภายใน 1 ปี นับตั้งแต่หลักเกณฑ์มีผลบังคับใช้³⁹⁴ นอกจากนี้ สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ได้จัดหน่วยบริการไปยังพื้นที่ห่างไกลทั่วประเทศเพื่อตรวจสอบสารพันธุกรรม (DNA) โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายให้แก่คนด้อยโอกาสและขาดโอกาสทางสังคมจากการตกอยู่ในสถานะของการเป็นบุคคลไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎรให้สามารถเข้าสู่กระบวนการพิจารณาสถานะบุคคลและสัญชาติ³⁹⁵

1.1.2 การเข้าถึงสิทธิสุขภาพ

กลุ่มบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ และผู้ที่ยังไม่ได้รับการพิสูจน์สถานะบุคคลในประเทศไทยมี 736,775 คน³⁹⁶ ซึ่งรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณด้านสาธารณสุขสำหรับกลุ่มบุคคลดังกล่าวจำนวน 1,513 ล้านบาท³⁹⁷ อย่างไรก็ตาม โรงพยาบาลตามแนวพื้นที่ชายแดนยังคงประสบปัญหาไม่สามารถเบิกค่าใช้จ่ายชดเชยจากแหล่งงบประมาณหรือกองทุนใดได้ เนื่องจากมติ กรม. ยังไม่ครอบคลุมกลุ่มผู้มีปัญหาสถานะบุคคลและสิทธิทุกกลุ่ม อีกทั้ง มีอุปสรรคจำนวนผู้ปฏิบัติงานไม่เพียงพอ ทักตนคดีต่อผู้มีปัญหาสถานะส่งผลต่อการเข้าถึงบริการสุขภาพ ระบบฐานข้อมูลกลางของกองทุน

³⁹²จาก หนังสือสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ด่วนที่สุด ที่ นร 0807/8441 ลงวันที่ 31 ตุลาคม 2567 เรื่อง ข้อมูลประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567.

³⁹³จาก ‘มานพ’ งามกรมการปกครอง เข้าใจกระบวนการแก้ไขปัญหบุคคลไร้สัญชาติไทย ล้น ทำโครงการพิเศษ ใช้เงิน 300 ลบ. [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก], โดย The Reporters, 21 มีนาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/photo/?fbid=755473390108032>

³⁹⁴จาก หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร 0505/24391 ลงวันที่ 31 ตุลาคม 2567 เรื่อง หลักเกณฑ์เพื่อเร่งรัดการแก้ไขปัญหสัญชาติและสถานะบุคคลให้แก่บุคคลที่อพยพเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นเวลานาน และกลุ่มบุตรที่เกิดในราชอาณาจักร.

³⁹⁵จาก หนังสือสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ที่ ยส 1001/4122 ลงวันที่ 21 พฤศจิกายน 2567 เรื่อง ข้อมูลประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567.

³⁹⁶จาก หนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ที่ สธ 0210.05/32456 ลงวันที่ 24 ตุลาคม 2567. งานเดิม.

³⁹⁷จาก 2,500 ล้านบาท/ปี ค่ารักษาพยาบาลไทยเรียกเก็บไม่ได้ตามแนวชายแดน, โดย กรุงเทพธุรกิจ, 7 พฤษภาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/health/public-health/1123263>

ผู้มีปัญหาสถานะยังไม่เป็นปัจจุบันทำให้ประสบปัญหาการเบิกคืนค่าใช้จ่ายต่าง ๆ หลักเกณฑ์และแนวทางในการเบิกจ่ายที่ยังไม่ชัดเจน รวมถึงนโยบายด้านงบประมาณขึ้นอยู่กับการพิจารณาของ ครม. เป็นรายครั้ง ทั้งนี้ หลายภาคส่วนได้ร่วมผลักดันการแก้ไขมาตรา 5 ของ พ.ร.บ. หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 เพื่อให้บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยที่อาศัยในประเทศไทยเป็นผู้มีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขจากกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติเพิ่มเติมตามเงื่อนไขซึ่งยังอยู่ในขั้นตอนการพิจารณาร่าง พ.ร.บ. ดังกล่าว

ปี 2567 สธ. ได้พัฒนาระบบประกันสุขภาพบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิและบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทย (Health Insurance for Non-Thai People System: HINT) เพื่อให้กระบวนการขึ้นทะเบียนและอนุมัติสิทธิเป็นไปอย่างรวดเร็วซึ่งช่วยลดเวลาการดำเนินการจาก 1 - 2 สัปดาห์เป็นประมวลผลอนุมัติสิทธิแบบทันทีและเชื่อมโยงข้อมูลกับระบบศูนย์กลางการเงินเพื่อให้หน่วยบริการประเมินค่าชดเชยได้อย่างรวดเร็ว³⁹⁸ นอกจากนี้ได้ตั้งคณะทำงานเพื่อพัฒนาการเข้าถึงบริการระบบหลักประกันสุขภาพสำหรับกลุ่มคนไทยที่มีปัญหาสถานะ ส่งผลให้มีคนไทยไร้สิทธิและกลุ่มชาติพันธุ์ประมาณ 2,570 คน เข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สิทธิและเข้าถึงสิทธิในระบบบริการสุขภาพได้

1.2 เด็กที่มีปัญหาสถานะบุคคล และเด็กโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติ

1.2.1 กลุ่มนักเรียนและนักศึกษาที่มีเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยอักษร G (เด็กนักเรียนกลุ่ม G)

รัฐบาลกำหนดนโยบายให้เด็กทุกคนในประเทศไทยสามารถเข้าถึงการศึกษาได้ แม้ไม่มีหลักฐาน

ทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย โดยจะออกเลขประจำตัวสำหรับเด็กดังกล่าวเพื่อใช้ในระบบการศึกษา ซึ่งในปี 2567 มีเด็กนักเรียนกลุ่ม G จากฐานข้อมูลระบบ G Code ของ ศธ. รวมทั้งสิ้น 129,422 คน ได้รับเลขประจำตัวแล้ว 23,935 คน ในจำนวนนี้ได้รับสิทธิรักษาพยาบาล 20,388 คน³⁹⁹

อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาการเข้าถึงสิทธิของเด็กนักเรียนกลุ่ม G ดังนี้ 1) แนวทางปฏิบัติของแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน เช่น กรณีที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบางพื้นที่ออกประกาศ เรื่อง มาตรการเกี่ยวกับการรับนักเรียนที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย จึงเปิดโอกาสให้โรงเรียนในเขตปฏิเสธการรับนักเรียนต่างชาติบางกลุ่ม⁴⁰⁰ 2) การตรวจสอบข้อมูลใหม่ส่งผลให้ต้องขยายเวลาการรับรองสัญชาติออกไปส่งผลต่อการได้รับสถานะและสิทธิต่าง ๆ ตามกฎหมาย เช่น สิทธิด้านสาธารณสุข เสรีภาพในการเดินทาง การเข้าถึงกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา การเปิดบัญชีธนาคาร ทั้งนี้ ศธ. ได้หารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการระบบ กำหนดรหัสประจำตัวผู้เรียนในฐานข้อมูลบุคคลที่ยังไม่สอดคล้องกัน รวมถึงระเบียบข้อกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว⁴⁰¹

1.2.2 เด็กข้ามชาติในศูนย์การเรียนรู้เด็กข้ามชาติ/ศูนย์การเรียนรู้ที่ไม่ได้รับการรับรองจากรัฐ

ถึงแม้เด็กข้ามชาติหรือเด็กผู้ติดตามแรงงานข้ามชาติสามารถเข้าเรียนในระบบการศึกษาของประเทศไทยได้ แต่ยังคงเผชิญกับอุปสรรคและข้อจำกัดในการเข้าถึงการศึกษาหลายประการ อาทิ สถานศึกษาในแต่ละท้องที่มีความแตกต่างในการบังคับใช้นโยบายการรับเข้าศึกษาของเด็กข้ามชาติ

³⁹⁸จาก สวรส.ร่วมกิจกรรมวัน World Health Day 2024 หนุนการพัฒนาระบบสุขภาพประชากรข้ามชาติ, โดย สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 22 เมษายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.hsri.or.th/news/1/4224>

³⁹⁹จาก หนังสือสำนักงานสภามั่นคงแห่งชาติ ที่ นร 0807/2069 ลงวันที่ 20 มีนาคม 2567 เรื่อง ผลการประชุมส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อหารือการเร่งรัดแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายของรัฐของนักเรียนนักศึกษาที่มีเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยอักษร G (รหัส G).

⁴⁰⁰จาก กมธ.กฎหมาย การยุติธรรมฯ แกลงขอให้ รบ. แก้ไขปัญหาผู้โยกย้ายถิ่นฐาน, โดย TCJU, 7 กุมภาพันธ์ 2567. สืบค้นจาก <https://www.tcijthai.com/news/2024/2/labour/13463>

⁴⁰¹จาก ศธ. ต้อนรับคณะมูลนิธิเครือข่ายช่วยสถานะบุคคลร่วมหารือประเด็น “เด็ก G” พร้อมให้สิทธิขั้นพื้นฐานด้านการศึกษาตามระเบียบอย่างทั่วถึง, โดย ศธ. 360 องศา, 30 มกราคม 2567. สืบค้นจาก <https://moe360.blog/2024/01/30/moe-300167-2/>

ขาดความเข้าใจกระบวนการเข้าสู่ระบบการศึกษา ขาดเอกสารทางทะเบียน ผู้ปกครองไม่สามารถสนับสนุน ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเนื่องจากฐานะยากจน หลักสูตรที่ไม่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ปกครองและ เด็กข้ามชาติ นอกจากนี้ยังประสบปัญหาด้านทัศนคติเชิงลบและอุปสรรคด้านภาษาไทยที่ทำให้การเรียน และการปรับตัวในโรงเรียนเป็นไปอย่างยากลำบาก⁴⁰² ศูนย์การเรียนรู้เด็กข้ามชาติจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง สำหรับการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาของเด็กข้ามชาติ ปัจจุบันมีศูนย์การเรียนรู้เด็กข้ามชาติ (Migrant Learning Center: MLC) ที่ได้รับการจดทะเบียนกับหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง 63 ศูนย์

ที่มา : สำนักงาน กสม.

อย่างไรก็ตาม ยังคงมีศูนย์การเรียนรู้ เด็กข้ามชาติที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และได้รับการรับรองจากรัฐกระจายอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ แต่ไม่มีสถิติข้อมูลของศูนย์ดังกล่าวที่ชัดเจนศูนย์การเรียนรู้ ดังกล่าวดำเนินการโดยองค์กรพัฒนาเอกชนหรือ กลุ่มชุมชนในพื้นที่จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบท ท้องถิ่นและความต้องการของชุมชน แต่มีความเสี่ยง ต่อการถูกสั่งปิดศูนย์ฯ อันจะส่งผลกระทบต่อสิทธิทาง การศึกษาของเด็กข้ามชาติกลุ่มนี้

ปี 2567 มีกรณีหน่วยงานของรัฐสั่งปิด ศูนย์การเรียนรู้มิติตาเยะบางกุ้ง จ. สุราษฎร์ธานี ส่งผลให้ เด็กข้ามชาติและผู้ติดตามแรงงานข้ามชาติ 1,179 คน ศูนย์การเรียนรู้เด็กข้ามชาติทุกแห่งใน จ. สุราษฎร์ธานี ต้องหยุดเรียนกลางคัน และอีกหลายแห่งในพื้นที่อื่น ทั่วประเทศหยุดดำเนินการ เนื่องจากกังวลว่าจะถูกสั่งปิด และดำเนินคดีกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่ง ศธ. กำลังแก้ไขปัญหา รวมถึงพิจารณาให้มีกฎหมายรองรับการจัดการเรียน การสอนในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้โดยองค์กรพัฒนา เอกชนหรือภาคประชาสังคมต่างประเทศ⁴⁰³

1.3 ผู้ลี้ภัย/ผู้แสวงหาที่ลี้ภัย

ผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยในเขตเมืองที่ลงทะเบียน กับสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) ในประเทศไทยประมาณ 5,500 คน จาก 40 ประเทศทั่วโลก⁴⁰⁴ แต่กฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง ยังไม่รองรับการโยกย้ายถิ่นในรูปแบบที่ไม่ปกติ (irregular migration) และยังไม่มียุทธศาสตร์หรือกฎหมาย ที่ชัดเจนเกี่ยวกับผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัย ทำให้สถานะ การอาศัยอยู่ในประเทศไทยเสี่ยงต่อการเข้าเมืองโดย ผิดกฎหมายและเกิดปัญหาการแสวงหาผลประโยชน์ เช่น การค้ามนุษย์ และการลักลอบขนคนเข้าเมือง ส่งผลให้ ผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยไม่สามารถเข้าถึงสิทธิ ขั้นพื้นฐาน เช่น การรักษาพยาบาลได้⁴⁰⁵ สำหรับผู้ต้องกัก ชาวอุยกูร์ในสถานกักตัวคนต่างด้าวยังคงถูกกักตัว โดยไม่มีระยะเวลาที่แน่นอน เนื่องจากรัฐบาลยังไม่มี นโยบายที่ชัดเจน ขณะที่หลายภาคส่วนเรียกร้องให้ ยุติการกักขัง ส่วนผู้ต้องกักชาวโรฮิงจา 535 คน ซึ่งเป็น เด็ก 66 คน ได้รับการขึ้นทะเบียนและรับรองสถานะจาก UNHCR แต่กระบวนการตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สาม ใช้ระยะเวลานาน นอกจากนี้มีข้อห่วงกังวลจากหลาย

⁴⁰²จาก หนังสือสำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน ที่ สม 0701/ว 263 ลงวันที่ 9 กรกฎาคม 2567 เรื่อง สรุปผลการประชุมหารือ.

⁴⁰³จาก “ไม่ได้คิดแยกประเทศ” เสี่ยงจากศูนย์การเรียนรู้มิติตาเยะฯ หลังถูกสั่งปิดจากกระแสต้านร้องเพลงชาติเมียนมา, โดย บีบีซี, 10 กันยายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/articles/cwyj9xxdyd8o>

⁴⁰⁴จาก ผู้ลี้ภัยในประเทศไทย, โดย สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ, 30 กันยายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.unhcr.org/th/>

⁴⁰⁵จาก กมธ.กฎหมาย การยุติธรรมฯ แลกข้อให้ รบ. แก้ไขปัญหาผู้โยกย้ายถิ่นฐาน. งานเดิม.

ภาคส่วนถึงการส่งตัวบุคคลต่างด้าวกลับประเทศต้นทางของทางการไทย ได้แก่ กรณีนักกิจกรรมชาวมองตาดานญาต สัญชาติเวียดนามที่ได้รับสถานะผู้ลี้ภัยจาก UNHCR ฎกร้องขอให้ส่งตัวกลับไปรับโทษในประเทศต้นทาง⁴⁰⁶ และกรณีกลุ่มนักกิจกรรมชาวกัมพูชาถูกส่งตัวกลับประเทศเพื่อไปขึ้นศาลในคดีวิจารณ์รัฐบาลทางออนไลน์⁴⁰⁷

ด้านกลุ่มเด็กที่ถูกกักตัวไว้เพื่อรอการส่งกลับ ปี 2567 มีทั้งสิ้น 1,988 คน เป็นเพศชาย 1,144 คน เพศหญิง 844 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2567) ส่วนใหญ่เป็นสัญชาติเมียนมา จีน และกัมพูชา ซึ่ง สตม. จะส่งเด็กและผู้ปกครองไปพักรอชั่วคราวที่ศูนย์แรกรับแม่และเด็ก ทั้งนี้ พบปัญหาอุปสรรคเนื่องจากผู้ต้องกักส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารประจำตัวจึงถูกตรวจคนเข้าเมืองของประเทศต้นทางปฏิเสธการรับตัวกลับ ทำให้มีผู้ต้องกักตกค้างใน ห้องกักจำนวนมาก⁴⁰⁸ ส่วนเด็กที่เดินทางโดยลำพังจำนวนทั้งสิ้น 40 คน จะถูกส่งตัวไปยังบ้านพักเด็กและครอบครัว ซึ่งมีข้อจำกัดเกี่ยวกับสิทธิรักษาพยาบาลของเด็ก และการอยู่เป็นระยะเวลานานทำให้ตกอยู่ในภาวะเครียดวิตกกังวล และมีความเสี่ยงต่อการหลบหนี ตลอดจนปัญหาในการสื่อสารเนื่องจากความหลากหลายทางภาษาทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของเด็กได้อย่างแท้จริง⁴⁰⁹ นอกจากนี้ ปรากฏรายงานกรณีเด็กไร้สัญชาติ 19 คน ที่บวชเรียนใน จ. ลพบุรี ถูกส่งกลับไป จ. เชียงราย ซึ่งต้องรอการประสานเพื่อส่งกลับครอบครัว มีบางรายใช้เวลา⁴¹⁰

หลังจากประเทศไทยได้เริ่มดำเนินการคัดกรองตามประกาศคณะกรรมการพิจารณาคัดกรองผู้ได้รับการคุ้มครอง เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข การพิจารณาคัดกรองคำขอเป็นผู้ได้รับการคุ้มครอง เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2566 เพื่อให้สถานะเป็นผู้ได้รับการคุ้มครองและจำแนกผู้แสวงหาที่ลี้ภัยหรือผู้ลี้ภัยออกจากผู้หลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ มีผู้ยื่นคำร้อง 211 คน เป็นเด็ก 39 คน โดยได้รับการพิจารณาเป็นผู้ได้รับการคุ้มครอง 190 คน เป็นเด็ก 28 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 31 กรกฎาคม 2567) อย่างไรก็ตาม พบข้อจำกัดในทางปฏิบัติ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานยังขาดความเชี่ยวชาญในการคัดกรอง ซึ่ง ตร. กำลังจัดทำคู่มือปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ การขาดแคลนบุคลากร งบประมาณ และผู้ประสานงานด้านภาษา (ล่าม) ซึ่งพบว่า ผู้ต้องกักมีความหลากหลายทางภาษาทำให้เกิดอุปสรรคต่อการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสำหรับการคัดกรอง⁴¹¹ ขณะเดียวกันภาคประชาสังคมเรียกร้องให้ยกเว้นการดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองกับบุคคลที่ประสงค์เข้ารับการคุ้มครองตามระเบียบดังกล่าว

ทั้งนี้ ปี 2567 สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง (สตม.) ได้ปรับปรุงหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการพิจารณาเกี่ยวกับการประกันตัวคนต่างด้าวที่รอการส่งกลับออกไปนอกราชอาณาจักร ตามมาตรา 54 แห่งพ.ร.บ. คนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 เพื่อให้การพิจารณาเกี่ยวกับการประกันตัวสอดคล้องกับการคัดกรองคนต่างด้าวที่เข้ามาในราชอาณาจักร

⁴⁰⁶จาก ศาลอาญาล้างขังอี ควิน เบต๊ิบ ไว้เพื่อรอส่งข้ามแดน, โดย มูลนิธิผสานวัฒนธรรม, 30 กันยายน 2567. สืบค้นจาก <https://crcfthailand.org/2024/09/30/56968/>

⁴⁰⁷จาก คณะ กมธ. การกฎหมาย การยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน รับยื่นหนังสือจากเครือข่ายภาคประชาสังคม เพื่อขอให้ตรวจสอบการบังคับส่งกลับผู้ลี้ภัยชาวกัมพูชา 7 คน ว่าเป็นไปตามกระบวนการตามกฎหมายหรือไม่, โดย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 12 ธันวาคม 2567. สืบค้นจาก <https://web.parliament.go.th/view/1/ภาพข่าวสภาผู้แทนราษฎร/ข่าวสภาผู้แทนราษฎร/5177/TH-TH>

⁴⁰⁸จาก หนังสือสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ต่วนที่สุด ที่ ตช 0029.132/5326 ลงวันที่ 31 ตุลาคม 2567 เรื่อง ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567.

⁴⁰⁹จาก หนังสือกรมกิจการเด็กและเยาวชน ที่ พม 0302/10776 ลงวันที่ 1 พฤศจิกายน 2567 เรื่อง ข้อมูลประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567.

⁴¹⁰จาก พม. ยื่นไม่ส่งกลับ 19 เด็กชาติพันธุ์ ย้ำต้องปลอดภัยตามหลักสิทธิมนุษยชน, โดย ไทยพีบีเอส, 28 มีนาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/338512>

⁴¹¹จาก สรุปรายการประชุมเพื่อติดตามและขับเคลื่อนการดำเนินการตามข้อเสนอแนะในรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566 และหารือประเด็นปัญหาสถานะและสิทธิ/คนไร้รัฐไร้สัญชาติ เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2567, 29 สิงหาคม 2567, โดย สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

และไม่สามารถเดินทางกลับประเทศอันเป็นภูมิลำเนาได้ และการกำหนดมาตรการและแนวทางแทนการกักตัวเด็กไว้ในสถานกักตัวของคนต่างด้าวเพื่อรอการส่งกลับ⁴¹² ตลอดจนปรับปรุงการดูแลผู้ต้องกักโดยเฉพาะชาวอุยกูร์และโรฮีนจา อาทิ การจัดหาอาหารฮาลาลให้ทุกมื้อ การอนุญาตให้ติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอก การจัดให้มีตรวจสุขภาพประจำปี การตรวจวินิจฉัยทางทันตกรรม การให้คำปรึกษาจากจิตแพทย์ สิทธิในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และการจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับทักษะอาชีพ

1.4 ผู้หนีภัยการสู้รบและความไม่สงบจากประเทศเมียนมา

รัฐบาลได้ดำเนินนโยบายต่อผู้หนีภัยการสู้รบและความไม่สงบจากประเทศเมียนมาตามหลักมนุษยธรรมควบคู่ไปกับการรักษาความมั่นคงแห่งชาติและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของประเทศไทยและเมียนมา สรุปดังนี้

1.4.1 กลุ่มผู้หนีภัยการสู้รบจากประเทศเมียนมา (ผภร.) ซึ่งเดินทางเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2527 มีสถานะเป็นผู้เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย โดยประเทศไทยผ่อนปรนให้บุคคลเหล่านี้มีสิทธิพำนักอาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราว 9 แห่งใน 4 จังหวัด ได้แก่ แม่ฮ่องสอน ตาก ราชบุรี และกาญจนบุรี และให้ความช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรมเพื่อรอการส่งกลับหรือการตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สาม อย่างไรก็ตาม ผภร. ถูกจำกัดให้อยู่ในพื้นที่ที่จัดไว้ให้เท่านั้น เว้นแต่มีเหตุจำเป็นต้องออกจากพื้นที่ เช่น การไปรักษาพยาบาลในกรณีเจ็บป่วย

ขั้นร้ายแรง หากลักลอบออกจากพื้นที่จะถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย ปี 2567 มี ผภร. ที่ได้รับสถานะบุคคลผ่านคณะกรรมการระดับจังหวัด (Provincial Admission Board: PAB) รวมทั้งสิ้น 77,811 คน⁴¹³ ซึ่ง ผภร. ส่วนใหญ่มีจุดหมายในการเดินทางไปตั้งถิ่นฐานในประเทศที่สาม เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ แคนาดา และฟินแลนด์ ด้านการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน แม้จะได้รับบริการสุขภาพพื้นฐานโดยการสนับสนุนช่วยเหลือจากองค์กรเอกชนและองค์กรระหว่างประเทศ แต่ยังมีข้อจำกัดในกรณีเจ็บป่วยเรื้อรังหรือโรคที่ต้องใช้ค่าใช้จ่ายสูง นอกจากนี้ แนวทางการบริหารจัดการ ผภร. หลายประการที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เช่น การศึกษาในพื้นที่พักพิงไม่ได้รับการรับรองคุณวุฒิการศึกษาจากระบบการศึกษาของประเทศไทย และการไม่อนุญาตให้ออกไปทำงานนอกพื้นที่พักพิงชั่วคราวทำให้เกิดการลักลอบออกไปทำงาน ปัญหาความรุนแรงทางเพศและความรุนแรงในครอบครัวในพื้นที่พักพิง⁴¹⁴ รวมทั้งปัญหาการเข้าถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรม โดยบางรายเป็นผู้เสียหายแต่ไม่สามารถเข้าแจ้งความ เนื่องจากมีข้อจำกัดเกี่ยวกับเอกสารยืนยันตัวตนเพื่อประกอบการพิจารณารับค่าตอบแทน⁴¹⁵

1.4.2 กลุ่มผู้หนีภัยความไม่สงบในประเทศเมียนมา (ผภสม.) หลังการรัฐประหารในประเทศเมียนมาเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2564 สถานการณ์การสู้รบมีความรุนแรงอย่างต่อเนื่องส่งผลให้มี ผภสม. ที่อาศัยตามแนวชายแดนเข้ามาในประเทศไทยผ่านทางช่องทางธรรมชาติตลอดแนวชายแดน โดยประเทศไทยได้จัดให้มีพื้นที่ปลอดภัยชั่วคราวและพื้นที่พักรอ⁴¹⁶ รวมทั้งให้หน่วยงาน

⁴¹²จาก คำสั่งสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ที่ 45/2567 เรื่อง มอบหมายการพิจารณาเกี่ยวกับการประกันตัวคนต่างด้าวที่รอการส่งกลับออกไปนอกราชอาณาจักร ตามมาตรา 54 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 และหลักเกณฑ์การประกันตัว, โดย สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง, 1 มีนาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.immigration.go.th/?p=33244>

⁴¹³จาก จำนวนผู้หนีภัยการสู้รบฯ และผู้อาศัยฯ ที่อยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวฯ ประจำเดือน กรกฎาคม 2567, โดย กรมการปกครอง, 16 สิงหาคม 2567. สืบค้นจาก <https://multi.dopa.go.th/bdpad/news/cate7/view102>

⁴¹⁴จาก เอกสารประกอบการประชุมหารือร่วมกับผู้แทนสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทยในวันที่ 25 กรกฎาคม 2567 เวลา 13.30 - 16.00 น. ณ ห้องประชุม 709 ชั้น 7 สำนักงาน กสม. .

⁴¹⁵จาก ฉบับที่ 334/2567 คุ่มครองสิทธิฯ ลงพื้นที่หารือ “แนวทางเยียวยาผู้เสียหายในค่ายผู้ลี้ภัยชั่วคราว” [ข่าวกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ], โดย กระทรวงยุติธรรม, 25 มกราคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.moj.go.th/view/92114>

⁴¹⁶พื้นที่ปลอดภัยชั่วคราว (Temporary Safety Area: TSA) หรือพื้นที่แรกรับบริเวณชายแดนไม่เกินระยะ 2 กิโลเมตร อยู่ภายใต้การรับผิดชอบโดยกองทัพ และพื้นที่พักรอ (Holding Area) ที่ห่างจากบริเวณชายแดนในระยะ 10 กิโลเมตร มีหน่วยงานทางปกครองเป็นผู้รับผิดชอบ สำหรับกรณีไม่สามารถดูแลในพื้นที่ปลอดภัยชั่วคราวได้เพียงพอ.

ที่เกี่ยวข้องเตรียมความพร้อมเข้าไปอำนวยความสะดวกให้ความช่วยเหลือในพื้นที่ปลอดภัยชั่วคราวอย่างใกล้ชิดซึ่งเมื่อสถานการณ์ปลอดภัย ผกสม. จึงได้ทยอยเดินทางกลับประเทศ อีกทั้งได้หารือการจัดตั้งระเบียงมนุษยธรรม (humanitarian corridor) เพื่อยกระดับความช่วยเหลือผู้หนีภัยจากเมียนมาตามแนวชายแดนไทย-เมียนมา อย่างไรก็ตาม ปรากฏรายงานจากภาคประชาสังคมว่าพื้นที่ชายแดน จ. กาญจนบุรี มีค่ายผู้อพยพขนาดเล็กจำนวนหนึ่งซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเปราะบางและผู้ป่วยประสบปัญหาการระบาดของโรค เช่น วัณโรค และมาลาเรีย ถูกผลักดันกลับในขณะที่มีการสู้รบอยู่⁴¹⁷

2. การตอบรับข้อเสนอแนะ ในรายงานปี 2566

มีความคืบหน้าที่สำคัญในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ดังนี้

2.1 ครม. อนุมัติการปรับแก้หลักเกณฑ์เพื่อเร่งรัดการแก้ไขปัญหาสัญชาติและสถานะให้แก่บุคคลที่อพยพเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นเวลานาน และกลุ่มบุตรที่เกิดขึ้นในราชอาณาจักรให้มีขั้นตอน และระยะเวลาใหม่เพื่อให้เร่งรัดกระบวนการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และสำนักงานสภาคความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) อยู่ระหว่างจัดทำร่างแผนปฏิบัติการระดับชาติเพื่อแก้ไขปัญหาบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ พ.ศ. รวมถึงร่างแผนปฏิบัติการบริหารจัดการผู้หลบหนีเข้าเมืองและผู้โยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติในระยะที่สอง พ.ศ. 2566 - 2570⁴¹⁸

2.2 สตม. จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และคลิปวิดีโออธิบายขั้นตอนการคัดกรองคนต่างด้าวใน 9 ภาษา⁴¹⁹ สำหรับผู้ซึ่งไม่มีสัญชาติไทยและไม่มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรที่ยื่นขอรับสิทธิตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการคัดกรองคนต่างด้าว

ที่เข้ามาในราชอาณาจักรและไม่สามารถเดินทางกลับประเทศอันเป็นภูมิลำเนาได้ พ.ศ. 2562 เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน

2.3 ประเทศไทยถอนข้อสงวนข้อ 22 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเกี่ยวกับสถานะของเด็กผู้ลี้ภัย และเด็กผู้แสวงหาที่พักพิงเพื่อให้เด็กกลุ่มนี้ได้รับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ขณะที่ พม. อยู่ระหว่างแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อส่งเสริมและติดตามการเข้าถึงสิทธิของเด็กผู้ลี้ภัยและเด็กผู้แสวงหาที่พักพิง⁴²⁰

3. การดำเนินการของ กสม.

ปี 2567 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับสัญชาติและสถานะบุคคลหลายกรณี อาทิ กรณีขอให้เร่งรัดการขอคืนรายการบุคคลที่ถูกจำหน่ายออกจากทะเบียนราษฎร กรณีขอความช่วยเหลือเร่งรัดกระบวนการพิจารณาคำขอมีสัญชาติไทยตามมาตรา 7 ทวิ วรรคสอง พ.ร.บ. สัญชาติ พ.ศ. 2508 นอกจากนี้มีกรณีขอความช่วยเหลือในการจัดทำทะเบียนประวัติบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน ประเภท 0 กลุ่ม 00 กรณีไม่รับคำขอพิสูจน์ความเป็นคนไทยพลัดถิ่น กรณีชาวกัมพูชาซึ่งได้รับสถานะผู้ลี้ภัยจาก UNHCR ถูกจับกุมและเสี่ยงที่จะถูกส่งกลับไปยังประเทศกัมพูชา หรือขอความช่วยเหลือให้ได้สถานะผู้ลี้ภัยไปตั้งถิ่นฐาน ซึ่งบางกรณี กสม. ได้ประสานการคุ้มครองและได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานดำเนินการแก้ไขปัญหาจนแล้วเสร็จ อาทิ กรณีขอให้เร่งรัดการพิจารณาคำขอจัดทำทะเบียนประวัติบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน กรณีขอให้เร่งรัดกระบวนการพิจารณาคำขอมีสัญชาติไทย กรณีขอความช่วยเหลือในการตรวจ DNA กรณีสำนักทะเบียนอ. เมืองตราดจ. ตราดไม่ดำเนินการพิสูจน์สัญชาติของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น กรณีเด็กหลบหนีเข้าเมืองไม่ได้รับการแยกกักตัวระหว่าง

⁴¹⁷จาก รัฐไทยส่งผู้ลี้ภัยกลับพม่าในภาวะสงคราม ร.ร.ชายแดนกาญจนบุรีกึ่งวาระทบทเด็กไร้สัญชาติ, โดย ประชาไท, 10 พฤษภาคม 2567. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2024/05/109148>

⁴¹⁸จาก หนังสือสำนักงานสภาคความมั่นคงแห่งชาติ ที่ นร 0807/8441 ลงวันที่ 31 ตุลาคม 2567. งานเดิม.

⁴¹⁹จาก สรุปรายการประชุมเพื่อติดตามและขับเคลื่อนการดำเนินการตามข้อเสนอแนะในรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566 และหารือประเด็นผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ/คนไร้รัฐไร้สัญชาติ เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2567. งานเดิม.

⁴²⁰จาก หนังสือกรมกิจการเด็กและเยาวชน ที่ พม 0302/10776 ลงวันที่ 1 พฤศจิกายน 2567. งานเดิม.

รอกการส่งกลับประเทศ กรณีชาวเวียดนามกลุ่มชาติพันธุ์มองตานญาด (montagnards) และชาวกัมพูชาซึ่งได้รับสถานะผู้ลี้ภัยจาก UNHCR ถูกจับกุมและเสี่ยงที่จะตกอยู่ในอันตรายหากถูกส่งตัวกลับไปยังประเทศต้นทาง

นอกจากนี้ มีรายงานผลตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนและข้อเสนอแนะที่สำคัญ อาทิ 1) กรณีหน่วยงานรัฐไม่กำหนดรหัสประจำตัวผู้เรียน (รหัส G) ให้แก่นักเรียนของโรงเรียนแห่งหนึ่งใน จ. เพชรบุรี ซึ่ง กสม. เห็นควรให้โรงเรียนกำหนดรหัส G ให้แก่นักเรียนและรวบรวมเอกสารหลักฐานส่งให้สำนักทะเบียนเพื่อแจ้งขอจัดทำเอกสารทะเบียนราษฎร และบัตรประจำตัวให้นักเรียนต่อไป⁴²¹ 2) ข้อเสนอแนะกรณีผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนต่อผู้หนีภัยการสู้รบในพื้นที่พิกังชั๋วคราว โดย กสม. เสนอแนะระยะเร่งด่วนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องประสานความร่วมมือด้านการต่างประเทศเพื่อส่งตัวผู้หนีภัยไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สามโดยเร็ว และส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิด้านสาธารณสุขให้แก่ผู้หนีภัย เช่น การตรวจสุขภาพประจำปี การจัดระบบประกันสุขภาพ รวมทั้งจัดให้มีจิตแพทย์เข้าไปบริการรักษาสุขภาพจิต อีกทั้งเสนอแนะเชิงนโยบายให้หน่วยงานสำรวจข้อมูลประชากรในพื้นที่พิกังชั๋วคราวเพื่อดำเนินงานด้านนโยบาย เช่น ความประสงค์ไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สาม การศึกษาหรือทักษะอาชีพต่าง ๆ เช่น ประเภทแรงงานที่ยังขาดแคลน ตลาดแรงงานที่เหมาะสมกับการจ้างงานผู้หนีภัย เป็นต้น⁴²²

สำหรับกรณีที่เป็นเร่งด่วน กสม. ได้เสนอเรื่องถึงนายกรัฐมนตรีเพื่อมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องแก้ไขปัญหา อาทิ กรณีเร่งรัดการดำเนินการตามคำมั่นโดยสมัครใจในการขจัดความไร้รัฐ (zero statelessness)⁴²³

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติต่อผู้ต้องกักขังชาวอุยกูร์ การดูแลและปฏิบัติต่อผู้ต้องกักให้สอดคล้องกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ⁴²⁴ แลงการณ์กรณีการจับกุมบุคคลสัญชาติเวียดนามกลุ่มชาติพันธุ์มองตานญาด (montagnards) เน้นย้ำให้รัฐบาลยึดมั่นในหลักสากลในการห้ามผลักดันกลับ (non-refoulement principle) รวมถึงแลงการณ์แสดงความห่วงใยกรณีการปิดศูนย์การเรียนรู้เด็กข้ามชาติโดยเสนอให้ ศธ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทบทวนการปิดศูนย์การเรียนรู้เด็กข้ามชาติแบบเหมารวม และเร่งดำเนินการจัดแจ้งลงทะเบียนศูนย์การเรียนรู้เด็กข้ามชาติทั่วประเทศ และจัดทำข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหากรณีดังกล่าว⁴²⁵

ขณะเดียวกัน กสม. ได้ร่วมมือกับภาคีเครือข่ายองค์กร ภาคประชาสังคม และหน่วยงานของรัฐเพื่อส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของกลุ่มคนไร้รัฐไร้สัญชาติ อาทิ การร่วมกิจกรรมโครงการตรวจสอบสารพันธุกรรม (DNA) ในพื้นที่ จ. ระนอง นราธิวาส ปัตตานี ยะลา สงขลา และสตูล ขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาสถานะทางทะเบียนของบุคคลให้บรรลุเป้าหมายการจัดการไร้รัฐไร้สัญชาติ และการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งกรณีกลุ่มนักเรียนรหัส G ศึกษาระดับมัธยม คนไทยพลัดถิ่นและผู้สูงอายุไร้รัฐไร้สัญชาติจำนวนมาก ซึ่งเข้าไม่ถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน ตลอดจนสนับสนุนการเดินทางจัดตั้งระเบียบมนุษยธรรมเพื่อยกระดับการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแก่ประชาชนเมียนมาและผู้หนีภัยความไม่สงบตามแนวชายแดนไทย-เมียนมา

⁴²¹จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 25/2567 เรื่องสิทธิเด็ก อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิประโยชน์ด้านการศึกษา กรณีร้องเรียนว่า หน่วยงานรัฐไม่กำหนดรหัสประจำตัวผู้เรียน (รหัส G) ให้แก่นักเรียนของโรงเรียนบ้านป่าเต็ง จังหวัดเพชรบุรี.

⁴²²จาก รายงานข้อเสนอแนะ ที่ 113 - 114/2567 เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน กรณีผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนต่อผู้หนีภัยการสู้รบในพื้นที่พิกังชั๋วคราว.

⁴²³จาก หนังสือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่ สม 0603/37 ลงวันที่ 3 พฤษภาคม 2567 เรื่อง การดำเนินการตามคำมั่นโดยสมัครใจในการขจัดความไร้รัฐ (zero statelessness).

⁴²⁴จาก หนังสือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่ สม 0100/42 ลงวันที่ 24 พฤษภาคม 2567 เรื่อง ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติต่อผู้ต้องกักขังชาวอุยกูร์.

⁴²⁵จาก หนังสือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ด่วนที่สุด ที่ สม 0504/70 ลงวันที่ 18 ตุลาคม 2567 เรื่อง ข้อเสนอแนะกรณีหน่วยงานของรัฐปิดศูนย์การเรียนรู้เด็กต่างด้าว.

4. การประเมินสถานการณ์ สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

ประเทศไทยไม่ได้เป็นภาคีสัญญาว่าด้วย ภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติ แต่รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ดำเนินการเพื่อขจัดปัญหาทางสถานะบุคคลและความไร้รัฐไร้สัญชาติอย่างต่อเนื่อง

ด้านการจัดการสถานะบุคคล ได้ดำเนินการตาม ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะบุคคลและสิทธิของ บุคคลที่จะช่วยลดขั้นตอนและระยะเวลาให้ผู้มีปัญหา สถานะตามยุทธศาสตร์ได้รับการพิจารณาในกรณีผู้รับ สัญชาติไทย และการตรวจพิสูจน์ DNA สอดคล้องกับ กติกา ICCPR ข้อ 16 ที่กำหนดให้บุคคลทุกคน มีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลตามกฎหมาย ในทุกหนทุกแห่ง ข้อ 24 (2) และอนุสัญญา CRC ข้อ 3 ข้อ 7 และข้อ 8 ที่รับรองให้การดำเนินการใด ๆ ของรัฐต้อง คำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก โดยเด็กทุกคนมีสิทธิ ที่จะได้รับการจดทะเบียนการเกิดโดยทันที และมีสิทธิ ที่จะได้รับและคงไว้ซึ่งสัญชาติ ด้านการเข้าถึงสิทธิสุขภาพ ได้พัฒนาระบบประกันสุขภาพบุคคลที่มีปัญหาสถานะ และสิทธิและบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทย ทำให้สามารถเพิ่ม การเข้าถึงบริการในกลุ่มประชากรเฉพาะได้

ด้านการคุ้มครองผู้ลี้ภัย/ผู้แสวงหาที่ลี้ภัย ประเทศไทยถอนข้อสงวนข้อ 22 ของอนุสัญญา CRC สะท้อนถึงความมุ่งมั่นของไทยในการส่งเสริมและ คุ้มครองสิทธิเด็กอย่างต่อเนื่องบนพื้นฐานของการ ไม่เลือกปฏิบัติและประโยชน์สูงสุดของเด็ก นอกจากนี้ การเริ่มดำเนินการตามกลไกคัดกรองระดับชาติ เพื่อ คัดกรองระหว่างผู้ลี้ภัย/ผู้แสวงหาที่ลี้ภัย และผู้อพยพ ด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจสะท้อนให้เห็นถึงความพยายาม ในการจัดการปัญหาผู้ลี้ภัย/ผู้แสวงหาที่ลี้ภัยให้ได้รับการ คุ้มครองตามหลักสิทธิมนุษยชนมากยิ่งขึ้น

สำหรับกลุ่มผู้หนีภัยการสู้รบและความไม่สงบจาก ประเทศเมียนมา รัฐบาลได้ให้การดูแลให้ได้รับความปลอดภัย ตามหลักมนุษยธรรมมาอย่างต่อเนื่อง ตามหลักการที่จะ ไม่ถูกขับไล่หรือส่งกลับไปสู่อันตรายที่ได้รับการปฏิบัติ

เช่นคนของชาติที่สอดคล้องกับ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ มาตรา 13 กติกา ICCPR ข้อ 7 อนุสัญญา CAT ข้อ 3 ที่ว่าด้วยเรื่องการห้ามส่งผู้ลี้ภัย และบุคคลอื่น ๆ กลับประเทศ หากมีเหตุอันควรเชื่อว่า เขาผู้นั้นจะต้องถูกส่งกลับไปทรมาน และการกระทำ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อนุสัญญา CERD ข้อ 5 ว่าด้วยเรื่องการรับประกันสิทธิว่า ทุกคนมีความเสมอภาคตามกฎหมาย รวมถึงสิทธิเสรีภาพ ในการโยกย้าย และสิทธิอันจะคืนกลับประเทศของตน

ปัญหาหรืออุปสรรค

ประเทศไทยพยายามแก้ไข ปัญหาคนไร้รัฐไร้สัญชาติ คนที่ไม่มีเอกสารพิสูจน์ทราบ ตัวบุคคล รวมถึงปัญหาเด็กที่ไม่มีหลักฐาน ทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย หรือเด็กนักเรียนกลุ่ม G มาโดยตลอด แต่ยังคงเป็นแบบค่อยเป็น ค่อยไป

ขาดความต่อเนื่องในการสำรวจและจัดทำระบบฐาน ข้อมูลกลางอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะจำนวนเด็กไม่มี หลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทยส่งผล ต่อการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน ด้านการจัดการศึกษาให้แก่ เด็กที่มีปัญหาสถานะบุคคลและเด็กโยกย้ายถิ่นฐาน ไม่ปกติ ยังคงพบข้อท้าทาย เนื่องจากแนวทางปฏิบัติ ของเด็กนักเรียนกลุ่ม G แต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน การขาดความรู้เรื่องกระบวนการและขั้นตอนการเข้าเรียน ที่ศนคตีเชิงลบต่อเด็กข้ามชาติ การบริหารจัดการระดับ โรงเรียน และปัญหาด้านเอกสาร นอกจากนี้ การที่รัฐ กำหนดนโยบายอย่างเร่งด่วนโดยไม่ศึกษาผลกระทบและ ขาดการวางแผนอย่างรอบคอบในการจัดการศึกษาของ เด็กกลุ่มดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อการศึกษาของเด็ก ดังเช่นกรณีการปิดศูนย์การเรียนรู้อิมิตตาเยะ ใน จ. สุราษฎร์ธานี แต่ยังไม่มีความคืบหน้าที่ชัดเจนใน

การดำเนินการดังกล่าวและกระทบไปถึงศูนย์การเรียนรู้ฯ ในพื้นที่อื่นด้วย ด้านการเข้าถึงสิทธิสุขภาพยังพบปัญหาของประชากรในบางกลุ่มเนื่องจากงบประมาณไม่เพียงพอและโรงพยาบาลบางแห่งต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายที่ไม่สามารถเบิกจ่ายได้

ด้านการดูแลคุ้มครองผู้ลี้ภัย/ผู้แสวงหาที่ลี้ภัย นโยบายระดับชาติเกี่ยวกับผู้ลี้ภัยยังคงเป็นการบริหารจัดการปัญหาเฉพาะหน้าและไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ผู้โยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติ ผู้ต้องกักบางกลุ่มยังคงถูกควบคุมตัวไว้ในสถานกักตัวคนต่างด้าวเป็นเวลานานและไม่มีกำหนดปล่อยตัวหรือส่งกลับประเทศต้นทางหรือประเทศที่สาม โดยยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ชัดเจน รวมทั้งข้อห่วงกังวลการส่งตัวบุคคลกลับประเทศต้นทางไปเผชิญอันตรายที่ไม่เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชน นอกจากนี้การบริหารจัดการกลุ่มผู้หนีภัยจากการสู้รบที่อยู่ระหว่างการรอไปตั้งถิ่นฐานในประเทศที่สามภายในพื้นที่พักพิงชั่วคราวยังมีปัญหาในด้านต่าง ๆ ในขณะที่สถานการณ์ความขัดแย้งและความรุนแรงในประเทศเมียนมาที่เกิดขึ้นอยู่เป็นระยะ ทำให้ประเทศไทยต้องเตรียมความพร้อมให้ความช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรมและหลักสิทธิมนุษยชนควบคู่กัน

5. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

5.1 รัฐบาล โดย ตร. สมช. และ มท. ควรทบทวนปรับปรุงแก้ไข พ.ร.บ. คนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 รวมทั้งกฎระเบียบและนโยบายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์การโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติในปัจจุบัน

5.2 รัฐบาล โดย ศธ. ร่วมกับ มท. ตรวจสอบและจำแนกเด็กที่สามารถขอเลขประจำตัว 13 หลัก ออกจากฐานข้อมูลรหัส G และคงสถานะรหัส G สำหรับเด็กที่ไม่สามารถขอเลขประจำตัวได้ เช่น เด็กที่ไม่มีภูมิลำเนาในประเทศไทยหรือบุตรแรงงานต่างด้าว เพื่อให้เด็กเหล่านี้เข้าถึงสิทธิทางการศึกษาและสิทธิอื่น ๆ ที่พึงได้รับ

5.3 รัฐบาล โดย ศธ. ควรเร่งสำรวจและจัดทำระบบฐานข้อมูลของจำนวนศูนย์การเรียนรู้เด็กข้ามชาติและสถิติเด็กในศูนย์การเรียนรู้เด็กข้ามชาติแต่ละแห่ง ทั้งที่ได้รับการรับรองจากรัฐและยังไม่ได้รับการรับรอง รวมทั้งทบทวนมาตรการการปิดศูนย์การเรียนรู้เด็กข้ามชาติ โดยให้สามารถจัดการเรียนการสอนไปพลางก่อนในระหว่างรอการขึ้นทะเบียนจัดแจ้ง เพื่อไม่ให้กระทบต่อสิทธิทางการศึกษาของเด็กและกำหนดนโยบายและวางแผนการจัดการที่เหมาะสม

5.4 รัฐบาล โดย สมช. และ มท. ควรกำหนดนโยบาย แผน และบริการเพื่อขจัดความรุนแรงด้วยเหตุแห่งเพศ (gender-based violence) ในพื้นที่พักพิงชั่วคราว เช่น ความรุนแรงทางเพศ ความรุนแรงในครอบครัว รวมทั้งจัดเก็บสถิติข้อมูลกรณีดังกล่าว เพื่อให้เกิดการคุ้มครองที่มีประสิทธิภาพ

5.5 รัฐบาลควรเน้นย้ำให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติตามหลักการไม่ผลักดันกลับไปเผชิญอันตราย (non-refoulement principle) อย่างเคร่งครัด ทั้งในกลุ่มผู้ลี้ภัย/ผู้แสวงหาที่ลี้ภัย ผู้หนีภัยการสู้รบและผู้หนีภัยความไม่สงบจากประเทศเมียนมาตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด รวมถึงอำนวยความสะดวกให้ผู้หนีภัยความไม่สงบเดินทางกลับประเทศด้วยความปลอดภัย

5.6 รัฐบาล โดย ศธ. ควรจัดให้มีหลักประกันสุขภาพให้แก่ผู้ลี้ภัย/ผู้แสวงหาที่ลี้ภัย ในอัตราการร่วมจ่ายที่เหมาะสมเพื่อลดภาระทั้งในระดับตัวผู้ลี้ภัย/ผู้แสวงหาที่ลี้ภัย และผลกระทบที่มีต่องบประมาณของสถานพยาบาล

4.6 สิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์

1. สถานการณ์

ประเทศไทยมีกลุ่มชาติพันธุ์มากกว่า 60 กลุ่ม มีประชากรรวมประมาณ 6.1 ล้านคน หรือร้อยละ 9.68 ของประชากรทั้งประเทศ และต้องเผชิญปัญหาเชิงวัฒนธรรมที่สังคมไม่เข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ และปัญหาเชิงโครงสร้างเกี่ยวกับสถานะบุคคล⁴²⁶ อีกทั้ง กลุ่มชาติพันธุ์บางส่วนยังต้องเผชิญกับปัญหาขาดความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและที่ดิน ทำกินอันเป็นผลจากนโยบายของรัฐ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สรุปลสถานการณ์สำคัญในปี 2567 ได้ดังนี้

1.1 ผลกระทบด้านความมั่นคงในที่อยู่อาศัย และที่ดินทำกิน

ปี 2567 สถานการณ์ปัญหาหรืออุปสรรคส่วนใหญ่เป็นข้อพิพาทหรือความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ ต่อนโยบายหรือมาตรการของรัฐในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาที่ดินทำกินของชาวกะเหรี่ยงทับซ้อนกับที่ดินของรัฐใน อ. แม่เมาะ จ. ลำปาง กรณีเจ้าหน้าที่รัฐเข้ายึดที่ดินทำกินของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ อ. จาว จ. ลำปาง โดยไม่แจ้งให้ทราบล่วงหน้า รวมทั้งกรณีการเข้าจัดการที่ดินและป่าไม้ในลักษณะคุกคามการทำกรเกษตรของกลุ่มชาติพันธุ์ ต. บ้านโป่ง อ. เวียงป่าเป้า จ. เชียงราย ซึ่งเป็นรูปแบบไร่หมุนเวียน ต่อมาหน่วยงานได้ตรวจสอบ

ข้อเท็จจริงและยอมรับว่าการดำเนินการดังกล่าวเร่งรีบ และขาดความเข้าใจวิถีชีวิตของชาวบ้าน⁴²⁷ ในส่วน

“การจัดทำกฎหมายลำดับรองตามกฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ และกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า มีข้อห่วงกังวลว่าอาจมีเงื่อนไขการให้เข้าใช้ประโยชน์ที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์⁴²⁸

นอกจากนี้ ยังมีคดีพิพาทที่ชาวกะเหรี่ยงบางกลอยถูกดำเนินคดีบุกรุกป่าและยังอยู่ระหว่างการพิจารณาของพนักงานอัยการ แม้ว่าตัวแทนชาวกะเหรี่ยงได้ขอความช่วยเหลือจาก ยช. ในการประสานให้ชะลอหรือยุติการดำเนินคดีแล้วก็ตาม⁴²⁹

นอกจากกลุ่มชาติพันธุ์มีข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดินกับหน่วยงานรัฐแล้วยังพบกรณีพิพาทระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์กับภาครัฐอีกด้วย โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์บนเกาะหลีเป๊ะ จ. สตูล ที่มีปัญหาด้านการใช้ประโยชน์ในที่ดินและทางสาธารณะ ซึ่งรัฐบาลได้รับทราบและแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อมูลและข้อเท็จจริงกรณีปัญหาข้อพิพาทในที่ดินที่เกี่ยวข้องกับชุมชนชาวเล เกาะหลีเป๊ะ⁴³⁰

⁴²⁶จาก รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายของร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. , โดย ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), 10 มกราคม 2566. สืบค้นจาก <https://www.sac.or.th/portal/th/news/detail/179>

⁴²⁷จาก พิมพ์ ยืน รมว.ทส. กรณี จนท.ป่าไม้คุกคามไร่หมุนเวียน ด้านชุมชนหินลาดในไม่ไว้วางใจเผยป่าไม้ตรวจสอบกันเอง, โดย Lannernews, 16 มิถุนายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.lannernews.com/14062567-01/>

⁴²⁸จาก ตัวแทนคณะ กมธ. ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รับข้อเสนอจากนายแสงชัย รัตนเสริวงษ์ ตัวแทนกลุ่มชาวกะเหรี่ยงชุมชนช่วยเหลือผู้ช่วยหีนเพลิง และสาริกา ต. ยางน้ำก่ดเหนือ อ. หนองหญ้าปล้อง จ. เพชรบุรี, โดย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 12 มิถุนายน 2567. สืบค้นจาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_news.php?nid=124916&filename=welcome2019

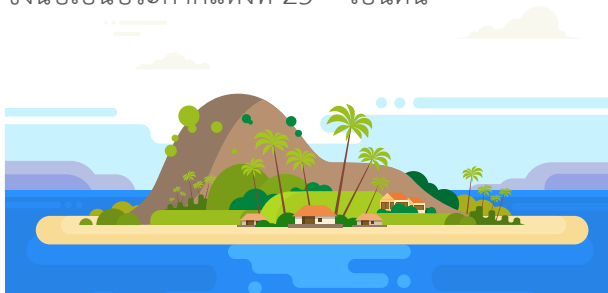
⁴²⁹จาก ‘บางกลอยคืนถิ่น’ ยืน รมว.ยุติธรรมฯ-อัยการสูงสุด ขอช่วยคดี 28 ชาวบ้านถูกอุทยานฯ ฟ้องรุกป่า, โดย ประชาไท, 27 มีนาคม 2567. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2024/01/107809>

⁴³⁰จาก คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 388/2567 ลงวันที่ 25 ตุลาคม 2567 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อมูลและข้อเท็จจริงกรณีปัญหาข้อพิพาทในที่ดินที่เกี่ยวข้องกับชุมชนชาวเล เกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล.

1.2 การส่งเสริมและอนุรักษ์สิทธิ ของกลุ่มชาติพันธุ์

ภาคประชาสังคมเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์ตามมติ ครม. ตั้งแต่ปี 2553 เพื่อฟื้นฟูวิถีชีวิตและวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ให้เป็นรูปธรรม รวมทั้งให้หน่วยงานปฏิบัติตามมติ ครม. ที่เห็นชอบในหลักการยุติการคุกคามหรือการดำเนินคดีและนำเข้าสู่การนิรโทษกรรมแก่ราษฎรซึ่งได้รับความเสียหายหรือได้รับผลกระทบจากการดำเนินการตามนโยบายของรัฐ ด้านป่าไม้และที่ดิน ซึ่งรวมถึงการประกาศพื้นที่คุ้มครองวัฒนธรรม ต่อมารัฐบาลแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการฟื้นฟูวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลและชาวกะเหรี่ยง รวมทั้งศึกษาและเสนอแนะแนวทางคุ้มครองและส่งเสริมกลุ่มชาติพันธุ์⁴³¹ สำหรับประเด็นการนิรโทษกรรมแก่ราษฎรนั้น ยธ. ได้จัดทำร่างกฎหมายว่าด้วยการนิรโทษกรรมแก่ราษฎรซึ่งได้รับความเสียหายหรือได้รับผลกระทบจากการดำเนินการตามนโยบายของรัฐ ด้านป่าไม้และที่ดินและเสนอให้รัฐบาลพิจารณาต่อไป⁴³² ในส่วนการประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อเป็นทางเลือกเชิงนโยบายที่ให้ความสำคัญกับสิทธิทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์และการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติมีตัวอย่างการดำเนินการ เช่น การประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ชุมชนชาวเล เกาะหลีเป๊ะ-เกาะอาดัง ซึ่งนับเป็นประกาศแห่งที่ 23⁴³³ เป็นต้น

ในส่วนการผลักดันกฎหมายคุ้มครองและส่งเสริมกลุ่มชาติพันธุ์พบว่า ครม. ให้ความเห็นชอบร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. และเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรเพื่อพิจารณา ขณะเดียวกันพบว่า มีความพยายามเสนอกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์จากภาคส่วนต่าง ๆ ต่อมาสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาและมีมติรับหลักการร่างกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์ 5 ฉบับ ซึ่งคณะกรรมการกำลังพิจารณาร่างกฎหมายดังกล่าว

ที่มา : The Citizen

นอกจากนี้ ครม. ให้ความเห็นชอบหลักเกณฑ์เร่งรัดการแก้ไขปัญหาสัญชาติและสถานะบุคคลให้แก่บุคคลที่อพยพเข้ามาอยู่ในไทยเป็นเวลานานและบุตรที่เกิดในไทยรวมถึงชนกลุ่มน้อย/กลุ่มชาติพันธุ์ที่ได้รับสถานะคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย (ใบสำคัญถิ่นที่อยู่ถาวร) หรือสัญชาติไทยอย่างรวดเร็ว⁴³⁴

⁴³¹จาก คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 387/2567 ลงวันที่ 25 ตุลาคม 2567 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการฟื้นฟูวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลและชาวกะเหรี่ยง.

⁴³²จาก 'บางกลอยคืนถิ่น' ยืน รมว.ยุติธรรมฯ-อัยการสูงสุด ขอช่วยคดี 28 ชาวบ้านถูกอุทยานฯ ฟ้องรุกป่า. งานเดิม.

⁴³³จาก ปึกหมุด พื้นที่คุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ แห่งที่ 23 ชุมชนชาวเล เกาะหลีเป๊ะ-เกาะอาดัง, โดย The Active, 31 พฤษภาคม 2567. สืบค้นจาก <https://theactive.net/news/law-rights-20240531/>

⁴³⁴จาก สรุปข่าวการประชุม ครม. 29 ตุลาคม 2567, โดย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 10 พฤศจิกายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/89642>

2. การตอบรับข้อเสนอแนะ ในรายงานปี 2566

มีความคืบหน้าที่สำคัญในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ดังนี้

2.1 ยธ. ได้ระบุถึงประเด็นปัญหาในการส่งเสริมและคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์ไว้ในแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2566 - 2570) โดยมีโครงการหรือกิจกรรมรองรับที่ดำเนินการ อาทิ การขับเคลื่อนพื้นที่คุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์และการเสนอกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์

2.2 วธ. โดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ได้จัดทำกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ และอยู่ระหว่างการพิจารณาของรัฐสภา

3. การดำเนินการของ กสม.

ปี 2567 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไว้ดำเนินการประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน อาทิ กรณีสิทธิและสถานะบุคคลของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลมอแกน จ. ระนอง โดย กสม. เสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดให้มีหน่วยเฉพาะกิจร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อเร่งแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลและการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน และกรณีอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตราซึ่งชาวบ้านพักอาศัยของชาติพันธุ์อุรักลาไวย์ เกาะบูโหลน จ. สตูล โดย กสม. เสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาและแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตที่อยู่อาศัยอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน รวมทั้งให้ชะลอการสั่งรื้อถอนที่อยู่อาศัยไปก่อนจนกว่าการสำรวจพื้นที่และการแก้ไขปัญหาจะแล้วเสร็จ

นอกจากนี้ กสม. ได้จัดทำรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ อาทิ 1) กรณีการกำหนดพื้นที่เตรียมการประกาศอุทยานแห่งชาติออบขานทับซ้อนกับพื้นที่ทางจิตวิญญาณของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ต. สะเมิงใต้ อ. สะเมิง จ. เชียงใหม่ พบว่าการรับฟังความคิดเห็นยังไม่รอบด้านและกลุ่มชาติพันธุ์ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้โดยสะดวก กสม. มีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงกระบวนการรับฟังความคิดเห็นโดยการมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วน⁴³⁵ 2) กรณีโครงการก่อสร้างโรงแรมของบริษัทเอกชนใน จ. ภูเก็ต ขาดการมีส่วนร่วมและมีผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่สำหรับประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อของชุมชนชาติพันธุ์ชาวเล กสม. มีข้อเสนอแนะให้ภาคธุรกิจเจ้าของโครงการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน พร้อมทั้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลดังกล่าวไปประกอบการพิจารณาอนุญาตการก่อสร้างโครงการ⁴³⁶ 3) กรณีกรณีที่ดินเพิกถอนเอกสารสิทธิที่ทับซ้อนที่ชุมชนชาวเลเกาะหลีเป๊ะ จ. สตูล ล่าช้า ส่งผลให้เกิดข้อพิพาทในพื้นที่มาอย่างยาวนาน กสม. มีข้อเสนอแนะให้เร่งสอบสวนหาสาเหตุ รวมทั้งสำรวจการถือครองที่ดินให้สอดคล้องกับประกาศพื้นที่คุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์⁴³⁷ และ 4) กรณีกลุ่มชาติพันธุ์มณีประสบปัญหาเข้าไม่ถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน กสม. มีข้อเสนอแนะให้สำรวจการถือครองที่ดินและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กลุ่มชาติพันธุ์มณีประสบ ดำรงชีวิตตามวัฒนธรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิม แก้ไขปัญหาสถานะทางทะเบียนราษฎรให้กับกลุ่มชาติพันธุ์มณีประสบ ตลอดจนเร่งพิจารณาและประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยกลุ่มชาติพันธุ์⁴³⁸

⁴³⁵จาก กสม. แฉลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ ครั้งที่ 1/2567, โดย สำนักงาน กสม., 11 มกราคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.nhrc.or.th/index.php/th/NHRC-News-and-Important-Events/9556>

⁴³⁶จาก กสม. แฉลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ ครั้งที่ 28/2567, โดย สำนักงาน กสม., 16 สิงหาคม 2567. สืบค้นจาก <https://www.nhrc.or.th/th/NHRC-News-and-Important-Events/13332>

⁴³⁷จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 248-252/2567 เรื่อง สิทธิชุมชนอันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน กรณีได้รับความเดือดร้อนจากการไม่เพิกถอนเอกสารสิทธิซึ่งทับซ้อนที่อยู่อาศัยและปิดกั้นทางสาธารณประโยชน์ของชุมชนชาวเลเกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล.

⁴³⁸จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 253-254/2567 เรื่อง สิทธิชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ กรณีขอให้แก้ไขปัญหาการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานและแสวงหาแนวทางการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์มณี.

กสม. ชักมุดดินเพิกถอนเอกสารสิทธิที่ชุมชน ชาวเลเกาะหลีเป๊ะล่าช้า เป็นการละเมิดสิทธิฯ เสนอเร่งแก้ไข

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ที่มา : สำนักงาน กสม.

4. การประเมินสถานการณ์ สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความพยายามดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักการในรัฐธรรมนูญ มาตรา 70 ตลอดจนมติ ครม. เมื่อปี 2553 ว่าด้วยการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยงและชาวเล ซึ่งในภาพรวมมีเจตนารมณ์ให้รัฐทำหน้าที่ให้ความคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์ให้มีสิทธิดำรงชีวิตในสังคมตามวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมตามความสมัครใจได้อย่างสงบสุข รวมทั้งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของบุคคลและชุมชนที่เกี่ยวข้อง โดยปี 2567 มีความคืบหน้าในการผลักดันกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์เข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร และการจัดทำกฎหมายนิรโทษกรรมราษฎรซึ่งได้รับความเสียหายหรือได้รับผลกระทบจากการดำเนินการตามนโยบายของรัฐด้านป่าไม้และที่ดินที่กระทบต่อสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ การกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อเร่งรัด

การแก้ไขปัญหาสัญชาติและสถานะบุคคลครอบคลุมกลุ่มชาติพันธุ์ การนำข้อเรียกร้องของภาคประชาสังคมไปกำหนดนโยบายเพื่อการแก้ไขปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์ รวมถึงสิทธิในการเข้าถึงสวัสดิการขั้นพื้นฐาน รวมทั้งการปฏิบัติตามมติ ครม. ปี 2553 โดยการประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่หรือชุมชนที่มีความพร้อมเพื่อเป็นหลักประกันต่อสิทธิทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์และการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ปัญหาหรืออุปสรรค

ภาพรวมกลุ่มชาติพันธุ์ยังคงเผชิญปัญหาด้านการดำรงชีวิตที่อาจไม่สอดคล้องตามวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตดั้งเดิม ซึ่งปี 2567 มีสถานการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความยากลำบากในการดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ผ่านการเรียกร้องต่อรัฐบาล รวมถึงการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนของ กสม. ซึ่งบางส่วนเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นต่อเนื่องจากหลายปีที่ผ่านมา อาทิ ข้อจำกัดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาที่ดินทับซ้อน การถูกดำเนินคดี ปัญหาด้านสถานะบุคคลและการเข้าถึงสวัสดิการขั้นพื้นฐาน ความห่วงกังวลต่อกฎหมายลำดับรอง ซึ่งอาจมีเงื่อนไขเกี่ยวกับการให้เข้าใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ ส่วนหนึ่งของปัญหาจากหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่โดยตรงด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีแนวทางดำเนินงานมุ่งเน้นการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมซึ่งยังขาดความตระหนักรู้และเข้าใจถึงวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยพึ่งพิงกับทรัพยากรธรรมชาติ กรณีจึงสะท้อนว่ารัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมิติด้านวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ ส่งผลให้ไม่สามารถคุ้มครองและส่งเสริมกลุ่มชาติพันธุ์ได้อย่างเพียงพอ

5. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

5.1 รัฐบาล โดย ทส. วร. พม. ยธ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งผลักดันให้มีการประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ให้สอดคล้องกับหลักการตามรัฐธรรมนูญ และตราสารระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี รวมทั้งออกกฎหมายนิรโทษกรรมแก่ราษฎร ซึ่งได้รับความเสียหายหรือผลกระทบจากการดำเนินการตามนโยบายของรัฐด้านป่าไม้และที่ดิน

5.2 รัฐบาล โดย ทส. วร. พม. ยธ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งกำชับหน่วยงานในสังกัดดำเนินการตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์ที่คำนึงถึงวิถีชีวิตและการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ รวมทั้งขอเรียกร้องของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีต่อรัฐบาลเกี่ยวกับปัญหาด้านที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน พร้อมทั้งรายงานความคืบหน้าและเปิดโอกาสให้ประชาชนสะท้อนปัญหาหรือมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเป็นระยะ

5.3 รัฐบาล โดย ทส. มท. วร. พม. ยธ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งแก้ไขปัญหาข้อพิพาทและผลกระทบจากปัญหาที่ดินทับซ้อน ให้ความช่วยเหลือด้านกระบวนการยุติธรรม สถานะบุคคลและการเข้าถึงสวัสดิการพื้นฐาน รวมถึงสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานโดยให้ความสำคัญเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์

4.7 สิทธิของกลุ่มคนจนเมือง

1. สถานการณ์

กลุ่มคนจนเมืองเป็นกลุ่มผู้มีรายได้น้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการขั้นพื้นฐานหรือเป็นผู้ที่มีรายได้น้อยกว่าเส้นความยากจน คือ 3,043 บาทต่อคนต่อเดือน⁴³⁹ และอาศัยอยู่ในชุมชนเมืองที่เป็นชุมชนแออัดหรือในชุมชนบุกรุกต่าง ๆ อีกทั้ง ยังต้องเผชิญต่อปัญหาคูณภาพชีวิต รายได้ต่ำ ความมั่นคงในที่อยู่อาศัย การเข้าไม่ถึงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานและเข้าไม่ถึงสวัสดิการของรัฐ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มคนไร้ที่พึ่งซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนเมืองและมีบางส่วนอยู่ในความคุ้มครองของรัฐ 11 แห่ง จำนวน 4,880 คน และในจำนวนนี้พบว่า มีอาการทางจิตที่ต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดกว่าร้อยละ 70⁴⁴⁰

ปี 2567 ยังพบปัญหาการเข้าถึงที่อยู่อาศัยและระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของกลุ่มคนจนเมือง โดยพบว่า การดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่อยู่อาศัยระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ยังไม่สามารถดำเนินการได้

ภายในระยะเวลาที่กำหนด เนื่องจากมีกลุ่มเป้าหมายที่ยังไม่รื้อย้ายหรือเข้าร่วมโครงการ และมีการร้องเรียนต่อคณะกรรมการการสวัสดิการสังคมสภาผู้แทนราษฎรเกี่ยวกับโครงการบ้านมั่นคงที่สร้างไม่แล้วเสร็จตามแผน อีกทั้งชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างทางรถไฟเชื่อม 3 สนามบิน ซึ่งการรถไฟแห่งประเทศไทย (รฟท.) ได้บอกเลิกสัญญาเช่าที่ดินและแจ้งให้ผู้ที่อยู่อาศัยขนย้ายทรัพย์สินและส่งมอบที่ดินพื้นที่ดังกล่าว นอกจากนี้กรณีความล่าช้าในกระบวนการเช่าที่ดินของ รฟท. พบว่าปัจจุบันได้ผ่านขั้นตอนการตรวจพื้นที่ร่วมกับ รฟท. แล้วแต่ยังไม่มีการเซ็นสัญญาเช่า ส่วนนโยบายการจ้างงานคนไร้บ้านชั่วคราวของ กทม. เพื่อให้มีรายได้เมื่อปี 2566 ขณะนี้ยังติดขัดเรื่องระเบียบของทางราชการทำให้ยังไม่สามารถจ้างงานได้ ในขณะที่การดำเนินการของ พม. พบปัญหาคนไร้บ้านส่วนใหญ่ยังปฏิเสธการรับบริการจากรัฐ มีภาวะเจ็บป่วยทางกายหรือจิตใจ และงานที่รองรับมีจำนวนน้อย

ที่มา : เดลินิวส์

⁴³⁹จาก เส้นความยากจน (ด้านรายจ่าย) จำแนกเป็นรายภาคและจังหวัด พ.ศ. 2555 - 2566, โดย สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 10 ตุลาคม 2567. สืบค้นจาก https://www.nso.go.th/nsoweb/nso/statistics_and_indicators?impt_branch=309

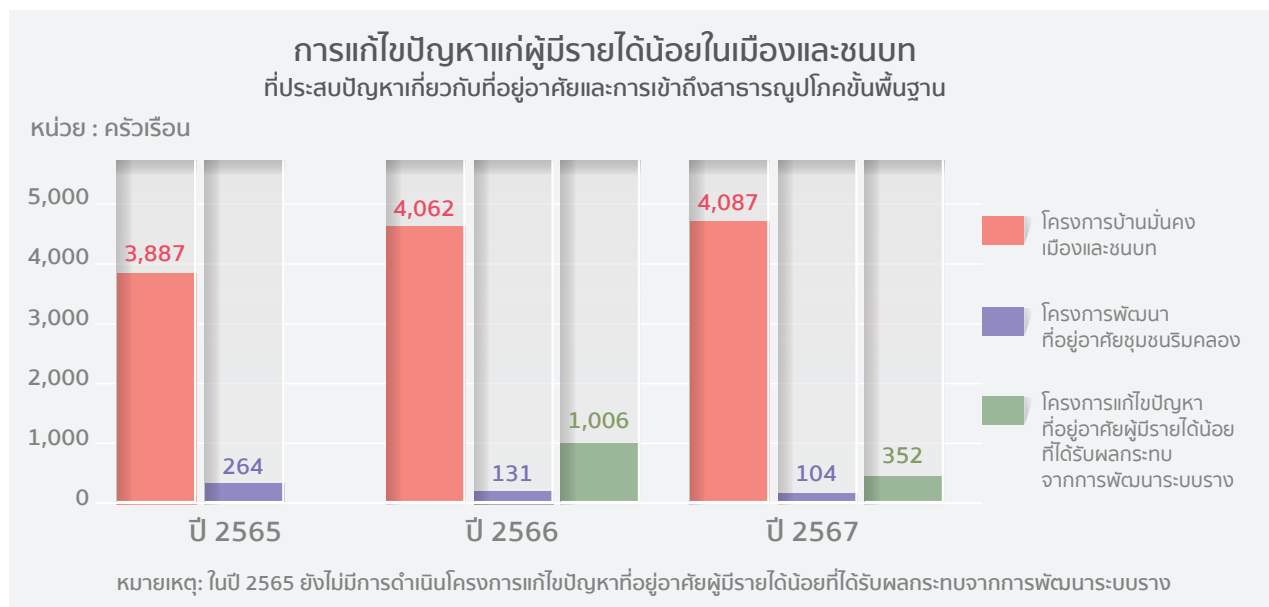
⁴⁴⁰จาก หนังสือกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ด่วนที่สุด ที่ พม 0604.04/17052 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2567 เรื่อง รายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567.

ปี 2567 รัฐมีนโยบายแก้ไขปัญหาคือที่อยู่อาศัยให้แก่คนจนเมือง โดย พอช. สนับสนุนการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยผ่านโครงการผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบทมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย ได้แก่ 1) การแก้ไขปัญหาคือที่อยู่อาศัยบ้านมั่นคง 4,087 ครัวเรือน ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ชุมชนเมือง 1,003 ครัวเรือน และพื้นที่ชนบท 3,084 ครัวเรือน 2) บ้านพอเพียง 26,572 ครัวเรือน ซึ่งส่งผลให้ผู้มีรายได้น้อยหรือกลุ่มเปราะบางที่มีปัญหาด้านที่อยู่อาศัยเข้าถึงสวัสดิการของรัฐ มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง ถูกสุขลักษณะ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี 3) การพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลองเปรมประชากร 70 ครัวเรือน

4) การพัฒนาที่อยู่อาศัยชั่วคราว 1,831 ครัวเรือน ซึ่งเป็นการสนับสนุนชุมชนที่ประสบภัยพิบัติ ไฟไหม้ ไล่อ้อ หรือจำเป็นต้องรื้อย้ายเพื่อสร้างชุมชนใหม่ และ 5) การแก้ไขปัญหาคือที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาระบบราง 352 ครัวเรือน⁴⁴¹ นอกจากนี้ ในการสนับสนุนให้ประชาชนที่ประสบปัญหาด้านที่อยู่อาศัยเข้าถึงบริการสาธารณสุขปึกครม. มีมติผ่อนผันเพื่อให้ประชาชนที่อยู่อาศัยในที่ดินของรัฐเข้าถึงไฟฟ้าและน้ำประปาโดยนำร่องในพื้นที่ จ. กาญจนบุรี และแม่ฮ่องสอน และให้แก้ไขทะเบียนบ้านให้ผู้มีทะเบียนบ้านชั่วคราวขอใช้ไฟฟ้าและน้ำประปาได้ในอัตราปกติ

ภาพที่ 4.5 : จำนวนครัวเรือนที่ได้รับการแก้ไขปัญหาคือที่อยู่อาศัยและการเข้าถึงสาธารณสุขปึกครม.ขั้นพื้นฐาน

ที่มา : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

⁴⁴¹จาก รายงานผลการปฏิบัติงานสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ไตรมาส 4/2567, โดย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 22 ตุลาคม 2567. สืบค้นจาก https://web.codii.or.th/operating_results/20241022-57702/

2. การตอบรับต่อข้อเสนอแนะ ในรายงาน ปี 2566

มีความคืบหน้าที่สำคัญในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ดังนี้

2.1 คค. ได้ขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาผ่านคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยในที่ดินของ รพท. เช่น การกำหนดลงนามในสัญญาเช่าที่ดิน การตรวจสอบพื้นที่ขอเช่า และการติดตามกรณีปัญหาการปรับพื้นที่เช่าที่ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้⁴⁴²

2.2 พม. ได้สนับสนุน ส่งเสริม ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของกลุ่มคนจนเมือง และคนไร้ที่พึ่ง เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เสมอภาค เป็นธรรม ไม่ถูกละเมิด และไม่ถูกเลือกปฏิบัติ⁴⁴³ เช่น การจัดจุดบริการเพื่อการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายคนไร้บ้านในพื้นที่สาธารณะ ด้านที่อยู่อาศัย โดยใช้โมเดลห้องเช่าคนละครึ่ง การจัดที่พักพิงชั่วคราว รวมถึงการสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลคนไร้บ้าน⁴⁴⁴

3. การดำเนินการของ กสม.

ปี 2567 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนเพื่อตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกี่ยวกับสิทธิของกลุ่มคนจนเมือง เช่น กรณีชุมชนริมคลองชลประทานในพื้นที่ อ. เมืองขอนแก่น จ. ขอนแก่น ไม่สามารถขอบ้านเลขที่ได้อ. ไม่มีน้ำประปาและไฟฟ้าใช้ และได้ประสานการช่วยเหลือหรือประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เช่น กรณีเทศบาลนครอุบลราชธานีมีคำสั่งให้ประชาชนออกจากพื้นที่ชุมชนรอบบ่อบำบัดน้ำเสีย ต. ในเมือง อ. เมืองอุบลราชธานี จ. อุบลราชธานี ส่งผลให้มีการชะลอการรื้อย้ายชุมชนรอบบ่อบำบัดน้ำเสียไว้จนกว่าจะหาแนวทางช่วยเหลือในการจัดที่อยู่อาศัยให้ใหม่ รวมถึงประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ดังกล่าวได้รับการจัดสรรน้ำดื่มสำหรับอุปโภค

บริโภค นอกจากนี้มีรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ เช่น กรณีหน่วยงานของรัฐออกคำสั่งและปฏิบัติการรื้อถอนที่อยู่อาศัยและที่ทำกินของประชาชนชุมชนแหลมสนอ่อน จ. สงขลา กสม. จึงเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งรัดการอนุญาตให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแหลมสนอ่อนได้รับสิทธิเช่าที่ดินราชพัสดุอย่างถูกต้องและเหมาะสม รวมถึงจัดสรรสาธารณูปโภคให้แก่ชุมชนดังกล่าว⁴⁴⁵

4. การประเมินสถานการณ์ สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

ปี 2567 รัฐมีความพยายามในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงในที่อยู่อาศัยโดยเฉพะามติ ครม. ที่เห็นชอบให้ประชาชนผู้มีทะเบียนบ้านชั่วคราวหรือผู้ที่อยู่ระหว่างการพิสูจน์สิทธิสามารถใช้ไฟฟ้าและน้ำประปา การเข้าถึงระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของคนจนเมือง ซึ่งรวมถึงคนไร้บ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมืองผ่านโครงการให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ เช่น โครงการบ้านมั่นคง การแก้ไขระเบียบเพื่อให้ขอใช้ไฟฟ้าและน้ำประปาในอัตราปกติ เช่นเดียวกับผู้ที่มีทะเบียนบ้านปกติ ในขณะที่การแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาระบบรางพบว่า ในปี 2567 มีการสนับสนุนโครงการและงบประมาณในการพัฒนาที่อยู่อาศัยให้แก่ประชาชนไปแล้วบางส่วน นอกจากนี้ หน่วยงานของรัฐได้เข้าไปสำรวจและให้ความช่วยเหลือกลุ่มคนไร้บ้านโดยจัดจุดบริการเพื่อให้ได้รับบริการขั้นพื้นฐานและรับทราบปัญหาที่จะนำไปสู่การบูรณาการแก้ไขปัญหา กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สะท้อนให้เห็นว่ารัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการให้เป็นไปตาม

⁴⁴²จาก หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ส่วนที่ 11 นร 0505/22629 ลงวันที่ 11 ตุลาคม 2567 เรื่อง รายงานตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560.

⁴⁴³แหล่งเดิม.

⁴⁴⁴จาก หนังสือกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ส่วนที่ 17 พทศจิกายน 2567. งานเดิม.

⁴⁴⁵จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ 311/2567 เรื่อง สิทธิชุมชนและสิทธิในที่อยู่อาศัย กรณีร้องเรียนว่าหน่วยงานของรัฐออกคำสั่งและปฏิบัติการรื้อถอนที่อยู่อาศัยและที่ทำกินของประชาชนชุมชนแหลมสนอ่อน จังหวัดสงขลา ทำให้ได้รับความเดือดร้อน.

รัฐธรรมนูญมาตรา 56 ที่กำหนดให้รัฐต้องจัดให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึงตามหลักการพัฒนาย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับกติกา ICESCR ข้อ 11 ที่ระบุให้รัฐภาคีต้องรับรองสิทธิของทุกคนในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอสำหรับตนเองและครอบครัว ซึ่งรวมถึงอาหาร เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัยที่เพียงพอและสภาพการครองชีพที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ที่มา : สำนักข่าวไทย

ปัญหาหรืออุปสรรค

แม้ว่ารัฐได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาสีทธิในที่อยู่อาศัยและการเข้าถึงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานให้แก่ประชาชนที่มีรายได้น้อยและสถานะทางเศรษฐกิจที่กระทบต่อความมั่นคงในชีวิตมาอย่างต่อเนื่องก็ตาม แต่ยังคงพบว่าการแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบทที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและการเข้าถึงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานมีแนวโน้มลดลงเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา อีกทั้ง ยังมีปัญหาและข้อท้าทายที่สำคัญหลายประการ อาทิ การสร้างบ้านมั่นคงไม่แล้วเสร็จตามแผน การบอกเลิกสัญญาเช่าที่ดินชุมชนริมทางรถไฟหรือความล่าช้าในการทำสัญญาเช่ากับ รฟท. ในขณะที่การเข้าถึงสาธารณูปโภคแม้จะมีมติจาก ครม. ให้แก้ไขระเบียบเพื่อให้ผู้มีทะเบียนบ้านชั่วคราวสามารถเข้าถึงไฟฟ้าและน้ำประปาในอัตราปกติ แต่ กสม. ยังได้รับเรื่องร้องเรียนว่ามีชุมชนที่ไม่สามารถขอบ้านเลขที่ได้ ไม่มีน้ำประปาและไฟฟ้าใช้

“กลุ่มคนจนเมือง
ยังต้องเผชิญกับปัญหา
ข้อจำกัดในการเข้าถึง
ที่อยู่อาศัย
และบริการพื้นฐานอย่างเพียงพอ
และจำเป็นต่อการดำรงชีวิต

โดยเข้าไม่ถึงสิทธิตามรัฐธรรมนูญและกติกา ICESCR ที่ให้การรับรองและคุ้มครอง จึงต้องมีการติดตามความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยให้ผู้มีรายได้น้อย ซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐต้องดำเนินการต่อไป

5. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

5.1 รัฐบาลควรเร่งรัดให้ พอช. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่อยู่อาศัยระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ภายในระยะเวลาที่แผนยุทธศาสตร์ฯ กำหนดเพื่อให้คนจนเมืองเข้าถึงที่อยู่อาศัยที่มั่นคงปลอดภัย และมีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นเพียงพอต่อการดำรงชีวิตได้อย่างเสมอภาคกัน และในอัตราที่เหมาะสม

5.2 รัฐบาลควรเร่งรัดให้ รฟท. ทำสัญญาเช่าที่ดินให้กับชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างทางรถไฟและควรกำหนดนโยบายในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและที่ทำกินให้กับกลุ่มคนจนเมือง โดยการนำที่ดินของหน่วยงานที่มีที่ดินจำนวนมาก เช่น รฟท. กทท. ธร. มาพัฒนาเป็นโครงการที่อยู่อาศัยและที่ทำกินสำหรับผู้มีรายได้น้อย

5.3 รัฐบาล โดย สธ. รง. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดแนวทางในการสนับสนุนและช่วยเหลือคนไร้บ้าน/คนไร้ที่พึ่ง เช่น การจัดบริการตรวจสุขภาพจิต การฝึกอบรมอาชีพ เพื่อให้สามารถกลับเข้าสู่ตลาดแรงงานได้

ความยุติธรรม
ไม่มี อายุความ

ห้าบ่อยหลัง
คดีตากใบ
25 พ.ค. 254

หยุด
๓๕๖๖

บทที่ 5
การประเมินสถานการณ์
สิทธิมนุษยชน
ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

05

สถานการณ์สิทธิมนุษยชน ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

1. สถานการณ์

จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงมีเหตุการณ์รุนแรงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบต่อสิทธิในชีวิต ร่างกาย และสร้างความเสียหายต่อทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ รัฐได้แก้ไขสถานการณ์ความรุนแรงผ่านมาตรการดูแลรักษาความปลอดภัยควบคู่กับการบังคับใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยปี 2567 ปรากฏความเคลื่อนไหวสำคัญที่สังคมให้ความสนใจคือ ศาลจังหวัดนราธิวาสมีคำสั่งจำหน่ายคดีเหตุการณ์สลาย

การชุมนุมที่บริเวณ สภ.ตากใบ จ. นราธิวาส เมื่อปี 2547 ซึ่งมีผู้เสียชีวิต 85 ราย และผู้ได้รับบาดเจ็บจำนวนมาก เนื่องจากไม่สามารถนำจำเลยเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้ ส่งผลให้คดีขาดอายุความ ซึ่ง กสม. เห็นว่า การดำเนินคดีล่าช้าเป็นระยะเวลานาน โดยไม่สามารถนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษและไม่สามารถทำความจริงให้ปรากฏ เป็นการละเมิดต่อสิทธิในกระบวนการยุติธรรมและสิทธิในการรับรู้ความจริงเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน นอกจากนี้ยังพบสถานการณ์ที่สำคัญ ดังนี้

ที่มา : บีบีซี

1.1 เหตุการณ์ความรุนแรงและการช่วยเหลือเยียวยา

องค์กรพัฒนาเอกชนด้านสถานการณ์ภาคใต้ระบุว่า ปี 2567 เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ 632 เหตุการณ์ มีผู้เสียชีวิต 129 ราย ผู้ได้รับบาดเจ็บ 357 ราย เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปีได้รับผลกระทบต่อชีวิตและร่างกาย 43 ราย⁴⁴⁶ สถิติเหตุการณ์ ผู้เสียชีวิต และผู้ได้รับบาดเจ็บเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา ซึ่งเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ 481 เหตุการณ์ ผู้เสียชีวิต 116 ราย ผู้ได้รับบาดเจ็บ 217 ราย เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปีได้รับผลกระทบต่อชีวิตและร่างกาย 21 ราย

สถิติจำนวนเหตุการณ์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในทิศทางเดียวกับข้อมูลของภาครัฐ โดย กอ.รมน. ภาค 4 สน. รายงานว่า ปี 2567 (มกราคม - กันยายน) เกิดเหตุการณ์ความรุนแรง 363 เหตุการณ์ ผู้เสียชีวิต 52 ราย ผู้ได้รับบาดเจ็บ 189 ราย⁴⁴⁷ เพิ่มขึ้นจากปี 2566 (เกิดเหตุการณ์ความรุนแรง 314 เหตุการณ์ ผู้เสียชีวิต 40 ราย ผู้ได้รับบาดเจ็บ 138 ราย)⁴⁴⁸ โดยบางเหตุการณ์นำไปสู่การวิสามัญฆาตกรรม ปี 2567 มีผู้ต้องสงสัยหรือบุคคลตามหมายจับในคดีความมั่นคงถูกวิสามัญฆาตกรรม 8 ราย ลดลงเมื่อเทียบกับปี 2566 และ 2565 ซึ่งมีจำนวน 11 ราย และ 18 ราย ตามลำดับ โดยมีความคืบหน้าทางคดีที่เกี่ยวข้องกับกรณีวิสามัญฆาตกรรม ศาลจังหวัดนราธิวาส มีคำสั่งลงโทษเจ้าหน้าที่ทหารสองนายจากเหตุการณ์ยิงชาวบ้านเสียชีวิต 3 ราย บริเวณเขาตะแวง จ. นราธิวาส เมื่อปี 2562

จากสถานการณ์ความรุนแรงที่ยังคงเกิดขึ้นในพื้นที่ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ได้ช่วยเหลือเยียวยาประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐที่ได้รับผลกระทบ 308 ราย ผู้เสียชีวิต 34 ราย ผู้ได้รับบาดเจ็บ 266 ราย ด้านทรัพย์สิน 107 ราย⁴⁴⁹ และจัดทำกรอบแนวทางขับเคลื่อนงานยุติธรรมระยะเปลี่ยนผ่านเพื่อให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงและสร้างความไว้วางใจกับเจ้าหน้าที่รัฐ⁴⁵⁰ นอกจากการให้ความช่วยเหลือเยียวยา ภาครัฐได้ดำเนินการที่สำคัญ อาทิ 1) การดำเนินกระบวนการพูดคุยสันติสุข ภายใต้แผนปฏิบัติการร่วมเพื่อสร้างสันติสุขแบบองค์รวม (Joint Comprehensive Plan towards Peace: JCPP) โดยจัดทำแผนงานเพื่อให้สามารถบรรลุข้อตกลงร่วมกัน และนำไปสู่การปฏิบัติ 2) การขับเคลื่อนให้ประชาชนเข้ารับอบรมเพื่อนำองค์ความรู้ไปใช้ดูแลผู้ได้รับผลกระทบด้านจิตใจ⁴⁵¹ และมีแผนงานในการจัดตั้งโรงพยาบาลจิตเวชในพื้นที่ 3) การเสริมสร้างกลไกคุ้มครองเด็กในระดับพื้นที่เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ที่ดีของเด็ก และ 4) การตรวจพิสูจน์ DNA เพื่อใช้เป็นหลักฐานประกอบการออกสื่บัตร การเพิ่มชื่อในทะเบียนราษฎร และออกบัตรประจำตัวประชาชนให้แก่บุคคลไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร

⁴⁴⁶จาก รูปภาพของ Deep South Watch: สรุปเหตุการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก], โดย Deep South Watch, 9 มกราคม 2568. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/deepsouthwatch/photos>

⁴⁴⁷จาก หนังสือกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค 4 ส่วนหน้า ส่วนมาก ที่ นร 5119.1/3368 ลงวันที่ 5 พฤศจิกายน 2567 เรื่อง ขอส่งข้อมูลประเด็นสอบถามฯ เพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567.

⁴⁴⁸สถิติความรุนแรงตั้งแต่เดือนมกราคม - พฤศจิกายน 2566.

⁴⁴⁹จาก หนังสือศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ นร 5204.1/4568 ลงวันที่ 5 พฤศจิกายน 2567 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2567.

⁴⁵⁰จาก การประชุมเพื่อติดตามและขับเคลื่อนการดำเนินการตามข้อเสนอแนะจากรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน ปี 2566 ประเด็นสถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้, 15 พฤษภาคม 2567. โดย สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

⁴⁵¹จาก สสส. เดินหน้าเยียวยาด้านจิตใจผู้บอบซ้ำ 3 จังหวัดชายแดนใต้ ชี้เกิดเหตุ 21,485 ครั้ง ส่งผลเครียดกว่าคนทั่วไป-เสี่ยงซึมเศร้า, โดย The Standard, 23 มีนาคม 2567. สืบค้นจาก <https://thestandard.co/3-southern-border-provinces-23032024/>

1.2 การบังคับใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง

ปี 2567 รัฐบาลได้ยกเลิกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงเพิ่มเติมใน 2 พื้นที่ ส่งผลให้ปัจจุบันมีพื้นที่ที่ยกเลิกการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงแล้ว 15 อำเภอ ในขณะที่ยังบังคับใช้กฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 และ พ.ร.บ. การรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 ซึ่งให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐดำเนินการที่อาจกระทบต่อสิทธิและการใช้เสรีภาพของประชาชนในพื้นที่ โดยปรากฏเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง อาทิ 1) การดำเนินคดีความมั่นคงต่อนักกิจกรรมและสื่อมวลชนจากการรวมกลุ่มทำกิจกรรมแต่งกายชุดมลายูในปี 2565 ซึ่ง กอ.รมน. ภาค 4 สน. ได้ชี้แจงว่าไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นการแต่งกาย แต่ดำเนินคดีจากกิจกรรมที่อาจกระทบความมั่นคง 2) การแจ้งให้งดการแต่งกาย การใช้ธง อุปกรณ์หรือสัญลักษณ์ที่สื่อถึงรัฐปาเลสไตน์หรือความรุนแรงในการจัดกิจกรรมงานตาดีกาสัมพันธ์⁴⁵² 3) การดำเนินคดีกับนักกิจกรรมในข้อหาเนาข้อมูลอันเป็นเท็จเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์จากกรณีเปิดรับบริจาคเพื่อช่วยเหลือครอบครัวผู้ถูกวิสามัญฆาตกรรมและถูกกล่าวหาว่านำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ 4) การตรวจเก็บ DNA จากประชาชนซึ่งยังปรากฏอยู่เป็นระยะ⁴⁵³ และ 5) การลาดตระเวนหรือตั้งฐานปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ ซึ่งกระทบต่อสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวและการประกอบอาชีพของประชาชน ทั้งนี้ มีความคืบหน้าทางคดี โดยศาลจังหวัดนราธิวาสยกฟ้องภาคประชาสังคมซึ่งถูกกล่าวหาว่าขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจจากเหตุการณ์การชุดศพนิรนามในพื้นที่ จ. นราธิวาสเมื่อปี 2565

⁴⁵²จาก หนังสือศาลากลางจังหวัดปัตตานี ตอนที่ 10018.2(7)/ว 12890 ลงวันที่ 21 พฤษภาคม 2567 เรื่อง การกำหนดแนวทางปฏิบัติในการจัดกิจกรรมงานตาดีกาสัมพันธ์.

⁴⁵³จาก จนท. เชิญตัวเก็บ DNA ยาวชนในพื้นที่ อ.ทุ่งยางแดง ระหว่างเดือน พ.ค. - มิ.ย 67. ไม่ต่ำกว่า 16 คน [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก], โดย เครือข่ายผู้ได้รับผลกระทบจากกฎหมายพิเศษ JASAD, 10 มิถุนายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/share/p/u2rgQm23DYH3ZcDA/>

⁴⁵⁴จาก ความชุกของประสบการณ์คล้ายโรคจิต (psychotic experience): การสำรวจระดับชาติของสุขภาพจิตของคนไทยระดับชาติ ปี พ.ศ. 2566, โดย กรมสุขภาพจิต, 1 กรกฎาคม 2567. สืบค้นจาก <https://dmh-elibrary.org/items/show/1686>.

⁴⁵⁵จาก การประชุมเพื่อรับฟังสถานการณ์สิทธิมนุษยชนและสภาพปัญหาเกี่ยวกับประเด็นการกระทำทารุณเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการคุ้มครองบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์เสี่ยง, 12 มิถุนายน 2567. งานเดิม.

⁴⁵⁶จาก การประชุมเพื่อติดตามและรับฟังสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวตามข้อมติสมัชชาสิทธิมนุษยชน ครั้งที่ 2 รวมทั้งสถานการณ์ด้านสิทธิสตรีและสิทธิเด็กในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้, 13 มิถุนายน 2567, โดย สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

1.3 สถานการณ์ด้านสุขภาพจิต

เหตุการณ์ความรุนแรงที่มีอย่างต่อเนื่องและสภาพเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของประชาชนในพื้นที่ ผลสำรวจระดับชาติของสุขภาพจิตของคนไทยระดับชาติเมื่อปี 2566 พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีสถิติผู้ประสบปัญหาทางสุขภาพจิตสูงกว่าพื้นที่อื่น⁴⁵⁴ อีกทั้งในกลุ่มผู้ที่เคยถูกควบคุมตัวตามกฎหมายพิเศษต้องประสบปัญหาสุขภาพจิตหลังได้รับการปล่อยตัวและมีพฤติกรรมเปลี่ยนไป เช่น ขาดความไว้วางใจผู้อื่น ไม่สามารถทำงานได้โดยปกติจนก่อให้เกิดปัญหาด้านหนี้สิน และบางรายกระทบต่อความสัมพันธ์ในครอบครัว เป็นต้น แม้ว่าในพื้นที่มีหน่วยบริการด้านสุขภาพจิตแต่ยังมีอุปสรรคของประชาชนที่ขาดความไว้วางใจและภาระค่าใช้จ่ายในการเข้ารับการรักษาบำบัดโดยจิตแพทย์⁴⁵⁵

1.4 สถานการณ์ด้านสิทธิเด็ก

เด็กในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องประสบปัญหาด้านสุขภาพหลายประการ ดังนี้ 1) การแพร่ระบาดของโรคโอดกรนและโรคหัดมีแนวโน้มรุนแรงขึ้น มีเด็กเสียชีวิตจากโรคโอดกรน 7 ราย เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าที่มีเด็กเสียชีวิต 1 ราย ในส่วนของโรคหัดมีเด็กเสียชีวิต 3 ราย โดยอัตราการฉีดวัคซีนอยู่ที่ร้อยละ 40 - 50 ในขณะที่ภาพรวมประเทศอยู่ที่ร้อยละ 80 - 90 ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ผู้ปกครองไม่นำเด็กเข้ารับวัคซีนคือข้อห่วงกังวลเกี่ยวกับอาการเจ็บป่วยข้างเคียงภายหลังได้รับวัคซีน การเข้ารับบริการได้เฉพาะในเวลาราชการ และความเชื่อทางศาสนา⁴⁵⁶ 2) สถิติเด็กในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่พยายามฆ่าตัวตายมีจำนวนสูง ปี 2567 พบข้อมูลเด็ก

และเยาวชนอายุ 5 - 19 ปีที่พยายามฆ่าตัวตาย 91 คน เป็นเพศหญิง 87 คน หรือร้อยละ 95.61 สถิติมีจำนวนลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2566 และ 2565 ซึ่งมีเด็กพยายามฆ่าตัวตาย 156 ราย และ 166 ราย ตามลำดับ ในขณะที่ปัจจัยกระตุ้นส่วนใหญ่ยังมาจากการประสบปัญหาชีวิตหรือเหตุการณ์วิกฤต ได้แก่ สูญเสียความสัมพันธ์หรือขัดแย้งกับบุคคลใกล้ชิด และถูกกลั่นแกล้ง⁴⁵⁷

1.5 สถานการณ์ด้านสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์

พบสถานการณ์หญิงตั้งครรภ์เสียชีวิตหลังคลอดมีจำนวนสูง โดยปี 2567 มี 11 ราย สาเหตุส่วนใหญ่มาจากโรคประจำตัว (โรคทางอายุรกรรม) อีกทั้งยังพบปัญหาการฝากครรภ์ไม่ครบตามเกณฑ์ที่มีสาเหตุจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ประกอบกับมีผู้เข้ารับบริการฝากครรภ์จำนวนมาก การรอรับบริการทางด้านสาธารณสุขจึงใช้เวลานาน รวมถึงบางกรณีผู้ตั้งครรภ์ไปประกอบอาชีพในต่างประเทศและไม่ได้เข้าพบแพทย์ตามนัดหมาย⁴⁵⁸ ในขณะที่ภาครัฐปรับระบบบริการห้องคลอด การส่งต่อ

และการติดตามให้มีคุณภาพ รวมถึงทำงานร่วมกับชุมชนเพื่อคัดกรองหญิงตั้งครรภ์ที่มีความเสี่ยงเข้าสู่ระบบสาธารณสุขเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

1.6 สถานการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิทธิชุมชน

พบสถานการณ์สำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ อาทิ 1) การคัดค้านและขอให้ยกเลิกโครงการสร้างประตูระบายน้ำกรังปั้ง จ.ยะลา เนื่องจากโครงการฯ ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน และมีข้อห่วงกังวลถึงผลกระทบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมของประชาชน รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและ 2) ปัญหาสิทธิในที่ดินทำกินของประชาชนในพื้นที่เตรียมประกาศเขตอุทยานแห่งชาติน้ำตกซีโป จ. นราธิวาส ซึ่งผู้ได้รับผลกระทบต้องการมีส่วนร่วมในการจัดทำแนวเขตที่จะกำหนดเป็นพื้นที่อุทยาน

ที่มา : ประชาไท

⁴⁵⁷จาก หนังสือศูนย์สุขภาพจิตที่ 12 ที่ สร 0819/372 ลงวันที่ 29 ตุลาคม 2567 เรื่อง ขอส่งรายงานการส่งเสริมป้องกันปัญหาสุขภาพจิตพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ปี 2567.

⁴⁵⁸จาก การประชุมเพื่อติดตามและขับเคลื่อนการดำเนินการตามข้อเสนอแนะจากรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน ปี 2566 ประเด็นสถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้. งานเดิม.

2. การตอบรับข้อเสนอแนะ ในรายงานปี 2566

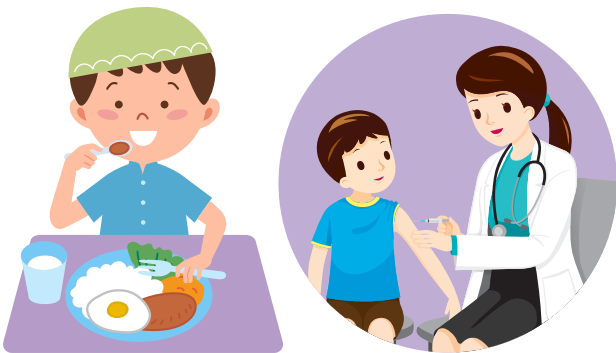
มีความคืบหน้าที่สำคัญในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ดังนี้

2.1 กอ.รมน. ภาค 4 สน. ได้ปรับลดพื้นที่ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงเพิ่มเติม และมีมาตรการดูแลความปลอดภัยในชีวิตและร่างกายของประชาชนที่ช่วยทำหน้าที่เป็นผู้เจรจาเกลี้ยกล่อมในระหว่างเหตุการณ์การปิดล้อมตรวจค้น รวมถึงได้ออกระเบียบและให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่เพื่อให้การปฏิบัติงานสอดคล้องตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ

2.2 ศอ.บต. ดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมายพิเศษ ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการ 3 ฝ่าย และคณะกรรมการยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ระหว่างจัดทำร่างระเบียบในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น⁴⁵⁹

2.3 ศธ. ได้สนับสนุนค่าอาหารกลางวันแก่นักเรียนในศูนย์ศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดิกา) เพื่อแก้ไขปัญหาภาวะทุพโภชนาการ ในขณะที่สถาบันปอเนาะยังไม่ได้รับการอุดหนุน⁴⁶⁰

2.4 ศูนย์อนามัยที่ 12 ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของการรับวัคซีนป้องกันโรคในเด็ก

3. การดำเนินการของ กสม.

จากเหตุการณ์ความรุนแรงที่ส่งผลกระทบต่อให้มีผู้เสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บจำนวนมาก กสม. ได้ออกแถลงการณ์ 2 ฉบับ ดังนี้ 1) กรณีลอบวางระเบิดแบบแสวงเครื่องในรถยนต์บริเวณ สภ.บ้านนังस्ता โดยให้รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งรัดให้ความช่วยเหลือเยียวยาครอบครัวของผู้ได้รับผลกระทบอย่างทั่วถึงสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงอย่างระมัดระวัง รอบด้าน เพื่อให้ทุกฝ่ายเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงเพิ่มมาตรการคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ประชาชนในพื้นที่ และ 2) กรณีขอให้รัฐบาลเร่งแก้ไขเยียวยาการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงกรณีการสลายการชุมนุมที่ตากใบ โดยให้เร่งนำตัวผู้ต้องหาทุกรายเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ให้การเยียวยาความเสียหาย ซึ่งรวมถึงการทำความจริงให้ประจักษ์โดยญาติและครอบครัวของผู้เสียชีวิตและผู้เสียหายต้องได้รับทราบข้อเท็จจริงอย่างสมบูรณ์และครบถ้วน และผลักดันแก้ไขกฎหมายให้คดีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงจนเป็นเหตุให้ประชาชนจำนวนมากเสียชีวิตเป็นคดีที่ไม่มีอายุความ

นอกจากนี้ ปี 2567 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไว้ตรวจสอบ 5 คำร้อง ได้แก่ กรณีนักปกป้องสิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ถูกฟ้องร้องดำเนินคดี SLAPP จากการจัดหรือมีส่วนร่วมทำกิจกรรมในพื้นที่ กรณีบุคคลถูกบังคับให้สูญหายหลังจากถูกควบคุมตัวโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ กรณีการกระทำความรุนแรงระหว่างการควบคุมตัว และกรณีการดำเนินคดีสลายการชุมนุมที่หน้า สภ.ตากใบ ล่าสุด รวมถึงได้ประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและให้การช่วยเหลือเพื่อแก้ไขปัญหา อาทิ กรณีเจ้าหน้าที่ความมั่นคงตรวจเก็บ DNA ประชาชน กรณีขอให้เจ้าหน้าที่ความมั่นคงยุติการตรวจเยี่ยมบ้านโดยไม่มีเหตุอันควร กรณีการประกาศ

⁴⁵⁹จาก หนังสือศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ นร 5204.1/4568 ลงวันที่ 5 พฤศจิกายน 2567. งานเดิม.

⁴⁶⁰จาก หนังสือกระทรวงศึกษาธิการ ที่ ศธ 0208/3592 ลงวันที่ 31 ตุลาคม 2567. งานเดิม.

เขตอุทยานแห่งชาติน้ำตกซีโป จ. นราธิวาส กระทบวิถีชีวิต และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชน และขาดการมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง กรณีช่วยเหลือให้เด็กเข้าถึงสิทธิในการศึกษา และมีคุณภาพชีวิตที่ดี และกรณีขอให้ติดตามผลการดำเนินการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกรณีการเสียชีวิตของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ สำหรับกรณีการติดตามผลการดำเนินคดีต่อนักกิจกรรมในการแสดงออกผ่านการแต่งกายชุดมลายูเมื่อปี 2565 กสม. ได้ส่งข้อเท็จจริงและความคิดเห็นจากพยานบุคคลไปยัง อส. เพื่อประกอบการพิจารณาคดี⁴⁶¹ อีกทั้งมีรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ เช่น

1) กรณีโครงการขุดลอกอ่าวปัตตานีกระทบต่อสิทธิชุมชน โดย กสม. เห็นว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน และมีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เร่งดำเนินการดำเนินโครงการที่จะมีผลกระทบต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมในอ่าวปัตตานีเป็นระยะเวลา 3 - 5 ปี และให้สำรวจ ศึกษาปัญหา ผลกระทบ การฟื้นฟูและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง รวมทั้งให้อว. ศึกษาการขุดลอกในพื้นที่ระบบนิเวศแบบทะเลโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน⁴⁶²

2) กรณีศูนย์บำบัดยาเสพติดใน จ. ปัตตานี ลงโทษผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดด้วยการใช้โซ่ตรวนต่อผู้เข้ารับการบำบัดที่มีอาการทางจิต โดย กสม. เห็นว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมถึงหน่วยงานของรัฐยังไม่ได้ทำหน้าที่อย่างครบถ้วนและถูกต้อง ทำให้การบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดของศูนย์บำบัดฯ ไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในกฎหมาย จึงมีข้อเสนอแนะให้ศูนย์บำบัดฯ ยกเลิกการใช้

โซ่ตรวนต่อผู้เข้ารับการบำบัดและให้ดำเนินการเพื่อเป็นสถานที่ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด⁴⁶³

สำหรับงานด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ กสม. ดำเนินการอย่างต่อเนื่องในการขับเคลื่อนด้านการคุ้มครอง ส่งเสริม และเฝ้าระวังสถานการณ์สิทธิมนุษยชน อาทิ การให้ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนแก่เจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐ การจัดสัมมนาเพื่อทบทวนการบังคับใช้กฎหมายความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมถึงการจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นในประเด็นสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

4. การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

ปี 2567 รัฐได้ดำเนินการแก้ไขสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ผ่านมาตรการดูแลความปลอดภัยในชีวิตและร่างกายของประชาชน และการดำเนินกระบวนการพูดคุยสันติสุขเพื่อแก้ไขปัญหาหารือร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนสอดคล้องตามข้อเสนอแนะของ กสม. หลายประการ อาทิ การปรับลดพื้นที่ประกาศใช้ พ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ซึ่ง กสม. สนับสนุนให้รัฐประเมินความจำเป็นในการบังคับใช้กฎหมายอย่างต่อเนื่องเพื่อนำไปสู่การปรับลดพื้นที่ประกาศใช้ พ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ทุกพื้นที่ภายในปี 2570 ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติประเด็นความมั่นคงและแผนปฏิบัติการด้านการบริหารและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระยะที่ 2 พ.ศ. 2566 - 2570 ในขณะที่จำนวนเรื่องร้องเรียนกรณีการกระทำทรมานในระหว่างการควบคุมตัวของ

⁴⁶¹จาก หนังสือสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ด่วนที่สุด ที่ สม 1202/5220 ลงวันที่ 25 ตุลาคม 2567 เรื่อง ขอบพระสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน.

⁴⁶²จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 23/2567 เรื่อง สิทธิชุมชน กรณีร้องเรียนว่า โครงการขุดลอกอ่าวปัตตานีส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้านและระบบนิเวศทางทะเล.

⁴⁶³จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 156/2567 เรื่อง สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย กรณีร้องเรียนว่า ศูนย์บำบัดยาเสพติดบ้านแสนสุข (ปอเนาะกำนันบาฮา) ลงโทษผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดด้วยวิธีการที่ไม่เหมาะสม.

เจ้าหน้าที่ความมั่นคงมีแนวโน้มลดลงหลังจาก พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ มีผลบังคับใช้และการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบที่มีความครอบคลุมมากขึ้น มีการพัฒนาระเบียบเพื่อให้ผู้ได้รับผลกระทบทุกกลุ่มเข้าถึงการช่วยเหลือเยียวยาได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 25 และกติกา ICCPR ข้อ 2 นอกจากนี้ หน่วยงานของรัฐได้ให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาภาวะทุพโภชนาการ และส่งเสริมให้ผู้ปกครองนำเด็กเข้ารับวัคซีน ซึ่งเป็นการส่งเสริมสิทธิด้านสุขภาพของเด็กเล็กเพื่อให้ได้รับการดูแลและพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และได้รับมาตรฐานสาธารณสุขที่สูงที่สุดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 54 กติกา ICESCR ข้อ 11 ข้อ 12 และอนุสัญญา CRC ข้อ 24

ปัญหาหรืออุปสรรค

สถานการณ์ความรุนแรงที่ยังคงเกิดอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น สะท้อนให้เห็นว่ามาตรการดูแลความปลอดภัยและการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มข้นของรัฐยังไม่สามารถป้องกันและแก้ไขสถานการณ์ให้คลี่คลายอย่างต่อเนื่องได้ ทั้งนี้ เหตุการณ์ความรุนแรงที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น ส่วนหนึ่งอาจเกี่ยวเนื่องจากการเกิดการสลายการชุมนุมที่บริเวณ สภ. ตากใบ

“ รัฐไม่สามารถนำผู้กระทำผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม อันกระทบต่อสิทธิของประชาชนตามกติกา ICCPR ข้อ 14 ในการได้รับการพิจารณาคดีโดยไม่ชักช้า เปิดเผยและเป็นธรรม รวมถึงสิทธิในการได้รับการเยียวยาอย่างมีประสิทธิภาพตามกติกา ICCPR ข้อ 2 และอนุสัญญา CAT ข้อ 14

ที่ต้องครอบคลุมถึงการทำให้กลับคืนสู่สภาพเดิม การชดเชยการฟื้นฟู การทำให้พึงพอใจ เช่น การขอโทษต่อสาธารณะ การให้หลักประกันว่าจะไม่มีการกระทำผิดซ้ำและการนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

ในการบังคับใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง ยังคงมีเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ความมั่นคงที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอยู่เป็นระยะ ซึ่ง กสม. ได้มีข้อเสนอแนะและหารือเพื่อทำความเข้าใจกับหน่วยงานด้านความมั่นคงในพื้นที่มาโดยตลอด แม้ว่าการใช้สิทธิและเสรีภาพบางประการอาจถูกจำกัดได้ภายใต้เงื่อนไขด้านความมั่นคงของรัฐ แต่ในประเด็นที่มีความซับซ้อนและอ่อนไหว การบังคับใช้กฎหมายอาจกระทบต่อสาระสำคัญของสิทธิและสร้างความหวาดกลัวในการใช้เสรีภาพของประชาชน รวมถึงยังมีข้อห่วงกังวลต่อสถานการณ์ด้านสุขภาพจิตของผู้ที่เคยถูกควบคุมตัวตามกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงซึ่งจำเป็นต้องได้รับการบำบัดฟื้นฟูอย่างเหมาะสมเพื่อให้สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติ

ในส่วนของสถานการณ์ด้านสุขภาพเด็กและสตรีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งพบการเจ็บป่วยด้วยโรคที่สามารถป้องกันได้ด้วยวัคซีนมีแนวโน้มรุนแรงขึ้น และมีเด็กเสียชีวิต การได้รับวัคซีนพื้นฐานตามเกณฑ์ยังอยู่ในระดับต่ำและสถานการณ์การเสียชีวิตของมารดาหลังคลอดมีจำนวนสูง ยังเป็นข้อท้าทายการทำหน้าที่ของรัฐเพื่อส่งเสริมให้เด็กได้รับมาตรฐานสาธารณสุขสูงสุด การคุ้มครองสิทธิและประกันโอกาสของสตรีในการได้รับการบริการรักษาสุขภาพ บริการเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว รวมถึงบริการที่เหมาะสมทั้งระหว่างตั้งครรภ์และหลังคลอดบุตรให้สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญ อนุสัญญา CRC และอนุสัญญา CEDAW

สำหรับสถานการณ์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ซึ่งยังมีรายงานกรณีประชาชนออกมาเรียกร้องสิทธิในการมีส่วนร่วมต่อการดำเนินโครงการพัฒนาของรัฐและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอยู่เป็นระยะ สะท้อนให้เห็นข้อท้าทายสำคัญของรัฐในการจัดการและใช้ประโยชน์ทรัพยากรผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง

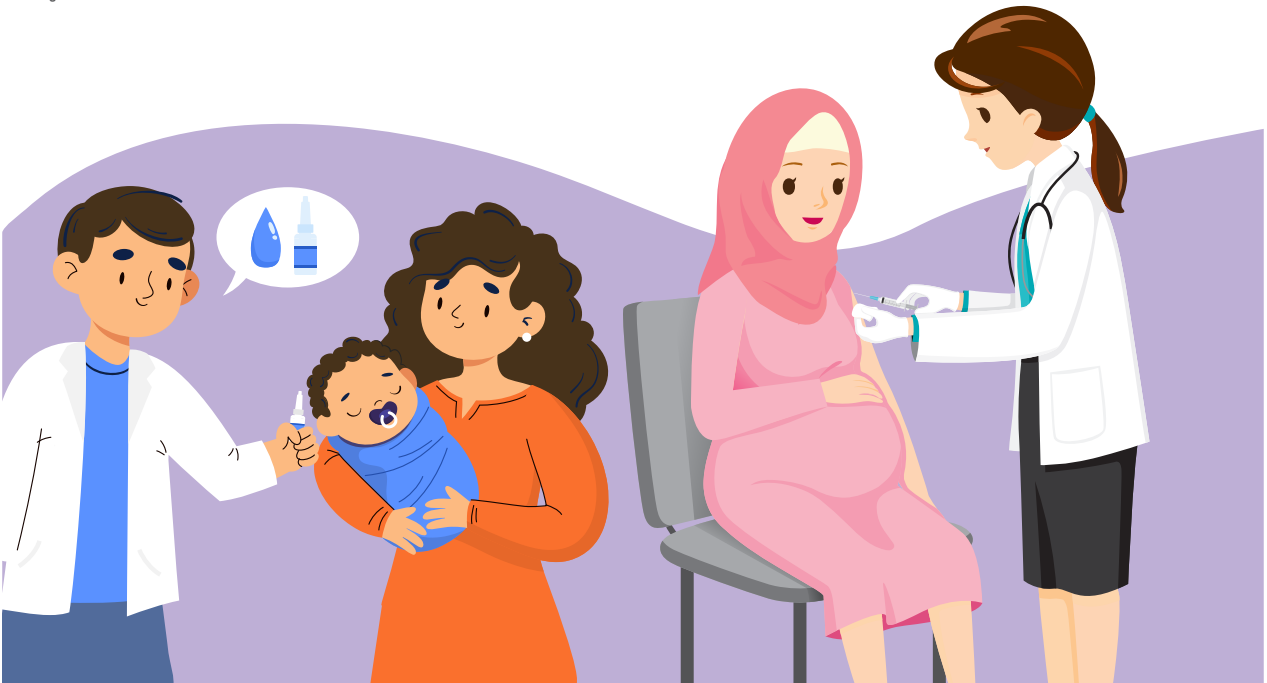
5. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

5.1 รัฐบาล โดย กอ.รมน. ภาค 4 สน. ควรทบทวน การบังคับใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นระยะตามสถานการณ์และ ยกเลิกกฎหมายดังกล่าวในพื้นที่ที่หมดความจำเป็น ในระหว่างที่ยังไม่ได้ยกเลิกกฎหมายดังกล่าว ควรกำชับ เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงในพื้นที่ให้ตระหนักและ ระมัดระวังการดำเนินการต่อการใช้เสรีภาพในการ แสดงออกที่มีความอ่อนไหวทางอัตลักษณ์ ศาสนาและ วัฒนธรรมของประชาชนในพื้นที่ เพื่อป้องกันไม่ให้ เป็นเงื่อนไขไปสู่ความขัดแย้งและความรุนแรงเพิ่มเติม

5.2 รัฐบาล โดย ศอ.บต. ในฐานะเลขานุการ คณะกรรมการยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดน ภาคใต้ควรเร่งรัดการจัดทำร่างระเบียบในการให้ ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ ความไม่สงบและขับเคลื่อนให้มีผลบังคับใช้โดยเร็ว รวมถึงดำเนินการอย่างต่อเนื่องในการสร้างความไว้วางใจ ต่อกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมายพิเศษ เพื่อให้ได้รับการดูแล พัฒนาคุณภาพชีวิต และการบำบัด พื้นที่พหุจิตใจอย่างเหมาะสม

5.3 รัฐบาล โดย สธ. ร่วมกับหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องควรพิจารณาแนวทางส่งเสริมการเข้ารับวัคซีน ที่เหมาะสมกับบริบทในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อาทิ การจัดหาวัคซีนทางเลือกเพื่อลดผลกระทบอาการ เจ็บป่วยภายหลังรับวัคซีน และการเพิ่มช่องทาง ให้บริการฉีดวัคซีน ควบคู่กับการสร้างความตระหนักรู้ ต่อประชาชนและชุมชนอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับ ความสำคัญของการนำเด็กเข้ารับวัคซีน การฝากครรภ์ การดูแลหญิงตั้งครรภ์และหญิงหลังคลอด รวมถึง การจัดสรรบุคลากร เครื่องมือ และอุปกรณ์ทางการแพทย์ ในพื้นที่อย่างเพียงพอ

5.4 รัฐบาล โดย ศอ.บต. และ ทส. ควรเน้นย้ำ ให้ผู้ปฏิบัติงานให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและ นำความคิดเห็นของประชาชนไปประกอบการดำเนิน โครงการและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในพื้นที่ รวมถึงการชดเชยเยียวยาให้แก่ประชาชนที่ ได้รับผลกระทบอย่างเป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญและ กติกา ICCPR

บทที่ 6
บทสรุป

06

unasru

การจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยเป็นการดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจของ กสม. ซึ่งได้เฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศไทยในปี 2567 รวมทั้งติดตามผลการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะในรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยปี 2566 แล้วนำมาวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนถึงแม้ว่ารัฐจะดำเนินการก้าวหน้าในหลายด้าน แต่ด้วยข้อจำกัดทางกฎหมายหรือการดำเนินการของรัฐที่ยังไม่ทั่วถึงส่งผลให้ประชาชนยังประสบปัญหาหรืออุปสรรคเข้าไม่ถึงสิทธิในด้านต่าง ๆ กสม. จึงมีข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อรัฐบาลเพื่อพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขให้ประชาชนได้เข้าถึงสิทธิมนุษยชนอันสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี ดังมีสาระสำคัญโดยสรุป ดังนี้

1. การติดตามความก้าวหน้าผลการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะของ กสม.

จากรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566 กสม. มีข้อเสนอแนะ 74 ข้อ มีหน่วยงานตอบกลับ 32 หน่วยงาน โดยในภาพรวมหน่วยงานเห็นว่ารายงานฯ ได้สะท้อนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นและข้อเสนอแนะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย รวมทั้งไม่ขัดข้องต่อการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของกสม. แต่ข้อเสนอแนะบางส่วน เช่น การพัฒนากฎหมายหรือการปรับปรุงนโยบายหน่วยงานของรัฐอาจใช้เวลาในการดำเนินการเพื่อบรรลุตามข้อเสนอแนะ โดยมีความก้าวหน้าที่สำคัญ ดังนี้

สถานการณ์ด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญา CPED เพื่อคุ้มครองบุคคลจากการถูกบังคับให้สูญหาย โดยเจ้าหน้าที่รัฐ พร้อมทั้งขับเคลื่อนและจัดทำระเบียบที่เกี่ยวข้องตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ รวมถึงพัฒนากรอบกฎหมายและมาตรการป้องกันการดำเนินคดี SLAPP ต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชน และบรรจุประเด็นหลักสิทธิดิจิทัล (digital rights) ไว้ในแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ในด้านการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน มีคณะทำงานตรวจสอบและเร่งรัดการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่ถูกอายัดโดยพนักงานสอบสวน อีกทั้งได้จัดพื้นที่สำหรับการควบคุมผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี และพัฒนาเรือนจำต้นแบบตามข้อกำหนดแมนเดลา

สถานการณ์ด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

รัฐได้แก้ไขกฎหมายเพื่อคุ้มครองแรงงาน การขึ้นทะเบียนแรงงานข้ามชาติที่ไม่มีสถานะถูกต้อง และการขยายเวลาหานายจ้างใหม่ พร้อมทั้งเฝ้าระวังการโฆษณาหลอกลวงในสื่อออนไลน์เพื่อป้องกันการหลอกลวงแรงงานที่จะไปทำงานต่างประเทศ การเร่งผลิตและพัฒนากำลังคนให้เพียงพอพร้อมรักษาบุคลากรให้คงอยู่ในระบบบริการสาธารณสุข และเพิ่มช่องทางดูแลสุขภาพจิตผ่านแอปพลิเคชัน การปรับปรุงแนวทางการจัดทำทำเนียบการปลดปล่อยและเคลื่อนย้ายมลพิษ (PRTR) การกำหนดมาตรการควบคุมโครงการโดยเฉพาะการจัดทำ EIA ให้เป็นไปตาม

ที่มา : Freepik

กฎหมาย และความพยายามในการแก้ไขปัญหา PM2.5 นอกจากนี้ยังได้บูรณาการระบบติดตามข้อมูลเพื่อช่วยเหลือเด็กนอกระบบการศึกษา การเร่งจัดสรรที่ดินโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน มีการสำรวจความพร้อมสำหรับภาคธุรกิจในการจัดทำ HRDD และสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแผน NAP

สถานการณ์สิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคล

รัฐได้ถอนข้อสงวนข้อ 22 ของอนุสัญญา CRC เพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิเด็กผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่พักพิงอย่างครอบคลุม การปรับปรุงกฎหมายเพื่อรับรองสิทธิการสมรสของผู้มีความหลากหลายทางเพศ และการยกร่างกฎหมายเพื่อคุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งสะท้อนความพยายามในการสร้างความเท่าเทียมในสังคม ในด้านนโยบายได้เพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และคนพิการ การปรับปรุงหลักเกณฑ์แก้ปัญหาเพื่อให้สัญชาติและสถานะบุคคลแก่บุคคลที่อยู่ในราชอาณาจักรเป็นเวลานาน รวมถึงการกำหนดนโยบายด้านการศึกษาที่ปลอดภัย นอกจากนี้ยังมีการจัดทำแผนระดับชาติเพื่อแก้ไขปัญหาคนไร้รัฐและการบริหารจัดการผู้หลบหนีเข้าเมือง พร้อมทั้งแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยให้แก่คนจนเมือง

ที่มา : The Standard

สถานการณ์สิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

รัฐได้ปรับลดพื้นที่ประกาศใช้ พ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เพิ่มเติม และมีมาตรการดูแลความปลอดภัยผู้เจรจาเกลี้ยกล่อมในระหว่างเหตุการณ์การปิดล้อมตรวจค้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการบังคับใช้

กฎหมายพิเศษ การสนับสนุนค่าอาหารกลางวันแก่นักเรียนในศูนย์ศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) และการส่งเสริมให้ผู้ปกครองนำเด็กเข้ารับวัคซีนตามมาตรฐาน

2. การจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของปี 2567

กสม. ได้ติดตามสถานการณ์ รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องและจัดทำโดยสรุป ประกอบไปด้วยสถานการณ์การติดตามความก้าวหน้า ผลการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะ และการดำเนินการของ กสม. การประเมินสถานการณ์เพื่อแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการและความก้าวหน้าของรัฐรวมถึงสะท้อนปัญหาและอุปสรรคที่ยังคงเกิดขึ้นอยู่ เพื่อเสนอแนะต่อรัฐบาลให้มอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยแบ่งออกเป็นการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ด้านสิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคล และสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังมีสาระสำคัญโดยสรุป ดังนี้

2.1 สถานการณ์ด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ปี 2567 รัฐแสดงให้เห็นพัฒนาการสำคัญในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ได้แก่ การเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา CPED และความพยายามในการผลักดันกฎหมายและนโยบาย อาทิ การพัฒนากฎหมายเพื่อคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน และป้องกันการดำเนินคดี SLAPP การปรับปรุงนโยบายและแผนระดับชาติเพื่อให้ครอบคลุมการคุ้มครองสิทธิทางดิจิทัลของประชาชน รวมถึงการริเริ่มจำแนกผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีกับผู้ต้องขังเด็ดขาด การเปิดศูนย์คัดแยกและส่งต่อผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ตามกลไก NRM และการปรับปรุงมาตรฐานการปฏิบัติงานในกระบวนการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ มีผลการดำเนินการของรัฐเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์การชุมนุมทางการเมืองเมื่อปี 2553 รวมถึง

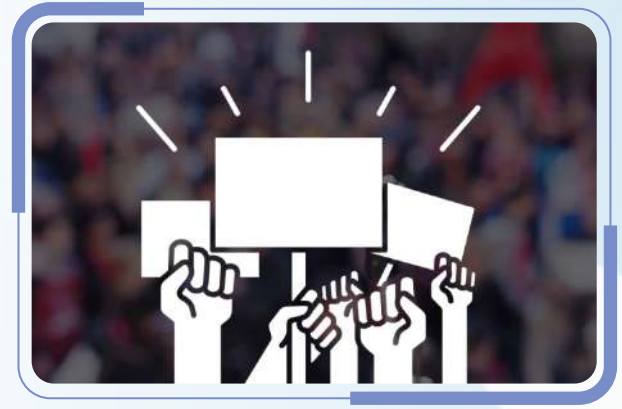
มีคำพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดกรณีการทำร้ายร่างกาย ทหารรับใช้ให้ได้รับอันตรายสาหัสและให้ชดเชยเยียวยา ต่อผู้เสียหาย

อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของประชาชนควรปรับปรุงแก้ไข กฎหมายให้สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศ ด้านสิทธิมนุษยชน เช่น กฎหมายลำดับรอง เพื่อสนับสนุน การปฏิบัติตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และกฎหมายว่าด้วยการชุมนุมที่อาจเป็น อุปสรรคต่อประชาชนในการใช้เสรีภาพในการชุมนุม โดยสงบ รวมถึงการเข้าเป็นภาคี OPCAT

ในขณะที่การดำเนินการของรัฐบางกรณี เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงสิทธิด้านพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของประชาชน โดยยังพบปัญหาในขั้นตอน การร้องทุกข์และการดำเนินคดีอาญาล่าช้า หน่วยงาน ของรัฐยังไม่ได้จัดให้มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้สามารถตรวจสอบความคืบหน้าได้ การขาดแคลน ล่ามที่มีความหลากหลายทางภาษาและความเชี่ยวชาญ เฉพาะด้าน ประชาชนยังมีความเสี่ยงต่อการถูกละเมิด สิทธิมนุษยชนจากการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติ ผิดกฎหมายและอาชญากรรมออนไลน์ที่เพิ่มขึ้น รวมถึง ปัญหาการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐยังเป็นอุปสรรคต่อ การปราบปรามการค้ามนุษย์ อีกทั้งพบอุปสรรค ในกระบวนการใช้สิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมือง กรณีการเลือก สว.

นอกจากนี้ ในการติดตามการดำเนินงานของ หน่วยงานรัฐเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิบางประการ ที่อาจไม่บรรลุผลเท่าที่ควร อาทิ กสม. ยังได้รับเรื่อง ร้องเรียนการดำเนินคดีอาญาล่าช้าและกรณีการกระทำ ทรมาณ ซึ่งบางกรณีตรวจสอบแล้วพบว่าเป็นการละเมิด สิทธิมนุษยชน ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์บางส่วนไม่ได้รับ การชดเชยเยียวยา เนื่องจากข้อจำกัดทางกฎหมาย ของประเทศไทยและประเทศต้นทาง นักปกป้องสิทธิมนุษยชน ยังตกเป็นเป้าหมายของการถูกข่มขู่ คุกคามทั้งทาง กายภาพและทางออนไลน์ การทำร้ายร่างกาย จนบางรายถึงขั้นเสียชีวิต รวมถึงตกเป็นเป้าหมายของ การดำเนินคดี SLAPP ในขณะที่การรับรู้บทบาทและ การทำหน้าที่ของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนของเจ้าหน้าที่รัฐ

และประชาชนยังคงเป็นข้อท้าทายสำคัญ ผู้ชุมนุม จำนวนมากยังคงถูกดำเนินคดีจากการเข้าร่วมการชุมนุม เมื่อปีก่อนหน้าและบางส่วนไม่ได้รับสิทธิในการปล่อยชั่วคราว ในระหว่างการพิจารณาคดี อีกทั้งนักกิจกรรมทางการเมือง และประชาชนถูกดำเนินคดีจากการแสดงความคิดเห็น หรือแสดงออกทางการเมืองในบางประเด็น รวมถึง การดำเนินคดีต่อสื่อมวลชนที่รายงานข่าวดังกล่าว

ที่มา : สำนักข่าวอินโฟเควสท์

กสม. เห็นว่า เพื่อยกระดับการคุ้มครองและ ส่งเสริมสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง รัฐจึงควรเร่ง ดำเนินการให้ครอบคลุมในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การเพิ่ม ประสิทธิภาพในการบังคับใช้และพัฒนากฎหมาย อาทิ การป้องกันการดำเนินคดี SLAPP การปรับปรุงกฎหมาย ว่าด้วยการชุมนุมสาธารณะ การเร่งรัดจัดทำร่างระเบียบ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ ที่อยู่ระหว่างการพิจารณา รวมถึงการดำเนินการ เพื่อเข้าเป็นภาคี OPCAT

สำหรับการพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงาน ในกระบวนการยุติธรรม รัฐควรฝึกอบรมล่ามให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน กำหนดมาตรการที่เหมาะสม ในการป้องกันอันตรายต่อชีวิตและร่างกายของผู้เข้ารับ การฝึกในหลักสูตรต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ สร้างความตระหนัก แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานโดยยึดหลักสิทธิมนุษยชน และการห้ามทรมานหรือการปฏิบัติที่ย่ำแย่ศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ ยกระดับมาตรการคุ้มครองผู้เสียหายจาก การค้ามนุษย์ที่คำนึงถึงมิติเพศภาวะและกลุ่มเปราะบาง ในด้านการใช้เสรีภาพของประชาชนเสนอให้รัฐอบรม ความรู้แก่เจ้าหน้าที่รัฐและภาคธุรกิจเกี่ยวกับบทบาท

ของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน และระมัดระวังการบังคับใช้กฎหมายที่จำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกของประชาชน

2.2 สถานการณ์ด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

ปี 2567 มีพัฒนาการที่แสดงถึงความตั้งใจและเจตจำนงของรัฐในการคุ้มครองและส่งเสริม การเข้าถึงสิทธิในด้านต่าง ๆ โดยจัดทำเป็นกฎหมาย เช่น การเพิ่มการคุ้มครองให้แก่ลูกจ้างทำงานบ้าน การจัดทำร่างกฎหมายเพื่อเพิ่มวันในการลาคลอดและให้ลูกจ้างชายมีสิทธิลาเพื่อช่วยภรรยาดูแลบุตรหลังคลอด รวมทั้งกฎหมายว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบต่อบุคคลซึ่งมีส่วนส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิแรงงานมากขึ้น การจัดทำร่างกฎหมายอากาศสะอาดอันจะมีส่วนให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี รวมถึงมีกระบวนการจัดทำกฎหมายนิรโทษกรรมแก่ราษฎรซึ่งได้รับความเสียหายหรือได้รับผลกระทบจากนโยบายของรัฐ

รัฐได้พยายามส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในหลายด้าน อาทิ การปรับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำเป็นวันละ 400 บาทในบางพื้นที่ ขยายนโยบาย 30 บาทรักษาทุกที่ ด้วยบัตรประชาชนใบเดียว การหารือกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อลดขั้นตอนและค่าธรรมเนียมในการนำเข้าแรงงานข้ามชาติ สำหรับการแก้ไขปัญหาฝุ่นละออง PM2.5 เน้นย้ำทุกหน่วยงานลดจุดความร้อนให้ครอบคลุม

ที่มา : Freepik

พื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่ป่า รวมทั้งสร้างความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาหมอกควันข้ามแดน นอกจากนี้รัฐให้ความสำคัญในการติดตามเด็กหลุดออกจากระบบ

การศึกษาและมีมาตรการเพื่อแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้กลายเป็นศูนย์ (Thailand zero dropout) และการจัดสรรทุนเสมอภาค เพื่อเพิ่มโอกาสเข้าถึงการศึกษา สำหรับการขับเคลื่อนแผน NAP ระยะที่ 2 มุ่งพัฒนาและเสริมสร้างความเข้าใจให้ภาคธุรกิจคำนึงถึงเรื่องสิทธิมนุษยชนให้ดียิ่งขึ้น

ในส่วนที่รัฐได้ดำเนินการเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิอย่างแท้จริง ในปี 2567 พบว่า กรม. มีมติให้แรงงานข้ามชาติขึ้นทะเบียนตามกฎหมาย รวมถึงลดค่าธรรมเนียมเพื่ออยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว ด้านการดูแลสุขภาพอนามัย รัฐขยายโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงบริการได้สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น โดยสามารถรับบริการได้ทั้งร้านขายยาใกล้บ้านหรือผ่านบริการการแพทย์ทางไกลออนไลน์ ด้านการจัดการที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ มีความคืบหน้าในการจัดสรรที่ดินของ คทช. อย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน กรม. เห็นชอบผลการปรับปรุงแผนที่แนวเขต One Map ไปแล้ว 4 กลุ่มจังหวัด และมีแผนงานในส่วนที่เหลืออีก 3 กลุ่มจังหวัด ซึ่งจะมีส่วนในการแก้ไขปัญหาที่ดินทับซ้อนระหว่างที่ดินของรัฐและประชาชน

อย่างไรก็ตาม รัฐควรพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศ ด้านสิทธิมนุษยชน เพื่อเติมเต็มสิทธิของประชาชนให้ได้รับการคุ้มครองเพิ่มมากขึ้นซึ่งยังไม่มีกฎหมายเพื่อให้การคุ้มครองแรงงานจากการถูกเลือกปฏิบัติและกลุ่มแรงงานนอกระบบที่มีประสิทธิภาพ ในขณะที่การจัดทำกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการใช้กัญชาในกลุ่มเด็กและเยาวชน และกฎหมายอากาศสะอาด ยังอยู่ระหว่างการพิจารณา

กสม. ได้เสนอแนะมาตรการสำคัญต่อรัฐบาลเพื่อยกระดับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะประเด็นด้านแรงงานที่ต้องการปรับปรุงอย่างเร่งด่วน ทั้งการจัดตั้งกองทุนประกันความเสี่ยง กรณีนายจ้างเลิกจ้างโดยไม่จ่ายค่าชดเชย การแก้ไขกฎหมายให้ลูกจ้างรายเดือนได้รับค่าล่วงเวลา และการขยายความคุ้มครองประกันสังคมให้ครอบคลุมแรงงานกลุ่มต่าง ๆ เช่น แรงงานประมงเกษตร และลูกจ้างทำงานบ้าน นอกจากนี้ให้ภาครัฐปรับเปลี่ยนการจ้างเหมาบริการเป็นการจ้างงานที่มั่นคง กำหนดมาตรการคุ้มครองแรงงานแพลตฟอร์ม และ

พัฒนาระบบฐานข้อมูลแรงงานข้ามชาติให้เป็นเอกภาพสำหรับแรงงานที่ไปทำงานเก็บผลไม้ในต่างประเทศ ควรดำเนินการในรูปแบบความร่วมมือระหว่างรัฐ

ในด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมเน้นย้ำให้รัฐให้ความสำคัญการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดในเรื่องการห้ามสูบบุหรี่ในที่สาธารณะและการซื้อขายบุหรี่ไฟฟ้า รวมถึงการผลักดันกฎหมายอากาศสะอาดและมาตรการแจ้งเตือนค่าฝุ่นละออง PM2.5 การทบทวนกฎหมายลำดับรองเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติที่อาจกระทบต่อวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ ปัญหาที่ดินทับซ้อนและผลกระทบจากโครงการพัฒนาต่าง ๆ รวมถึงการกำกับดูแลการดำเนินธุรกิจให้เคารพสิทธิมนุษยชนทั้งด้านแรงงาน สิ่งแวดล้อม และการลงทุนข้ามพรมแดน

2.3 สถานการณ์สิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคล

ปี 2567 แสดงให้เห็นพัฒนาการสำคัญในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ด้านกฎหมาย และนโยบาย โดยเฉพาะการถอนข้อสงวนข้อ 22 ของอนุสัญญา CRC เป็นความก้าวหน้าที่สำคัญในการคุ้มครองเด็กที่ร้องขอสถานะผู้ลี้ภัยหรือได้รับการพิจารณาเป็นผู้ลี้ภัย นอกจากนี้การแก้ไขกฎหมายเพื่อรับรองสิทธิการสมรสและการสร้างครอบครัวของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ อีกทั้งห้ามมิให้ผู้ปกครองลงโทษด้วยวิธีที่โหดร้ายรุนแรงต่อบุตรทั้งร่างกายและจิตใจที่ผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภาแล้ว นอกจากนี้รัฐอยู่ระหว่างการปรับปรุงแก้ไข/ยกร่างกฎหมายเพื่อเพิ่มการคุ้มครองสำหรับผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว เด็กและกลุ่มชาติพันธุ์ รวมถึง ครม. มีมติเห็นชอบปรับเพิ่มเบี้ยความพิการและผู้สูงอายุ อีกทั้งขยายโครงการเงินอุดหนุนเด็กแรกเกิดให้ครอบคลุมตั้งแต่ทารกในครรภ์ 4 เดือนจนถึงอายุ 6 ปี และเร่งรัดการแก้ไขปัญหาสัญชาติและสถานะบุคคล

ในขณะที่รัฐได้ส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิมนุษยชนและคุณภาพชีวิตให้แก่กลุ่มบุคคลในหลายด้าน อาทิ โครงการส่งเสริมการดูแลผู้สูงอายุ การจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมออนไลน์และการให้ความรู้เพื่อป้องกันการหลอกลวงออนไลน์สำหรับผู้สูงอายุ การให้บริการศูนย์รวมแอปพลิเคชันสำหรับคนพิการ และพัฒนาการออกเอกสารรับรองความพิการแบบอิเล็กทรอนิกส์ การเริ่มปฏิบัติตามกลไกคัดกรอง

ระดับชาติที่มีผู้ยื่นเรื่องเพื่อขอให้พิจารณาจำแนกผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัย การพัฒนาระบบประกันสุขภาพสำหรับบุคคลที่มีปัญหาสถานะและบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยเพื่อเพิ่มการเข้าถึงบริการสาธารณสุขและความต่อเนื่องของโครงการบ้านมั่นคงสำหรับคนจนเมือง

อย่างไรก็ตาม ปี 2567 มีสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิในชีวิตและร่างกาย เช่น ความปลอดภัยในชีวิตของเด็กและเยาวชนในกรณีอุบัติเหตุทางถนนที่มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก และกลุ่มบุคคลยังคงประสบปัญหาและอุปสรรคการเข้าถึงสิทธิและเสรีภาพได้อย่างเต็มศักยภาพ โดยเฉพาะความล่าช้าในการปรับปรุงกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวซึ่งยังไม่สามารถนำมาใช้เพื่อคุ้มครองได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงปัญหาความรุนแรงต่อเด็ก ผู้หญิง และกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศยังคงเพิ่มสูงขึ้น โดยผู้ถูกกระทำยังไม่ถึงการแจ้งเหตุหรือขอรับความช่วยเหลือ อีกทั้งยังไม่ครอบคลุมการคุกคามทางเพศรูปแบบใหม่ทางออนไลน์

ด้านการเข้าถึงบริการของรัฐแม้ว่าจะมีการพัฒนาระบบสวัสดิการต่าง ๆ สำหรับกลุ่มบุคคล แต่งบประมาณที่จัดสรรยังคงไม่สอดคล้องกับสถานการณ์เศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันส่งผลให้กลุ่มบุคคล เช่น คนพิการ ผู้สูงอายุ ตกในสถานะเสี่ยงต่อภาวะความยากจน อีกทั้งยังมีข้อจำกัดบางประการ เช่น การขาดล่ามแปลภาษาและล่ามภาษามือสำหรับคนพิการ รวมถึงความรู้ความเข้าใจในกฎหมายและทัศนคติของเจ้าหน้าที่ที่ขาดความละเอียดอ่อนต่อมิติเพศภาวะและความครอบคลุมทางสังคม นอกจากนี้ยังพบปัญหาการเลือกปฏิบัติในการจ้างงานต่อคนพิการและผู้สูงอายุ และปัญหาการเข้าถึงสิทธิที่ดินทำกินของกลุ่มชาติพันธุ์ยังอยู่ระหว่างการพิจารณาแก้ไขของหน่วยงาน

ที่มา : The Coverage

กสม. เห็นว่า เพื่อยกระดับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และส่งเสริมสิทธิของกลุ่มบุคคล รัฐควรเร่งดำเนินการ ให้ครอบคลุมในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านกฎหมายควรเร่ง ผลักดันกฎหมายสำคัญเพื่อคุ้มครองผู้ได้รับผลกระทบ โดยเฉพาะผู้ถูกรุ้รกระทำรุนแรงในครอบครัว เด็ก และ กลุ่มชาติพันธุ์ รวมถึงการนิรโทษกรรมแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากนโยบายป่าไม้และที่ดินของรัฐ

สำหรับด้านนโยบายเสนอให้รัฐพัฒนาระบบ การออมภาคบังคับสำหรับแรงงานนอกระบบ เตรียม ความพร้อมด้านความมั่นคงทางรายได้ให้ผู้สูงอายุ การกำหนดนโยบายความปลอดภัยโดยให้นักเรียน ให้เป็นรูปธรรม ในส่วนของการพัฒนาเครื่องมือและ ศักยภาพบุคลากร ควรจัดทำคู่มือการออกแบบ สภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัยสำหรับคนพิการ และผู้สูงอายุพร้อมทั้งขยายการทำงานเชิงรุก เช่น การจัดหาหน่วยเคลื่อนที่จัดทำทะเบียนคนพิการ และบริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ นอกจากนี้ต้องให้ ความสำคัญการจ้างงานคนพิการในหน่วยงานรัฐ การรณรงค์ต่อต้านการคุกคามทางเพศในการทำงาน และการแก้ไขปัญหาที่ดินทับซ้อน

ส่วนสุดท้ายคือระบบฐานข้อมูล กสม. เน้นย้ำ ความสำคัญของการเชื่อมโยงฐานข้อมูลสุขภาพกับ ฐานข้อมูลคนพิการให้ครอบคลุมทั่วประเทศ การจัดทำ ระบบฐานข้อมูลกลางเกี่ยวกับความรุนแรงต่อสตรี และในครอบครัว รวมถึงฐานข้อมูลศูนย์การเรียนรู้ เด็กข้ามชาติเพื่อประโยชน์ในการวางแผนนโยบาย ทั้งหมดนี้มุ่งหวังให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน มีประสิทธิภาพและครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

2.4 สถานการณ์สิทธิมนุษยชน ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ปี 2567 รัฐดำเนินมาตรการเพื่อแก้ไขสถานการณ์ ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมุ่งเน้น ด้านการคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและร่างกาย ของประชาชน การดำเนินกระบวนการพูดคุยสันติสุข รวมถึง การดำเนินงานเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตามข้อเสนอแนะของ กสม. อาทิ การลดพื้นที่ประกาศใช้ พ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินฯ การปฏิบัติตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ การเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรง

และการส่งเสริมสุขภาพของเด็กในพื้นที่ โดยเฉพาะ การสนับสนุนอาหารกลางวันและการส่งเสริมให้เด็ก เข้ารับวัคซีนตามมาตรฐานสาธารณสุข

อย่างไรก็ดี ยังมีปัญหาและอุปสรรคที่อาจส่ง ผลกระทบต่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชน อาทิ เหตุการณ์ความรุนแรงที่ยังคงเกิดขึ้นและมีแนวโน้ม เพิ่มขึ้นที่จะกระทบต่อสิทธิในชีวิตและร่างกาย รัฐยังคง บังคับใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงที่กระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน ปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะกรณีการนำตัวผู้กระทำความ ผิดในคดีการสลายการชุมนุมที่บริเวณ สภ. ตากใบ เข้าสู่ กระบวนการยุติธรรมได้ภายในอายุความ ในกลุ่มเด็กและ สตรีในพื้นที่ที่ยังประสบปัญหาด้านสุขภาพ มีเด็กเสียชีวิต จากโรคที่สามารถป้องกันได้ด้วยวัคซีนและมารดา ที่เสียชีวิตหลังคลอดมีจำนวนสูง รวมถึงประชาชน ในพื้นที่ยังมีข้อเรียกร้องสิทธิในการมีส่วนร่วมต่อ การดำเนินโครงการพัฒนาของรัฐและการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ

กสม. ได้เน้นย้ำให้รัฐทบทวนการบังคับใช้กฎหมาย พิเศษด้านความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และ ยกเลิกกฎหมายดังกล่าวในพื้นที่ที่หมดความจำเป็น กำชับ เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงให้ตระหนัก และระมัดระวัง การดำเนินการต่อการใช้เสรีภาพในการแสดงออกที่มี ความอ่อนไหวทางอัตลักษณ์ ศาสนา และวัฒนธรรม ของประชาชนในพื้นที่ เร่งรัดจัดทำร่างระเบียบในการให้ ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ ความไม่สงบและขับเคลื่อนให้มีผลบังคับใช้โดยเร็ว และส่งเสริมการนำเด็กเข้ารับวัคซีนควบคู่กับการสร้าง ความตระหนักรู้ให้แก่ประชาชน และชุมชน อย่างต่อเนื่อง รวมถึงให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการดำเนินโครงการและบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

ทั้งนี้ การดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ในแต่ละส่วนข้างต้น หน่วยงานที่มีหน้าที่จำเป็นต้องได้รับ การสนับสนุนทรัพยากรในด้านต่าง ๆ ทั้งบุคลากรและ งบประมาณที่เพียงพอและความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย มีประสิทธิภาพและเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม นำไปสู่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกกลุ่มอย่างยั่งยืน

A close-up photograph of a hand holding a single puzzle piece. The puzzle piece is white and has the word "HUMAN" printed on it in a bold, white, sans-serif font. The hand is positioned on the left side of the frame, with fingers gripping the edges of the piece. The background is a bright, warm, golden light, likely from the sun, creating a soft glow and a slight lens flare effect. The overall mood is positive and hopeful, suggesting that humans are a key part of a larger puzzle.

HUMAN

ภาคผนวก

RIGHTS

ประกาศแต่งตั้งประธานกรรมการและ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ 4	190
คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ 4	193
ภาพเครื่องหมายราชการของ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	194
อักษรย่อและความหมาย	195
เอกสารอ้างอิง	200

ประกาศแต่งตั้งประธานกรรมการ และกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ 4

หน้า ๓

เล่ม ๑๓๘ ตอนพิเศษ ๑๑๔ ง

ราชกิจจานุเบกษา

๒๗ พฤษภาคม ๒๕๖๔

ประกาศ

แต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ
พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว
มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ประกาศว่า

ตามที่ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งประธานกรรมการ
และกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามประกาศลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๘
ต่อมาเมื่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐
มีผลใช้บังคับ เป็นเหตุให้ประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามประกาศดังกล่าว
พ้นจากตำแหน่ง แต่ให้ยังคงปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
ที่แต่งตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ นั้น

บัดนี้ สภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่วุฒิสภา และวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบ ผู้มีคุณสมบัติ
และไม่มีลักษณะต้องห้ามเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จำนวนหกคน
และผู้ได้รับความเห็นชอบดังกล่าวได้ประชุมเพื่อเลือกกันเองให้คนหนึ่งเป็นประธานกรรมการ
สิทธิมนุษยชนแห่งชาติแล้ว

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๔๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
ประกอบมาตรา ๘ และมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการ
สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้ง
ประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ดังนี้

ประกาศแต่งตั้งประธานกรรมการ และกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ 4

หน้า ๔

เล่ม ๑๓๘ ตอนพิเศษ ๑๑๔ ง

ราชกิจจานุเบกษา

๒๗ พฤษภาคม ๒๕๖๔

๑. นางสาวพรประไพ กาญจนรินทร์	เป็นประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๒. นางปรีดา คงแป้น	เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๓. นายสุชาติ เศรษฐมาลินี	เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๔. นางสาวศยามล ไกยูรวงศ์	เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๕. นางสาวปิติกาญจน์ สิทธิเดช	เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๖. นายวสันต์ ภัยหลีกลี้	เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๖๔ เป็นปีที่ ๖ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พรเพชร วิชิตชลชัย

ประธานวุฒิสภา

ประกาศแต่งตั้งประธานกรรมการ และกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ 4

หน้า ๒

เล่ม ๑๓๙ ตอนพิเศษ ๑๗๐ ง

ราชกิจจานุเบกษา

๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๕

ประกาศ

แต่งตั้งกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ
พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว
มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ประกาศว่า

ตามที่ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งประธานกรรมการและ
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ รวมจำนวน ๖ คน ตั้งแต่วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๔ นั้น บัดนี้
วุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบ นางสาวสุภัทรา นาคะผิว ผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม
เพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ให้ครบตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๔๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
ประกอบมาตรา ๘ และมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการ
สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้ง
นางสาวสุภัทรา นาคะผิว เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๘ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๖๕ เป็นปีที่ ๗ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พรเพชร วิชิตชลชัย

ประธานวุฒิสภา

คณะกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ 4

นางสาวพรประไพ กาญจนรินทร์
ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางปรีดา คงแป็น
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชาติ เศรษฐมาลินี
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางสาวศยามล ไกยูรวงศ์
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางสาวปิตักกาญจน์ สิริเดช
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นายวสันต์ ภัยหลิกษ์
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางสาวสุภัทรา นาคะพิว
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ภาพเครื่องหมายราชการ ของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

รูปทรงดอกบัว

คือ ความมีคุณธรรม
ความเอื้ออาทร
ระหว่างเพื่อนมนุษย์

รูปมือ

คือ การโอบอุ้มคุ้มครองศักดิ์ศรี
ความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ
ของทุกภาคส่วนของสังคม
ทั้งในระดับประเทศและ
ระหว่างประเทศ ด้วยหลักแห่ง
ความเสมอภาค
และภราดรภาพ

รูปคนล้อมเป็นวงกลม

คือ ความร่วมมือกัน
ของทุกภาคส่วนในสังคม
เพื่อให้เกิดพลัง
ในการเสริมสร้างวัฒนธรรม
สิทธิมนุษยชนให้เป็น
ส่วนสำคัญในกระบวนการ
พัฒนาประเทศ

สีน้ำเงิน

คือ ความมุ่งมั่นอดทน
ในการทำงาน
เพื่อสร้างความสามัคคีและ
การประสานพลังจาก
ทุกภาคส่วนของสังคม
ในการเสริมสร้างวัฒนธรรม
สิทธิมนุษยชนในสังคมไทย

อักษรย่อและความหมาย

(เรียงตามตัวอักษรนำจากภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

ก.ตร.	สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ
ก.ล.ต.	คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์
กกต.	คณะกรรมการการเลือกตั้ง
กค.	กระทรวงการคลัง
กต.	กระทรวงการต่างประเทศ
กทม.	กรุงเทพมหานคร
กยศ.	กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา
กสทช.	สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ
กสม.	คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
กสศ.	กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
กท.	กระทรวงกลาโหม
กอ.รมน.	กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร
กอ.รมน. ภาค 4 สน.	กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า
กอช.	กองทุนการออมแห่งชาติ
ขปส.	กลุ่มขบวนการประชาชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม
คค.	กระทรวงคมนาคม
คณะกรรมการ วลพ.	คณะกรรมการวินิจฉัยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ
คทช.	คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ
กรม.	คณะรัฐมนตรี
คศ.	กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
ตร.	สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
ทส.	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
รปท.	ธนาคารแห่งประเทศไทย
ธร.	กรมธนารักษ์
ป.ป.ช.	สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

ปวช.	การศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ
ปวส.	การศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
ผกร.	ผู้หนีภัยการสู้รบจากประเทศเมียนมา
ผกสม.	ผู้หนีภัยความไม่สงบในประเทศเมียนมา
พ.ร.ก.	พระราชกำหนด
พ.ร.ฎ.	พระราชกฤษฎีกา
พ.ร.บ.	พระราชบัญญัติ
พณ.	กระทรวงพาณิชย์
พน.	กระทรวงพลังงาน
พม.	กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
พอช.	สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
มท.	กระทรวงมหาดไทย
ยธ.	กระทรวงยุติธรรม
รง.	กระทรวงแรงงาน
รฟท.	การรถไฟแห่งประเทศไทย
วธ.	กระทรวงวัฒนธรรม
ศธ.	กระทรวงศึกษาธิการ
ศอ.บต.	ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้
สกธ.	สำนักงานกิจการยุติธรรม
สกศ.	สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
สตช.	สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
สตม.	สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง
สทนช.	สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ
สธ.	กระทรวงสาธารณสุข
สปป.ลาว	สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
สปส.	สำนักงานประกันสังคม
สปสช.	สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
สพฐ.	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
สภ.	สถานีตำรวจภูธร
สมช.	สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ

สว.	สมาชิกวุฒิสภา
สศช.	สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
สศศ.	สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
สส.	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
สสว.	สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
สสส.	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
สำนักงาน ก.พ.	สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน
สำนักงาน กกต.	สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง
สำนักงาน กสม.	สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
อก.	กระทรวงอุตสาหกรรม
อปท.	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
อว.	กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
อส.	สำนักงานอัยการสูงสุด
อสต.	อาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว
อสม.	อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
CAT	อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมาน และการประติบัติหรือการลงโทษอื่น ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment)
CEDAW	อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women)
CERD	อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination)
CPED	อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญ โดยถูกบังคับ (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance)
CRC	อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child)

CRPD	อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of the Persons with Disabilities)
CSDDD	การตรวจสอบตลอดห่วงโซ่อุปทานของธุรกิจ (Corporate Sustainability Due Diligence Directive)
DNA	สารพันธุกรรม (Deoxyribonucleic acid) เป็นกรดนิวคลีอิก (Nucleic acid) ที่ทำหน้าที่เก็บข้อมูลทางพันธุกรรมของสิ่งมีชีวิต
EIA	การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment)
ESG	กรอบแนวคิดในการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ สิ่งแวดล้อม (Environment: E) สังคม (Social: S) และการกำกับดูแลกิจการ (Governance: G) ที่ผู้ประกอบการทั่วโลกให้ความสำคัญและนำมาปรับใช้อย่างจริงจัง
HRDD	กระบวนการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (Human Rights Due Diligence)
ICCPR	กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights)
ICESCR	กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights)
ILO	องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization)
MOU	บันทึกข้อตกลงร่วมกัน (Memorandum of Understanding)
NAP	แผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (National Action Plan on Business and Human Rights)
NCP	ศูนย์ติดต่อประสานงานแห่งชาติด้านการดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบ (National Contact Point)
NHRCT	คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (National Human Rights Commission of Thailand)
NRM	กลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism)
OECD	องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (The Organisation for Economic Co-operation and Development)

OPCAT	พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่น ๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำแย่ศักดิ์ศรี (Optional Protocol to the Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment)
PISA	การประเมินสมรรถนะผู้เรียนตามมาตรฐานสากล (Programme for International Student Assessment)
PM2.5	ฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (Particulate matter with diameter of less than 2.5 micron)
SLAPP	การดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วมของสาธารณชน (Strategic Lawsuit Against Public Participation)
SME	วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises)
SOP	ขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐาน (Standard Operating Procedure)
TIJ	สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน) (Thailand Institute of Justice)
TIP	รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ (Trafficking in Persons Report)
UN WGAD	คณะทำงานสหประชาชาติว่าด้วยการควบคุมตัวโดยพลการ (UN Working Group on Arbitrary Detention)
UNGPs	หลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights)
UNHCR	สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (The United Nations High Commissioner for Refugees)
UNHRC	คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (United Nations Human Rights Council)
UPR	กระบวนการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชน (Universal Periodic Review)
WHO	องค์การอนามัยโลก (World Health Organization)

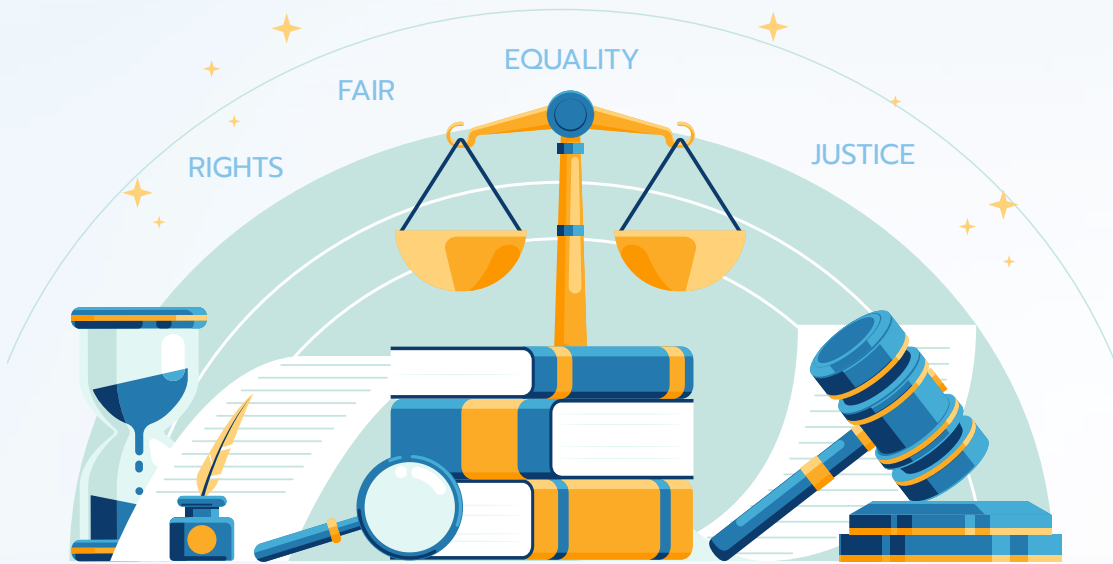
เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2560, เมษายน 19). *infographic* กระบวนการคัดแยกและสอบข้อเท็จจริงผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์โดยทีมสหวิชาชีพ. สืบค้นจาก <http://tpso8.m-society.go.th/index.php/en/2017-05-15-14-30-40/infographic/149-infographic-14>
- กรุงเทพธุรกิจ. (2565, กุมภาพันธ์ 23). *ส่องรูปแบบ-วิธีการ “ค้ามนุษย์” ในไทย ใครมักตกเป็นเหยื่อ?*. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/social/989766>
- _____. (2567, กุมภาพันธ์ 27). *ไทยก้าวสู่ ‘สังคมสูงวัย’ ระดับสุดยอด กระทบตลาดแรงงาน*. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/health/labour/1114984>
- ฐานเศรษฐกิจ. (2564, มกราคม 8). *“กรมที่ดิน” ย้ำความสำเร็จ “คทช.” กระจายการถือครองที่ดิน*. สืบค้นจาก <https://www.thansettakij.com/real-estate/463494>
- เดลินิวส์. (2566, ธันวาคม 24). *พนักงาน-ลูกจ้าง ปักหลักประท้วงหน้าโรงงาน หลังบริษัทฯ ปิดกิจการแต่เบี้ยวเงินชดเชย*. สืบค้นจาก <https://www.dailynews.co.th/news/4218688/>
- _____. (2567, มกราคม 25). *ชาวคลองเปรมประชากร ร้องสถาบันมั่นคงไม่เสร็จตามแผนทำไรที่อยู่*. สืบค้นจาก <https://www.dailynews.co.th/news/3115186/>
- ทันข่าว today. (2567, กรกฎาคม 14). *เร่งกำจัด ปลาหมอสีคางดำ ปลาเอเลียนทำลายสมดุลระบบนิเวศ*. สืบค้นจาก www.thunkhaotoday.com/news/up-to-date/3263/เร่งกำจัด-ปลาหมอสีคางดำ-ปลาเอเลียนทำลายสมดุลระบบนิเวศ
- ไทยคู่ฟ้า ทำเนียบรัฐบาล. (2567, พฤษภาคม 30). *รัฐบาลเดินหน้ามาตรการ “Thailand Zero Dropout” แก้ปัญหา “เด็กหลุดจากระบบการศึกษา” ให้เป็นศูนย์*. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=860920486070684>
- ไทยพีบีเอส. (2567, ตุลาคม 5). *“ค่าของคน” ต่างกัน 20 ปี “ตากใบ” จ่อหมดอายุความ*. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/344977>
- _____. (2567, มีนาคม 19). *ฝุ่น PM 2.5 ภาคเหนือ ระดับแดง 22 พื้นที่ เชียงราย-เชียงใหม่ อ่วม*. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/338173>
- _____. (2567, กันยายน 2). *ศาลสั่ง “วิน โพรเสส” ชดใช้ 1.7 พันล้านฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม*. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/343749>
- _____. (2567, มกราคม 30). *“เรื่องของผัว-เมีย คนอื่นอย่ามายุ่ง” วาทกรรมรุนแรงในครอบครัว*. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/336474>
- _____. (2567, เมษายน 13). *เมื่อผู้สูงอายุ ไร้เงินออมหลังเกษียณ ?*. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/program/EveningNews/watch/uzgrws>
- _____. (2567, มิถุนายน 29). *“ผู้สูงอายุ” เป้าหมายใหม่มีจฉชีพ ช่องโหว่เงินออมเยอะ-อยู่คนเดียว*. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/341523>

- ไทยรัฐ. (2567, พฤษภาคม 16). ข้อเสนอ อย่าให้ความตายของ “ปู่ ทะลุวัง” เพราะเห็นต่าง เป็นความสะใจ. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/scoop/theissue/2786201>.
- _____. (2567, มีนาคม 3). ความไม่เท่าเทียมบนเครื่องบิน คนพิการถูกเลือกปฏิบัติ อาจเป็นอุปสรรคต่อการเป็นอับการบินโลก. สืบค้นจาก <https://plus.thairath.co.th/topic/politics&society/104257>
- เนสท์ เนอร์สซิงโฮม. (2565, เมษายน 4). ก่อนเข้าศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ ต้องเตรียมอะไรบ้าง ค่าใช้จ่ายเท่าไร. สืบค้นจาก <https://www.nestnursing.com/article/read/20220404-21>
- บีบีซี. (2567, ตุลาคม 24). มองอนาคตสถานการณ์ “ไฟใต้” หลังคดีตากใบขาดอายุความ 25 ต.ค.. สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/articles/c74844743v1o>
- _____. (2567, 17 กันยายน). งานวิจัยดีเด่นของ พวงทอง ภวัครพันธุ์ กลายเป็น “ภัยคุกคาม” กอ.รมน. ไปได้อย่างไร. สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/articles/czxdvqpqgwvo>
- _____. (2567, 13 กุมภาพันธ์). นักสิทธิมนุษยชนชี้ จับนักข่าวประชาไท-ช่างภาพอิสระเท่ากับการกดเพดานการทำงานสื่อลง. สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/articles/cydl5nm3e1lo>
- ประชาไท. (2567, มิถุนายน 24). ศาลยกฟ้องคดีที่โรงงานน้ำตาลและโรงผลิตไฟฟ้าชีวมวลฟ้องปิดปากการเคลื่อนไหวปกป้องสิทธิฯ เครือข่ายคนฮักทุ่งกุลารื้อเย็ด. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/share/p/18CjoKPF7Z/>
- _____. (2567, 29 มกราคม). เติมนรงค์ แยกราชประสงค์-รพ.ตำรวจ-สตช.-สยามลแควร์' ดัน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมคดีการเมือง ฉบับประชาชน. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2024/01/107840>
- _____. (2567, ตุลาคม 5). เครือข่ายรักษ์สายน้ำปัตตานีเรียกร้องยกเลิกโครงการประทุระบายน้ำกรงปินัง. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2024/10/110946>
- ผู้จัดการออนไลน์. (2567, มกราคม 18). เด็กหรือเยาวชนถูกจับในคดีอาญา กฎหมายระบุโทษและดำเนินคดีอย่างไร?. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/infographic/detail/9670000005394>
- พีพีทีวี. (2567, เมษายน 2). ไทยขาดล่ามภาษามือ! ควรมี 40,000 คน แต่พบเพียง 178 คน. สืบค้นจาก <https://www.pptvhd36.com/news/สังคม/220777>
- มติชน (2567, มกราคม 16). ปี 2567 : ความท้าทายทั้งรัฐไทยและ BRN ต่อกระบวนการสันติภาพชายแดนใต้. สืบค้นจาก https://www.matichonweekly.com/column/article_737985.
- _____. (2567, สิงหาคม 30). เปิด 7 ข้อเรียกร้อง ครอบครัวผู้ถูกบังคับสูญหายถึงนายกฯ อังคณาหวังอึ้งอึ้งคืนความเป็นธรรม. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/politics/news_4764814
- _____. (2567, กุมภาพันธ์ 7). แรงงานเก็บเบอร์รี่ป่าสวีเดน-ฟินแลนด์ จี้รัฐบาลแก้ปัญหาค้ามนุษย์ เยียวยาผู้เสียหาย. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/local/quality-life/news_4414331
- _____. (2560, กรกฎาคม 11). สถานการณ์และแนวทางแก้ไขปัญหา คนไร้รัฐไร้สัญชาติในประเทศไทย : กฤษฎา บุณราช (ปลัดกระทรวงมหาดไทย). สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/article/news_599580
- มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม. (2567, พฤษภาคม 10). ตอบคำถามวันแรงงาน. สืบค้นจาก thaivolunteer.org/ตอบคำถามวันแรงงานกับ-พล/
- รัฐบาลไทย. (2567, ตุลาคม 30). เปิดหลักเกณฑ์ “การให้สัญชาติ-สถานะ” บุคคลอพยพ. สืบค้นจาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/89667>

- เวิร์คพอยท์ทูเดย์. (2567, 8 มีนาคม). วันสตรีสากล 2567 เดินขบวนเรียกร้องสิทธิ แรงงานสตรี. สืบค้นจาก https://workpointtoday.com/international-womens-day-2/#google_vignette
- สหพันธ์เกษตรกรภาคใต้. (2567, ธันวาคม 21). “รำลึกและสดุดีนักต่อสู้ผู้จากไป” ครบรอบ 16 ปี สหพันธ์เกษตรกรภาคใต้ (สกต.). สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/share/p/19tUpQyTJv/>
- สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์. (2567, ธันวาคม 1). ก.แรงงาน จับมือ! สถานประกอบการเอกชน หนุนจ้างงานคนพิการเชิงสังคมต่อเนื่อง ปี 67 สร้างงานคนพิการแล้ว 4,119 คน ก่อรายได้กว่า 493,126,680 บาท. สืบค้นจาก <https://nbt2hd.prd.go.th/th/content/category/detail/id/2153/iid/255989>
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2567, ตุลาคม 7). รวมพลังคนจนแก้ปัญหาที่ดิน-ที่อยู่อาศัยทั่วประเทศ วันที่อยู่อาศัยโลก ปี 2567. สืบค้นจาก <https://web.codi.or.th/20241007-57415/>
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2567, กุมภาพันธ์ 7). ผลการประเมิน PISA 2022 : บทสรุปผู้บริหาร. สืบค้นจาก <https://drive.google.com/file/d/1d6ZcuyqEOd23fw1Jp1C9GRvRx03KFCZ0/view>
- สำนักข่าวไทย. (2567, พฤศจิกายน 11). ผู้ต้องขังถูกแทงดับ พบเป็นอริกันมาตั้งแต่ก่อนออกเรือนจำ. สืบค้นจาก <https://tna.mcot.net/social-1445581>
- _____. (2567, ตุลาคม 7). ขบวนคนจนเมือง เพื่อสิทธิที่อยู่อาศัย เดินขบวน. สืบค้นจาก https://tna.mcot.net/gallery_news/1430359
- สำนักข่าวอินโฟเควสท์. (2568, มกราคม 7). มีอบันตรวมตัวชุมนุมวันเด็ก เรียกร้องหยุดระบอบชินวัตร. สืบค้นจาก <https://www.infoquest.co.th/2025/459214>
- สำนักงาน กกต. (2567, 9 มิถุนายน). กรรมการการเลือกตั้ง พร้อมด้วย ดร. พิระพงษ์ ไพรินทร์ ที่ปรึกษาประจำกรรมการการเลือกตั้ง และคณะ ตรวจสอบและสังเกตการณ์การเลือกสมาชิกวุฒิสภาระดับอำเภอ จังหวัดสมุทรปราการ. สืบค้นจาก https://www.ect.go.th/ect_th/th/db_119_ect_th_2/5941
- _____. (2567, 26 มิถุนายน). ประธานกรรมการการเลือกตั้ง พร้อมด้วย กรรมการการเลือกตั้ง ตรวจสอบและสังเกตการณ์การเลือกสมาชิกวุฒิสภา ระดับประเทศ. สืบค้นจาก https://www.ect.go.th/ect_th/th/db_119_ect_th_2/6012
- สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2567, กันยายน 13). กสม. แกล้งข่าวเด่นประจำสัปดาห์ ครั้งที่ 31/2567 กสม. ชี้กรมที่ดินเพิกถอนเอกสารสิทธิทับที่ชุมชนชาวเลเกาะหลีเป๊ะล่าช้า เป็นการละเมิดสิทธิฯ เสนอเร่งแก้ไข. สืบค้นจาก <https://www.nhrc.or.th/th/NHRC-News-and-Important-Events/13468>
- _____. (2567, มิถุนายน 10). กสม. สุภัทรา ร่วมงาน “Pattaya Community Pride 2024” รณรงค์เรื่องสิทธิและความเท่าเทียมทางเพศ. สืบค้นจาก <https://www.nhrc.or.th/th/NHRC-News-and-Important-Events/11972>
- Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ. (2567, พฤศจิกายน 27). 14 ราชนิเวศน์ ประกาศจุดยืน “ไม่เอาบุหรีไฟฟ้า” จี้ สภาเศรษฐกิจหมายห้ำหั่นเข้าในไทย. สืบค้นจาก <https://www.hfocus.org/content/2024/11/32349>
- Jcome. (2024). Group of children lying reading on grass field [Photograph]. Retrived from https://www.freepik.com/free-photo/group-children-lying-reading-grass-field_2523577.htm#fromView=search&page=43&position

- POLICY WATCH จับตาดือนาคประเทศไทย. (2567, เมษายน 3). เร่งผลิต จิตแพทย์ รับมือสถานการณ์โรคจิตเวช. สืบค้นจาก <https://policywatch.thaipbs.or.th/article/life-27>
- _____. (2567, พฤษภาคม 19). สํารวจสิ่งแวดลอมจากแลนดํบริดจ “ทำลายแล้ขอคินไมได้”. สืบคั่นจาก <https://policywatch.thaipbs.or.th/article/economy-51>
- The Active. (2567, พฤศจิกายน 26). ร้อง นายกฯ - ครม.ลัญจร เชียงใหม่ ยกเลิก กฎหมายลําดับรอง ป่าอนุรักษ์. สืบคั่นจาก <https://theactive.thaipbs.or.th/news/politics-20241126-2>
- The Citizen. (2567, กุมภาพันธ์ 29). สภฯ รับหลักการร่าง พ.ร.บ. ชาติพันธุ์ 5 ฉบับเดินหน้าค้คุมครองสิทธิและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์. สืบคั่นจาก <https://thecitizen.plus/node/96089>
- The Coverage. (2566, เมษายน 24). การเมืองสนใจ ‘คนสูงวัย’ มากขึ้น แนะรัฐบาลเพิ่ม อสม.ในชุมชน หนุน ‘ท้องถิ่น’ เข้ามาช่วยดูแล. สืบคั่นจาก <https://www.thecoverage.info/news/content/4835>
- The National Service Charity. (2568, มกราคม 3). *Crown Investor Institute is joining forces with others in our community to fight human trafficking.* สืบคั่นจาก <https://nationalservicecharity.org/>
- The Standard. (2564, ตุลาคม 3). เปิดโลกของชุมชนริมทางรถไฟ: ความท้าทายของคนจนเมืองกับการพัฒนาเมือง. สืบคั่นจาก <https://thestandard.co/railway-life/>

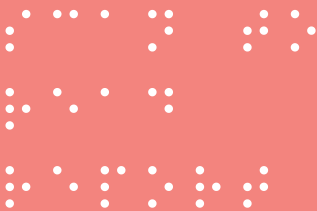

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
Office of the National Human Rights Commission of Thailand

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

120 หมู่ 3 อาคารรัฐประศาสนภักดี (อาคารบี) ชั้น 6 - 7
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา ถนนแจ้งวัฒนะ
แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210
โทรศัพท์ 0 2141 3888, 0 2141 3831
Website: www.nhrc.or.th
E-mail: evaluation@nhrc.or.th

สแกนเพื่ออ่านรายงาน

QR Code (Word)

QR Code (e-book)

QR Code (PDF)